

บทที่ 4

เข้าทอมของชีวิต

ปฏิทินชีวิตของสรรพสิริ

- พ.ศ. 2463 เกิดที่บ้านขศเส เริงสะพานกษัตริย์ศึก สมัยรัชกาลที่ 6
- พ.ศ. 2479 จบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 8 โรงเรียนเทพศิรินทร์
- พ.ศ. 2481 เข้าศึกษาในหลักสูตรนักวิชาการบัญชีชั้นสูง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง
- พ.ศ. 2481 เขียนหนังสือเล่มแรกชื่อ คู่มือนักรถยนต์ และเขียนบทความลงวารสารราชยานยนต์
สมาคมแห่งสยาม
- พ.ศ. 2483 โอนไปศึกษาคณะนิติศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง
เขียนบทความเกี่ยวกับข่าวต่างประเทศลงในคอลัมน์หนังสือพิมพ์รายวัน
- พ.ศ. 2484 ลาออกจากนักศึกษาฝึกหัด สำนักงานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ไปทำงาน
พนักงานรับฟังข่าววิทยุต่างประเทศ แผนกรับฟังข่าวต่างประเทศ กองเผยแพร่ความรู้
กรมโฆษณาการ
- พ.ศ. 2489 สมรสกับนางสาวจิตรา พวงสถิตย์ ข้าราชการกรมโฆษณาการ
- พ.ศ. 2490 เลื่อนตำแหน่งเป็นรักษาการหัวหน้าแผนกปาฐกถา
- พ.ศ. 2491 ย้ายมาดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกสื่อข่าว กองหนังสือพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียง
แห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์
- พ.ศ. 2492 เป็นผู้ริเริ่มบันทึกเสียงด้วยระบบแม่เหล็ก ไฟฟ้าบนเส้นลวดและแถบเสียงประกอบข่าว
ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์
- พ.ศ. 2494 เป็นผู้สื่อข่าวกีฬาคนแรกที่ไปรายงานข่าวทางวิทยุ การแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์
ครั้งที่ประเทศอินเดีย
- พ.ศ. 2494 ออกเดินทางไปทำงานสถานีวิทยุกระจายเสียงวีไอเอ ที่สหรัฐอเมริกา และศึกษา
วิชาถ่ายภาพที่นครนิวยอร์ก
- พ.ศ. 2496 กลับจากสหรัฐอเมริกา และได้รับแต่งตั้งหัวหน้าแผนกวิทยุโทรภาพคนแรกของ
กรมประชาสัมพันธ์
- พ.ศ. 2497 คณะรัฐมนตรีมีมติให้ช่วยงานบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด ในตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายข่าว
และการประกาศ หัวหน้าฝ่ายข่าววิทยุ และหัวหน้าฝ่ายช่างภาพและแสง

- พ.ศ. 2498 เป็นผู้ประกาศข่าวคนแรกทางโทรทัศน์ในการออกอากาศครั้งแรก
ของสถานีโทรทัศน์ช่อง 4 บริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2498
- พ.ศ. 2500 ถูกปลดจากตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายข่าวและการประกาศ บริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัดและ
ลาออกจากกรมประชาสัมพันธ์ เริ่มทำธุรกิจส่วนตัวรับจ้างถ่ายโฆษณาและสารคดี
โทรทัศน์
- พ.ศ. 2501 ตั้งบริษัทโฆษณา"สรรพสิริ"ถ่ายทำหนังการ์ตูนโฆษณา เรื่องแรก คือ "หนูหล่อ"
- พ.ศ. 2511 เป็นผู้จัดการโทรทัศน์วงจรปิดท่าอากาศยานดอนเมือง "แอร์พอร์ต ทีวี"
- พ.ศ. 2512 ยุติกิจการโทรทัศน์วงจรปิดเนื่องจากประสบภาวะขาดทุน
- พ.ศ. 2513 เป็นหัวหน้าฝ่ายข่าวโทรทัศน์คนแรกของสถานีโทรทัศน์ช่อง 3
บริษัท บางกอก เอ็นเทอร์เทนเมนท์ จำกัด
- พ.ศ. 2514 ลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายข่าวโทรทัศน์ของสถานีโทรทัศน์ช่อง 3
- พ.ศ. 2517 ได้รับเลือกให้เป็นนายกสมาคมโฆษณารัฐกิจแห่งประเทศไทยคนแรก
- พ.ศ. 2518 ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด
- พ.ศ. 2518 ได้รับรางวัลตั้งขงเงิน นักประชาสัมพันธ์โทรทัศน์ดีเด่นคนแรก
- พ.ศ. 2519 ถูกคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองให้ออกจากตำแหน่งผู้จัดการบริษัท ไทยโทรทัศน์
จำกัด หลังสั่งให้มีการถ่ายทอควิทยุและโทรทัศน์รายงานเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.
2519 และถูกตั้งอาชัศทรัพย์
ยุติการทำงานข่าวโทรทัศน์

กำเนิดและเริ่มต้นของเบ้าหลอมแห่งชีวิต

สรรพสิริ วิรยศิริ เกิดเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2463 ในสมัย
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ที่บ้าน "ยศเส" เจริงสะพานกษัตริย์ศึก
ตำบลยศเส อำเภอป้อมปราบศัตรูพ่าย จังหวัดพระนคร ซึ่งเป็นบ้านของบิดา อันมีฐานะเป็น
ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บิดามีนามว่า
"เส็ง วิรยศิริ" ก่อนที่สรรพสิริจะเกิด บิดามีบรรดาศักดิ์เป็นพระยาตฤณศัพท์พนกร ดำรงตำแหน่งเป็น
ราชเลขานุการในพระองค์ของพระพุทธเจ้าหลวง และเมื่อพระองค์ท่านเสด็จประพาสยุโรป
ครั้งแรก พระยาตฤณศัพท์พนกร ได้บันทึกจดหมายเหตุ ที่เรียกว่า จดหมายเหตุร.ศ.116 ซึ่งพิมพ์
ได้เป็นเล่มถึง 6 เล่ม นับว่ามีคุณค่าทางประวัติศาสตร์เป็นอันมาก

หลังจากนั้นได้เลื่อนขึ้นเป็นพระยาศรีสหเทพ รับราชการในตำแหน่งราชปลัดทูลฉลอง กระทรวงมหาดไทย ก่อนที่จะดำรงบรรดาศักดิ์สุดท้าย เป็นพระยามหาอำมาตยาธิบดีจตุรราชสิทธิ์ อนุรักษ์สถานพรพิริยะพาหะ มีตำแหน่งเป็นเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย อุปราชภาคตะวันตก และสมุหเทศาภิบาล มณฑลราชบุรี เป็นตำแหน่งสุดท้ายในราชการ

นอกจากนั้นยังมีตำแหน่งเป็นองคมนตรีในแผ่นดินรัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7 “เจ้าคุณมหาอำมาตย์รักรักรศึกษาหาความรู้ และหมั่นฝึกฝนด้วยความเพียรพยายามของตนเอง จนได้รับตำแหน่งขุนนางชั้นสูง สมนามสกุลพระราชทานจากล้นเกล้ารัชกาลที่ 6 ว่า “วิรัชศิริ” อันแปลได้ความหมายว่า ผู้มีความเพียรอันประเสริฐ” (อรสม สุทธิสาคร, 2536: 84)

ในสังคมไทยยุคนั้น เจ้าขุนมูลนายมักจะมีภรรยาหลายคนและบิดาของสรรพศิริก็เช่นกัน มารดาของสรรพศิริเป็นอนุภรรยา ลำดับที่ 4 มีนามว่า นาง วิรัชศิริ มารดามีบุตร 4 คนด้วยกันคือ นายทวีศักดิ์ วิรัชศิริ นางอนงค์นาถ วิรัชศิริ นายเข็มน้อย วิรัชศิริและสรรพศิริ เป็นคนสุดท้อง

อนงค์นาถ กล่าวถึงครอบครัววิรัชศิริว่า “คุณพ่อมีเมียเยอะแยะมีหลายคน...ชื่อลูกๆ ทุกคน คุณพ่อเป็นคนตั้งให้” (อรสม สุทธิสาคร, 2536: 84) และจากการมีภรรยาหลายคนนี้เอง ทำให้ “วิรัชศิริ” เป็นครอบครัวใหญ่ ยิ่งผู้นำครอบครัวมีตำแหน่งหน้าที่การงานและยศฐาบรรดาศักดิ์สูงด้วยแล้ว ความใกล้ชิดระหว่างบิดากับบุคคลในครอบครัวคนอื่นๆ ก็ยิ่งน้อยลง “คุณพ่อไม่มีมาเล่นลูกหัว ไม่มีห rokok ไม่มีชีวิตอย่างนี้ค่ะ ชีวิตก็คนละเรื่อง ท่านราชการทั้งนั้น ไม่มีห rokok กับลูกกับเด้ามาเล่นมาหัว แม้แต่ลูกคุณหญิงก็ไม่มาเล่นหัวเลย ท่านไม่ค่อยสนใจค่ะ ท่านสนใจอย่างเดียว งานหลวงเท่านั้น (อรสม สุทธิสาคร, 2536: 84)

อนงค์นาถ ได้อธิบายงานของคุณพ่อ พระยามหาอำมาตยาธิบดีว่า “คุณพ่อเป็นราชปลัดทูลฉลอง เป็นตำแหน่งเดียวกับปลัดทูลฉลอง แต่สูงกว่า ตำแหน่งนี้ถ้าเทียบกับปัจจุบันคือ ปลัดกระทรวงมหาดไทย เมื่อก่อนยุคโบราณ ปลัดทูลฉลองกระทรวงมหาดไทยหมายความว่าทั่วประเทศไทย 18 มณฑลต่างอยู่ในปกครองทั้งหมด เขาปกครองกันอย่างนั้น สิทธิขาดอยู่ที่ท่านทั้งหมด ทำงานทุกอย่าง ไม่เหมือนเดี๋ยวนี้เขาเป็นอย่างๆ สมเด็จพระยาดำรงฯ (สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ-ผู้แต่ง) ท่านโปรดมาก คือใช้ไหนใช้ได้ทุกอย่าง ท่านรับสั่งบอกว่า แหมนี่ ดูเหมือนว่า ถ้าฉันส่งกระดาษเปล่า ถ้าต้องการรู้อะไรก็ได้จากเธอ” (อรสม สุทธิสาคร, 2536: 84)

นอกจากพระยามหาอำมาตยาธิบดีฯจะมีความรู้ความสามารถในหลายด้านแล้ว ในระยะที่ประเทศไทยกำลังอยู่ในระหว่างการรับอารยธรรมตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ 5 ข้าราชการระดับสูงก็จะต้องมีความรู้ด้านภาษาอังกฤษเป็นอย่างดี “คุณพ่อเคยเรียนกับแฮมมอนด์ ท่านมีเพื่อนชื่อ หลุยส์ ดี เลียวโนเวน เป็นลูกของแฮมมอนด์ ซึ่งเคยสอนหนังสือในสมัยรัชกาลที่ 5 ”

(สรรพสิริ วิรยศิริ, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2540) บิดาของสรรพสิริได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยความเพียร “คุณพ่ออยู่มาอยู่กับเจ้านาย สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ท่านมีฝรั่งมาสอน คุณพ่อก็ไปนั่งตามกระโถนนั่งจดนั่งอะไร เรียนมีความเพียรมาก ท่านก็เรียนของท่านมาฝึกเองอะไรเอง ไม่ได้ไปเรียนตามโรงเรียน แต่ท่านเก่งมากคะสมัยนั้น พูจี่เปรี๊ยะ ก็ได้ตอบการเมืองได้ ท่านเป็นคนที่เก่งภาษาอังกฤษ ได้เป็นทูตไปเฝ้าพระนางเจ้าวิคตอเรียที่อังกฤษ แล้วเวลาที่ไปปักปันเขตแดนเวลาฝรั่งเศสมา อังกฤษมา ท่านก็ทำหน้าที่เป็นทูตพิเศษ” (อรสม สุทธิสาคร, 2536: 85)

ส่วนสรรพสิริเองได้กล่าวถึงงานที่สำคัญของบิดาว่า “เมืองไทยแบ่งออกเป็น 71 จังหวัดได้ก็เพราะพ่อของสรรพสิริและสมบุรณ์ เป็นคนสำรวจ แล้วกรมพระยาดำรงฯ ทรงเป็นผู้แบ่งเขตจังหวัดและมณฑลต่างๆ ตามผลการสำรวจของพระยามหาอำมาตยาธิบดี พ่อของเราทั้งสอง”

(สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 10)

ในฐานะที่มีมารดาเป็นภรรยาที่น้อย สรรพสิริจึงไม่ได้ใกล้ชิดกับบิดามากนัก “เวลาทานข้าว ก็นั่งร่วมโต๊ะใหญ่คุณหญิง ลูกคุณหญิงก็นั่งเรียงๆ กันมา ผมต้องนั่งที่พื้น เหมือนพวกคอยบอกพัควี และเขาก็ยื่นของมาให้กิน ตอนนี้ไม่รู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจเพราะ 70 ปีมาแล้ว”

(สรรพสิริ วิรยศิริ, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2540) อนงค์นาฎ เองก็ยอมรับว่าบิดาไม่ได้อยู่ใกล้ชิดกับบรรดาลูกๆ “คุณพ่อทานข้าวกลางวันเสร็จ ท่านก็ออกไปแล้ว ไม่ได้อยู่กับลูกเลย พบเฉพาะเวลากินข้าว ไม่คุ้นกับลูกคนไหน”(อนงค์นาฎ วิรยศิริ, สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2540)

ความห่างเหินจากบิดา ได้ทำให้ในใจของสรรพสิริไม่ได้มีบิดาเป็นต้นแบบ นอกจากนี้ยังมีความรู้สึกรุนแรงทางด้านลบอยู่มาก “ในชีวิตผม อาจจะได้เงินพ่อผ่านทางแม่ ทางพี่สาว แต่ไม่เคยได้รับเงินจากมือพ่อ ตอนอายุสิบสองสิบสาม ได้รับเงิน 4 บาทจากพ่อครั้งเดียว ในชีวิตผมห่างเหินกับพ่อ ผมเกลียดพ่อมากเลย เช่นเดียวกับคนอื่นๆ ในครอบครัว” (สรรพสิริ วิรยศิริ, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2540) ในขณะที่สรรพสิริห่างเหินกับพ่อ แต่สรรพสิริกลับไปใกล้ชิดกับบุคคลอื่นๆที่เข้ามาอาศัยรั้วไม้ชายคา“บ้านยศเส” ของท่านพระยามหาอำมาตยาฯ เพื่อใช้ชีวิตในเมืองหลวง

สรรพสิริกกล่าวว่า ในชีวิตของคนมีเป้าหมายอยู่ 4 อย่าง ที่ทำให้เป็นสรรพสิริ วิรัชสิริ ทุกวันนี้ เป้าหลอมแรก คือ “บ้านยศเส” บ้านหลังใหญ่ ที่ดูเหมือนสรรพสิริแม้จะขาดความรักและการเอาใจใส่ จากผู้เป็นประมุขของบ้าน แต่ก็ได้รับความรักและการพึ่งพาจากพี่สาวคนเดียวของคน การปลูกฝังในเรื่องของแนวทางการดำเนินชีวิต ได้เห็นแบบอย่างและคุณค่าของความเป็นนักสื่อสารมวลชนจากนักหนังสือพิมพ์และนักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงในยุคนั้น และจากบรรยากาศแวดล้อมที่ได้หล่อหลอมให้สรรพสิริชื่นชอบในเรื่องรถยนต์และเครื่องยนต์กลไก รวมทั้งภาษาอังกฤษซึ่งมีที่มาจากความสนใจในรถยนต์ อันเป็นสะพานสู่การศึกษาและการเข้าสู่อาชีพสื่อสารมวลชน

เป้าหมายต่อมาคือโรงเรียนวัดเทพศิรินทร์ ที่ให้การศึกษาในระบบตั้งแต่ปฐมวัยได้รู้จักสังคมและการเริ่มต้นทำกิจกรรม เป้าหลอมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ประสิทธิประสาทความรู้ ความเชี่ยวชาญจากหลายแขนงรวมทั้งได้เพิ่มพูนประสบการณ์ชีวิต รวมทั้งได้ให้โอกาสในการแสดงออกซึ่งความสามารถและความเป็นนักกิจกรรม และเป้าหมายสุดท้ายคือ กรมโฆษณาการ เป้าหลอมของการแสดงออกในความเป็นนักสื่อสารมวลชน และโอกาสในการบุกเบิกการสื่อสารมวลชนทั้งด้านวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์

บ้านยศเส เป้าหลอมแรก

“บ้านยศเส” ของพระยามหาอำมาตยาธิบดีจุลราชสิทธิมูรธาธร สถาพรพิริยะพาหะ บิดาของสรรพสิริ วิรัชสิริ มีเนื้อที่กว้างขวางถึง 21 ไร่อยู่บริเวณเชิงสะพานมหากษัตริย์ศึก นางอนงค์นาถ วิรัชสิริ พี่สาวของสรรพสิริ กล่าวถึงสภาพภายในบ้านหลังนี้ “ที่บ้านมีข้าทาสนักษะ แต่ก็เริ่มจะหมดแล้วเพราะรัชกาลที่ 5 ท่านโปรดให้เลิกทาส ตอนเด็กๆ ที่บ้านอยู่กันมีเรือนหลายหลัง เรือนใหญ่ๆ นักษะ อยู่ในเขตข้างในกับข้างนอก ข้างในนั้นผู้ชายเข้าไม่ได้ต้องรู้จักถึงจะเข้าไปได้ ข้างในผู้หญิงเขาอยู่กัน “ (อรสม สุทธิสาคร, 2536: 85)

ชีวิตในวัยเด็กของสรรพสิริภายในบ้านยศเส หล่อหลอมให้สรรพสิริได้สนใจในภาษาอังกฤษ สรรพสิริได้เล่าถึงที่มาของการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของตนเองว่า “ผมมีพื้นฐานธรรมดาคอนอายุ 6 ขวบ เข้าประถม 1 เข้าเรียน โรงเรียนมัธยมเทพศิรินทร์ เป็นปีที่พ่อเกษียณราชการ พ่อทำธุรกิจส่งรถยนต์จากเมืองนอกเข้ามาในประเทศจากอังกฤษ ยุโรป 6 ขวบผมก็ถูกคดียู่กับรถ พ่อตั้งบริษัทชื่อ “สิริ” อยู่ในบ้าน บ้านอยู่ระหว่างถนนกรุงเกษมจนจรดถนนบำรุงเมือง เดี่ยวนี้เป็นโรงพยาบาลหัวเฉียว คนทั่วไปเรียกว่า “อู่สิริ” ถูกพ่อผมมีหลายคนไม่ค่อยสนใจเท่าไร แต่ผมป่วยเป็นตั้งแต่เด็ก ผมอ่านภาษาอังกฤษออกโดยเริ่มอ่านหนังสือฮีโร่รถ ตอนเด็กๆ พี่สาวเลี้ยงผม

มาเหมือนแม่ ผมชอบอ่านหนังสือ หัวดี แต่ขี้เกียจ ใ้ผมไม่เหมือนคนอื่น พี่สาวว่า ใ้แดงเข้าสวม หายหัวไปไหน ผมเอาเศษหนังสือรถยนต์มาจากอังกฤษเข้าไปอ่าน เป็นพวกแคตตาล็อก เช็ดกันไป อ่านไป ถามจากพี่ ผมเก็บหนังสือ เป็นคนเดียวที่หนังสือเรียนนำมาเป็นสมุดออกแบบรถยนต์ เขียน รูปรถ ลื่อนามาจากสตาร์คแดง ที่มีรูตรงกลางใส่เหรียญ 5 สตาร์คเป็นตุ้มล้อ กลายเป็นล้อมียาง เขียน เป็นข้าเป็นหลัง” (สรรพสิริ วิริยศิริ, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2540)

สรรพสิริ ยอมรับว่า จากการที่บิดาได้ตั้งบริษัทรถยนต์ขึ้น ทำให้ตนชอบรถยนต์ จนเกือบ ตลอดชีวิตยังคงสนใจเรื่องราวของรถยนต์ “ผมชอบรถยนต์มาก คุณพ่อผมเป็นระดับเสนาบดี กระทรวงมหาดไทย ก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ท่านใกล้ชิดเกษียณอายุราชการ มีเงินเท่าไรก็ไปลงทุนกิจการในเยอรมัน เกี่ยวกับเครื่องยนต์กลไก เมื่อในหลวงรัชกาลที่ 6 ทรงตัดสินพระทัยเข้าร่วมสงครามกับฝ่ายพันธมิตร ทั้งที่เราชอบเยอรมันมากกว่าอังกฤษ ทรัพย์สินของเราในเยอรมัน จึงถูกริบหมดตัว ต่อมาคุณพ่อพยายามตั้งบริษัทค้าขาย ตอนท่านอายุ 60 กว่า ชื่อบริษัทสิริ อยู่ที่ ยศเส เป็นเจ้าแรกที่ส่งรถยนต์จากอังกฤษ อเมริกา ส่งรถออสติน เข้ามาทำแท็กซี่รุ่นแรก ตอนนั้นผม อายุ 10 กว่าขวบ อ่านภาษาอังกฤษได้และคลุกคลีกับเครื่องยนต์กลไก” (สรรพสิริ วิริยศิริ, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2540)

ภาษาอังกฤษที่เริ่มต้นจากความสนใจในเรื่องรถยนต์ ได้เป็นสะพานไปสู่การรับข้อมูล ข่าวสารที่มาจากทั่วโลก ในระยะต่อมา โดยสรรพสิริได้รับฟังข่าวสารต่างประเทศจากวิทยุแ่

ในวัยเด็กสรรพสิริใกล้ชิดกับพี่สาวคนเดียวที่ชื่อว่า “อนงค์นาฎ” มากกว่าบิดาและมารดา รวมทั้งพี่ชายคนอื่น ดังที่กล่าวมาขึ้นต้นว่า บิดารับราชการในตำแหน่งที่สูงและภาระการงานมาก จนไม่มีเวลาที่จะมาเอาใจใส่กับบุตร ซึ่งมีอยู่ด้วยกันหลายคนเพราะมีภรรยาหลายคน ส่วนมารดา ซึ่งมีหน้าที่เป็นต้นห้องตั้งแต่แรก ก่อนที่จะตกเป็นภรรยาของพระยามหาอำมาตย์ฯ เมื่อมีบุตรแล้วก็ยังคงต้องทำหน้าที่ต่อไปในเรือนใหญ่ ดังนั้นหน้าที่การเลี้ยงดู จึงตกเป็นของพี่สาวคนเดียวซึ่งมีอายุห่างกับน้องชายถึง 13 ปี

“ใครๆก็นึกว่าเป็นแม่ คุณดูแลอยู่เรื่อยๆ เลี้ยงอบรม แม่ไม่ค่อยว่างต้องดูแลคุณพ่อ ที่บ้านมี เรือนคนละหลัง คุณแม่เป็นต้นห้อง คิดฉันเป็นคนเลี้ยงคุณสรรให้กินนม คุณสรรเป็นคนขี้โมโห โมโหเร็ว เวลาขงนมไม่ทันคุณสรรจะดิบไปรอบมุ้ง อายุ 2 ขวบเลี้ยงมาเรื่อย” (อนงค์นาฎ วิริยศิริ, สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2540) สรรพสิริเองก็ยอมรับว่า ในบรรดาพี่น้องในครอบครัว จะสนิทสนม กับอนงค์นาฎมากที่สุด “ผมสนิทกับพี่สาวคนโต คุณอนงค์นาฎ” (สรรพสิริ วิริยศิริ, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2540)

มีลักษณะหลายอย่างที่สรรพสิริมีความคล้ายคลึงกับอนงค์นาฏมาก ไม่ว่าจะเป็นความนิยมในเรื่องรถยนต์ หรือนิสัยอื่นๆ รวมทั้งการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยตนเองจากหนังสือ ในยามว่างสรรพสิริมักจะสนใจอ่านหนังสือ “นายสรรพชอบอ่านหนังสือที่สุด หนังสือทุกประเภท อ่านทุกชนิดหมด” (อนงค์นาฏ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2540) ส่วนของอุปนิสัยใจคอก็ยิ่งคล้ายคลึงกัน ทั้งในเรื่องการเปิดเผย ใจกว้าง และที่สำคัญคือการตรงไปตรงมา ความเชื่อมั่นในตนเองและการถือใจตนเป็นใหญ่ ความใกล้ชิดตลอดจนการสืบสายเลือดเดียวกัน ทำให้สรรพสิริได้ถ่ายทอดลักษณะโดดเด่นเหล่านี้จากพี่สาว “ถอดแบบท่านมาก เกือบ 90 เปอร์เซ็นต์ อุณหภูมิเรื่องชาติ รุนแรง พี่ชายผมไม่เคยพูดกับผมเรื่องนี้เลย ทุกวันนี้พี่สาวยังเอาใจใส่การบริหารเมืองมากกว่าพี่ชาย พี่สาวผมถ่ายทอดจากคุณพ่อ เพราะใกล้ชิดกับคุณพ่อ”(สรรพสิริ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2540)

อนงค์นาฏไม่เพียงแต่จะให้การดูแลสรรพสิริในวัยเด็ก แม้กระทั่งก้าวเข้าสู่วัยทำงานแล้ว อนงค์นาฏก็ยังเอาใจใส่ในสารทุกข์สุกดิบ และยังไปมาหาสู่มิได้ขาด ระหว่างที่สรรพสิริทำงานที่กรมประชาสัมพันธ์ “สรรพสิริ รักมาก จนพวกที่กรมเรียกว่า คุณแม่ มันแก่กว่ากัน 13 ปี” (อนงค์นาฏ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2540) และเมื่อในยามคับขัน พี่สาวคนนี้ก็ยังคงเป็นที่พึ่งได้ทั้งทางจิตใจ และการอุปถัมภ์ฐานะเมื่อตกต่ำหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519

นอกจาก “บ้านยศเส” จะเป็นนิवासถานของท่านพระยาและครอบครัววิรัชศิริแล้ว ยังเป็นที่พักพิงของผู้ที่มาพึ่งพิงไม่ขาดคาเพื่อเรียนหนังสือต่อในเมืองหลวง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลูกของพ่อค้าคหบดีหัวเมืองในต่างจังหวัด ที่สนิทสนมและให้ความเคารพในพระยามหาอำมาตย์ฯ ในจำนวนนี้ก็ยังมีชาติ ชูพินิจ นักประพันธ์และนักหนังสือพิมพ์ที่มีชื่อเสียงในเวลาต่อมา “คุณพ่อปลูกเรือนแถวยาว ให้ลูกหลานญาติมิตรได้มาอาศัย ครั้งหนึ่งแกลไปตรวจราชการเมืองกำแพงเพชร มีพ่อค้าไม้ได้ฝากลูกให้มาเรียนหนังสือในกรุงเทพฯ เด็กชายคนนี้คือ ฐุมาลัย ชูพินิจ นอกจาก ฐุมาลัย ผมยังคลุกคลีกับสด ฐุระโรหิต ชาติ แพร์พันธ์ กุหลาบ สายประดิษฐ์ บ้านผมจึงเป็นแหล่งมั่วสุมของพวกนี้”(สรรพสิริ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2540)

บ้านยศเสของบิดาสรรพสิริ ได้กลายเป็นแหล่งชุมนุมของนักเขียนนักประพันธ์ที่มีอุดมการณ์มากมาย “ก่อนหน้าที่มาลัย ชูพินิจจะยึดงานหนังสือพิมพ์เป็นอาชีพนั้น เขาเคยทำงานด้านนี้มาก่อนในฐานะงานอดิเรก โดยมีจุดเริ่มต้นมาจากการได้รู้จักกับนายกุหลาบ สายประดิษฐ์ นักหนังสือพิมพ์คนสำคัญ คนหนึ่งของไทย โดยการแนะนำของนายสด ฐุระโรหิต และได้รวมกลุ่มกับสหายนุราราวคราวเดียวกัน ซึ่งมีอุดมการณ์และความสนใจคล้ายคลึงกันอีกหลายคน

เช่น นายสุกรี พักขมนันท์ นายสนธิ เจริญรัฐ นายเวียง เสวตะทัฬห นายป่วน บุรณศิริปิน (ปกรณ บุรณปกรณ์) เป็นต้น โดยทั้งหมดนี้ ได้พบปะสังสรรค์แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และวิพากษ์วิจารณ์งานเขียนของกันและกันเป็นประจำที่เรือนไม้ ในบริเวณ บ้านพระยามหาอำมาตยาธิบดี ซึ่งมาลัย ชูพินิจ ได้พำนักอยู่ในขณะนั้น” (สุริรา สุขนิยม, 2532: 35)

จากการคลุกคลีกับบรรดานักกอลเหล่านี้ ทำให้สรรพศิริได้ถ่ายทอดบุคลิกภาพหลายด้าน สรรพศิริได้ลำดับคุณลักษณะของคนในแง่ต่างๆ ที่ได้ถ่ายทอดมาจากการคลุกคลีกับบุคคล เหล่านั้น “ความโง่งม ฉันได้จาก โชติ แพร่พันธุ์ ความสุขุมกับภรรยา ฉันได้จาก สด กุระโรหิต การเมืองนิดๆ ฉันได้จาก กุหลาบ สายประดิษฐ์ และอุดมการณ์ชีวิต ฉันได้จากครูมาลัย ชูพินิจ ผมสนิทกับครูมาลัยมากกว่าพ่อ” (สรรพศิริ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2540)

มาลัย ชูพินิจเป็นบุคคลสำคัญในชีวิตของสรรพศิริ บิดาของสรรพศิริ และมาลัย ชูพินิจ มีความใกล้ชิด และมาลัยก็ได้ได้รับความไว้วางใจมาก “มาลัยเค้ามีวิชาสารพัด เป็นครูวัดสระเกศ เป็น นักประพันธ์ มาลัยเก่งมากเรื่องหนังสือหนังสือ ถ้าไม่รู้อะไรก็ถามเค้า บางทีก็นั่งสอน มาลัยเป็นคน ซื่อมาก เด็กบ้านนอก คนซื่อไม่กลัวใคร คุณพ่อเอาไปใช้เสมอ”(อนงค์นาฎ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2540)

ด้วยความไว้วางใจมาลัยได้มีโอกาสค้นคว้าในห้องสมุดของบิดาสรรพศิริ “นิสัยรักการ อ่านของมาลัย ชูพินิจ ได้รับการส่งเสริมให้มากยิ่งขึ้น เมื่อได้เข้ามาอยู่ในบ้านของ พระยามหาอำมาตยาธิบดี ผู้เป็นนักอ่านและนักสะสมหนังสือท่านหนึ่ง ดังกล่าวแล้ว ท่านผู้นี้ มักจะเรียกมาลัย ชูพินิจไปช่วยจัดหนังสือในห้องสมุดอยู่เสมอ จึงเป็นโอกาสอันดีของเขาที่จะได้ สัมผัสกับหนังสือ อันมีค่าหลายประเภทและได้รับความไว้วางใจจากท่านเจ้าของให้ยืมไปอ่านได้ ตามต้องการ” (สุริรา สุขนิยม, 2532: 29)

เป็นที่ยอมรับกันว่า มาลัย ชูพินิจ ได้ให้ความสนใจต่อชิตาคคนหนึ่งของ พระยามหาอำมาตยาธิบดี “เป็นที่ทราบกันว่า ชิตาคคนหนึ่งของพระยามหาอำมาตยาธิบดี ผู้ซึ่ง มาลัย ชูพินิจมีจิตใจผูกพันอยู่ได้แต่งงานไปแล้ว มาลัย ชูพินิจ จึงหันมาสนใจนางเยาว์ ประภาสกลิต” (สุริรา สุขนิยม, 2532: 26-27)

ธิดาคนหนึ่งของพระยามหาอำมาตยาธิบดี ที่กล่าวถึงนี้เป็นที่มาของนามปากกาของ มาลัย ชูพินิจ นามหนึ่งที่ว่า “แม่นงศ์” ความผูกพันใกล้ชิดระหว่างมาลัย ชูพินิจ ซึ่งอาศัย อยู่ในบ้านพระยามหาอำมาตยาธิบดี ที่ยศเสกับ “แม่นงศ์” ซึ่งก็คือ อนงค์นาฏ วิศวศิริ พี่สาว คนเดียวของสรรพศิริซึ่งอายุห่างกับสรรพศิริถึง 13 ปี อนงค์นาฏกล่าวว่า รู้จักมาลัย ชูพินิจตั้งแต่ มาลัยไปเป็นครูที่โรงเรียนวัดสระเกษ อนงค์นาฏมีส่วนทำให้สรรพศิริได้ใกล้ชิดกับมาลัย ชูพินิจ เพราะอนงค์นาฏ รักน้องชายคนนี้มากและเป็นผู้เลี้ยงดูแทนมารดา ซึ่งต้องไปปรนนิบัติ ท่านพระยามหาอำมาตย์ฯ

สรรพศิริยอมรับว่า ใกล้ชิดกับมาลัย ชูพินิจ นักประพันธ์และนักหนังสือพิมพ์ผู้มีชื่อเสียง และความสามารถ ตั้งแต่ในวัยเยาว์ “รู้จักครูมาลัยตั้งแต่เด็ก ครูมาลัยเป็นพี่ชายคนหนึ่งก็ว่าได้ ตั้งแต่ เป็นเด็กไปเที่ยวป่า ไม่ได้ห่างเลย ใกล้ชิดจนกระทั่งวันตาย ครูมาลัยกับพี่สาวยังไปมาหาสู่กัน ตลอดชีวิต ยิ่งกว่าพี่น้องรักกัน..ผมรักครูมาลัยมากกว่าพี่ นับถือยิ่งกว่าพ่อ” (สรรพศิริ วิศวศิริ, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2540)

สรรพศิริให้เหตุผลในเรื่องนี้ว่า พี่ชายไม่เคยพาไปไหนเลยและพ่อยังไม่เคยสอนหรือเตือน สติตนเอง แต่สำหรับมาลัย ชูพินิจ มีความใกล้ชิดกันมาก โดยมักจะพาสรรพศิริไปไหนต่อไหน ด้วย ไม่ว่าจะพาไปเที่ยวป่า ซึ่งเป็นสิ่งที่ชื่นชอบ หรือพาเข้าไปในสนามมวย เพื่อจะให้นำมาเขียน เป็นรายงานในหนังสือพิมพ์ “ตอนยังเด็กๆผมตัวเล็กผอมกะหร่อง แต่คิดสอยห้อยตามครูมาลัยไปดู มวยที่เวทีสวนสนุกอยู่บ่อยๆ สวนสนุกนี้อยู่ในสวนลุมพินี...ครูมาลัยนั้นชอบหมัดๆมวยๆ มาตั้งแต่อยู่อย่างฉันทัดกับพวกเราที่บ้านพ่อผมที่ยศเสแล้ว จนภายหลังมาดังมากในฐานะคนข่าว ก็พามวยทางหน้าหนังสือพิมพ์ในนามปากกา สมิงกะหร่อง บ้าง แบดลิ่งกรอบ บ้าง ผมอยากดังทาง หมัดๆมวยอย่างครูมาลัย”(สรรพศิริ วิศวศิริ, 2537: 62)

สรรพศิริเองก็มีส่วนผลักดันในงานเขียนของมาลัย ชูพินิจบางชิ้น ในขณะที่งานของ ครูมาลัยก็มีอิทธิพลต่อสรรพศิริเช่นกัน “ผมสนิทกับครูมาลัย ชูพินิจ เสนอให้ครูมาลัยเขียนนิยาย เรื่อง ถ่องไพร เพราะครูชอบป่าและธรรมชาติ วิธีการเขียนพากย์ข่าวมวยผมได้จากครูมาลัย ครูແຕ່ງเรื่องบรรยายมวย เช่นวิธีการบอกเวลา ครูแคะจะไม่บอกว่า นักมวยถูกน็อกกี่นาที แต่แคะบอกว่า ช่วงเวลาที่ผมก้มลงจุดบุหรี่สูบ เกยหน้าขึ้นมาถูกน็อกแล้ว” (สรรพศิริ วิศวศิริ, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2540)

สรรพสิริมี “ครูมาลัย” เป็นแบบฉบับทางความคิดและอุดมการณ์ และยังเป็นแรงกระตุ้นให้อยากเป็นนักข่าว “ที่เป็นแรงคลใจให้ผมอยากเป็นนักข่าวมืออยู่อย่างน้อยสองคนด้วยกัน คนหนึ่งเป็นแรงคลใจในการทำข่าวเป็นคำพูด ส่วนอีกคนหนึ่งคลใจในการทำข่าวด้วยภาพ อย่างที่กล่าวกันว่า ภาพที่ดีภาพเดียวอาจสื่อความหมายได้มากกว่าคำพูดตั้งพัน ผมอยากเป็นคนข่าวที่สื่อความหมายด้วยคำพูดและภาพ จึงถือทั้งสองท่านเป็นปรมาจารย์ของผม ท่านแรกเป็นชายชาตรีไทยชื่อ มาลัย ชูพินิจ ที่ผมเรียกว่า ครู และพยายามลอกเลียนตามทุกอย่างที่ท่านทำแต่ไม่ค่อยสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นการใช้การมคมคาย ปลูกใจให้รักเกียรติรักแผ่นดิน หรือการใช้สำนวนดูเด็ดเผ็ดมันแต่เฮฮา ในลีลาการบรรยายหมัดๆมวยๆ และโดยเฉพาะที่ไม่มีทางเลียนแบบได้คือ วิธีพูดที่เนิบนาบ สุขุมกัมภีรภาพน่าเชื่อถือ” (สรรพสิริ วิจารณ์, 2537: 29-30)

ไม่เพียงแต่ความคิดและอุดมการณ์ ครูมาลัยยังมีส่วนในการสร้างพื้นฐานความเป็นคนข่าวให้แก่สรรพสิริ “ครูมาลัย มีส่วนช่วยแก้ไข ให้คุณสมบัติพื้นฐานอันจำเป็นสำหรับนักข่าวเกิดมีแก่ผมหลายประการ ครูมาลัยเอาผมซึ่คออุยลงทะเลเมื่อตอนเด็กๆ เพื่อให้หายกลัวพื้นน้ำอันเว้งว่าง พาบุกเข้าป่าถ่องไพร จนหายกลัวป่าคงถึงสาราถั่ว ตอนให้รู้จักปืนผาหน้าไม้ จนปลอดภัยจากอาวุธ พาเข้าไปนั่งริงกีไซค์ในสนามสวนสนุก จนผมเป็นโรคหมัดๆมวยๆ ขึ้นสมองตามครูมาลัย ไปอีกคน มาร์กาเร็ต บอร์ค-ไวท์(ช่างภาพหญิงนิคมสารโลพี ชื่อตั้ง-ผู้แต่ง)และครูมาลัย ชูพินิจสอนให้ผมเป็นผู้กล้าในสิ่งควรกล้าและกลัวในสิ่งไม่ควรกลัว อันเป็นคุณลักษณะจำเป็นสำหรับคนข่าวที่ดีทุกคน”(สรรพสิริ วิจารณ์, 2537: 32)

ตลอดชีวิตของสรรพสิริ สรรพสิริยอมรับว่า เหนืออื่นใด สิ่งที่สำคัญที่ได้จากครูมาลัยคือ อุดมการณ์ชีวิตที่มี “ครูมาลัย” เป็นแบบฉบับ แม้กระทั่งในหนังสือประวัติชีวิตของตนเองในงานด้านข่าว ที่สรรพสิริแต่งขึ้นและพิมพ์ในเดือนกันยายน พ.ศ.2537 ซึ่งชื่อว่า ผมเป็นคนข่าวคนหนึ่ง ก็แค่นั้น ก็ได้มีข้อความในหน้าแรกอุทิศแก่มาลัย ชูพินิจว่า

“หากหนังสือเล่มนี้จะมีส่วนประการใด ในการสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ของนักข่าวคนหนึ่ง ซึ่งอุทิศทั้งชีวิตให้แก่งาน การข่าวสารมวลชน ผู้เขียนขออุทิศส่วนกุศลให้แก่ มาลัย ชูพินิจ นักการสื่อสารมวลชน คนที่ไม่เคยยอมหัวให้กับความไม่ถูกต้อง”

เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้สรรพสิริสนิทสนมกับมาลัย ชูพินิจ ก็เนื่องจากปัญหาความระหองระแหงระหว่างมารดาและบิดา ดังที่อนงค์นาฎ ได้กล่าวไว้ว่า

“คุณแม่เคยหนีคุณพ่อหลายครั้งนะคะ ครั้งแรกตอนที่วี ลูกคนโตยังเล็กๆ คุณแม่หนีคุณพ่อไปอยู่วังหลวง ไปอยู่กับคุณป้าแอม คุณป้าแอมท่านเป็นลูกพี่ลูกน้องกับคุณพ่อ เป็นคุณจอมในรัชกาลที่ 5 คือเมื่อก่อนหนีไปไหนไม่พ้นหรอกค่ะ ได้แต่เข้าวังนะ..ท่านให้คนนั้นคนนี้ไปล่อทีหลังเขาไปล่อเอาลูกชายมาได้ คุณแม่ก็บอกแหมใจจะขาด เลยตามลูกชายมาเลยมาอยู่เกาะกันอีก แล้วก็มีการเกิดตามมา”(อรสม สุทธิสาคร, 2536: 86)

ระยะหลังเมื่อมารดาของสรรพสิรินี้ออกจากบ้าน ก็จะชอบถูกไปอยู่กับน้ำพุต่างๆของบิดาที่บ้านริมคลองบางกอกน้อย ด้วยเหตุจำเป็นเมื่อลูกต้องเข้ารับการศึกษา มารดาจึงต้องกลับเข้าบ้านชดเชก “ตอนนั้นดาสรร(สรรพสิริ วิริยศิริ-ผู้แต่ง)น้องสุดท้องยังไม่เกิดค่ะ ระยะหลังเวลาตีก็เข้ามาบ้านคุณพ่อที่ยศเสใหม่ ดาสรรก็มาเกิด คุณแม่ก็ไปอยู่เป็นพักๆ ถ้าไม่ได้ไปอยู่ก็ไม่ได้เข้าโรงเรียนหรอกค่ะ พอคิดกันไปถึงคุณแม่ก็ให้เข้าโรงเรียน คุณพ่อท่านไม่เคยสนใจ ไม่เคยสนใจกับใครทั้งนั้นสนใจแต่ราชการของท่าน”(อรสม สุทธิสาคร, 2536: 86)

หลังจากอดทน ปรัดบประคองและปรองดองได้ระยะหนึ่ง ในที่สุดมารดาของสรรพสิรินี้อาจได้พาถูกๆหนีออกจากบ้านอีกครั้ง ไปสร้างบ้านอยู่ โดยขอเช่าที่จากเพื่อนสนิทของอนงค์นาฎ แม่จะหนีไปปลุกอยู่เองตามประสาแม่ลูก แต่บิดาก็ยังให้บริวารติดตาม จนกระทั่งไปพบ ในที่สุดมารดาก็ขอฟ้องหย่าแม่จะไม่ได้จดทะเบียนกัน “ตอนหลังคุณแม่ฟ้องหย่า สมัยนั้นไม่ได้จดทะเบียนหรอกค่ะ ยังไม่มีการจดทะเบียน ก็มีมรดกมรดกทรัพย์สินอะไร ท่านก็ฟ้องเรียกทรัพย์สมบัติ เรียกบ้างเท่าที่จะได้ คุณพ่อก็มีอำนาจนี่คะก็สั่งศาลได้ แม่ฟ้อง พ่อก็จับเราไปค่ะ ให้จุดเมียไปถูกวังตาม”(อรสม สุทธิสาคร, 2536: 88)

“พ่อกับแม่เลิกกันตอนผมอายุ 9 ขวบ คุณแม่ออกจากบ้าน มาปลุกบ้านเล็กๆอยู่กับลูกสี่คนด้วยกัน อยู่ตรงเชิงสะพานอรุณรังษ์ด้านเหนือ สมัยก่อนเรียกว่า ถนนสัมปอ่ย” (สรรพสิริ วิริยศิริ, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2540) สรรพสิริได้อาศัยอยู่ในบ้านหลังนี้ จนกระทั่งจบการศึกษา มัธยมบริบูรณ์ในปี 2479 ครอบครัวจึงได้ย้ายมาอยู่บริเวณซอยหลังสวน โดยมีพี่สาวอนงค์นาฎเป็นเจ้าของ และได้ย้ายออกจากบ้านหลังนี้เมื่อสรรพสิริแต่งงานมีครอบครัวในปี 2489 ความระหองระแหงที่เกิดขึ้นระหว่างมารดาและบิดาของสรรพสิริ ทำให้สรรพสิริห่างเหินกับบิดามากขึ้น แม้ว่าเมื่อบิดาย่างเข้าสู่วัยชราแล้วก็ตาม

กล่าวได้ว่า ชีวิตในวัยเด็กของสรรพสิริ บังคับภายนอกที่ทำให้สรรพสิริได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเอง เกิดจากครอบครัวแม่จะได้รับการเลี้ยงดูไม่เทียบเท่ากับบุตรคนอื่นๆ ของพระยามหาอำมาตย์ แต่ก็มีความเป็นอยู่ที่ดี โดยเฉพาะโอกาสในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษจาก

สิ่งแวดล้อม โอกาสในการศึกษาในสถานศึกษาที่ดี จากโรงเรียนเทพศิรินทร์ การหล่อหลอมจากนักประพันธ์ที่มีอุดมการณ์หลาย แต่บุคคลที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพมากที่สุดคือ ชาติ ชูพินิจ โดยเฉพาะการเป็นแบบอย่างในอุดมการณ์ชีวิต และแบบอย่างของการเป็นนักสื่อสารมวลชนทั้งด้านการงานและด้านอุดมคติ ส่วนปัจจัยภายในจากสรรพศิริเองนั้น เป็นไปได้ว่าสรรพศิริเติบโตในฐานะบุตรภรรยาของพ่อที่ไม่การเลียดคู่มืออาจเทียบเท่าบุตรภรรยาหลวง ความค้อยโอกาสในส่วนนี้ อาจเป็นแรงผลักดัน ให้พัฒนาตนเองให้กลายเป็นผู้มีความรู้และความสามารถ

เข้าหอดมที่สอง โรงเรียนสามัญเทพศิรินทร์(พ.ศ.2469-พ.ศ.2480)

เข้าหอดมจากความเป็นผู้ในครอบครัว เป็นส่วนหล่อหลอมสรรพศิริให้มีพัฒนาการไปสู่การทำงานสื่อสารมวลชนในระดับหนึ่ง แต่เข้าหอดมที่ได้รับจากการศึกษาในระบบ ก็มีส่วนต่อเติมพัฒนาการนี้เช่นกัน โดยเฉพาะเมื่อสรรพศิริได้รู้จักกับสังคมภายนอกของรั้วบ้านยศเส ได้เสริมสร้างบุคลิกภาพที่จะเป็นนักสื่อสารมวลชน ในปี พ.ศ.2469 เมื่อสรรพศิริมีอายุได้ 6 ปี ได้เข้ารับการศึกษาครั้งแรกในระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนสามัญเทพศิรินทร์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนาขึ้น ถือเป็นโอกาสดีสำหรับการแสดงออกของสรรพศิริ “ที่ไปเรียนโรงเรียนเทพศิรินทร์เพราะอยู่ใกล้บ้าน ครึ่งปีयरดเมล์จากบ้าน พี่น้องเรียนเทพศิรินทร์ทุกคน ผู้ชายเรียนเทพศิรินทร์ ผู้หญิงเรียนสายปัญญา” (สรรพศิริ วิจารณ์, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2541)

สรรพศิริใช้เวลาศึกษาในระดับประถมถึงมัธยมในโรงเรียนเทพศิรินทร์ 11 ปีจบการศึกษาระดับมัธยม8โดยทางบ้านไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียนเมื่อเริ่มเรียนในระดับมัธยมในปี พ.ศ.2471 เพราะได้รับทุนเล่าเรียนหลวง ด้วยสติปัญญาและความสามารถทางภาษา ที่พัฒนาจากการเรียนรู้ด้วยตนเองมาก่อน “ได้ทุนคิงส์คอลลาร์ ทุนมี 2 อย่างทุนหมั้นเรียน คือเรียน ไม่มีหยุดขาดไม่ได้เลย และทุนเรียนดี 11 ปีไม่เคยเสียค่าเล่าเรียน เรียนแผนกวิทยาศาสตร์ แต่ปัญหาหนักพิชคณิต คำนวณ เคมี อ่อนหมด ผมค้นไปเก่งภาษา ครูฝรั่งชอบผม ครูภาษาไทยก็ชอบผม คำนวณพิชคณิตไม่ค่อยเอาถ่าน จึงมีการขัดแย้ง ครูวิทยาศาสตร์บอกว่า ผมคงจะตกเพราะอ่อนคณิตศาสตร์ ในขณะที่ครูภาษาก็ชมว่า เก่ง ภาษาช่วยให้รอดมาได้ตลอดเวลา ตอนเรียนชั้นประถมนั้นไม่เคยสอบได้คะแนนรวมต่ำกว่า 75 เปอร์เซนต์ จึงเข้าเกณฑ์ได้ทุน”(สรรพศิริ วิจารณ์, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2541)

ระหว่างที่ศึกษาในโรงเรียนเทพศิรินทร์ สรรพสิริก็ชอบที่จะคบหากับเพื่อนนักเรียน “เป็นที่ชอบพอของเพื่อนฝูงทุกคน ก่อนข้างเจรจาเหะเหะ ชอบรู้จักกับคน สัมผัสคน เป็นคนก่อนข้างมีเพื่อนมาก” (สรรพสิริ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2541)

นอกจากนี้สรรพสิริ ยังชอบทำกิจกรรม โดยเฉพาะกิจกรรมที่ใช้ความคิดในการสร้างสรรค์ “อยู่ห้อง 8 อายุ 16 มีการประกวดแต่งรถในงานชนะเลิศฟุตบอลของโรงเรียน ผมหารถโกดังมาแต่งได้ที่ 1 ผมเอากล่องกระดาษแข็ง ทำเป็นที่เหล็กม เจาะเป็นรูปพระอาทิตย์กำลังโผล่ มีอักษรตัว ม.ย่อมาจาก แม่นนฤมิต เป็นตราประจำโรงเรียน มีดอกกราเพชประดับข้างล่าง สัญลักษณ์ของโรงเรียน เจาะเป็นปล่อง เอาตะเกียงใส่ไว้ข้างใน เวลาากลางคืนก็เด่น ได้รางวัลที่ 1 ผมชอบทำในสิ่งที่คนอื่นไม่คิดจะทำ เป็นนิสัยผม” (สรรพสิริ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2541)

สรรพสิริได้จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปริญญาตรีในปี 2479 สรรพสิริ กล่าวว่า จากการศึกษานในโรงเรียนเทพศิรินทร์นอกจากจะได้รับความรู้วิชาสามัญ ทำให้รู้จักสังคมนกับเพื่อนวัยเดียวกันและได้ทำกิจกรรมต่างๆ แล้ว ก็ยังได้อุดมการณ์จากคำขวัญของโรงเรียนที่เป็นภาษาบาลีว่า “นลिया โลกวิฆโน” ไม่พึงเป็นคนรกโลก “ทำตนให้เป็นประโยชน์ ไม่ทำตนเหมือนขยะสังคม ทุกวันนี้ผมยังทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม” (สรรพสิริ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2541)

เข้าพลอมที่ตาม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์(พ.ศ.2481-พ.ศ.2484)

จากการคลุกคลีกับรถยนต์ตั้งแต่วัยเด็ก ความใฝ่ฝันเกี่ยวกับประดิษฐกรรมที่ถือเป็นนวัตกรรมในขณะนั้น ได้นำไปสู่การแต่งหนังสือเล่มหนึ่ง ด้วยวัยเพียง 17 ปี ก็ได้เริ่มงานเขียนหนังสือครั้งแรก “ผมมันอยู่ข้างจะเป็น ขี้เกียจช่างวิ จึงริอ่านทำอะไรต่อมิอะไรให้มันวุ่นวายเสมอมาตั้งแต่เด็กๆ แล้ว อย่างเมื่อตอนเรียนหนังสือที่โรงเรียนวัดเทพฯ นั้น ผมใฝ่ฝันอยู่แต่ว่าจะสร้างรถยนต์ขึ้นใช้เองในเมืองไทยให้จงได้สักวันหนึ่ง จึงตั้งหน้าตั้งตาออกแบบรถยนต์จนผ่านม.แปลมาได้ยังไงก็ไม่รู้ ก็พอดีกับที่ พระ กับ พระองค์จุลฯ เอรารถแข่ง อี.อาร์.เอ มาโชว์ที่เมืองไทยในปี 2480 ผมเลยลงทุนอุดหนุนแต่งหนังสือเล่มเบ้อเรอหนาตั้งเกือบ 500 หน้า ให้ชื่อว่า “คู่มือนักรถยนต์” แล้วเขียนคำอุทิศถวายอย่าง ไพเราะเพราะพริ้งให้แก่ทั้งสองพระองค์ เผื่อว่าจะทรงเมตตาให้ทุนรอนตั้งโรงงานสร้างรถยนต์ขึ้นในเมืองไทยตามที่ใฝ่ฝัน ถึงแม้ความพยายามจะไม่เป็นผล แต่ก็ยังเป็นผลให้ผมกลายเป็นนักเขียนเรื่องเกี่ยวกับรถยนต์มาตลอดเวลากว่า 50 ปี จนกระทั่งทุกวันนี้ (สรรพสิริ วิรัชศิริ, 2537: 14)

หลังจบมัธยม 8 ในปี พ.ศ.2480 สรรพศิริได้ไปเรียนเพื่อติวสอบก่อนเข้ามหาวิทยาลัย ซึ่งเรียกกันว่า แปกพิเศษหรือเรียกว่า ห้อง 9 เพื่อจะสอบเข้าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสอบเข้านายร้อยนายเรือแต่ไม่ประสบความสำเร็จ ในระยะนั้นสรรพศิริยังไม่ได้มีจุดหมายในชีวิต และการศึกษาในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อนี้ จะเป็นไปตามที่พี่ชายคนโตต้องการ “ผมหัวดี แต่ขี้เกียจ ไปสอบจู่หานายร้อยนายเรือ ไม่ได้อยากเป็นทหาร แต่จุดมุ่งหมายอยากสอบ” (สรรพศิริ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2541) หลังจากนั้นได้ไปสมัครเป็นนักเรียนเหมืองแร่ของกรมโลหกิจ “พ่อเป็นบิดากรรมโลหกิจ โดยเป็นเจ้าของกรรมโลหกิจ คนที่สอง รองจากฝรั่ง พ่อทำเหมืองแร่ ก็อยากให้ออกทำงานในสายงานโลหกิจ พี่ชายคนโตชื่อทวีศักดิ์ พาไปฝากเป็นนักเรียนกรมโลหกิจ อยู่ในพระบรมมหาราชวัง พี่ชายพาไปดูเหมืองแร่ ผมไม่ได้ชอบเท่าไร” (สรรพศิริ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2540) หลังจากเรียนอยู่หนึ่งปี กรมโลหกิจได้ล้มเลิกโรงเรียนเหมืองแร่ เนื่องจากเกิดปัญหาการคอร์รัปชัน

สรรพศิริต้องเปลี่ยนสถานที่ศึกษาอีก โดยได้เข้าไปศึกษา หลักสูตรนักวิชาการบัญชีชั้นสูงของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง “ในปี 2479 หลวงคำริอิตราวุฒิ เปิดหลักสูตรการบัญชี ธรรมศาสตร์ พหุปี 2481 ผมเข้าไปเรียนบัญชี พี่ชายอยากให้เรียนบัญชีเหมือนเค้า เพราะทำงานอยู่สำนักงานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน” (สรรพศิริ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2541) สรรพศิริเป็นนักเรียนรุ่นแรกของคณะบัญชี “คุณมณีพันธ์กับคุณอารีเป็นรุ่นพี่ของผมด้วย อาชูกานาม แต่เป็นรุ่นน้องที่ม.ธ.ก. เพราะในวันแรกที่คณะบัญชีเปิดรับสมัครนักศึกษาในเดือนตุลาคม ปี 2481 นั้น ผมกอดคอกับเพื่อนชื่อ บุญชู สีวะรา ที่เป็นน้องชายของแม่ทัพกฤษณ์ สีวะรา ไปลงทะเบียนเป็นสองคนแรก บุญชูได้หมายเลขประจำตัว 1 ผมจึงเป็นนักศึกษาบัญชีเบอร์ 2 ของธรรมศาสตร์” (สรรพศิริ วิรัชศิริ, 2537: 14)

ในขณะที่เริ่มเรียนบัญชี สรรพศิริก็ยังคงความเป็นนักกิจกรรม และได้สร้างปรากฏการณ์ใหม่ให้กับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในยุคนั้น “ธรรมศาสตร์ก่อนผมเข้าไป ไม่มีกิจกรรม ธรรมศาสตร์ ไม่เหมือนจุฬา จุฬาเข้าไปอยู่ในแวดวงเดียวกัน โกลัซติกกลมเกลียว ซึ่งไม่เหมือนกฎหมาย (กฎหมายเป็นคณะแรกของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์-ผู้แต่ง) มาจากไหนไม่รู้ มาจากหลายแหล่ง บางคนเป็นข้าราชการ ไม่มีอะไรรู้จักกัน มาฟังเล็กเซอร์ บางคนมาซื้อเล็กเซอร์ไปอย่างเดียว” (สรรพศิริ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2541) การเรียนบัญชี นักศึกษามีความใกล้ชิดกว่านักศึกษากฎหมาย เนื่องจากเป็นคณะที่ต้องอาศัยความเข้าใจในการศึกษา จึงเกิดความใกล้ชิดระหว่างนักศึกษาด้วยกัน

เมื่อเริ่มต้นของการศึกษาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ไม่นานนัก สรรพศิริก็เริ่มทำกิจกรรมซึ่งก่อนหน้านั้นไม่เคยมีนักศึกษาคนไหนทำมาก่อน สรรพศิริได้ผสมผสานความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษและการพูดในที่ชุมชนด้วยการจัดการได้วาทีภาษาอังกฤษ “พอเข้าเป็นนักศึกษาถูกใครได้แก่เดือนเดียวผมก็เริ่มริ้นท์ว่า ควรจะมีกิจกรรมอะไรให้มันสมกับชั้นชื่อว่า เป็นนักปัญญาชน ผมจึงตั้งขึ้นเป็นชมรมครั้งแรกในธรรมศาสตร์ มีกิจกรรมแรกเริ่มด้วยการจัดได้วาทีขึ้น ไม่ใช่ได้กันธรรมดาๆ แต่ว่ากันลอลๆ เป็นภาษาฝรั่งมั่งค่าเลย เพื่อเป็นประโยชน์แก่การศึกษาวิชาบัญญัติชั้นสูงที่ต้องใช้ภาษาอังกฤษเป็นสำคัญ” (สรรพศิริ วิรัชศิริ, 2537: 15-16)

นอกจากนี้สรรพศิริได้เริ่มจัดงานที่มีชื่อว่า “วันขึ้นชมนุมนักบัญญัติ” มีการตั้งสรรครื่นเรียง มีการได้วาทีและกิจกรรมอื่นๆ การจัดกิจกรรมนี้ทำให้เกิดความขัดแย้งกับอาจารย์สายวิชากฎหมาย “อาจารย์วิจิตร ฤทธิตานนท์ บอกว่า ไม่เคยจัด เรียนก็เรียน ทำไมมาทำนั่นทำนี่ กฎหมายไม่เคยมีกิจกรรม บัญชีเปิดใหม่ก็มีกิจกรรมเยอะแยะ มีคนเขม่น ผมทะเลาะแทบจะร้องไห้” (สรรพศิริ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2541)

จากความขัดแย้งจากการทำกิจกรรมนี้เอง ที่สรรพศิริ ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นชีวิตการต่อสู้ “ผมคิดว่าเป็นสิ่งปลุกฝังจากธรรมศาสตร์ เริ่มต้นการต่อสู้เพื่อสิ่งที่ถูกต้อง เราบอกแล้วว่า จะต้องจัดงานจัดกิจกรรม ทั้งๆที่ไม่เคยจัดมาเลย แต่เราเห็นว่า มันเป็นที่ที่ดี ก็ต้องมี” (สรรพศิริ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2541)

ระหว่างที่ศึกษาในชั้นปีแรก สรรพศิริก็เริ่มหารายได้พิเศษจากการทำบัญชี “ตั้งแต่ปีหนึ่งเริ่มต้นหากินทางบัญชี โดยไปรับจ้างลงบัญชีให้แขกพาหุรัด คนจีนแถวทรงวาด ราชวงศ์ บัญชีเดบิตเครดิต ด้วยความรู้เพียงนิดหน่อย ได้เดือนละ ห้าบาทสิบบาท นับว่าได้เยอะในสมัยนั้น” (สรรพศิริ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2541) นอกจากนี้จากการที่ ทวีศักดิ์ วิรัชศิริ พี่ชายของสรรพศิริได้ทำหน้าที่เลขานุการราชยานยนต์สมาคมแห่งประเทศไทย สรรพศิริก็ได้เริ่มเขียนบทความลงในวารสารราชยานยนต์สมาคมแห่งประเทศไทย เกี่ยวกับรถยนต์ในแง่ต่างๆ โดยเก็บสะสมข้อมูลจากวารสารต่างประเทศ

การศึกษาในด้านบัญชีไม่ประสบความสำเร็จเช่นนักศึกษาคนอื่น หลังจากใช้เวลาได้พิเศษในชั้นปีที่สอง สรรพศิริก็ได้โอนไปเรียนกฎหมายในปี พ.ศ.2482 แม้ไม่จบทางด้านการศึกษา แต่ก็ได้เป็นนายกสมาคมนักศึกษาเก่าพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์คนแรก ในหลายปีต่อมา “เขาให้เกียรติแก่ผม เขาเรียกผมเป็น มิสเตอร์บ็อบปูลาร์ มีเพื่อนฝูงเยอะแยะเหะเหะ ทำกิจกรรมเก่ง ผมเป็นนายกฯคนแรก รู้สึกเป็นเกียรติและรู้สึกผูกพันกับสังคม

ต้องทำอะไรให้สังคม ตั้งแต่บัดนั้น ผมเลยตั้งใจ สมามคมบ้าสมามคมบอ สมามคมนั้นสมามคมนี้ ไม่รู้ก็สมามคม”(สรรพสิริ วิรยศิริ, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2541)

แม้ว่าจะได้โอนไปเรียนด้านกฎหมายในปีพ.ศ.2483 ขณะที่มียาอายุได้ 20 ปี ถึงที่สรรพสิริไม่เคยละทิ้ง ก็คือ การทำกิจกรรม โดยเฉพาะได้ทำกิจกรรมนอกมหาวิทยาลัย ในเดือนตุลาคม พ.ศ.2483 รัฐบาลของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้สนับสนุนการเรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศส สรรพสิริซึ่งกำลังอยู่ในวัยหนุ่มอายุ 18ปี มีเชื้อครักชาติไม่แพ้คนหนุ่มอื่นๆ “คนหนุ่มวัยไม่เต็ม 19 อย่างผม มันปลุกกระดมง่ายอยู่แล้ว แดมยังรู้จากที่แม่เล่าให้ฟังมาตั้งหลายต่อหลายปีแล้วว่า ไซ้เศษฝรั่งชื่อ ม.ปาวี นั้นมันเถวร้ายแคะโหนในการออกถูกไม้โกง แผ่นดินไทยไปเป็นของฝรั่ง” (สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 11)

สรรพสิริ ได้เป็นตัวตั้งตัวตคนหนึ่งของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในการจัดการเดินขบวนเรียกร้องดินแดนคืนร่วมกับนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และในระหว่างนี้เองสรรพสิริก็ได้เริ่มงานข่าวด้วยการเขียนคอลัมน์ลงหนังสือพิมพ์บางฉบับด้วยการชักชวนของเพื่อนที่ชื่อ ทนง เอี่ยมศิตา ซึ่งเป็นนักเขียนคนหนึ่ง โดยจะเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับข่าวต่างประเทศที่แปลกจากการฟังข่าวต่างประเทศทางวิทยุ

ด้วยความเป็นนักกิจกรรมที่ทำให้สรรพสิริหันเหชีวิตในวัยเรียน เข้าสู่ชีวิตในวัยทำงาน ทั้งๆที่ยังไม่ประสบความสำเร็จถึงขั้น ได้ปริญญา ความสนใจในข่าวสารจากโลกภายนอกนี้เอง เป็นสิ่งกระตุ้นที่ทำให้สรรพสิริอยากจะเป็นผู้ใกล้ชิดในเหตุการณ์มากขึ้น “หลังจากเป็นตัวตั้งตัวตคนหนึ่ง ทางฝ่ายม.ธ.ก.จัดการเดินขบวนเรียกร้องดินแดนคืนร่วมกับจุฬาฯในวันที่ 8 ตุลาคมปีนั้นแล้ว ผมก็เกิดความคิดที่สมัครไปทำหน้าที่เป็นผู้สื่อข่าวสงครามขึ้นมาทันที เพราะข่าวคราวจากแนวหน้า ที่ได้รับฟังทางวิทยุของกรมโฆษณาการนั้น ผมลงความเห็นว่ามันยังไม่มันสมใจ ยังไม่มีการเจาะลึกกระอ้างแจ้งเท่าที่ผมต้องการรู้”(สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 12)

ในช่วงชีวิตขณะที่สรรพสิริศึกษาในระดับอุดมศึกษาตัวเอง ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อสรรพสิริ สรรพสิริได้ปูพื้นฐานการทำงานข่าวด้วยความสนใจของตนเอง สรรพสิริได้ให้ความสนใจในข่าวสารและความรู้ต่างๆ “ผมเป็นนักศึกษาวัยรุ่นคนหนึ่งซึ่งรู้จักคุ้นเคยกับอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ ด้วยการอ่านประวัติที่มีคนแปลจาก โจน์แคมป์ เป็นภาษาไทยให้อ่านรู้เรื่อง จึงคุยกันรู้เรื่องกับท่านผู้ช่วยอธิบดีไพโรจน์ ชัยนาม ตอนไปสมัครงานที่กรมโฆษณาการ” (สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 26)

สรรพสิริถึงกับ ไปยื่นใบสมัคร ขอไปทำหน้าที่ผู้สื่อข่าวสงครามในการรบกับ
อินโดจีนฝรั่งเศส และคอยติดตามอยู่ตลอดเวลาว่าจะได้ทำงานนี้หรือไม่ “แทบทุกเวลาที่ว่างจาก
การฟังคำบรรยายในห้องเรียนที่ธรรมชาติหรือว่างจากการสอบก็อยู่ที่โต๊ะสโมสรหรือ
โต๊ะใต้ซวด ผมมักจะหือ รอยแล่นเฟลด์ ไปที่กรมโฆษณาการเพื่อถามไถ่ว่า ได้เรื่องแะไหนแล้วที่
ผมยื่นใบสมัคร ไรขอไปทำหน้าที่ผู้สื่อข่าวสงครามในการรบกับอินโดจีนฝรั่งเศส”
(สรรพสิริ วิจารณ์, 2537: 13)

จากการเรียนกฎหมายนี้เอง เป็นรอยต่อที่ทำให้สรรพสิริได้หันเหชีวิตเข้าสู่อาชีพการเป็น
นักสื่อสารมวลชน สรรพสิริเล่าว่า ขณะที่กำลังจะเรียนจบเป็นนักกฎหมาย ขาดอีกเพียง 2-3 วิชา มี
การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ต้องเรียนเพิ่ม นายไพโรจน์ ชัยนามซึ่งนอกจากจะเป็นอาจารย์สอน
กฎหมายที่ธรรมศาสตร์ ยังเป็นผู้ช่วยอธิบดีกรมโฆษณาการ ได้ริเริ่มให้จัดตั้งหน่วยงานเกี่ยวกับข่าว
ขึ้นใหม่ ในกองเผยแพร่ความรู้ ซึ่งนายไพโรจน์ รั้งตำแหน่งรักษาการหัวหน้ากองอยู่ด้วย คือ งาน
รับฟังวิทยุ ซึ่งถือเป็นหน่วยงานที่เปิดรับข่าวสารจากต่างประเทศเพื่อติดตามสถานการณ์ของโลก

“ข่าวต่างประเทศสมัยเมื่อเกือบ 50 ปีก่อนที่ยังไม่มีใครเคยได้ยินคำว่า ดาวเทียม โทรทัศน์
โทรพิมพ์ โทรสาร ฯลฯ หรือแม้แต่เทปบันทึกเสียงนั้นก็มีมาให้ใช้ประโยชน์แก่กรมโฆษณาการ
เพียงสองแหล่งคือ จากข่าววิทยุโทรเลขของสำนักข่าวต่างประเทศ กับข่าววิทยุกระจายเสียง
คลื่นสั้น จากสถานีวิทยุกระจายเสียงในต่างประเทศ”(สรรพสิริ วิจารณ์, 2537: 18)
นายไพโรจน์ ชัยนามเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนางานข่าวด้านนี้ โดยได้สั่งการให้ขอรับ
ข่าววิทยุโทรเลขจากสำนักข่าวต่างประเทศ เท่าที่มีอยู่ในขณะนั้น เช่น จากสำนักข่าวรอยเตอร์ ของ
อังกฤษ สำนักข่าวยู.พี.ไอ.ของสหรัฐอเมริกา สำนักข่าวทรานสโอซัน ของเยอรมัน สำนักข่าว
เอ.เอฟ.พี.ของฝรั่งเศส และสำนักข่าว โดเมอิ ของญี่ปุ่น โดยสถานการณ์โลกที่สำคัญขณะนั้นคือ
การเกิดสงครามโลกครั้งที่สองในทวีปยุโรป หลังจากเยอรมันได้บุกโปแลนด์เมื่อวันที่ 1 กันยายน
พ.ศ.2482

ข้าราชการที่มีความรู้ทางภาษาอังกฤษดีต่างถูกระดมเข้ามาช่วยงานด้านต่างประเทศ
โดยการถอดข้อความจากข่าววิทยุโทรเลขต่างประเทศ จากทุกแห่งเป็นภาษาไทย เพื่อรวบรวม
เสนอต่อผู้บังคับบัญชานำไปใช้ในการวิเคราะห์หาความจริง จากบรรดาข่าวที่มักจะแฝงไว้ด้วยการ
โฆษณาชวนเชื่อ และอาจจะมีเลศนัยในการใช้ข้อความเพื่อเป็นรหัส เพื่อประโยชน์ในการวินิจฉัย
ดำเนินนโยบายและการปฏิบัติการ

แต่การติดตามข่าวจากวิทยุโทรเลขยังไม่เพียงพอ นายไฟโรจน์ยังได้เพิ่มงานใหม่ขึ้นอีก คือการติดตามข่าวจากสถานีวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศ ที่ออกอากาศกระจายเสียงเป็นคลื่นสั้น ซึ่งนอกจากจะเป็นงานใหม่ของกรมโฆษณาการซึ่งเพิ่งจะตั้งขึ้นมาได้เพียง 5 ปีในขณะนั้น ยังเป็นงานใหม่ของชายหนุ่มที่ชื่อว่า สรรพสิริ วิรยศิริ ผู้ซึ่งมีทักษะทางด้านภาษาอังกฤษ ด้วยการชักชวนของเพื่อนร่วมชมรมได้วาทีภาษาอังกฤษที่ชื่อ มณีพันธ์ จารุกุล ซึ่งได้รับหน้าที่จาก นายไฟโรจน์ ชัยนามให้หาพนักงานใหม่เข้าไปทำงานในกรมโฆษณาการ โดยมณีพันธ์ จารุกุลได้เข้าไปทำงานก่อนหน้านั้น

สรรพสิริถูกชักชวนให้เข้าไปทำงานในกรมโฆษณาการ ขณะที่ยังไม่สำเร็จการศึกษาจาก ธรรมศาสตร์ “คุณมณีพันธ์ โทรศัทพ์ไปที่คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ซึ่งผมทำงานเป็น นักศึกษาฝึกหัดอยู่ตอนบ่ายสองโมงของวันที่ 12 เมษายน ปี 2484 พอบ่ายสองโมงครึ่ง ผมก็ถากานที่ ก.ค.ง. ไปนั่งอยู่หน้าอาจารย์ไฟโรจน์ที่กรมโฆษณาการ เพื่อให้ท่านซักไซ้ไล่เลียงความรู้ ทางภาษา วันนั้นเป็นวันเสาร์ พอถึงวันจันทร์ที่ 14 เมษายน ผมก็ขึ้นไปลาออกจากความเป็น นักศึกษาฝึกหัดเงินเดือน เดือนละ 20 บาท ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเพื่อไปรับเงินเดือน เดือนละ 60 บาท ที่กรมโฆษณาการในฐานะ พนักงานรับฟังข่าววิทยุต่างประเทศ ชีวิตความเป็นคน ข่าวของผมก็เริ่มตั้งแต่บัดนั้น” (สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 16)

ก้าวสำคัญก้าวหนึ่งในชีวิตของสรรพสิริ เกิดขึ้นก็อย่างเข้าไปในกรมโฆษณาการ “ผมคิดร่างแหเข้าไปด้วยคนหนึ่ง ในการเสาะหาคนข่าวต่างประเทศเพิ่มของกรมโฆษณาการ ซึ่งได้บังเกิดผลเป็นความเปลี่ยนแปลงผันแปรมากหลายในชีวิตของผม และผมเชื่อว่าน่าจะเป็นผล ให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไม่น้อย แก่งานหลายอย่างของกรมโฆษณาการที่ต่อมากลายเป็น กรมประชาสัมพันธ์” (สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 20)

เบ้าหลอมสุดท้าย กรมประชาสัมพันธ์

สรรพสิริ ได้เริ่มชีวิตการทำงานอย่างจริงจัง ก็เมื่อเข้ารับราชการเป็นลูกจ้าง ในตำแหน่ง พนักงานรับฟังข่าววิทยุภาษาอังกฤษ ทำหน้าที่แปลข่าววิทยุโทรเลขต่างประเทศเป็นภาษาไทย ในกรมโฆษณาการ เมื่ออย่างเข้าสู่วัย 20 ปี สำหรับสรรพสิริแล้ว การเข้าทำงานที่นี้ คือจุดเริ่มต้นของ ชีวิตใหม่ ชีวิตในครรลองของการเป็นสื่อสารมวลชน

สรรพสิริได้กล่าวถึง การเริ่มทำงานในเอกสารฉบับแรกที่เป็นลายลักษณ์อักษรด้วยลายมือ ของตน ในสมุดบันทึกว่า “ข้าพเจ้าได้เริ่มชีวิตใหม่ ด้วยการเข้ารับราชการในกรมโฆษณาการ

อย่างไม่เคยคาดเคยฝันมาแต่ก่อนเลย คุณมณีพันธ์ โทร.มาชวนเวลา 14.00 น. เวลา 14.30 น. ข้าพเจ้าได้ไปพบคุณไพโรจน์ ชัยนาม ผู้ช่วยอธิบดีกรมโฆษณาการ และได้รับคำสั่งให้มาในวันจันทร์ที่ 14 เมษายน คือต่อจากนั้นอีก 2 วัน ครั้นแล้ว ต่อมาในวันที่ 14 เมษายน 2484 ข้าพเจ้าก็ได้รับราชการอยู่ในกรมโฆษณาการ ในฐานะ ลูกจ้าง มีรายได้วันละ 2.00 บาท มีหน้าที่แปลข่าววิทยุโทรเลขต่างประเทศออกเป็นภาษาไทย เพื่อนำออกอ่านทางวิทยุกระจายเสียง และเสนอต่อรัฐมนตรีและบุคคลอื่นบางคน มีผู้บังคับบัญชาโดยตรงคือ คุณไพโรจน์ ชัยนาม ผู้รักษาการ ในตำแหน่งหัวหน้ากองเผยแพร่ความรู้ และผู้ช่วยอธิบดีกรมโฆษณาการ มีผู้ร่วมงานคือ คุณมณีพันธ์ จารุกุล และ คุณฉลวย (ฉลวย พิรัชศรทัต-ผู้แต่ง) ข้าพเจ้าได้เริ่มชีวิตใหม่แล้ว” (สรรพสิทธิ วิรัชศิริ, บันทึกส่วนตัว)

การเริ่มเข้าทำงานของสรรพสิทธินอกจากจะเริ่มชีวิตใหม่แล้ว ยังได้ก้าวเข้ามาสู่โลกของการสื่อสารมวลชน ที่สรรพสิทธิและผู้คนยุคนั้น เรียกว่า คนข่าว แม้ว่าจะไม่ได้ออกไปทำข่าวด้วยตนเองแต่การรับข่าวสารจากต่างประเทศก่อนคนอื่น ได้รับรู้ความเป็นไปในแง่ข่าวสารจากทั่วโลก และก็ถือเป็นผู้เชื่อมข่าวสารจากทั่วโลกสู่สังคมไทย “ชีวิตของผมเพิ่งเปิดประตูสู่โลกกว้างจริงๆ ก็เมื่อเข้าเป็นนักข่าวต่างประเทศของกรมโฆษณาการ ตอนก่อนไปเกณฑ์ทหารไม่กี่เดือน เพียงด้วยการนั่งจับเ้าเฝ้าอยู่หน้าเครื่องรับวิทยุคลื่นสั้นแทบว่าทั้งวัน ไม่ต้องถูก ไปไหนก็เหมือนได้ไปแทบทั่วทั้งโลกเสียแล้ว ในสมัยที่ยังไม่มีใครเคยได้ยินคำว่า โทรทัศน์หรือดาวเทียมนั้น ข่าววิทยุกระจายเสียงต่างประเทศเป็นสิ่งเดียวที่เปิดประตูสู่โลกกว้างได้อย่างฉับพลันที่สุด ไม่มีครั้งใดที่รัฐบาลของเมืองไทย จะต้องการ ได้ข่าวสารเพื่อประกอบการตัดสินใจอันถูกต้อง โดยฉับพลันที่สุด เท่ากับครั้งนั้น” (สรรพสิทธิ วิรัชศิริ, 2537: 22)

สรรพสิทธิกล่าวถึงสื่อต่างประเทศในยุคนั้นว่า “ข่าวต่างประเทศสมัยเมื่อเกือบ 50 ปีก่อนที่ยังไม่มีใครเคยได้ยินคำว่า ดาวเทียม โทรทัศน์ โทรพิมพ์ โทรสารฯลฯ หรือแม้แต่เทปบันทึกเสียง นั้น มีที่มาให้ใช้ประโยชน์แก่กรมโฆษณาการเพียงสองแหล่งคือ จากข่าววิทยุโทรเลขของสำนักข่าวต่างประเทศ กับข่าววิทยุกระจายเสียงคลื่นสั้น จากสถานีวิทยุกระจายเสียงในต่างประเทศ”(สรรพสิทธิ วิรัชศิริ, 2537: 18)

ในขณะที่สรรพสิทธิเข้าทำงานในกรมโฆษณาการในปี พ.ศ.2484นั้น สถานการณ์ต่างประเทศมีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างน่าจับตามอง สงครามโลกครั้งที่สองได้เริ่มขึ้นแล้วเกือบสองปีในทวีปยุโรป จากการโจมตีอย่างสายฟ้าแลบด้วยแสนยานุภาพของกองทัพเยอรมันที่สั่งการ โดย ฮอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ผู้นำพรรคนาซี และผู้นำเยอรมันต่อประเทศโปแลนด์

เมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ.2482 ทำให้อังกฤษ ฝรั่งเศสและหลายประเทศในยุโรปถูกดึงเข้าร่วมในสงครามครั้งใหญ่ โดยมีประเทศมหาอำนาจเช่น สหรัฐอเมริกา โซเวียตรัสเซีย และญี่ปุ่นเข้าจับตามอง ตลอดจนให้การเกื้อหนุนแก่ประเทศที่เป็นมิตรกับตน รัฐบาลซึ่งนำโดยจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ได้สั่งการให้กรมโฆษณาการติดตามข่าวต่างประเทศอย่างใกล้ชิดและให้รายงานตรงต่อนายกรัฐมนตรี

กรมโฆษณาการขณะนั้นมี พันตรีวิภาศ โอสถานนท์เป็นอธิบดี แต่ผู้ที่มีบทบาทอย่างยิ่งต่อการติดตามสถานการณ์ข่าวจากต่างประเทศคือ นายไพโรจน์ ชัยนาม ซึ่งเป็นผู้ช่วยอธิบดี นายไพโรจน์นอกจากจะให้กองเผยแพร่ความรู้ ให้บอกรับข่าววิทยุโทรเลขจากสำนักข่าวต่างประเทศทุกแห่งเท่าที่มีแล้ว ยังระดมข้าราชการหนุ่มสาวของกรมโฆษณาการ ที่มีความรู้ภาษาทั้งไทยและต่างประเทศ มาถอดข้อความจากข่าววิทยุโทรเลขต่างประเทศเป็นภาษาไทย รวบรวมเสนอผู้บังคับบัญชา เพื่อนำไปวิเคราะห์และใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินนโยบายต่อไป

นอกจากนั้นนายไพโรจน์ยังได้พิจารณาเห็นว่า ถ้าฟังข่าวจากวิทยุโทรเลขยังไม่เพียงพอที่จะติดตามสถานการณ์โลก จึงได้สั่งให้มีการรับฟังวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศ ซึ่งกระจายเสียงในระบบคลื่นสั้น โดยนายไพโรจน์ได้ให้แผนกวิทยุปรกรณ์ของกองช่างและทะเบียนวิทยุ จัดเครื่องรับวิทยุกระจายเสียงคลื่นสั้นหลายเครื่อง มาติดตั้งไว้ในกองเผยแพร่ความรู้ และให้จัดเจ้าหน้าที่ซึ่งมีกว่า 20 คนพลัดกันรับฟังข่าวสารจากวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศ ซึ่งนายไพโรจน์ได้ระดมคนที่มีความรู้ภาษาต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นภาษาเยอรมัน ฝรั่งเศส อังกฤษหรือแม้แต่ภาษาลาว และภาษาพม่า ประเทศเพื่อนบ้าน“เรามีคนฟังข่าวภาษาต่างประเทศแทบทุกภาษาที่มีการส่งกระจาย เช่น ภาษาเยอรมัน เรามี บุญเหลือ ตีรัน ซึ่งเป็นคนเดียวที่ฟังเข้าใจว่า ฮิตเลอร์ พูดว่าอย่างไรในภาษา คอยเซ่ชปริาคเค่ แล้วก็มิวิตซ์ มณเฑาะว์ หรือ หม่อมจิดช่วย คอยจดข่าวภาษาพม่าจากวิทยุอย่างกึ่ง” (สรรพสิริ วิริยศิริ, 2537: 23)

เนื่องจากยังไม่มีเครื่องรับวิทยุคลื่นสั้นในขณะนั้น พนักงานที่รับฟังข่าว จึงต้องมีทักษะในการจดบันทึกให้ทันระหว่างที่ฟังวิทยุกระจายเสียงนั้นไปด้วย “การระดมอุปกรณ์คือเครื่องรับวิทยุคลื่นสั้นทำได้ไม่ยาก บางส่วนขี้นมาจากแผนกวิทยุปรกรณ์ของกรมที่สังกัดพระยาศรีถ้ามีเงินซื้อใหม่ก็ไปที่เทพนครพาณิชย์ สี่พระยา แต่ที่ยากกว่าคือการหาคนมานั่งที่หน้าเครื่องรับวิทยุเหล่านั้น ที่นอกจากจะต้องหูไวฟังข่าวคราวทั้งหลายรู้เรื่องได้ไม่ว่าจะพูดเป็นภาษาอะไรแล้วยังต้องมีมือไวพอ ที่จะบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรให้คนอื่นรู้ต่อได้ทันด้วย” (สรรพสิริ วิริยศิริ, 2541: 75) แม้ว่าสรรพสิริจะได้ทำหน้าที่รับฟังและแปลข่าว จากเครื่องรับวิทยุคลื่นสั้น เป็นเวลากว่า 4ปี แต่ก็ยังเป็นช่วงเวลาที่สรรพสิริได้สั่งสมประสบการณ์ และแง่คิดหลายอย่างจาก

เนื้อหาข่าวต่างประเทศที่ผ่านการเรียบเรียง“ผมหาข่าวอยู่หน้าเครื่องรับวิทยุคลื่นสั้น ตั้งแต่สมัย สงครามอินโดจีน กระทั่งเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพาจนสิ้นมหาสงครามโลกครั้งที่สอง เวลากว่า 4 ปีที่ผ่านมาให้ประสบการณ์พื้นฐานอันมีค่า สำหรับความเป็นคนข่าวและสร้างอุดมการณ์ขึ้น เป็น จิตใต้สำนึกโดยไม่รู้ตัว”(สรรพสิริ วิรัชศิริ, 2537: 25)

จากการทำหน้าที่พนักงานรับฟังข่าวเพื่อนำมาแปลนั้น ทำให้ข้าราชการของ กรมโฆษณาการ ได้รับรู้ถึงวิธีการต่างๆ ที่สถานีวิทยุต่างประเทศใช้กันในช่วงสงคราม “พวกเราคนรับฟังข่าวคอยคอยบทเรียนล้ำค่าได้มากมายจากการนั่งฟังข่าวจดข่าวจากวิทยุหลาย สถานีทั้งฝ่ายสัมพันธมิตร ทั้งฝ่ายอักษะ ไม่ว่าจะเป็น บี.บี.ซี. จากลอนดอน, ออลอินเดียเรดิโอ จาก นิวเดลี, หรือจากเบอร์ลิน, มอสโคว์, โตเกียว, ย่างกุ้ง, ฯลฯ สอนให้เราเรียนรู้ความแตกต่างระหว่าง “ข่าว” กับ “โปรปะกันดา” หรือว่า “ประชาสัมพันธ” กับ “การโฆษณาชวนเชื่อ” สอนให้เราเข้าใจ ในวิธีพูดจาที่แตกต่างระหว่าง “ฮิตเลอร์” กับ “เชอร์ชิลล์” หรือ “โรสเวลต์” (สรรพสิริ วิรัชศิริ, 2533: 33)

สรรพสิริกล่าวถึงคุณสมบัติของนักข่าวจากประสบการณ์ของตนว่า“ประสบการณ์แรกที่ ผมได้รับก็คือ จะเป็นคนข่าวที่ดี ต้องมีความรอบรู้ที่ค้นคว้าเสาะหาสะสม เก็บเป็นข้อมูล พร้อมทั้งจะ นำมาใช้ให้ข่าวเพิ่มพูนคุณค่าได้ทุกเมื่อ ประสบการณ์อีกอย่างหนึ่ง ซึ่งได้รับจากการฟัง ข่าวต่างประเทศอยู่หลายต่อหลายปี แล้วก็มีโอกาสได้เห็นผลงานวาระสุดท้ายหลายต่อหลายราย ก็คือ ข่าวต้องมีพื้นฐานบนความจริง ประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น เคยกล่าวอมควาทะไว้ว่า เราอาจหลอกคนบางคนได้ตลอดเวลา หลอกคนทุกคนได้บางเวลา แต่ทว่าเราไม่อาจหลอกคนทุกคน ได้ตลอดเวลา จึงควรเป็นการประชาสัมพันธ์ที่ดีกว่า ถ้าเราจะไม่ยอมหลอกใครเลยในการเสนอข่าว ซึ่งจะทำให้ข่าวนั้นกลายเป็นโฆษณาชวนเชื่อ ที่ชวนให้ตายก็ไม่มีคนยอมเชื่ออีกต่อไป (สรรพสิริ วิรัชศิริ, 2537: 27)

นอกจากนี้สรรพสิริยังได้รับแง่คิดในด้านการประชาสัมพันธ์ จากการติดตาม ข่าวต่างประเทศอีกด้วย “อดีตรัฐมนตรีท่านหนึ่งเคยกล่าวไว้ในงานสัมมนาประชาสัมพันธ์ ระดับชาติเมื่อไม่นานมานี้ว่า เยอรมันเกือบได้ชัยชนะ ในมหาสงครามโลกครั้งที่สอง ก็เพราะ ผลงานการประชาสัมพันธ์ของ ดร.กิบเบิ้ล จากประสบการณ์ที่เป็นคนข่าวต่างประเทศ มาตลอดเวลาสงคราม ที่ท่านกล่าวถึง ผมขอสนับสนุนว่า ความเห็นของท่านนั้นถูกต้องอย่างยิ่ง เพราะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตอนปลายสงครามในยุโรปนั้น แสดงว่าเยอรมัน เกือบชนะ ก็เพราะการ ประชาสัมพันธ์แบบของดร.กิบเบิ้ล ซึ่งอันที่จริงควรเรียกว่าการโฆษณาชวนเชื่อมากกว่า

และถ้าหากเยอรมันใช้การประชาสัมพันธ์ ด้วยการเอาความจริงเข้าสู่แบบของนายกรัฐมนตรีเซอร์ซิลล์ เยอรมันอาจจะกลายเป็นฝ่ายชนะสงครามก็ได้ แทนที่จะเป็นแค่ เกือบชนะ”

(สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 27)

หลังจากเป็นลูกจ้างของกรมประชาสัมพันธ์มาได้ระยะหนึ่ง เมื่อมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ให้อนุปริญญาทางนิติศาสตร์ ก็ได้รับการบรรจุเข้าเป็นข้าราชการชั้นตรี และสรรพสิริก็ไม่ได้ศึกษาต่อ “ปีแล้วปีเล่าที่เป็นคนรับฟังข่าววิทยุต่างประเทศให้อาจารย์ไพโรจน์ ชัยนาม ที่กรมโฆษณาการ ตั้งแต่ท่านเป็นหัวหน้ากองเผยแพร่ความรู้ ผู้ช่วยอธิบดี จนกระทั่งได้เป็นอธิบดี ท่านก็ให้ความเมตตาถูกศิษย์ดัดนิสัยดัดเค็มสม่ำเสมอ ตั้งแต่เรียกเข้าไปให้เป็นลูกจ้างชั่วคราวแล้ว แดมเงินเดือนให้เท่ากับที่ท่านรับปากไว้ แต่ก็ยังแค้นจัดวาอยู่แน่นอน ไม่ช้าก็ได้เป็นลูกจ้างประจำชั้นตรี ต่อมาพอดีจุดสำหรับสอบกฎหมายได้อนุปริญญาท่านก็เมตตาบรรจุให้เป็นข้าราชการสามัญชั้นอย่างเดิม”(สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 37)

การได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการชั้นตรี สรรพสิริเชื่อว่า เป็นเพราะการทำงานในฐานะพนักงานรับฟังข่าว ที่ตนเองถือว่า เป็นผลงานดี โดยได้แข่งการทำงานกับเพื่อนในแผนกคนหนึ่ง “ที่มีผลงานดีจริงๆ ได้นี้ ต้องขอบคุณเพื่อนรุ่นพี่ที่ชื่อ อารี อธิภิเกษม ในบรรดาคนฟังข่าว ภาษาฝรั่งเศสมีค่าสมัยนั้น ผมขอมยคนี่ไว้ให้สองคน คนหนึ่งเก่งทางภาษาอังกฤษชื่อ สวัสดิ์ สาริกบุตร ส่วนอีกคนชื่อ ฉลวย พิชัยสรทัต หนักทางภาษาฝรั่งเศส แต่สำหรับอารีนั้นผมยกให้สองนิ้วเลย เพราะเพียงภาษาหนึ่งภาษาใด แกอาจจะสู้สองคนนั้นไม่ได้ แต่แกเล่นใช้ทั้งสองภาษาช่วยกัน รายงานการรับฟังของพ่ออารี จึงต้องดีและยาวเหยียดกว่าของใครๆ เป็นธรรมดาผมจึงถือว่า อารี อธิภิเกษม เป็นทั้งเพื่อนคู่หูและคู่แข่งที่จะต้องเอาชนะให้ได้ในผลงาน”

(สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 38)

ในด้านการทำงานในหน้าที่แล้วสรรพสิริ ถือได้ว่าเป็นบุคคลหนึ่งที่ทุ่มเทให้กับการทำงานอย่างมากด้วยการทำงานแข่งกับเพื่อนร่วมงาน “ผมว่าการชิงดีชิงเด่นกันด้วยผลงานไม่เสียหายอะไร ทั้งอารีและผมไม่เคยสนใจเรื่องเงินดาวเงินเดือน นอนกินนอนที่กรม กินก็กินที่กรม”

(สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 39)

ระหว่างการทำงานในกรมโฆษณาการนี้เอง ก็ได้เกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา อันเป็นส่วนหนึ่งของสงครามโลกครั้งที่สอง ในซีกโลกเอเชีย และไทยก็ต้องตกอยู่ในสภาพสงคราม จากการประกาศสงครามของรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตร และเข้าร่วมกับญี่ปุ่น

สถานที่สำคัญทางพุทธศาสนาในพระนคร อันเป็นเมืองหลวงถูกระเบิดจากเครื่องบินทิ้งระเบิดของประเทศสัมพันธมิตร

ในขณะนั้นนอกจากงานในหน้าที่แล้ว สรรพสิริยังได้ทำงานที่นอกเหนือจากการรับฟังข่าวด้วยการติดตามความเคลื่อนไหวของทหารญี่ปุ่นโดยได้รับมอบหมายจากนายไพโรจน์ ชัยนาม “ท่านอธิบดีไพโรจน์คงเห็นว่า ผมบ๊องๆ บ๊องๆ คุณจึงชอบใช้ให้แอบไปสืบข่าวติดตามความเคลื่อนไหวของทหารญี่ปุ่นในพระนครอยู่บ่อยๆ แต่บางทีผมก็ทะเล้นเลยไปด้อมๆ มองๆ ถึงแถวๆ บ้านโป่งเมืองกาญจน์โน้น อย่างเช่น พอมีการโจมตีทิ้งระเบิดโดยเครื่องบินสัมพันธมิตรที่ไหน ท่านอธิบดีมักจะนุ้ยไปให้ไปสังเกตทีไรว่า ถูกจุดยุทธศาสตร์ หรือบ้านเรือนราษฎรสถานที่สำคัญๆ ของไต้ฝุ่น เจอเข้าบ้างหรือเปล่าอะไรทำนองนี้”(สรรพสิริ วิริยศิริ, 2537: 41)

ระหว่างสงครามสรรพสิริได้เข้าร่วมกับขบวนการเสรีไทย หลังจากรายงานความเคลื่อนไหวของฝ่ายญี่ปุ่นให้กับนายไพโรจน์ ชัยนามซึ่งขึ้นเป็นอธิบดีกรมโฆษณาการเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2485 “เรื่องมีอยู่ว่าพวก คนฟังข่าว นั้นจดบันทึกเรื่องราวและเรียบเรียงรายงานได้เก่งอยู่แล้ว ท่านอธิบดีไพโรจน์ ชัยนามจึงชอบใช้ให้ไปบันทึกเหตุการณ์เรื่องราวต่างๆ อยู่เสมอ อย่างเช่น จดรายงานการเจรจาระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ในปัญหาการโฆษณาและสื่อมวลชน จนกระทั่งรายงานผลการโจมตีทางอากาศของสัมพันธมิตร ลงท้ายกลายเป็นให้ไปด้อมๆ มองๆ หาข่าวความเคลื่อนไหวตามที่ตั้งของทหารญี่ปุ่น ทำให้กระหือมิใจที่ได้เป็นถึงสายลับเข้าไปนั้น ในที่สุดก็ได้รับความไว้วางใจให้เป็น เสรีไทยปลายแถว ได้ฝึกปรีอวิชาทางด้านอาวุธของสัมพันธมิตร”(สรรพสิริ วิริยศิริ, 2537: 46)

สรรพสิริได้ฝึกปรีอเรียนรู้ในเรื่องอาวุธ จากทุนเดิมซึ่งได้รับถ่ายทอดจากครูมาลัย ชูพินิจ “ผมชอบปืนผาหน้าไม้ มาตั้งแต่รู้จักว่า ครูมาลัย คือยอดชายชาตรีที่ชอบปืน แต่ชอบยิงเป้าไม่ค่อยเอาไปเที่ยวจี้ใครต่อใครเหมือนอย่างผม”(สรรพสิริ วิริยศิริ, 2537: 45)

จากการชอบเรื่องปืนประกอบกับนิสัยใจร้อนแฉ่งไว้ด้วยความเชื่อมั่นในความคิดของตน สรรพสิริได้กระทำในสิ่งที่คนในยุคนั้นหลายคนไม่กล้าทำ โดยใช้ปืนจู่พนักงานฉายหนังให้เอากระจกสไลด์รูปจอมพล ป.พิบูลสงครามนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นให้เอามาส่งให้ตน เพื่อจะได้ไม่มีการเปิดเพลงฉายสไลด์ภาพผู้นำรัฐบาลก่อนฉายภาพยนตร์ จากทุนเดิมซึ่งไม่พอใจการแสดงออกของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ไม่ว่าจะเป็นการยอมแพ้ต่อญี่ปุ่นหรือเรื่องอื่น ๆ

“ซักเริ่มไม่เป็นแฟนท่าน ก็ตอนที่ท่านปลุกใจให้เทียมหาญรักษาแผ่นดินไทยถึงขนาดให้ใช้ หมามุ่ย เป็นอาวุธถ้าหมดปืนผาหน้าไม้ แต่พอใช้ยุบนุกเข้าจริง ท่านจอมพลกลับตั้งวางอาวุธ ตั้งแต่นกกระจอกยังไม่กินน้ำ นั่นยังให้อภัยกันได้ว่า เพื่อสงวนชีวิตคนไทยเพราะไหนๆก็ต้องยอมแน่ๆแล้ว ที่ยอมไม่ค่อยได้คือ ตอนหลังๆที่ผมเห็นว่า ท่านซักจะเอาอย่างฮิตเลอร์ จอมเผด็จการที่ผมเกลียดชังขึ้นมาเกินไปเสียแล้ว ด้วยการเขียนใส่ของเหลือส่งบทความในนามของ สามัคคีชัย มาให้แฟนในอนาคตของผมอ่านทางวิทยุกระจายเสียงบ้าง ให้นายมัน-นายคง ช่วยกันพ่นล้างสมองคนไทยให้ เชื่อผู้นำ ชาติพันภัย บ้าง...อย่างที่คุณผู้นำแล้วต้อง สวมหมวก แสนสะดวก สบายด้วย ทั้งสวยหรู ก็พอทำเนา แต่สิ่งโค่นล้มหมากหมวดจนแม่ของผมที่กินหมากตั้งหลายสิบปี พอไม่มีหมากจะกินเลยฟันหลวมโพรก ต้องถอนเกลี้ยงทั้งปากนะให้อภัยไม่ได้จริงๆ แต่ที่ไม่เข้าท่าที่สุดตามความเห็นของผม คือ ข้อที่ให้โรงหนังทุกโรงต้องฉาย กระจกสโกลด์ท่านผู้นำ สีสวยสดพร้อมกับเปิดเพลงมหาฤกษ์มหาชัย แล้วบังคับให้ทุกคนยืนตรง ทำความเคารพ ซึ่งทำให้ผมไม่ยอมเข้าดูหนังตั้งแต่นั้นเพราะเห็นว่า เป็นเรื่องที่ควรสงวนไว้สำหรับองค์พระประมุขของชาติพระองค์เดียว” (สรรพศิริ วิรัชศิริ, 2537: 47-48)

ด้วยความที่ชอบในการจดบันทึกและการขีดเขียนสรรพศิริก็ได้เขียนหนังสืออีกครั้ง ในระหว่างสงครามโลกนี้เอง สรรพศิริก็ได้ร่วมกับนายฉลวย พิชัยศรทัต เพื่อนร่วมงาน แต่งหนังสือ 2 เล่มคือ “สงครามทางอากาศ” กับ “ประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่สอง”

จากการคลุกคลีกับข้าราชการแผนกทะเบียนวิทยุ ซึ่งเป็นเพื่อนข้าราชการกรมโฆษณาการด้วยกัน ในที่สุดวันที่ 30 พฤศจิกายน 2489 หลังประเทศไทยผ่านพ้นสงคราม สรรพศิริก็ได้สมรสกับนางสาวจิตรา พวงสถิตย์ “ผมเป็นคนข่าวต่างประเทศอยู่ตลอดสงคราม พอสงครามเลิกพอดีเบญจเพศก็หาเมียกับเขาได้คนหนึ่ง ไม่ใช่คนห่างไกลที่ไหนหรอก ก็ข้าราชการหญิงร่วมกรมโฆษณานั้นแหละ เข้าทำงานก่อนผมเสียอีก แล้วก็เป็นผู้ประกาศวิทยุ เล่นละครวิทยุมาก่อนผมตั้งนาน...อันที่จริงผมกับแฟนนั้นศรัทธาไม่กินกันมาตั้งแต่ต้นสงครามแล้ว คำที่ข้าราชการหญิงคนที่ว่า ตั้งแต่ชื่อ จินดา จนกระทั่งท่านจอมพล ป.สั่งให้เปลี่ยนเป็นจิตรา นั้น เป็นโฆษกวิทยุกรม โฆษณาการที่อ่านบทความของ “สามัคคีชัย”(นามแฝงของจอมพล ป.พิบูลสงคราม-ผู้แต่ง)อยู่เป็นประจำทำให้ผมเห็นเป็นถั่วลันเตาของผู้เผด็จการ แต่พอสงครามเลิก เราก็เลิกโกรธกัน แดมโฆษกหญิงจิตรายังยอมเปลี่ยนมาใช้นามสกุล วิรัชศิริ เสียอีกด้วย”(สรรพศิริ วิรัชศิริ, 2537: 49)

หลังจากได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการสามัญชั้นตรีได้เพียงปีเดียว สรรพศิริก็ได้เลื่อนเป็นข้าราชการสามัญชั้นโท และได้ย้ายจากพนักงานฟังข่าววิทยุต่างประเทศซึ่งทำมากกว่า 5 ปี

ไปปรับตำแหน่งรักษาการหัวหน้าแผนกปาฐกถา แทนนายบรรเจอด กาญจนินทุ ซึ่งย้ายไปเป็นหัวหน้าแผนกช่างภาพ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะผู้บังคับบัญชา ได้เห็นทักษะและความสามารถในการทำงาน “ในฐานะผู้รับฟังข่าวต่างประเทศ คุณสรรพศิริฯ ทำงานด้วยความรวดเร็วไว เป็นที่พอใจเป็นอันมากของผู้บังคับบัญชา คือคุณไพโรจน์ ชัยนาม ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งสมัยนั้นดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์” (ประสงค์ หงสนันทน์, เอกสารแผ่นพับเปิดสำนักงานโฆษณาสรรพศิริ)

สรรพศิริเห็นว่า ในช่วงชีวิตที่เป็นคนทั้งข่าวต่างประเทศที่เป็นพื้นฐานที่มีประโยชน์และมีคุณค่า “ตอนทำงานเป็นคนข่าวต่างประเทศของกรมโฆษณาการ ผมได้รู้เรื่องราวหลายอย่างที่เป็นอุทาหรณ์ที่มีคุณค่าในเวลาต่อมา เมื่อกลายเป็นคนข่าวในประเทศแล้วก็คนข่าวโทรทัศน์ในที่สุด” (สรรพศิริ วิวศิริ, 2537: 33) นอกจากนี้สรรพศิริยังเห็นว่า การใช้ชีวิตในช่วงนี้เองเป็นช่วงที่สำคัญที่สุด “การเริ่มชีวิตการทำงาน ด้วยการเป็นพนักงานรับฟังข่าวข่าวสารจากวิทยุต่างประเทศ เป็นเข้าหาลอมสำคัญที่สุดในชีวิตของผม อาจารย์ไพโรจน์ ชัยนามซึ่งเป็นผู้ช่วยอธิบดีกรมโฆษณาการเมื่อเดือนเมษายน 2484 เป็นผู้เริ่มหลอมหล่อเข้าหล่อหลอมนั้น ผมมีความเห็นว่าเป็นปัจจัยสำคัญสู่ความสำเร็จในชีวิตของสื่อมวลชนมีอยู่เพียงสองประการคือ โอกาสที่จะได้รับรู้กับโอกาสที่จะถ่ายทอดสิ่งที่รับรู้ไว้นั้นแก่คนอื่นฯ ผมโชคดีที่มีโอกาสทั้งสองประการนั้นจากการเริ่มชีวิตสื่อมวลชน หน้าตาโพงเครื่องรับวิทยุคลื่นสั้นของหน่วย “มอเนิเตอร์ริงเซอร์วิซ” ที่กองเผยแพร่ความรู้ กรมโฆษณาการ ที่สะพานเสี้ยวแท้ๆ”(สรรพศิริ วิวศิริ, 2541: 75)

นอกจากนี้สรรพศิริยังถือว่า การทำหน้าที่นี้ได้สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ตัวเองไปตลอดชีวิต “การได้รับรู้เรื่องราวเหตุการณ์ก่อนใครๆ หรือดีกว่าใครๆเป็นความภาคภูมิใจของผู้ที่เรียกตนเองว่า “คนข่าว” ซึ่งผมถือว่าผมเคยเป็น ยังเป็น และจะเป็นตลอดไปในชีวิต ความภาคภูมิใจเช่นนี้เกิดขึ้นในช่วงเวลาไม่กี่เดือนที่เข้าทำงานที่กรมโฆษณาการ เป็นความภาคภูมิใจที่ให้ความสนุกสนานและคิดว่าน่าจะเป็นประโยชน์บ้างแม้เพียงน้อยนิด”(สรรพศิริ วิวศิริ, 2541: 75)

ขณะที่สรรพศิริเข้ารับงานในหน้าที่ที่สูงขึ้น เป็นระยะที่สงครามเพิ่งยุติ ประเทศไทยอยู่ในฐานะที่ต้องขอใช้ค่าเสียหายที่เรียกว่า ค่าปฏิกรรมสงคราม โดยต้องส่งข่าวไปช่วยเลี้ยงชาวโลกที่กำลังอดอยากหลังพิชภัยสงคราม

แต่ขณะนั้นประเทศไทยเองก็ประสบปัญหาการเพาะปลูก ซึ่งยังไม่ค่อยจะเพียงพอต่อการบริโภคในประเทศ สัมพันธมิตร โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาจึงต้องยื่นมือเข้ามาสนับสนุน

ให้ประเทศไทยเร่งการผลิตข้าวให้ได้มากยิ่งขึ้น โดยให้กรมโฆษณาการทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ให้เกษตรกรรีบหันมาปลูกข้าวให้มากขึ้น รวมทั้งเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้ได้มากขึ้นด้วย

สำนักข่าวสารอเมริกัน(United States Information Service)หรือที่มีชื่อย่อว่า “ยูซิส”(USIS.) ได้เข้ามาช่วยเหลือ โดยจัดเครื่องมือและอุปกรณ์ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ อันประกอบด้วยเครื่องเสียง เครื่องฉายหนัง และเครื่องปั่นกระแสไฟฟ้าติดตั้งในรถยนต์ หรือเรือยนต์ รวมทั้งเอกสารทางวิชาการและข้อมูลต่างๆ ให้แก่กรมโฆษณาการ สรรพสิริในฐานะ ราชการหัวหน้าแผนกปรากฏการณ์ต้องรับผิดชอบ ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าหน่วยเคลื่อนที่โฆษณา ประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการผลิตข้าว

โดยในระยะแรกได้นำรถเคลื่อนที่ที่ตระเวนโฆษณาประชาสัมพันธ์การปลูกข้าว ตามแหล่งเพาะปลูกในภาคกลางหลายแห่ง จนหมดพื้นที่ที่ไปได้ทางรถยนต์ จึงเปลี่ยนพาหนะเป็น เรือยนต์ล่องไปตามลำน้ำต่างๆ โดยเมื่อไปถึงสถานที่ที่กำหนด ก็จะประกาศทางเครื่องขยายเสียงเชิญชวนให้คนชมหนังกลางแปลงเป็นการดึงดูดความสนใจในคืนแรก หลังจากนั้นก็ตั้งจอตั้ง เครื่องฉายและเครื่องเสียง เมื่อตกค่ำก็จะเริ่มเปิดเพลงเรียกความสนใจให้คนเข้ามาชมกลุ่ม เมื่อได้ จำนวนคนเพียงพอสรรพสิริก็ได้เริ่มทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้ช่วยกันปลูกข้าว ซึ่งจากการทำหน้าที่นี้เองทำให้สรรพสิริได้ฝึกการบรรยายและการพากย์หนัง

“พอคนหนาแน่นดีแล้ว ผมจะขึ้นไปยืนบนโต๊ะเริ่มปราศรัยสาธยายให้ฟังว่า โลกเรากำลังเดือดร้อนอดอยากแค่นี้ และคนไทยจะช่วยชาวโลกได้อย่างไรบ้าง ในการช่วยกันปลูกข้าวให้มากขึ้น พอโดนคนเริ่มโห่ฮานิดหน่อยเพราะอยากดูหนัง ผมก็จัดแจงเดินเครื่องฉายหนังขนาด 16 ม.ม.ก็เป็นหนังของยูซิสเสียละเป็นส่วนใหญ่ มีเสียงในฟิล์มเรียบริบร้อย แต่ถ้าเป็นหนัง กรมโฆษณาการฝีมือคุณภาพยอดเยี่ยม กาญจนินทุ และพรรคพวกถ่ายทำไว้ไม่มีเสียง เป็นโอกาสให้ผมได้ฝึกปรือหัดพากย์หัดบรรยายแทนเสียงในฟิล์มก็ตอนนี้แหละ ตอนเปลี่ยนม้วนหรือเปลี่ยนเรื่องหนัง ผมจะจัดแจงป็นขึ้น ไปยืนบนโต๊ะ เริ่มปรากฏว่าด้วยวิธีการทำอย่างไรจะให้ปลูกข้าวได้มากขึ้น เริ่มตั้งแต่การเลือกทำเลที่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าว การเตรียมดิน การเลือกเมล็ดพันธุ์ การหว่าน การปลูก การใส่ปุ๋ย ไปจนถึงการเก็บเกี่ยว ว่ากันครบเครื่องก็จดจำมาจากตำราที่ยูซิสให้มาทั้งนั้นแหละ เพราะตัวผมเองนั้นสารภาพได้ว่าเกิดมาเพิ่งเคยเห็นต้นข้าวโคลสอ์ปก็ตอนนี้” (สรรพสิริ วิจารณ์, 2537: 55)

จากการตระเวนโฆษณาให้ชาวไทยปลูกข้าวกันมากขึ้น ตามการส่งเสริมของสหรัฐอเมริกา สรรพสิริก็ได้รับบทเรียนในเรื่องข้อมูลที่ตนไม่สันหัด แต่นำไปใช้เผยแพร่ “ผมตระเวนทำอย่างนี้

ไปทั่วภาคกลาง จนกระทั่งตอนที่ไปถึงแปดริ้ว จึงได้บทเรียนที่มีค่ายิ่ง...เสร็จงานแล้วคอนดิก ท่าน ปลัดอำเภอพาไปเลี้ยงข้าวต้ม มีลูกทุ่งของพื้นเมืองบ้านมาแก้หนาวจนซัดตึงๆหน้า ท่านปลัดฯก็หันมากระซิบกระซาบอย่างเกรงใจเต็มที เมื่อตะกี้ที่น้องชายบรรยายเรื่องการปลูกข้าว นะ น้าฟังเหลือเกิน รู้สึกว่าจะเอามาจากตำราเล่มเดียวกับที่พี่ได้แจกจากยูซีเอส พี่ว่านั่นมันวิธีปลูก ข้าวแถวๆ หลุยเซียนา เอามาใช้ที่แปดริ้วน่าจะไม่ได้ผล แทร็กดงแทร็กเตอร์ที่น้องแนะนำนั่น บ้านเรายังไม่เคยเห็นซะด้วยซ้ำ” (สรรพสิริ วิรัชศิริ, 2537: 55)

ระหว่างที่รักษาการหัวหน้าแผนกป่าอุทยานนั้น สรรพสิริและภรรยา ก็ได้เริ่มหารายได้เสริม ด้วยการไปขายของ “ไปตะโกนขายของในงานตลาดนัดวันอาทิตย์ที่เทศบาลนครกรุงเทพฯ เสาชิงช้าได้เงินใช้แล้ว ก็ได้วิชาการ โฆษณามาหน่อยๆ” (สรรพสิริ วิรัชศิริ, 2533: 33)

ชีวิตการทำงานในด้านวิทยุกระจายเสียง

งานข่าวที่สรรพสิริได้เข้าไปรับผิดชอบด้วยตนเองครั้งแรก ก็คืองานข่าวทางด้าน วิทยุกระจายเสียงของกรมโฆษณาการ ซึ่งได้ช่วยเป็นพื้นฐานอีกระดับหนึ่งไปสู่การทำงาน ข่าวโทรทัศน์ในเวลาต่อมา

ทำหน้าที่หัวหน้าแผนกสื่อข่าว กรมโฆษณาการ(พ.ศ.2491-พ.ศ.2494)

ในระยะเวลาที่ยังไม่มีโทรทัศน์เกิดขึ้นนั้นภายหลังจากดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกป่าอุทยาน ซึ่งเป็นตำแหน่งที่สำคัญตำแหน่งหนึ่งในกรมโฆษณาการ ได้ไม่กี่เดือน ในปีพ.ศ.2491 สรรพสิริ ได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกสื่อข่าว ในกองหนังสือพิมพ์ ซึ่งรับผิดชอบการผลิตและเสนอ ข่าวทางวิทยุกระจายเสียงของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยของกรมประชาสัมพันธ์ และทำสำเนาแจกไปยังหนังสือพิมพ์ฉบับต่างๆ ซึ่งในการทำงานนั้น เพื่อนร่วมงานก็ล้วนเป็นผู้สื่อข่าวที่เคยทำข่าวในหนังสือพิมพ์ฉบับต่างๆ นอกจากนี้งานอีกด้านหนึ่งที่สรรพสิริได้เริ่มทำก็คือ การทำหน้าที่ผู้ประกาศข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยด้วย

ระหว่างที่ทำหน้าที่หัวหน้าแผนกสื่อข่าวสรรพสิริก็ได้เริ่มออกทำข่าวซึ่งในระยะแรก สรรพสิริยอมรับว่า ตนเองไม่รู้ด้วยว่าจะหาข่าวได้อย่างไร หลังจากที่ถูกออกจางานกับรับฟังข่าว และแปลข่าวต่างประเทศ แต่ประสบการณ์จากการ ไปช่วยเพื่อนทำหนังสือพิมพ์ก็ช่วยให้สามารถ ทำหน้าที่ได้ “ต้องยอมรับสภาพอย่างไม่อายอีกครั้งที่ ตอนนั้นผมยังไม่รู้เสียด้วยซ้ำว่า “ข่าว” นั้น เขา “สื่อ”กันอย่างไร ด้วยว่าตลอดเวลากว่า 5 ปี ผม “สื่อข่าว” เป็นอยู่อย่างเดียวคือจากลำโพง

เครื่องรับวิทยุคลื่นสั้น ค่อยยังชั่วที่ได้กำลังใจจากหัวหน้ากองชาวตา สุกมถันนทร์ ที่ท่านคงไม่น้อย ในแวดวงหนังสือพิมพ์เคยเอาผมไปช่วยทำข่าวต่างประเทศให้ “ประชากร” หนังสือพิมพ์ภาษาไทย ในเครือ “บางกอกโพสต์” สมัยที่พี่เฉลิม วุฒิโฆสิตเป็นบรรณาธิการและยังตั้งสำนักอยู่ที่สะพานขาว นอกจากนั้นผมยังแอบไปช่วยเพื่อนชื่อ “ทง เอี่ยมศิลา” กับ “อิศรา อมันตกุล” ทำหนังสือพิมพ์รายวันอยู่พักหนึ่ง ถึงแม้จะช่วยเพื่อนๆ เจ้งเร็วเข้า แต่ผมก็ได้ประสบการณ์มาเยอะ” (สรรพศิริ วิรัชศิริ, 2537: 56)

อย่างไรก็ตามสรรพศิริได้เริ่มมี ประสบการณ์ ในการทำข่าวด้วยตัวเองเป็นครั้งแรก ด้วยการทำข่าว สถานการณ์โจรก่อการร้ายชายแดนภาคใต้ที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยการร้องขอของผู้ว่าราชการจังหวัดยะลาในขณะนั้นคือ หม่อมเจ้าทองคำเปลว ทองใหญ่ ในช่วงระหว่างปี พ.ศ.2490-2491 การดักขุมโจมตรีของทางราชการ ทำให้เกิดข้อถกเถียงกันว่า เป็นโจรก่อการร้ายในเขตไทยหรือข้ามแดนมาจากประเทศมาเลเซีย ซึ่งขณะนั้นเรียกว่า มลายู และเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษ ความเห็นของทั้งสองฝ่ายยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้ จึงต้องมีการหาข้อมูลและข้อเท็จจริงเพิ่มเติม โดยตกลงในการเชิญผู้แทนสื่อมวลชนจากสหพันธรัฐมลายู มาสังเกตการณ์ในบริเวณที่เกิดเหตุ และมีผู้แทนสื่อมวลชนฝ่ายไทยไปร่วม สรรพศิริจึงได้มีโอกาสทำข่าวร่วมกับผู้สื่อข่าวกับผู้สื่อข่าวมลายูหลายคน

นอกจากนี้สรรพศิริ ยังได้เริ่มทำข่าวกีฬา โดยเฉพาะกีฬาชกมวย ซึ่งเป็นที่ชื่นชอบของสรรพศิริ อยู่แล้วด้วยการที่ติดต่อยุทธศาสตร์ตามครูมวย ชูพินิจเข้าไปดูมวยตั้งแต่ในวัยเด็ก สรรพศิริชอบดูการชกมวยอย่างที่เรียกว่า ขึ้นสมมง โดยได้ชักชวนเพื่อนสนิทคือนายฉวย พิชัยศรทัต พนักงานแปลข่าวด้วยกัน เมื่อได้ทำงานในแผนกสื่อข่าว จึงได้เข้าไปทำข่าวในสนามมวย โดยการเขียนข่าวรายงานผลการชกมวยทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย โดยได้อาศัยสำนวนในการเขียนของครูมวย ชูพินิจ “สำนวนของครูมวยที่ผมชอบอิมเอามาใช้จนนึกว่า เป็นสำนวนของตัวเอง ก็มีอย่างเช่นว่า เทียววินาทีที่ระฆังดังขึ้น สอกกลับของผล พระประแดง ก็ส่งคู่ต่อสู้ลงไปกลิ้งบนผืนผ้าใบ หรือ ไม่งั้นก็ ผมก้มลงแก้มจุดบุหรี เจยขึ้นมาอีกที ย้าวคู่ต่อสู้ลงไปคิ่นเร้าๆ เสียแล้วด้วยหมัดของโอรสข้าวอาหรับ”(สรรพศิริ วิรัชศิริ, 2537: 62-63)

ริเริ่มทำข่าวประกอบเสียงทางวิทยุครั้งแรก

จากการทำข่าวรายงานผลการชกมวยทางวิทยุกระจายเสียง สรรพศิริก็ได้ริเริ่ม “ข่าวประกอบเสียง” เป็นครั้งแรกในประเทศไทย โดยต้องการถ่ายทอดบรรยากาศในสนามมวยให้กับผู้ฟังข่าว “เขียนข่าวส่งมาให้คนอื่นอ่านบ้างอ่านเองบ้างอยู่สักพัก ชักรู้สึกไม่เข้าท่า

คนฟังทางบ้านจะมันตามไปด้วยยังงี้ ถ้าไม่ได้ยินเสียงปีเสียงกลอง แล้วยังเสียงของคนดู
 ในสนาม จึงนำความมาหารือกับคุณจ้าน ตัณฑโกไสย เพื่อนรุ่นพี่ที่เป็นช่างใหญ่มือดีทางด้านเสียง
 ของกองทะเบียนและช่างวิทยุแห่งกรมโฆษณาการว่า ทำยังงี้จึงจะเอาเสียงในเหตุการณ์ที่ฝรั่งเรียก
 ว่า แนนเจอร์รีต ซาวนด์ จากขอบเวทีมาใช้ที่สถานีเวลาเสนอข่าวผลการแข่งขันชมมวยได้
 คุณจ้านบอกสบาย ตอนนี้เพิ่งได้ เว็บบอร์ด มาเครื่องหนึ่ง แล้วอธิบายต่อไปว่า เว็บบอร์ดเป็นยี่ห้อของ
 เครื่องแบบใหม่ที่บันทึกเสียงลงไว้บนเส้นลวดเคลือบแม่เหล็กที่เรียกว่า ไวร ร์เรคคอร์ดเดอร์
 ใช้งานสะดวกง่ายคายกว่าใช้วิธีกดแผ่นเสียงอย่างที่ทำกันอยู่เยอะ เครื่องก็เล็กนิดเดียวหิ้วไปไหน
 ได้สบาย เราจัดแจงหิ้ว เว็บบอร์ด เข้าไปวางที่โรงกีฬาในเวทียาตราในวันนั้นด้วย พอมวยลงมือต่อย
 กัน ผมก็พากย์การชกบันทึกลงบนเส้นลวดพร้อมๆกับเสียงปีเสียงกลองเจดิ่งและเสียงเฮฮา ด้วย
 ความตื่นเต้นของคนดู" (สรรพสิทธิ วิรัชศิริ, 2537: 63)

การบันทึกเสียงลงเครื่องบันทึกเสียงแบบเส้นลวดนั้น ประสบยากลำบาก เมื่อเวลา
 การเสนอข่าวมีอย่างจำกัด จากการชกที่กินเวลาเกือบครึ่งชั่วโมง แต่การเสนอข่าวมีเวลาประมาณ
 5 นาทีสรรพสิทธิ จึงต้องตัดต่อการบรรยายให้สั้นลง "พูดว่าตัดต่อให้เหลือแค่ 5 นาทีฟังดูรู้สึกว่
 ง่ายๆ ก็คงจะง่าย ถ้าคุณจ้านมีเครื่อง ไวร ร์เรคคอร์ดเดอร์ อยู่ซักร้อยตัว แต่นี่มีอยู่แค่ตัวเดียว ก็ต้องใช้
 วิธี ตัด แล้วก็ ต่อ ใหม่กันจริงๆ ผมบอกเสร็จสรรพว่า จะตัดยังงี้ต่อตรงไหน คุณจ้านก็จัดการ กาย
 ด้วยหมึกเอาไว้ที่เส้นลวด แล้วก็คิดว่าพิมพ์ตัดลวดออกมาตัดฉบับเข้าให้ เส้นลวดที่เป็นเหล็กสปริงโคก
 ว่าเส้นผมไม่กี่มิลลิเมตร พอลวดออกจากกันก็วัดฝั่ง คั้นหลอดอยู่กระจุยกระจ่ายออกจากแกนคล้าย
 หลอดคล้ายเบนๆออกมาอึ้งตึ้งนั้ง เป็นพวงอยู่บนโต๊ะตัดต่อ ถ้าเป็นผมก็หมดปัญญา แต่อาศัยว่า
 คุณจ้านแกใจเย็นและคงเล่นว่วแก่งมาตอนเด็กๆ ค่อยๆ สางเส้นลวดที่ยุ่งเหยิงจนพบส่วนเกินที่ไม่
 ต้องการจึงตัดทิ้ง แล้วก็เอาปลายต่อปลายต่อเข้าด้วยกันใหม่ ก็ใช้ผูกเงื่อนคายเหมือน
 ต่อคล้ายชกว่วนั่นแหละ นายช่างจ้านใช้เวลาเท่าๆ กับที่นักมวยชกกันและได้เหงื่อชุ่มโชกพอๆกันก็
 ตัดต่อย่อการชก 5 ยก เหลือแค่ 5 นาทีได้เรียบร้อยพันเสนอในภาคข่าวกีฬา ตรงรอยที่ตัดแล้วต่อ
 ใหม่เป็นเงื่อนคาย อาจจะดังกรูๆ กรึบๆบ้าง แต่คนฟังก็ให้อภัยเพราะเป็นครั้งแรกที่ได้ดูอยู่หน้า
 เรื่องรับ ยังกับได้เข้าไปนั่งที่โรงกีฬาในเวทียาตราเงินค่าตัวก็ไม่ต้องจ่าย ศักราชนิเทศแห่งการ
 เสนอข่าวกีฬาเริ่มขึ้นในวันนั้น"(สรรพสิทธิ วิรัชศิริ, 2537: 63-64)

ด้วยความคิดริเริ่มซึ่งทำให้เกิดรายงานข่าวประกอบเสียงครั้งแรกของสรรพสิทธิ นั่นเอง
 ในวาระแห่งการฉลองการสถาปนากรมประชาสัมพันธ์ครบรอบ 50 ปี สรรพสิทธิ วิรัชศิริ ได้รับ
 เกียรติบัตรในฐานะที่เป็นผู้ริเริ่มการทำ "ข่าวประกอบเสียง" เป็นครั้งแรก สรรพสิทธิกล่าวถึงเรื่องนี้ว่า
 "ผมรับเอาไว้อย่างเงินๆเพราะคิดว่าผู้ที่คู่ควรกับเกียรตินี้มากกว่า น่าจะเป็นนายช่างที่ชื่อ
 "จ้าน ตัณฑโกไสย" (สรรพสิทธิ วิรัชศิริ, 2537: 64)

หลังจากทำข่าวประกอบเสียงการแข่งขันชกมวยได้ระยะหนึ่ง สรรพศิริกับ นายช่างจ่าน ตันตทโกไสย ก็ได้เริ่มทำข่าวถ่ายทอดเสียงเป็นครั้งแรก ทำให้ผู้ฟังได้ฟังข่าวการชกมวยจากสถานที่จริงและพร้อมกับผู้ชมในเวทีมวย “เราก็ช่วยกันหอบหิ้วเครื่องเครื่องมือ เครื่องไม้ไปถ่ายทอดเสียงคนฟาดปากกันในเวทีราชดำเนินส่งวิทยุออกอากาศไปให้คนได้ลุ้นกันถึงบ้านที่หน้าเครื่องรับวิทยุเป็นการมี “หูทิพย์” อย่างสมบูรณ์เป็นครั้งแรก”(สรรพศิริ วิวยศิริ, 2533: 34)

ความสนใจในสื่อโทรทัศน์

จากการที่สรรพศิริ วิวยศิริได้เข้าไปทำงานกับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ วิทยุกระจายเสียงในแผนกสื่อข่าวของกรมโฆษณาการ ซึ่งถือว่าเป็นสื่อสารมวลชนที่ทันสมัยที่สุดในยุคนั้น ก็ทำให้มีโอกาสได้สัมผัสกับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ได้อินทังเสียงและเห็นทั้งภาพ ที่เรียกว่า เทเลวิชั่น สรรพศิริเป็นหนึ่งในบรรดาบุคคลที่สนใจสื่อมวลชนที่เรียกว่า “เทเลวิชั่น” ในยุคแรกซึ่งเป็นประติมากรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งในยุคนั้น “ตอนที่เป็นคนรับฟังข่าวต่างประเทศอยู่ระหว่างสงคราม ก็พอจะรู้อยู่บ้างว่า การส่งภาพเป็นกระแสดคลื่นวิทยุ ให้ไปรับเป็นภาพดูได้ด้วยตาอีกทีที่ปลายทาง อย่างที่ผมเคยอ่านพบครั้งแรกในหนังสือ เสนาศึกษาและแพ่วิทยาศาสตร์ ตั้งแต่เด็กๆ และภาษาฝรั่งเรียกว่า แฟ็คซิมิลี่ นั้น พอถึงสมัยที่ผมเริ่มแตกพาน ก็วิวัฒนาการจนส่งเป็นภาพกระดิกกระเดี้ยได้แล้ว ที่ฝรั่งเศสตั้งชื่อว่า เทเลวิชั่น และในเมืองไทย บรรดาท่านผู้ถือตัวเชี่ยวชาญเรื่องภาษายังถกเถียงกันไม่ลงตัวว่า จะแปลเป็นไทยว่า “โทรภาพ” หรือ “โทรทัศน์” ดี แต่ที่ตกลงกันได้แล้วคือต้องมีคำว่า “วิทยุ” นำหน้า จะได้ว่าภาพที่ว่ามันเดินทางๆ ให้มองเห็นกันได้ ไกลๆ โดยอาศัยคลื่นวิทยุเป็นพาหะ”(สรรพศิริ วิวยศิริ, 2537: 65-66)

สรรพศิริให้ความสนใจในนวัตกรรมใหม่ๆ โดยเฉพาะประติมากรรมที่เรียกกันอยู่ในเวลานั้นว่า “เทเลวิชั่น” สรรพศิริได้ติดตามข่าวความคืบหน้าของประติมากรรมใหม่นี้ อย่างต่อเนื่อง “ผมได้ยินข่าวมาตั้งแต่ตอนที่ฝรั่งเริ่มรบกันใหม่ๆ ในสงครามโลกครั้งที่สองว่า น่าเสียดายที่การพัฒนา เทเลวิชั่นต้องชะงักหยุดยั้ง หลังจากที่เริ่มทดลองให้คนดูได้อย่างแจ่มแจ้ง เป็นครั้งแรกในงานมหกรรม ที่เรียกว่า นิวยอร์ก เวิร์ลด์ แฟร์ ตั้งแต่ปี 2482 งานที่ว่านี้มีขึ้นที่ ฟลัชชิงมิด โคว์ในเกาะลอง ไอแลนด์ของมหานครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา พอได้ฟังเรื่องราวความก้าวหน้าของ เทเลวิชั่น ผมตัวซี้ตัวตื้นขึ้นมาทันทีตามประสาทนชอบของใหม่ชอบทำอะไรที่ไม่ค่อยมีใครเขาทำ หูทิพย์ ก็มีแล้ว ทำไมเมืองไทยจะมีตาทิพย์ กับเขาบ้างไม่ได้ ถ้ามีให้ก่อนไฮ่ยุ่นไต่ยังไก่อ”(สรรพศิริ วิวยศิริ, 2537: 67)

ไม่เพียงแต่คิดและติดตามข่าวเรื่องราวของ เทเลวิชั่น เท่านั้น แต่สรรพสิริ ก็ได้จุดประกายให้กับสังคมไทยในขณะนั้น โดยเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารประชาสัมพันธ์ของรัฐ ให้ได้รู้จักกับประติษฐกรรมใหม่ในขณะนั้น ที่ได้กลายมาเป็นสื่อที่ทรงอิทธิพลอย่างหนึ่งในยุคปัจจุบัน สรรพสิริได้รวบรวมเรื่องราว ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่สรรพสิริเรียกว่า คาทิปย์ เท่าที่จะค้นคว้ามาได้ และเรียบเรียงเป็นบทความสั้นๆ นำลงพิมพ์ในหนังสือที่กรมประชาสัมพันธ์แจกในงานทอดกฐินที่วัดบูรณศิริ ในปี 2492 โดยในท้ายของบทความได้แสดงความหวังไว้ว่า “ขณะนี้ยังเป็นเพียงความฝัน ข้าพเจ้าหวังว่า ความฝันนี้อาจจะเป็นจริงขึ้นมาได้ อย่างน้อยก็ในชีวิตของข้าพเจ้า” (สรรพสิริ วิริยศิริ, 2537: 66)

จากประสบการณ์ในการรายงานข่าวการแข่งขันชกมวย สรรพสิริก็ได้มีโอกาสไปทำข่าวกีฬาการแข่งขันกีฬาครั้งสำคัญของภูมิภาคเอเชีย นั่นคือการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ครั้งที่ 1 ที่ กรุงนิวเดลี นครหลวงของอินเดีย ซึ่งสรรพสิริเป็นนักข่าวกีฬาคนเดียวและคนแรก ที่เดินทางจากประเทศไทยไปทำข่าวกีฬาในต่างแดน โดยได้ออกเดินทางไปทำข่าว เมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ.2494 โดยการแข่งขันจัดขึ้นระหว่างวันที่ 4 -11 มีนาคม พ.ศ.2494 ระหว่างการแข่งขันกีฬาครั้งนี้ สรรพสิริได้รายงานผลการแข่งขันทางวิทยุกระจายเสียงสถานีวิทยุ All India Radio (A.I.R) รัฐบาลสหราชอาณาจักรซึ่งขณะนั้นเป็นผู้ปกครองประเทศอินเดีย ส่งตรงมายังประเทศไทย โดยรายงานมีความยาว 1 ชั่วโมงออกอากาศในระหว่างเวลา 02.00-03.00 น. “เกือบจะไม่ได้ทำข่าวรายงานอะไรมากมาย เพราะไทยไม่ได้ตำแหน่งอะไรสักอย่างในการแข่งขัน ไม่เคยเข้าที่ 3 ที่ 4 ไม่มีอะไร แต่ก็ทำข่าวอยู่ริมสนาม รายงานว่าวันนี้มีคนเข้าแข่งอะไรบ้างเท่านั้น” (สรรพสิริ วิริยศิริ, สัมภาษณ์, 8 มิถุนายน 2541)

หลังจากการทำข่าวกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งแรกที่อินเดียแล้ว เมื่อเดินทางกลับมาถึงประเทศไทยได้ไม่นานนัก ในปลายเดือนเมษายน ปีเดียวกัน สรรพสิริก็ได้ไปเริ่มต้นชีวิตการทำงานใหม่อีกครั้งในนครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา กับวิทยุเสียงแห่งอเมริกา (Voice of America)

การเปิดแผนกภาษาไทยของวิทยุเสียงแห่งอเมริกาและการเข้าไปทำงานของสรรพสิริ (พ.ศ.2494-พ.ศ.2496)

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้เล็งเห็นความสำคัญของสื่อวิทยุ ได้เปิดดำเนินการสถานีวิทยุเสียงอเมริกา Voice of America (V.O.A.) โดยเฉพาะในปี พ.ศ.2493 เกิดสงครามเกาหลี สถานีวิทยุ วีโอ เอ ได้เปิดกระจายเสียงภาคภาษาไทย ซึ่งเป็น โอกาสที่ดี

ของสรรพสิทธิที่จะได้ไปทำงาน เพื่อส่งเสริมประสบการณ์ด้านสื่อสารมวลชนในสหรัฐอเมริกา ประเทศที่ก้าวทันเทคโนโลยีและระบอบเสรีประชาธิปไตย

“วิทยุ “เสียงจากอเมริกา” ภาคภาษาไทยเกิดใหม่และทำให้ผมได้ชุบตัวที่เมืองนอกเมืองนา ก็เพราะสงครามเกาหลีเป็นต้นเหตุ ในเดือนมิถุนายน ปี 2493 อยู่ๆ กองทัพเกาหลีเหนือก็ถุกข้าม เส้นขนานที่ 38 เข้าไปในเกาหลีใต้คือๆ เสียงจั้นแหละ ใครจะทำไม ถึงว่ามีพี่เบิ้มจีนแดงหนุนหลัง อยู่ แต่เกาหลีใต้ก็มีสหรัฐให้ท้ายอยู่จะยอมได้ยังไง ไม่ใช่ไม่ยอมแปลต่างๆ สหรัฐยังคงสหประชาชาติ เข้าไปเล่นสงครามดัดเลือดในเกาหลีด้วย ประเทศแรกในบรรดาสมาชิกองค์การโลกที่โอดลง ร่วมวงไพบูลย์ด้วยทันทีคือ ไทยแลนด์ เป็นประเทศสมาชิกยู.เอิน.ประเทศแรกหลังจากสหรัฐที่ ส่งทหารไปร่วมรบในสงครามเกาหลี” (สรรพสิทธิ วิรัชศิริ, 2537: 71)

สรรพสิทธิได้กล่าวถึงเป้าหมายของวิทยุวีไอเอในการเปิดแผนกภาษาไทยในระหว่าง สงครามเกาหลีว่า “เป้าหมายของวีไอเอ คือการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้รัฐบาลสหรัฐ อยากผูกมิตรกับไทยเพื่อการประชาสัมพันธ์ให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อสหรัฐ” (สรรพสิทธิ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 14 สิงหาคม 2540)

สงครามเกาหลีเป็นเหตุการณ์ที่กระตุ้นให้สรรพสิทธิอยากไปรายงานข่าวจากเหตุการณ์จริง แต่ไม่ประสบความสำเร็จ “ผมจึงพยายามหาทางจะไปเป็นคนข่าวให้ได้ในสงครามเกาหลี แต่เมื่อไม่มีหนทาง อย่างน้อยได้ไปทำหน้าที่เป็นสื่อสัมพันธ์อยู่นิวออร์คก็ยังดี เพราะสถานีวิทยุ “เสียงจากอเมริกา” ภาคภาษาไทยถูกรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ ก็เพื่องานหลักคือการประชาสัมพันธ์สำหรับ ทหารไทยในเกาหลีนี่เอง” (สรรพสิทธิ วิรัชศิริ, 2537: 72)

สหรัฐอเมริกา ซึ่งเจริญไปด้วยเทคโนโลยี และสามารถพัฒนาเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน จนกระทั่งเป็นประเทศที่ให้กำเนิดโทรทัศน์ครั้งแรกในโลก เป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งแก่สรรพสิทธิ ซึ่งเป็นผู้สนใจในนวัตกรรมใหม่ๆ อยู่แล้ว “ความสำเร็จในการทดลองถ่ายทอดโทรทัศน์จาก งานมหกรรม “นิวออร์ค เวิร์ดแฟร์” ที่ฟลัชซิง มิโดว์ ตำบลทางคอนเหนือของเกาะแมนฮัตตัน นครนิวออร์ค เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ.2482 ความทันสมัยของคำว่า “เทเลวิชั่น” ยังความตื่นตาตื่นใจ และได้จุดไฟแห่งการแสวงหาการเรียนรู้ศาสตร์แขนงนี้ ให้แก่ข้าราชการหนุ่มของ กรมโฆษณาการอย่างสรรพสิรินับแต่นั้นมา..กล่าวกันว่าความสำเร็จอันน่าตื่นตาตื่นใจ ของการถ่ายทอดสดทางโทรทัศน์ในครั้งนั้น ยังช่วยกระตุ้นให้ผู้ผลิตและผู้ปฏิบัติงาน

ทุ่มบทความสนใจพัฒนากิจการโทรทัศน์ ให้ก้าวรุดหน้าไปอย่างมหาศาลในปีรุ่งขึ้น แต่แล้วความก้าวหน้านี้ก็ต้องชะงักงันไป เมื่อสหรัฐอเมริกาตัดสินใจเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ.2484 ” (สินิทธิ์ สิทธิรักษ์, 2533: 16)

ก่อนที่สรรพศิริ จะสมัครสอบแข่งขันเพื่อจะไปทำงานข่าวในสถานีวิทยุเสียงจากอเมริกา สรรพศิริได้ร้องขอต่อผู้บังคับบัญชา เพื่อทำเรื่องขอต่อคณะกรรมการในการขอไปปฏิบัติงานด้าน “เทเลวิชั่น” ด้วย ซึ่งกรมโฆษณาการก็ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการ

หลังจากนั้นสรรพศิริก็ได้ใช้ความรู้ความสามารถและทุนเดิมจากการทำงานแปลข่าวต่างประเทศเข้าสอบแข่งขัน “มิสเตอร์เดวีส์มาจากกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกามาสอบส่งหนังสือให้แปล ข่าวภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย ผมแปลอังกฤษเป็น ไทย ผมกัดแผ่นซีดี (บันทึกเสียงลงในแผ่นเสียงที่เป็นซีดี - ผู้แต่ง) ไม่มีเทป ไปลงแผ่นแข็งที่เมืองอินเดีย ส่งข้อสอบไปตัดสินที่วอชิงตัน ข้อสอบทั้งแปลอังกฤษเป็นไทย ไทยเป็นอังกฤษเป็นการกัดแผ่นเสียง ผมสอบได้ที่ 1 (สรรพศิริ วิจารณ์, สัมภาษณ์, 14 สิงหาคม 2540)

ในการเดินทางไปทำงานในสหรัฐอเมริกา แต่สรรพศิริได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากนายประสงค์ หงสนันท์ รองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ -วันหนึ่งคุณสรรพศิริฯ ก็ได้มาแจ้งแก่ข้าพเจ้าว่า อยากจะสมัครไปทำงานที่สถานีวิทยุเสียงอเมริกา(ว.โอ.เอ.) ขอให้ข้าพเจ้าช่วยลงนามรับรองในใบสมัครให้ด้วย ข้าพเจ้าก็เห็นด้วย ยินดีสนับสนุนและ ได้ลงนามรับรองให้ ทั้งนี้เพื่ออยากให้คุณสรรพศิริฯ ได้ไปรู้เห็นในวิทยาการใหม่ๆ มีประสบการณ์ด้วยตนเอง จะได้นำเอาความรู้ที่ได้ไปพบเห็นมานั้น นำมาใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อไป”(ประสงค์ หงสนันท์, เอกสารแผ่นพับแจกในการเปิดสำนักงานโฆษณา สรรพศิริ, 6)

การเข้าไปทำงานกับวีโอเอที่ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในปลายเดือนเมษายน พ.ศ.2494 สรรพศิริก็ได้เริ่มต้นกับงานใหม่ในสหรัฐอเมริกา โดยไปทำหน้าที่ผู้สื่อข่าวและผู้ประกาศสมทบกับเจ้าหน้าที่คนไทย ที่อยู่ในสถานีวิทยุกระจายเสียง “เสียงจากอเมริกา” โดยมีเพื่อนร่วมงานที่ได้รับการคัดเลือกประกอบด้วย นางเจริญพันธ์ ชุมสาย ณ อยุธยา นายภากร ปาจิณพัจม์และนายสนธิ ทุกประยูร กลุ่มคนเหล่านี้จึงเป็นกลุ่มคนไทยรุ่นแรกๆ ที่ไปจากประเทศ เพื่อเริ่มทำรายการภาคภาษาไทยให้กับวีโอเอ

สรรพสิริ ยอมรับว่า การเดินทางไปครั้งนี้มีเรื่องน่าตื่นเต้นใจ 2 ประการคือ ได้เป็นคนข่าวจริงๆ ในการบุกเบิกงานใหม่ และได้ร่วมงานกับบุคคลที่มีชื่อเสียงทางด้านสื่อสารมวลชนของไทย “เป็นชีวิตที่ตื่นเต้นที่สุด จนผมลืมความตื่นเต้นทั้งหลายที่ผ่านมาแล้วแทบหมดสิ้น ไม่เคยนึกเคยฝันว่า จะได้เป็นคนข่าวจริงๆ คนแรกจากเมืองไทยที่ได้มีโอกาสเดินลุยหิมะจากบ้านพักที่ตำบล ฟลัชชิง ลองไอร์แลนด์ไปพูดวิทยุที่กลางมหานครที่ใหญ่ที่สุดในโลก ส่งเสียงข้ามทวีปกลับไปให้เพื่อนพ้องในเมืองไทยได้ล่วงรู้เหตุการณ์ความเป็นไปที่เกิดขึ้นในโลก ทำให้คนไทยมีโอกาสได้มี วิทยุ กว้างไกลยิ่งขึ้น ไม่เคยนึกเคยฝันว่า จะได้มีโอกาสทำงานข่าวร่วมกับคนที่มีชื่อเสียงติดอันดับ ที่อุปเหิน ในวงการสื่อมวลชนของเมืองไทยที่ผมชื่นชมมานานแล้ว นอกจากที่มาพร้อมกันจากเมืองไทย ได้แก่ คุณเจริญพันธ์ ชุมสายฯ คุณภากร “สารานุกรมประพันธ์” ปาจินพยัคฆ์ และคุณสนธิ พุกประยูรตามที่กล่าวมาแล้ว พอมาเจอเพื่อนร่วมงานใหม่ที่นิวยอร์กเข้าอีกผมยิ่งรู้สึกตัวเล็กลงไปอีกถนัดใจ เพราะคนข่าวคนไทยที่รอทีมจากเมืองไทยอยู่แล้วที่ วี.ไอ.เอ.นิวยอร์ก ก็ล้วนแล้วแต่คนดังทั้งนั้น อย่างเช่น หม่อมเจ้าหญิงฤดีวรรณา และคุณนิค ทองอุไทย สองสุภาพสตรีที่โด่งดังในแวดวง ไฮโซ ฟังก์กรุงเทพฯ แล้วก็ คุณซุณห์ ศิลาสุวรรณที่ไปผูกขาดพากย์หนังสารคดีให้ยูซีเอส อยู่ที่เมืองมะกันมาแล้วไม่รู้กี่ปีต่อกี่ปี และก๊อปปี้เรื่อง แดมท้ายถิ่นกวีวิชาการนักการเมืองชื่อดังในอดีต ดร.สุจิต ทรัพย์ฤกษ์ ที่ไปหาตำแหน่งเป็นนักวิทยุอยู่ที่สถานีเสียงสหประชาชาติ ที่นิวยอร์ก ซึ่งก็มีเกี่ยวข้องกับ วี.ไอ.เอ. หรือเสียงจากอเมริกา อยู่ไม่น้อย มีหน้าซ้ำผมเองก็แอบไปหาตำแหน่งรายงานข่าวให้ ดร.สุจิต ที่วิทยุสหประชาชาติเป็นครั้งคราวอีกด้วย” (สรรพสิริ วิจารณ์, 2537: 70)

ลักษณะการทำงานของรายการภาคภาษาไทยของสถานีวิทยุกระจายเสียงเสียงจากอเมริกา นอกจากจะแปลข่าวจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย และออกอากาศกระจายเสียงไปให้ได้รับฟังกันที่เมืองไทยแล้ว บางครั้งก็จะมีการเชิญบุคคลต่างๆมาสัมภาษณ์ซึ่งมีทั้งคนไทยและต่างชาติในเรื่องที่คนไทยสนใจ เช่น เรื่องกีฬา หรือคนสำคัญที่เป็นคนไทยที่เดินทางผ่านมายังนครนิวยอร์ก หรือส่งเจ้าหน้าที่ของสถานีไปสัมภาษณ์อันเป็นการทำข่าวนอกสถานที่

โดยในการทำข่าวนั้นสรรพสิริจะเลือกประเด็นข่าวที่สนองความต้องการของฝ่ายสหรัฐ และเป็นผลดีต่อความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ เช่น การส่งทหารไทยไปร่วมรบในสงครามเกาหลี โดยลักษณะการทำงานนั้น จะอาศัยเจ้าหน้าที่วีไอเอจากสิงคโปร์เป็นผู้เดินทาง ไปทำข่าวสัมภาษณ์ทหารไทย ซึ่งจากทักษะและประสบการณ์ในการทำงานจากกรมโฆษณาการก็ช่วยให้การทำงานสะดวกขึ้น “ผมรับเทปสัมภาษณ์มาตัดต่อออกอากาศ เป็นระบบเทปเสียงผมตัดต่อสบายเลย”(สรรพสิริ วิจารณ์, สัมภาษณ์, 14 สิงหาคม 2540)

ส่วนการทำงานนั้นอาจจะไปทำนอกสถานที่ด้วย เช่น ในนครนิวยอร์กเอง วอชิงตัน เมืองหลวงของสหรัฐอเมริกา และบางครั้งก็ไปไกลถึงเมืองไมอามี ในรัฐฟลอริดา ซึ่งเป็นเมืองที่มีนักเรียนไทยไปอาศัยอยู่จำนวนมาก ซึ่งทำให้สรรพสิริได้มีโอกาสได้รู้จักกับนักเรียนไทยหลายคน ที่ต่อมาได้กลายเป็นบุคคลสำคัญของประเทศ เช่น นายพงศ์ สารสิน นายปรก อมรนนท์ และ นายวิจารณ์ นิเวติวงศ์ เป็นต้น ซึ่งเป็นผลเอื้ออำนวยต่อการทำงานในวิชาชีพสื่อสารมวลชนต่อไป

นอกจากนี้สรรพสิริยังได้มีโอกาสทำข่าวกีฬาขงมวยที่ตนเองชอบ “ในแวดวงกีฬา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหมัดๆมวยๆด้วยแล้ว ผมรับเหมาหมดคนเดียว ซึ่งเป็นโอกาสให้ได้ “สัมผัส” ใกล้ชิดกับนักชกที่เป็นขวัญใจในยุคนั้นหลายต่อหลายคนอย่างเช่น “ร็อบบี้ มาซิอาโน” กับคู่ปรับเก่าของเขาชื่อ “เจอร์ซี่ โจวักค็อต แล้วยัง “ซูการ์ เรย์ โรบินสัน” (สรรพสิริ วิจารณ์, 2537: 71)

ในบรรดาการทำข่าววิทยุเหล่านี้ ข่าวหลักที่เป็นสาเหตุของการทำงานในวิทยุเสียงจากอเมริกา ก็คือการรายงานข่าวสงครามเกาหลี ในปี พ.ศ. 2493 ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งสรรพสิริ เห็นว่าการรายงานข่าวนี้นั้นเป็นเรื่องสำคัญ “ใครจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ตามที่ไทยโคกลงไปร่วมรบในสงครามเกาหลีเช่นเดียวกับที่มีอีกหลายปีต่อมาได้ทำเช่นเดียวกัน ในศึกเวียดนาม แต่ในฐานะที่มีชีวิตและวิญญาณเป็นคนข่าวร้อยเปอร์เซ็นต์ ผมมีความเห็นว่าข่าวคราวของทหารไทยที่ไปทำหน้าที่ในต่างแดน ย่อมเป็นห่วงใยใคร่รู้ของเพื่อนร่วมชาติญาติพี่น้องเพื่อนพ้องของเขา เช่นเดียวกับที่ข่าวคราวจากที่บ้าน ย่อมเป็นที่ต้องการของทหารทั้งหลายเช่นกัน” (สรรพสิริ วิจารณ์, 2537: 71)

การรายงานข่าวเกี่ยวกับทหารไทยที่ไปร่วมรบในสงครามเกาหลีนั้น สรรพสิริแม้ไม่ได้ไปทำข่าว แต่ก็ได้ทำงานในด้านการเรียบเรียงและตัดทอนเสียงสัมภาษณ์ “วิธีการของ “วี.โอ.เอ.” นั้นมีการบันทึกเสียงทหารไทยในเกาหลีโดยเจ้าหน้าที่ของ “ยูนิส” ส่งไปที่นิวยอร์กต่อจากนั้นพวกเราที่ “วี.โอ.เอ.” จึงจัดการตัดทอนเสียงให้รัดกุมแล้วประกาศนำเสียน้อยๆ วันนั้นวันนี้จะมีเสียงทหารไทยในเกาหลีส่ง ไปให้คนนั้นคนนี่ในเมืองไทยรับฟังได้ทางคลื่นสั้น คอยรับฟังนะแต่นี้ “วี.โอ.เอ.” ภาษาไทยก็ได้แฟนเยอะแยะแล้ว” (สรรพสิริ วิจารณ์, 2537: 72)

สรรพสิริกล่าวถึงการทำงานในวีโอเอว่า เป็นไปโดยอิสระแม้ว่า หัวหน้าแผนกภาษาไทยจะเป็นคนอเมริกันก็ตาม “นายนิโบล เป็นหัวหน้าเป็นเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐ ซึ่งก็ไม่ว่าเรื่องงานข่าวอยู่แล้วได้ ใช้ประสบการณ์จากการทำงานในเมืองไทยมากกว่า เราสามารถทำงานโดยอิสระ ในใจเราก็นิยมอเมริกัน คนที่เลือกไปก็เลือกคนนิยมอเมริกัน เขาส่งข่าว

เป็นภาษาอังกฤษ เราเลือกของเราเอง มีบ้างที่ให้ออก มีบ้างที่บางอย่างจะต้องไม่ออก ไม่มีการเซ็นเซอร์ แปลแล้วอ่าน หัวหน้าเขาฟังเราไม่รู้เรื่อง” (สรรพสิริ วิจารณ์, สัมภาษณ์, 14 สิงหาคม 2540)

การสังสมประสมการณ์และอุดมการณ์ในงานสื่อมวลชน

การรวบรวมและรายงานข่าวชิ้นนี้ ทำให้สรรพสิริได้ทักษะในการบันทึกเสียงกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ในยุคนั้น “การรวบรวมเรียบเรียงข่าวคราวทหารไทยในเกาหลี ทำให้ผมได้วิชาใหม่อีกอย่างหนึ่งคือ การใช้เครื่องบันทึกเสียงด้วยแม่เหล็กไฟฟ้าที่อยู่บนแถบพลาสติก แทนที่จะอยู่บนเส้นลวดอย่างที่ผมเคยใช้ตอนอยู่เมืองไทย....การไปทำงานให้ “วี.โอ.เอ.” ทำให้ผมรู้จักกับ “แอมเป็กซ์” ที่บันทึกเสียงด้วยระบบแม่เหล็กไฟฟ้าลงบนเทปเป็นครั้งแรก และได้รู้จักวิธี “ตัดต่อ” ที่ “ตัด” แล้วก็ “ต่อ” จริงๆด้วยความคล่องแคล่วองไวให้เสร็จทันเวลา ที่ต่อมาภายหลังผมได้นำมาใช้ในการจัดทำรายการวิทยุกระจายเสียง”ท.ท.ท.”ที่เป็นกำเนิดของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งแรกของเมืองไทย “ไทยทีวี ช่อง 4 ” ของบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด จะเรียกว่า “วี.โอ.เอ.” เป็นผู้วางรากฐานด้าน “นุทธิพย์” ให้แก่บริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด ก่อนที่จะมี “ดาทิพย์” ตามมาในชื่อว่า “ไทยทีวี ช่อง 4 ” (สรรพสิริ วิจารณ์, 2537: 72)

นอกจากจะสนใจในเทคโนโลยีการบันทึกเสียงแล้ว สหรัฐอเมริกายังเป็นสถานที่ที่สรรพสิริได้สังสมประสมการณ์และการเรียนรู้เรื่องการถ่ายภาพยนตร์ โดยเริ่มจากทุนเดิมที่ “เด่นกล้อง” ทั้งถ่ายภาพและล้างฟิล์มด้วยตนเอง ความสามารถนี้เกิดขึ้นหลายปีก่อนที่จะเดินทางไปสหรัฐอเมริกา และในการเดินทางไปครั้งนี้ สรรพสิริก็ได้แลกเปลี่ยนกล้องถ่ายภาพที่ตนเองนำมากับกล้องที่ทันสมัยขึ้น และเป็นอุปกรณ์คู่กายของสื่อมวลชน ซึ่งก็ช่วยให้สรรพสิริมีรายได้ และยังได้ทำให้รู้จักบุคคลสำคัญของไทยอีกหลายคน “ผมก็ได้เป็นเจ้าของกล้องยี่ห้อ “สปีด กราฟิค” ขนาดที่ดูหัวที่เป็น “เพรสส์ แคเมอรา” ขนาดหนึ่งของช่างภาพข่าวอเมริกัน ไม่ว่าจะไปไหนต้องหอบหิ้วเอาไปด้วยเสมอกลัวเขาจะไม่ว่าเราเป็นคนข่าวคนหนึ่งเหมือนกัน จาก “สปีด กราฟิค” กล้องนี้ ที่นอกจากจะหาเงินใช้เป็นค่าไฟได้เหลือคุ้มค่าตัวแล้ว ยังทำชื่อเสียงให้ในฐานะที่เป็น “ช่างภาพมืออาชีพ” เป็นที่เลื่องลือนอกจากระหว่างเพื่อนห้องทั้งฝรั่งและไทยที่อยู่ในนิวยอร์ก คนที่มีชื่อเสียงจากเมืองไทยที่ผ่านนิวยอร์กไปประชุมสหประชาชาติก็ดี หรือไปทำธุระปะปังอะไร ผมมักจะมีโอกาสถ่ายรูปให้ไว้เป็นที่ระลึกของท่านเหล่านั้นด้วยเสมอไม่ว่าจะเป็นรัฐมนตรี ปลัดกระทรวง อธิบดี ทูตหรือกระทั่งนายทหารใหญ่ อย่างเช่น “พลอากาศเอกทวี จุลละทรัพย์” ผมก็ยังเคยถ่ายรูปให้” (สรรพสิริ วิจารณ์, 2537: 74)

จากการรู้จักกับพลอากาศเอกทวี จุลละทรัพย์ซึ่งเป็นเพื่อนกับรุ่นพี่ในมหาวิทยาลัยนี้เอง ทำให้สรรพสิริได้สัมผัสกับกล้องถ่ายภาพยนตร์เป็นครั้งแรก โดยใช้พื้นฐานจากการเรียน กล้องถ่ายภาพนิ่ง “ เสธ.ทวี เขากล้องถ่ายหนัง “โกดัก สเปเชียล” ที่เพิ่งซื้อในนิวยอร์กทิ้งไว้ ให้ผมลองใช้ นับเป็นครั้งแรกที่ผมมีโอกาสได้กดชัตเตอร์กล้องถ่ายหนังขนาด 16 มิลลิเมตรและ เกิดความพอใจในกล้องถ่ายหนังของอเมริกันกล้องนี้ทันที อีกหลายปีต่อมา เมื่อ “ไทยทีวีช่อง 4” มีกล้องสำหรับถ่ายหนังข่าวโทรทัศน์กล้องแรกกล้องนั้น จึงมีชื่อที่ “โกดัก สเปเชียล” (สรรพสิริ วิรัชศิริ, 2537: 74)

จากการได้ล้มลองถ่ายกล้องถ่ายภาพยนตร์ ก็เป็นแรงบันดาลใจให้สรรพสิริเข้าศึกษา วิชาถ่ายภาพอย่างจริงจัง “เมื่อมี “เพรสส์ แคเมอรา” ก็ต้องทำอะไรให้มีวุฒิเป็น “เพรสส์ แคเมอราแมน” กะเขาด้วยคน ผมจึงสมัครเข้าเรียนวิชาถ่ายรูปที่ “นิวยอร์ก อินสติติว ออฟ โฟโตกราฟี” ซึ่งตั้งอยู่ที่ชั้นตึกสูงสุดในความสูง 102 ชั้นของ “เอ็มไพร์สเตท บิลดิ้ง” ซึ่งเป็นตึกระฟ้าสูงที่สุดในโลกขณะนั้น” (สรรพสิริ วิรัชศิริ, 2537: 75)

ถ้าฟังความรู้ที่สรรพสิริได้จาก “นิวยอร์ก อินสติติว ออฟ โฟโตกราฟี” นั้นยังไม่เพียงพอ สรรพสิริเห็นว่า ประสบการณ์และความชำนาญที่หาเอาเอง จะทำให้ถ่ายภาพได้ดี เมื่อมี กล้องถ่ายภาพอยู่แล้ว สรรพสิริจึงได้ซื้ออุปกรณ์ล้างฟิล์มและคัดแปลงที่พกเพื่อใช้เป็น ห้องล้างฟิล์มด้วยทุนทรัพย์เท่าที่มีอยู่ “ลงทุนกิน “ฮอตดอก”เป็นภักษาหารวันละสามมื้อ ต่อไปได้ไม่ถึงปีผมก็ผ่อนส่งเครื่องขยายรูป “โอเมก้า”พร้อมอุปกรณ์ห้องมืดข้อมๆ ได้หนึ่งชุด จัดแจงคัด แปลงกริวแบบฝรั่งที่เรียกว่า “คิทเชนเนต”เป็นห้องมืด ส่วนการล้างรูปล้างฟิล์มทั้งฟิล์มถ่ายรูป กระทั่งถึงฟิล์มถ่ายหนังนั้น ใช้อ่างอาบน้ำเป็นประโยชน์ได้สบายมาก อุณหภูมิที่ใ้มากที่สุดคือ 65 องศา น้ำก็อกที่เปิดออกมาค่อนข้างจะเย็นเกินไป โดยเฉพาะในหน้าหนาว ก็ไม่ยากเปิดก็อก น้ำร้อนชู่เดียว ปรอทวัดที่แช่อยู่ถึง 65 เมื่อโหรงจึงค่อยปิด ดำร้อนไปนิดก็แถมน้ำเย็นชะอีกชู่” (สรรพสิริ วิรัชศิริ, 2537: 76)

หลังจากการศึกษาการถ่ายภาพ พร้อมทั้งการมีอุปกรณ์ถ่ายภาพและล้างฟิล์ม เป็นของตนเอง สรรพสิริก็ได้ใช้เวลา นอกเหนือจากงานส่งมอบประสบการณ์และเรียนรู้ ความชำนาญในการถ่ายภาพทั้งภาพนิ่งและภาพยนตร์ได้มากขึ้น ขณะเดียวกันประสบการณ์ จากการทำงานในสถานีวิทยุกระจายเสียง “วี.โอ.เอ.”ก็เพิ่มพูนขึ้นไปด้วย นอกจากนี้สรรพสิริยัง กล่าวไว้ว่า ประสบการณ์ที่ได้รับอีกอย่างหนึ่งคือเรื่องของการโฆษณาชวนเชื่อ “ที่ได้จากวีโอเอ ได้รู้ ว่างานข่าวใช้ในการโฆษณาชวนเชื่อได้ด้วย”(สรรพสิริ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 14 สิงหาคม 2540)

ส่วนความสนใจในเรื่องข่าวโทรทัศน์นั้น สรรพสิริกกล่าวว่า ได้อาศัยดูข่าวทีวีในสหรัฐจากห้องเพื่อนๆที่ทำงานร่วมกัน

ในเรื่องของอุดมการณ์นั้น สรรพสิริกกล่าวถึงประสบการณ์ในการใช้ชีวิตในสหรัฐอเมริกาว่า ได้ซึมซับในเรื่องของความเป็นสื่อสารมวลชน “เราก็อ่านข่าวยุติชีวิตคนอเมริกัน เกิดความประทับใจในเรื่องเสรีภาพของสื่อมวลชนอเมริกัน สามารถวิพากษ์วิจารณ์ประธานาธิบดีได้ ผมมีความรู้สึกในเรื่องเสรีภาพของสื่อและความเป็นกลางของสื่อ ซึ่งในบ้านเมืองของเรามีน้อย” (สรรพสิริ วิวัยศิริ, สัมภาษณ์, 14 สิงหาคม 2540)

หลังจากการทำงานและการศึกษารวมทั้งการตั้งสมประสงค์ในงานสื่อสารมวลชนในสหรัฐอเมริกาเป็นเวลา 2 ปี ในกลางปี พ.ศ.2496 สรรพสิริได้เดินทางกลับประเทศไทย เพื่อกลับมาทำงานในตำแหน่งที่สูงขึ้น และรับผิดชอบกับการบริหารงานข่าวที่ใช้เทคโนโลยีในการแพร่ภาพและเสียง ที่สรรพสิริเรียกว่า “การให้คำพิพากษาประชาชน”

ชีวิตการทำงานด้านโทรทัศน์

สภาพการณ์ก่อนที่โทรทัศน์จะถือกำเนิด

การเริ่มต้นมีสื่อใหม่ที่เรียกว่า เทเลวิชั่น ในประเทศไทยนั้น เกิดขึ้นในขณะที่มีจอมพลแปลก พิบูลสงครามเป็นผู้นำรัฐบาล ดังที่กล่าวมาแล้วว่า สรรพสิริเป็นบุคคลแรก ที่ได้เคยเขียนเรื่องราวเสนอให้มีสื่ออิเล็กทรอนิกส์แบบใหม่ในปี พ.ศ.2492 ภายหลังจากนั้นหลักฐานทางราชการซึ่งได้กล่าวถึงสื่อชนิดใหม่นี้ เริ่มต้นในวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ.2493 ซึ่งในช่วงระยะเวลานั้น รัฐบาลกำลังเร่งระดมการโฆษณาต่อต้านคอมมิวนิสต์และอิทธิพลของหนังสือพิมพ์ในการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลและการเมืองระหว่างประเทศ “อธิบดีกรมโฆษณาการได้เสนอเรื่อง “โครงการจัดการวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย” ต่อนายกรัฐมนตรี เพื่อให้กิจการวิทยุกระจายเสียงของประเทศไทย ก้าวหน้าทันสมัยและให้สามารถใช้เครื่องมือทุกชิ้นที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์เต็มที่ ประกอบกับเพื่อเตรียมการสำหรับรับการก้าวหน้าแห่งกิจการวิทยุซึ่งหมายถึงโทรทัศน์(หรือโทรภาพ)นั่นเอง” (สินิทธ์ สิทธีรักษ์, 2533: 28)

สินิทธ์ สิทธีรักษ์(2533) ซึ่งได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “กำเนิดโทรทัศน์ไทย” ระบุว่ารายละเอียดของโครงการนี้ แบ่งออกเป็น 4 โครงการย่อย คือ

1. ศูนย์กลางการวิทยุกระจายเสียง
2. วิทยุกระจายเสียงส่วนภูมิภาค
3. จัดสถานีวิทยุเคลื่อนที่
4. การเตรียมการสำหรับวิทยุโทรภาพ

การเตรียมการที่ว่ามีได้ระบุไว้ในรายละเอียดว่า “ในขณะที่การวิทยุโทรภาพได้ก้าวหน้าไปอย่างมากมาย แต่ในประเทศเรายังมิได้เริ่มต้นเลย จึงเห็นควรที่จะก้าวหน้าไปเพียงขั้นทดลองได้ แล้ว คือในขั้นต้นนี้จัดหาเครื่องส่งวิทยุโทรภาพชนิดเคลื่อนที่ได้ พร้อมด้วยเครื่องรับสัก 2-3 เครื่อง มาทดลองก่อน การรับในการทดลองจะได้ทำในที่กว้างขวาง เช่น กรมศิลปากร ศาลาเฉลิมไทย ฯลฯ แล้วเปิดให้ประชาชนชมได้ เมื่อประชาชนเห็นผลสำเร็จแล้ว ก็ย่อมจะหาเครื่องรับของตนเอง ในระยะต่อไป การที่คิดใช้เครื่องส่งวิทยุโทรภาพเคลื่อนที่ ก็เพราะการส่งกระจายเสียงของ กรมโฆษณาการยังไม่มี Studio สำหรับเหมาะแก่การส่งโทรภาพได้ดี จึงควรทดลองส่งจาก เวทีมวย สนามกีฬา หรือ โรงละคร ไปก่อน เมื่อทดลองเป็นผลดีแล้ว จึงจะขยายขยายงานต่อไปเป็นขั้นๆ”(สินีทธิ์ สิทธิรักษ์, 2533: 30)

ต่อมาในวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ.2493คณะรัฐมนตรีรับหลักการ แล้วส่งเรื่องให้ กระทรวงการคลังและคณะกรรมการพิจารณางบประมาณประจำปี พ.ศ.2494 พิจารณา ถัดจากนั้น เพียง 4 วันในวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ.2493 พลตรีสุรจิต จารุเสถณี อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ในขณะนั้น ได้รับจดหมายที่เขียนด้วยลายมือของจอมพล ป.พิบูลสงครามผู้นำรัฐบาล“ผมอยากจะให้ พิจารณาจัดหาและจัดการส่งTelevision ขึ้นในประเทศของเราเพื่อเป็นประโยชน์แก่การศึกษา ของประชาชน จะควรทำเป็น Mobile Unit อย่างที่มีสนทนาก่อน แล้วจัดหาสถานีขนาดเล็ก มาทดลองต่อไปก็เป็นการสมควร ขอให้กรุณาศึกษาหาและดำเนินการต่อไป เพื่อดังงบประมาณต่อไปใน 2494 ด้วย” (สินีทธิ์ สิทธิรักษ์, 2533: 11)

นอกจากประเด็นเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาแล้ว สินีทธิ์ ได้ตั้งข้อสังเกตจากการแถลงรายละเอียดเพิ่มเติมของอธิบดีกรมโฆษณาการว่า การมีวิทยุโทรภาพในขณะนั้นมีประเด็นเพื่อ ประโยชน์ทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย “ตามโครงการขั้นแรกจะสร้างสถานีส่งแบบเคลื่อนที่ ก่อน เพื่อจะได้ทำการถ่ายทอดภาพต่าง เช่น การชกมวยหรือการพูดของคนสำคัญๆ ได้...คำแถลงขั้นต้น ย่อมชี้ให้เห็นท่าทีบางประการของผู้นำรัฐบาลในขณะนั้นคือ ไม่เพียงแต่บทบาทของ โทรทัศน์ในมิติของความทันสมัย ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และการศึกษาเท่านั้น ที่ได้รับความสนใจ หากบทบาทที่คาดว่าจะใช้ประโยชน์ได้ในทางการเมืองก็เป็นสิ่งที่เล็งเห็นเช่นกัน” (สินีทธิ์ สิทธิรักษ์, 2533: 31)

ก่อนหน้าที่จะมีการนำ Television เข้ามาในประเทศไทยนั้น จอมพล ป.พิบูลสงคราม และกรมโฆษณาการก็ได้เริ่มต้นจากการส่งคณะผู้บริหารของกรมโฆษณาการนำโดยอชิบดีเดินทาง ไปดูงานและศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวิทยุกระจายเสียงและได้ดูงานด้านวิทยุโทรทัศน์ควบคู่ มาด้วยที่บริษัท อาร์.ซี.เอ.นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา หลังจากที่กรมโฆษณาการได้รับ อนุมัติงบประมาณให้ซื้อเครื่องส่งวิทยุใหม่จากบริษัทฯ โดยชุดแรกออกเดินทาง ไปในเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ.2494 และ กันยายน พ.ศ. 2494 ซึ่งคณะที่ไปดูงานดังกล่าว ส่วนแต่เป็นผู้บริหารทาง ด้านช่าง จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ติดตามความคืบหน้าเรื่องนี้อย่างใกล้ชิด ถึงกับโทรเลขด่วนสั่ง การให้หารายละเอียดเครื่องวิทยุโทรทัศน์จากบริษัท อาร์.ซี.เอ.เสนอรายงานมายังกรุงเทพฯทันที

ในวันที่ 12 พฤศจิกายน 2494 จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้นำเรื่อง ประชุมพิจารณาในการ จัดหา Television มาใช้ในประเทศเข้าสู่ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีด้วยตนเอง

การเตรียมการให้มีโทรทัศน์ในประเทศไทย

ในปี พ.ศ.2495 ได้เกิดการเคลื่อนไหวในการที่จะให้กำเนิดโทรทัศน์ หลังจากเกิดการ ถกเถียงเรื่องคำในภาษาไทยที่ใช้แทนคำว่า Television ในวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2495 พันเอกหลวงสารานุประพันธ์ อธิบดีกรมโฆษณาการ ได้ทำหนังสือคำชี้แจงของกรมฯ ถึง นายเสวียม เผ่าทองสุข กรมไปรษณีย์โทรเลขและนายกสมาคมวิทยุแห่งประเทศไทย เรื่อง การใช้ศัพท์ Television ว่า

“คำว่า “Tele” แปลว่า โกล หรือ โทร คำว่า “Vision” ถ้าใช้ในลักษณะ Abstract(อาการนาม)แปลว่า ทศน์ หรือการเห็น แต่ถ้าใช้ในลักษณะ Concrete(สิ่งที่เห็น, ยิน, ฟัง, ลิ้ม, สัมผัสได้ ด้วยอาการทั้ง 5 แปลว่า ภาพ เพราะฉะนั้น Television ก็แปลว่า วิทยุโทรภาพ โดยตรง... Television เป็นสิ่งที่ส่งออกจากภายนอกมาสู่สายตาเรา จึงเรียกว่า โทรภาพ และส่งมาทางวิทยุ จึงเรียกว่า วิทยุโทรภาพ ก็ถูกต้องแล้ว ส่วนวิทยุโทรทัศน์ ข้าพเจ้าไม่ทราบว่าอะไร แต่ถ้าเป็น กล้องโทรทัศน์ ก็ทราบว่า Telescope ...จึงขอให้บรรดาข้าราชการกรมโฆษณาการ ใช้ศัพท์ ให้ถูกต้อง คือ Television แปลว่า วิทยุโทรภาพ ในที่ทุกแห่ง” (เสวียม เผ่าทองสุข, 2526: 48)

ก่อนเดือนธันวาคม พ.ศ.2495 บริษัท มาร์โคนี ประเทศอังกฤษ ได้ส่งเครื่องส่งและ เครื่องรับโทรทัศน์รวมทั้งกล้องโทรทัศน์ มาสาธิตให้คนไทยได้ชมในระหว่างงานฉลอง รัฐธรรมนุญ

ในท่ามกลางความเคลื่อนไหวในประเทศไทยในการจัดหาสื่อมวลชนแบบใหม่ หลังจากตั้งสมประสงค์ด้านสื่อมวลชนในสหรัฐอเมริกา เมื่อกลับมายังประเทศไทยในปีพ.ศ.2496 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหน้าที่การงานของสรรพสิริอีกครั้ง สรรพสิริได้รับหน้าที่เป็นหัวหน้าหน่วยงานใหม่ ในการดูแลรับผิดชอบสื่อมวลชนแบบใหม่ ที่กำลังอยู่ในความสนใจของรัฐบาลและของประชาชนในขณะนั้น เมื่อกรมประชาสัมพันธ์ ได้ตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้นมา “มีการทะเลาะกันอยู่ยาวนานว่า ไอ้ที่ฝรั่งเรียกว่า เทเลวิชั่นนี้ ไทยควรจะเรียกยังไงดี วิทยูโทรทัศน์ หรือ วิทยูโทรภาพ แต่บังเอิญคนที่เถียงจะเอาชื่ออย่างหลัง คอนนั้นเป็นอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์อยู่ หน่วยงานที่ท่านตั้งขึ้นใหม่จึงได้ชื่อว่า แผนกวิทยูโทรภาพ” (สรรพสิริ วิจารณ์, 2537: 79)

สรรพสิริเองไม่ได้รับรู้มาก่อนว่า ตนจะต้องมารับตำแหน่งหัวหน้าแผนกวิทยูโทรภาพคนแรก ซึ่งจะต้องเข้ามาบุกเบิกในกระบวนให้กำเนิดโทรทัศน์ด้วย “ผมจับพลัดจับผลู ยังไงมาเป็นผู้บริหารงานทีวีคนแรกของเมืองไทยได้ อาจจะมีคนรู้แต่ผมเองรับสารภาพว่าไม่รู้ เพราะไม่เคยมีใครมาทาบถาม ตัวเองก็ไม่เคยวิ่งเต้น พกกลับมาจากเมืองนอก ท่านรองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์คือคุณประสงค์ หงสนันท์นบอกว่า “ผมจะให้คุณเป็นว่า” เอาเป็นก็เป็นก็แค่นั้น” (สรรพสิริ วิจารณ์, 2537: 77)

การที่นายประสงค์ หงสนันท์นบ รองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ผู้ซึ่งได้เคยสนับสนุนให้สรรพสิริไปทำงานที่สถานวิทยุเสียงแห่งอเมริกา โดยเป็นผู้ลงนามรับรองในใบสมัครงาน ได้สนับสนุนให้สรรพสิริได้รับตำแหน่งหัวหน้าแผนกวิทยูโทรภาพ อาจจะเป็นเพราะได้เห็นถึงความวิริยะอุตสาหะและสนใจในงานสื่อสารมวลชนของสรรพสิริ “ระหว่างที่คุณสรรพสิริฯ ทำงานอยู่ที่ วิ.โอ.เอ....เผอิญข้าพเจ้าได้เดินทางไปดูงานเกี่ยวกับกิจการวิทยุและโทรทัศน์ และได้พบกับคุณสรรพสิริฯ ที่นั่น ได้เห็นว่า เป็นผู้เอาใจใส่ต่องานที่ได้รับมอบหมายอย่างเข้มแข็ง นอกเหนือไปกว่านั้นยังสนใจในงานด้านถ่ายภาพเป็นอย่างยิ่ง ถึงกับลงทุนซื้อกล้องถ่ายภาพที่มีคุณภาพดีราคาสูงมาใช้เอง” (ประสงค์ หงสนันท์นบ, เอกสารแผ่นพับเปิดสำนักงานโฆษณาสรรพสิริ, 6)

แผนกวิทยูโทรภาพที่จัดตั้งขึ้นใหม่อยู่ในกองช่างและทะเบียนวิทยุ ของกรมประชาสัมพันธ์ เพื่อทำหน้าที่ทดลองรับและส่งวิทยุโทรทัศน์ ผึกเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านวิทยุโทรทัศน์และเตรียมการส่งวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ให้กับบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด รัฐวิสาหกิจที่กำลังจะตั้งขึ้นใหม่ นอกจากนั้นยังมีทำให้คนไทยรู้จักชื่อชนิดใหม่นี้ด้วย

“แผนกวิทยุโทรภาพมีหน้าที่หลัก ในการฝึกช่าง และเจ้าหน้าที่เพื่อไปทำงานให้แก่ บริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัดต่อไป แต่ในเวลาเดียวกันก็ต้องทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้แก่งานวิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งเป็นของใหม่ที่คนไทยยังไม่รู้จักและตระหนักถึงคุณค่ามันด้วย เป้าหมายสำคัญแห่ง การประชาสัมพันธ์งาน โทรทัศน์ของแผนกวิทยุโทรภาพในครั้งนั้นนอกจากประชาชนทั่วไปแล้ว จึงมุ่งไปที่ปัญญาชนคนที่จะเป็นผู้บริหารบ้านเมืองต่อไปในภายหน้า อย่างเช่น นิสิต นักศึกษา นักเรียนนายร้อยนายเรือและข้าราชการกระทรวงทบวงกรมต่างๆ ซึ่งจำกัดเฉพาะในส่วนกลาง แต่ผมนั้นกระหายใคร่จะได้เอาทีวีไปโชว์ในต่างจังหวัดเป็นอย่างยิ่ง เพราะรู้ดีว่าเมืองไทยนั้น มิใช่เฉพาะกรุงเทพมหานคร” (สรรพสิริ วิริยศิริ, 2537: 80)

อย่างไรก็ตาม ในการจัดตั้งแผนกวิทยุโทรภาพนั้น ยังไม่ได้มีการเตรียมพร้อมในแง่ ัฒนภาพกำลัง ได้มีการยืมตัวข้าราชการมาจากหน่วยงานต่างๆ โดยมีตำแหน่งในแผนกตำแหน่งเดียว ก็คือ หัวหน้าแผนก ในระยะที่การเตรียมการส่งโทรทัศน์โดยเครื่องวิทยุโทรทัศน์ของบริษัท อี.ซี.เอ.ที่ตั้งชื่อไปยังไม่ได้รับ ก็ได้อาศัยเครื่องรับส่งวิทยุโทรภาพขนาดเล็กของบริษัท มาร์โคนีเป็นครุฝึก โดยการแสดงต่างๆ ที่ใช้ในการทดลองออกอากาศ ก็ได้ใช้บุคลากรของ กรมประชาสัมพันธ์ เช่นวงดนตรีสุนทราภรณ์ ของเอื้อ สุนทรสนาน

ซึ่งจากความไม่พร้อมนี้ สรรพสิริก็ได้ฝึกคนส่วนหนึ่งเพื่อเข้ามาทำหน้าที่ต่างๆ “ผมหมายตาเด็กหนุ่มเอาไว้คนหนึ่ง เพิ่งเข้าทำงานเป็นพนักงานพิมพ์ดีดที่กองการต่างประเทศ รูปร่างหน้าตาเข้าไปทางเข้มนม ..เอามาลองอัดเสียงดู ชุ่มเสียงดีทึ่มนุ่มนวล วิธียกเสียงจังหวะ จะโคนก็ใช้ได้เพราะเป็นนักเรียนฝรั่งเศสมาจากอัสสัมชัญ เหมาะจะฝึกให้เป็นโฆษกทีวีได้ แผนกวิทยุโทรภาพจึงมีโฆษกชายมาแต่บัดนั้นที่เพื่อนฝูงมักเรียกขานด้วยฉายาว่า “ไอ้ตินโต” แทนที่จะเรียกชื่อจริงว่า “อาคม มกรานนท์” อาคม มกรานนท์ ได้กล่าวถึงสรรพสิริว่า “มีพระคุณต่อผมเสมือนอาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผม..บุคคลผู้นั้นนอกจาก จะดูค่าว่ากล่าวเพื่อให้ผมได้ติ นอกจากจะสอนวิธีการอ่านที่ผมประสบความสำเร็จอยู่ จนทุกวันนี้แล้ว ยังช่วยเหลือในเรื่องการเงินเสียอีก” (อาคม มกรานนท์, เอกสารแผ่นพับในการเปิดสำนักงานโฆษณาสรรพสิริ, 35)

สรรพสิริได้เริ่มแนะนำโทรทัศน์ให้คนไทยในขณะนั้น ได้รู้จัก ด้วยการใช้อีเอ็มซีพี ห้างสรรพสินค้าของกรมประชาสัมพันธ์ที่เคยเป็นของห้างแบคแมนแอนด์กัมปานี โดยการปรับปรุง คัดแปลงให้เป็นห้องส่งโทรทัศน์ “เอามาปรุงแต่งคัดแปลงนิดๆหน่อยๆ ก็กลายเป็น ห้องส่งโทรทัศน์ขนาดจุกคนเข้าไปร่วมรายการได้สักสองสามร้อยคน ก็กรือๆกับจำนวนข้าราชการ ทั้งกรมประชาสัมพันธ์ตอนนั้นได้ละมัง”(สรรพสิริ วิริยศิริ, 2537: 81)

หลังจากที่ รัฐบาลไทยได้ตกลงซื้อเทคโนโลยีการแพร่ภาพออกอากาศจากบริษัท อาร์.ซี.เอ แห่งสหรัฐอเมริกา ในวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2496 ซึ่งได้รวมข้อเสนอในการส่งเจ้าหน้าที่ ไปฝึกงานที่สำนักงานใหญ่ของบริษัทด้วย ก็ได้มีการส่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายช่างและฝ่ายรายการของบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด ไปฝึกงานและดูงานตามหลักสูตรของอาร์ซีเอและเอ็นบีซี ระยะเวลา ประมาณ 6 เดือน ในเดือนสิงหาคม พ.ศ.2497เจ้าหน้าที่ทั้ง 6 ท่านนั้นคือ

- 1.นายจ่านง รังสิกุล ฝึกงานในฐานะ Program Director และการโฆษณาแจ้งความ
- 2.นายอัมพร พจนพิสุทธิ์ ฝึกงานในฐานะ Technical Director
- 3.นายขำรง วรสูตร ฝึกงานทาง Control Camera Unit และ Microwave
- 4.นายชนะ นาคพันธ์ ฝึกงานReceiver Servicing
- 5.นายฟู ชื่นชม ฝึกงานทาง Transmitter
- 6.นายสมชาย มาลาเจริญ ฝึกงานทาง Camera Control Unit Camera

(สินิทธิ์ สิทธีรภัทร์, 2533: 84)

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในรายชื่อทั้งหมด ไม่มีชื่อสรรพสิริ ซึ่งเป็นหัวหน้าแผนกโทรภาพร่วมไปด้วย โดยมีเพียงนายจ่านง รังสิกุล เป็นเจ้าหน้าที่คนเดียวที่ไปฝึกงานด้านรายการและการโฆษณา

นอกจากความพยายามในการฝึกงานของเจ้าหน้าที่และการเผยแพร่ให้ประชาชนได้รู้จักเทคโนโลยี การมี “ตาทิพย์” สรรพสิริยังได้นำอุปกรณ์การถ่ายทอดโทรทัศน์ยี่ห้อ มาร์โคนี ขึ้นรถบรรทุกไปให้ชาวจังหวัดพิษณุโลกได้ชมที่โรงพยาบาลพระพุทธชินราช หลังจากที่ถูกผู้ใหญ่หัวงติง แต่สรรพสิริได้แสดงความเห็นว่า การทดลองของแผนกวิทยุโทรภาพได้ผลดีพอจะเอาไปอวดได้ในต่างจังหวัดเพราะเคยเอาไปแสดงนอกสถานที่ในกรุงเทพฯมาแล้วหลายครั้ง โดยการเดินทางไปทดลองครั้งนั้นต้องเดินทางถึง 3 วัน 2 คืน โดยได้ถ่ายทอดงานปีใหม่ในโรงพยาบาลไปให้คนดูทางเครื่องรับที่ติดตั้งไว้ในตลาดห่างออกไปแค่สองสามกิโลเมตร “บางครั้งบางคราวก็มีแต่ภาพไม่มีเสียง บางทีก็มีเสียงแต่ไม่มีภาพ นานๆทีจึงมีพร้อมกันทั้งภาพและเสียง ก็ยังดีกว่าอยู่เปล่า ว่าจั้นเถอะ (สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 84)

ในขณะที่การฝึกงานและทดลองส่งโทรทัศน์ของสรรพสิริกำลังดำเนินไป รัฐบาลก็ได้เร่งรีบในการเริ่มงานของบริษัท ไทยโทรทัศน์ โดยพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ประธานกรรมการบริษัท ไทยโทรทัศน์ ได้เสนอให้เปิดการดำเนินการด้านวิทยุกระจายเสียงก่อน เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายไม่ให้มีโฆษณาข้อความสินค้า อยู่ในรายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียง

ของกรมประชาสัมพันธ์ โดยขออนุมัติคณะรัฐมนตรี “รับเอาการโฆษณาแจ้งความสินค้า มาจัดดำเนินงานต่อไป โดยบริษัทจะได้ทำการส่งกระจายเสียงด้วย โดยความร่วมมือจาก กรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่” (สินิทซ์ สิทธิรักษ์, 2533: 87)

การทำงานในบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด

ก่อนหน้านั้นในปี พ.ศ.2496นั่นเอง คณะรัฐมนตรีก็ได้มีมติให้ยืมตัวสรรพสิทธิจาก กรมประชาสัมพันธ์ไปทำงานในบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด ในตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายข่าวและการประกาศ สถานีวิทยุ ท.ท.ท. และหัวหน้าฝ่ายข่าวและหัวหน้าฝ่ายช่างภาพสถานีวิทยุโทรทัศน์ ไทยทีวี ช่อง 4 ซึ่งถือได้ว่า สรรพสิทธิเป็นผู้บริหารงานข่าวโทรทัศน์คนแรก โดยสรรพสิทธิได้เข้าไปมีส่วนในการวางแผนของบริษัท ไทยโทรทัศน์ “ท่านรองอธิบดีประสงค์ หงสนันท์ มีหน้าที่เป็น “กรรมการผู้จัดการ” ของบริษัทรัฐวิสาหกิจ “ตาทิพย์” คงจะเห็นว่า ผมเพิ่งกลับจาก เมืองนอกเมืองนา หยกๆ น่าจะมีภูมิอยู่บ้าง จึงไว้ใจใช้สอยใกล้ชิดถึงขนาดให้เป็นตัวตั้งตัวตี ยกร่างเลขที่เดียวว่าจะให้บริษัทใหม่นี้มีรูปร่างเป็นยังไง ให้มีกี่ฝ่ายกี่หน่วยงาน ชื่อเสียงเรียงไร มีหน้าที่อย่างไร ควรให้ใครเป็นผู้รับผิดชอบ ขนาดสถานีวิทยุกระจายเสียงที่ตั้งขึ้นใหม่หาถ้าไฟไว้ เริ่มงานทีวี ผมยังเป็นคนตั้งชื่อเสียดิบดี “ทอ-ทอ-ทอ” ซึ่กรับ ท่านรองฯ” (สรรพสิทธิ วิรัชศิริ, 2537: 86)

ในการเตรียมการเป็นไปอย่างเร่งรีบ เพื่อให้มีการออกอากาศในวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2497 ถึงกับพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้กำหนดเส้นตายไว้ “จะต้องเปิดให้ได้ในวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2497 ถ้าเปิดไม่ได้ท่านจะลาออกจากตำแหน่ง”(สินิทซ์ สิทธิรักษ์, 2533: 87)

สรรพสิทธิได้เข้าไปมีส่วนในรายการข่าวของการเปิดสถานีวิทยุ ท.ท.ท.ตั้งแต่วันแรก โดยสรรพสิทธิได้เตรียมหา “เพลงนำข่าว” เพื่อเตือนให้คนฟังรู้ว่า เป็นเวลาที่จะเสนอข่าวแล้ว ทั้งนี้ได้ปรึกษานายเกษม หวังในธรรม ซึ่งทำหน้าที่ด้านแผนเสียงในกรมประชาสัมพันธ์ โดยได้เลือกเพลง “คอนวอย มาร์ช” “ผมเลือก”คอนวอย มาร์ช” เป็นเพลงนำรายการทันทีทั้งสำหรับ ข่าว “ท.ท.ท.” และ “ไทยทีวี” ด้วยความประทับใจตามที่เกษม หวังในธรรม สาธยายให้ฟัง คอนวอย มาร์ช บอกถึงความว่าเหว่หวาดหวั่นเมื่อขบวนเรือคุ้มกัน “คอนวอย” กำลังเคลื่อนออกจากท่ามีแต่ น้ำกับฟ้าและตอร์ปิโดจากเรือ “อู” ของเยอรมันเท่านั้นที่รออยู่ ทันใดนั้น เพลงที่อ้อยสร้อยก็ค่อยๆระห่มขึ้น เมื่อเกิดความมั่นใจในเรือพิฆาตที่คุ้มกันให้ความอบอุ่น เหมือน การเผชิญอนาคตด้วยความเชื่อมั่นจากข่าวสารข้อมูลที่ช่วยให้ใช้วิจารณ์ญาณได้อย่าง ถูกต้อง สามารถฟันฝ่าอุปสรรคอันเกิดจากอวิชาพาไปสู่จุดหมายปลายทางได้โดยปลอดภัย

ได้ประโยชน์แก่ตนเองและสังคม ในโลกกว้างอันอ้างว้าง อย่างมั่นใจยิ่งขึ้น”

(สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 86-87)

ในวันแรกของการเปิดดำเนินการของวิทยุ ท.ท.ท.นอกจากจะมีข่าวที่ดำเนินรายการ โดยสรรพสิริแล้ว สรรพสิริยังได้ร่วมจัดทำรายการสาระอื่นด้วย “รายการวิทยุที่ออกอากาศ ในคืนปฐมฤกษ์มีผู้บันทึกไว้ว่า รายการคืนนั้น นอกจากคำปราศรัย ของท่านผู้หลักผู้ใหญ่ ที่เริ่มก่อตั้งบริษัทตามธรรมเนียมแล้ว ก็มีการบรรเลงทัศนคติ วังสุนทรภรณ์ มีข่าว มีรายการ รอบเมืองไทย โดยสรรพสิริ เป็นผู้จัดและวิภาศ มณีวัต ร่วมเขียนเป็นคนแรก”(สินีทธิ์ สิทธิรักษ์, 2533: 88) ในส่วนของวิทยุ ท.ท.ท.นี้สรรพสิริยังได้จัดทำละครวิทยุเรื่อง “ถ่องไพร” ของน้อย อินทนนท์ (นามปากกาของมาลัย ชูพินิจ-ผู้แต่ง) สำหรับข่าวของสถานีวิทยุท.ท.ท. สรรพสิริก็นำวิธีการบันทึกเสียงที่ได้ริเริ่มไว้มาใช้ด้วย

การเปิดดำเนินการของวิทยุ ท.ท.ท. เสมือนเป็นที่ทดลองฝึกฝนเตรียมงานสำหรับ งาน โทรทัศน์ที่กำลังจะตามมา รวมทั้งทางด้านรายการที่มีใช้ข่าวด้วย “มีการยกพื้นในห้องส่งใหญ่ ของวิทยุ ท.ท.ท.ที่แยกคอกวัวแบบเดียวกับใน “ห้องส่งโทรภาพ”ที่กรมประชาสัมพันธ์ เพื่อ จัดรายการวิทยุที่มีคนดูมาร่วมสนุกในห้องส่งด้วย เตรียมพร้อมสำหรับการจัดรายการ ใน ห้องส่งโทรทัศน์ต่อไปในไม่ช้า”(สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 87)

วิทยุ ท.ท.ท.เป็นที่นิยมของผู้ฟังในยุคนี้อย่างรวดเร็ว “เนื้อหารายการที่หลากหลาย และ “แหวกแนว”ของสถานีวิทยุกระจายเสียง ท.ท.ท.สร้างความกระฉิบกระฉายนในหมู่ประชาชน ยิ่งนัก” (สินีทธิ์ สิทธิรักษ์, 2533: 88) ถึงแม้ว่า ในขณะนั้นจะมีสถานีวิทยุกระจายเสียงที่ตั้งมาก่อน 5 สถานีก็ตาม เนื่องจากมีความทันสมัย มีการริเริ่มในสิ่งใหม่ และถูกใจคนฟัง รายการข่าวที่ สรรพสิริก็เป็นรายการหนึ่งที่อยู่ในความสนใจ “ท.ท.ท.เสนอเรื่องราวต่างๆ ทุกเรื่องที่น่าสนใจ เกี่ยวกับคน วิชาการสังคม และวัฒนธรรม ข่าวที่เสนอก็คือเป็นไปโดยกว้างขวางกะทัดรัด และด้วยความรวดเร็วที่ถ่วงตรงกับความเป็นจริง” (สินีทธิ์ สิทธิรักษ์, 2533: 89)

วิทยุ ท.ท.ท.นอกจากจะพัฒนารายการจนเป็นที่นิยมแล้ว อีกภาระกิจหนึ่งก็คือ เป็นสนาม ของการฝึกงานเจ้าหน้าที่ เพื่อเตรียมตัวในการเปิดรายการ โทรทัศน์สำหรับสถานีโทรทัศน์แห่งแรก ของประเทศไทย อย่างเช่นการฝึกโฆษกและการจัดรายการต่างๆ “โฆษก “วิทยุโทรภาพ” อย่างผม หรืออาคม มีโอกาสได้ฝึกปรือหาความชำนาญเป็น “โฆษกทีวี” ต่อ ไปกับนเวทีที่วิทยุ ท.ท.ท.นี้เอง อย่างว่าวันดีคืนดี เราก็เชื่อเชิญผู้มีเกียรติจากภายนอกไปร่วมรายการให้วิทยุท.ท.ท.

ความรู้ความบันเทิงที่เวที ท.ท.ท. เสียที เช่น เชิญคุณประยูร จรรย์วณิช ไปสัมภาษณ์ออกอากาศทางวิทยุ ท.ท.ท. และแสดงการเขียนภาพการ์ตูน ซึ่งถึงแม้ในวันนั้นจะมีผู้ได้ชมเฉพาะไม่กี่ร้อยคนในห้องส่งวิทยุ ท.ท.ท. ที่สี่แยกคอกวัวแต่เราก็หวังว่า วันหนึ่งในอนาคตอันใกล้ คนอีกเป็นหมื่นเป็นแสนคงจะได้ชื่นชมกับอัจฉริยะของ “สุข เล็ก” โดยอาศัยทีวีให้ “ดาทิพย์” เพิ่มจาก “นุทิพย์” ที่ ท.ท.ท. ให้อยู่ในวันนั้น” (สรรพศิริ วิรัชศิริ, 2537: 87)

นอกจากนี้การทดลองถ่ายทอดสดโทรทัศน์ก็ยังดำเนินไปอีกหลายครั้ง เช่น ถ่ายทอดโทรทัศน์จากสถานีวิทยุ ท.ท.ท. สี่แยกคอกวัวถึงสนามหลวง โดยมีรายการเช่นเดียวกับการส่งจริง การทดลองถ่ายทอดสดบางครั้ง ก็เกิดจากการพัฒนารายการวิทยุของ ท.ท.ท. “ผมมีต้นตออันจำเป็น สำหรับคนทำงานสื่อสารมวลชนอยู่อย่างหนึ่งคือ ความอยากรู้อยากเห็นและเมื่อได้รู้ได้เห็นแล้วก็ให้กันคะเขอปากอยากบอกอยากเล่าให้ใครต่อใคร ได้รู้ได้เห็น เช่น ที่เราได้มีโอกาส นั้นด้วย เพื่อช่วยให้เขาได้ข่าวสารความรู้ความบันเทิงตามหน้าที่ที่เราจะต้องทำ ได้ดูมวยชกกันมันมัน ผมก็อยากให้ใครที่ไม่มีโอกาสไปนั่งที่ริงไซด์ให้ได้ดูกันมันมันอย่างผมบ้าง ผมก็เริ่มด้วยการไปจดจิกๆ อยู่ที่ขอบเวทีแล้วเอามาอ่านในข่าวกีฬาวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เลียนแบบ “ครูมาลัย” ที่ผมยกให้เป็นปรมาจารย์ พอนายช่าง “จ้าน คัมภ โกศัลย์” ให้ความรู้เรื่องการบันทึกเสียงบนเส้นลวด ผมก็เอา “เว็บคอร์” ไปตั้งอยู่ที่ข้างเวที มีเสียงอะไรตื่นเต้นระทึกใจ ผมก็บันทึกเอาไว้เป็น “แนเจอร์ล ซาวนด์”ผมเกิดความคิดขึ้นว่าถ้า “นุทิพย์” ของ ท.ท.ท. ยังทำให้มันได้แค่นั้น มันจะมันสะใจขึ้นแค่ไหนถ้าได้มี “ดาทิพย์” จับภาพจากข้างเวทีส่งไปให้ดูกันถึงที่ตามบ้านตามช่องกันเสียเลย ถึงบริษัทไทยโทรทัศน์ จะยังไม่มีทีวีแต่ผมก็มี “โทรภาพ” อยู่ที่กรมประชาสัมพันธ์ พอแก้ไขไปได้มั่ง ก่อนมี “ไทยทีวี” (สรรพศิริ วิรัชศิริ, 2537: 87-88)

จากการพัฒนารายการวิทยุถ่ายทอดกีฬาชกมวยของสรรพศิรินั่นเอง ทำให้เกิดการถ่ายทอดสดการแข่งขันชกมวยเป็นครั้งแรกจากสนามมวยเวทีราชดำเนินไปให้คนดูในโรงภาพยนตร์เฉลิมไทย ซึ่งเป็นที่สนใจของประชาชนอย่างยิ่ง

ฉันทิช ติทธิรักษ์ ผู้วิจัยกำเนิดโทรทัศน์ไทย ได้ยกย่องบุคคล 2 คนที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของสถานีวิทยุ ท.ท.ท. คือ จำนงค์ รังสิกุล และสรรพศิริวิรัชศิริ “บุคคลทั้งสองนี้เปรียบเสมือนรากแก้วอันแข็งแรงที่ยังลึก ลงในเนื้อดินของสังคมไทยอยู่เดิมแล้ว ยิ่งเมื่อได้ผ่านการฝึกอบรมดูงาน จากสถาบันชั้นนำของประเทศซึ่งเป็นต้นแบบในกิจการกระจายสารที่ทันสมัย และมีประสิทธิภาพที่สุดอย่างสหรัฐอเมริกาและอังกฤษด้วยแล้ว ก็ยังเป็นโอกาสให้บุคคลทั้งสองได้ขยายโลกทรรศน์ และพัฒนาทักษะให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นไปอีก การกลับมารับตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายรายการและหัวหน้าฝ่ายข่าว ของสถานีวิทยุกระจายเสียงที่ดำเนินการ

ในรูปบริษัทแห่งแรกของประเทศไทยนี้ ซึ่งเป็นจังหวะเวลาที่อำนวยอย่างยิ่งที่จะได้นำความรู้ ความคิด ทฤษฎีและรสนิยม อันทันสมัยมาผสานกับรากฐานวัฒนธรรมไทยเดิม เกิดเป็นกระแสการพัฒนาของเนื้อหาและรูปแบบวัฒนธรรมร่วมสมัย ที่สะท้อนทั้งลักษณะประจำชาติและนานาชาติ ในระดับมาตรฐานสากลของการจัดรายการวิทยุ บุคคลทั้งสองนี้นอกจากจะแสดงบทบาทในฐานะ “ผู้นำหรือนักพัฒนาทางวัฒนธรรมของสังคม”(Cultural Leader or Cultural Developer)อย่างโดดเด่นแล้ว ยังทำหน้าที่ “ผู้ถ่ายทอดหรือผู้ฝึกอบรมทางวัฒนธรรม”(Cultural Transmitter or Trainer)ให้แก่คนรุ่นต่อไปของสังคมซึ่งยังมีผลสืบมาจนถึงปัจจุบันนี้” (สินิทซ์ สิทธิรักษ์, 2533: 92)

หลังจากที่มีการนำโทรทัศน์เข้ามาครั้งแรกในปี 2495 โดยบริษัท มาร์โคเน่ ของอังกฤษ ใน “วันชาติ” ของปี 2498 ประเทศไทยก็เริ่มมีโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนของตนเอง โดยใช้เทคโนโลยีของบริษัท อาร์.ซี.เอ. โดยสรรพสิริได้เข้าไปมีส่วนในดำเนินงานข่าวโทรทัศน์และการประกาศของสถานีโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหมของบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด หลังจากนั้นจอมพล ป.พิบูลสงครามต้องการให้ทีวีเป็นของขวัญประชาชน โดยมี “ขุนพลมือขวา” พลดำรวงเอกเผ่า ศรียานนท์ ประธานกรรมการบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัดเป็นผู้ผลักดันคนสำคัญ

เริ่มงานข่าวโทรทัศน์

สรรพสิริได้เริ่มทำงานด้านข่าวโทรทัศน์นับตั้งแต่วันแรกของการส่งออกอากาศของโทรทัศน์ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2498 23 ปีเต็มหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งในขณะนั้นถือเป็น “วันชาติ” สถานีโทรทัศน์ช่อง 4 ที่ผู้ชมเรียกกันทั่วไปว่า “ไทยทีวีช่อง 4 บางขุนพรหม” ของบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด ได้เริ่มแพร่ภาพและเสียงอย่างเป็นทางการเมื่อเวลา 19 นาฬิกา และปิดสถานีเมื่อเวลา 23.30 นาฬิกา รวมเวลาออกอากาศ 4 ชั่วโมงครึ่ง

ในฐานะหัวหน้าฝ่ายข่าวและการประกาศ และ หัวหน้าฝ่ายช่างภาพและแสง สรรพสิริยอมรับว่า การออกอากาศในวันแรกของโทรทัศน์นั้นซุลมุนวุ่นวายที่สุด นอกจากจะต้องจัดไฟในห้องส่งให้กับการร่ำเปิดสถานีตามเพลงจากแผ่นเสียงแล้ว สรรพสิริยังต้องติดตามความเรียบร้อยให้ห้องผู้ประกาศ รวมทั้งต้องติดตามการติดต่อภาพยนตร์ข่าวพิธีเปิดอาคารสถานีไทยโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหม ที่นายกรัฐมนตรีจอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นประธานในพิธี และมี พลดำรวงเอกเผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจ ประธานกรรมการบริหารบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด เป็นผู้กล่าวรายงาน ซึ่งจะเริ่มออกอากาศเป็นข่าวแรกตั้งแต่วันที่ 19.10 น.

โดยในผังรายการบอกเพียงว่า ช่วงเวลาหลังจากนั้น 20 นาทีเป็นการเสนอข่าว นอกจากจะต้องทำหน้าที่ตามตำแหน่งที่รับผิดชอบแล้ว สรรพสิริ ยังทำหน้าที่ “ผู้กำกับรายการ” ในวันนั้นด้วย

พร้อมกันนั้น สรรพสิริก็ยังทำหน้าที่ช่างภาพถ่ายภาพข่าวไฟไหม้ด้วย ซึ่งเป็นข่าวสดๆร้อนๆ ไม่นานที่ก่อนออกอากาศ “มีเสียงรถดับเพลิงเปิดหวอดังถึ้นวิ่งผ่านสถานีไปทางบางซื่อ กำลังอยากได้อยู่พอดี ไอ้ข่าวอะไรที่มันสดๆ ชิงๆ หน้อย ค่อยทำให้ข่าววันแรกที่มีอยู่แค่พิธีเปิดสถานีมีชีวิตชีวาขึ้นอีกนิด มองหาช่างภาพ ไม่มีใครกำลังซุกมุนวุ่นวายกันอยู่ทั้งนั้น ผมจึงมือขวากวักกล้องถ่ายหนัง “โบลีทซ์” หรือ “โกคักสเปเชียล” ถ้าไม่ได้ที่ใส่ฟิล์มเตรียมไว้พร้อม พร้อมกับมือซ้ายอุดข้อมือ “อบ ปิ่นตระกูล” สารถีมือคิดประจำรถข่าว “แลนด์โรเวอร์” ห้อแนบตามกันรถดับเพลิงคันหนึ่งไปในทันที ไฟไหม้ที่โรงนุ่นแถวเมืองนนท์ในวันนั้น จับจ๊อบเต็มทีสำหรับทีวีสมัยนี้ แต่สำหรับทีวีวันที่ 24 มิถุนายนเมื่อ 34 ปีก่อน(ถึงปี2532) มันเป็นข่าวสดข่าวใหญ่ไม่เบาทีเดียว เป็นครั้งแรกที่คนไทยซึ่งเอกเขนกันนอนอยู่กับบ้าน มีตาพิพย์เห็นเหตุการณ์ที่เพิ่งเกิดสดๆร้อนๆ ก่อนหน้านั้น ชักช้า โมงกว่าๆ ก็นับว่าเก่งแล้ว” (สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 92)

จ่านง รังสิกุล อดีตรองผู้อำนวยการทั่วไป และผู้อำนวยการฝ่ายจัดรายการและโฆษณาของบริษัท ไทยโทรทัศน์ กล่าวว่า ในระยะแรกนั้น มีปัญหาการขาดแคลนบุคลากรมาก สรรพสิริได้เข้าไปช่วยในเรื่องรายการอื่นๆด้วย “เนื่องจากเป็นระยะเริ่มต้นของสถานี เรียกว่า เริ่มจากศูนย์ก็ดูจะไม่คิด เพื่อนร่วมบุกเบิกมาด้วยกัน คือ คุณสรรพสิริ วิรยศิริ ร่วมกันจัดทำโปรแกรม วางผังรายการ ช่วงนั้นเจ้าหน้าที่ยังมีไม่มาก ผมจะต้องจัดหาทีมงาน แม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดฉาก... โดยมอบให้เจ้าหน้าที่ดำเนินงานและเป็นพิธีกรแบ่งสรรกันไป...ผมยังต้องรับหน้าที่เป็นพิธีกรผู้ดำเนินรายการด้วยตนเอง” (จ่านง รังสิกุล, 2535: 394)

ด้วยความเร่งรีบของจอมพล ป.พิบูลสงครามที่จะให้เปิดทีวี การจัดทำรายการต่างๆจึงต้องทำไปเรียนรู้ไป “มันเป็นสมัยที่วิธีการ หลักการ วิชาการและการจัดการ ยังไม่มีใครสอนใคร ต้องลองเองแล้วรู้เอง, หน้าแตกเองจึงจะฉลาดขึ้น, ต้องเรียนจากความผิดพลาด จึงรู้ข้อบกพร่องเอามาเป็นหลักปฏิบัติ เป็นสมัยที่มหาวิทยาลัยยังไม่มีวิ่วแ่วที่จะเปิด คอรัศวารสารศาสตร์, นิเทศศาสตร์ แต่เราก็ต้องรีบเปิดทีวี.เพราะท่านจอมพล ป.พิบูลสงคราม ท่านจะให้เป็นของขวัญแก่ประชาชนให้ได้ในวันที่ 24 มิถุนายน 2498(วันชาติ)”(อาจันต์ ปัญจพรรค์, 2532: 164)

นอกจากทำข่าวในวันแรกแล้ว สรรพสิริยังเป็นผู้ประกาศข่าวคนแรกในวันนั้น โดยสรรพสิริได้จัดผู้ประกาศข่าวไว้ 3 คน คือตนเอง อาคม มกรานนท์ และสมชาย มาลาเจริญ ซึ่งทั้งสองคนได้ร่วมงานกันมา โดยสมชายเคยเป็นผู้อ่านข่าวและทำข่าววิทยุ ตั้งแต่กรมประชาสัมพันธ์

“เราไม่ต้องฝึกอ่าน เพราะอยู่วิทยุมาก่อน.. ที่สรรพ อาคมและผม แบ่งกันอ่านคนละวัน อ่านสด”
(สมชาย มาลาเจริญ, สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2540)

สมชาย มาลาเจริญ อดีตผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ ช่อง 9 กล่าวถึงการที่สรรพศิริ ได้เลือกผู้ประกาศข่าวเป็นชายทั้งหมดว่า “สื่อสมัยนั้น ความนิยมผู้หญิงไม่มีมาก่อน มีความรู้สึกกันว่า คนดูไม่ค่อยเชื่อมั่น”(สมชาย มาลาเจริญ, สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2540) โดยในการทำหน้าที่ผู้ประกาศข่าวนั้น ก่อนอ่านจะต้องดูภาพยนตร์ข่าวที่จะออกอากาศว่า ถ่ายอะไรมาบ้าง “ส่วนมากต้องดูก่อน ตรงไหนควรหยุดอ่าน จะมีให้ดูให้สังเกต”(สมชาย มาลาเจริญ, สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2540)

ขณะที่เริ่มส่งโทรทัศน์ในประเทศไทยขณะนั้น แถบบันทึกภาพที่เรียกว่า วิดีโอเทป ยังไม่ได้มีการประดิษฐ์ขึ้นมา ภาพที่ใช้ประกอบข่าวโทรทัศน์ จึงมีแต่ภาพยนตร์หรือเรียกกันง่ายๆ ว่า “หนัง” ซึ่งสำหรับรายการข่าวนั้น นิยมใช้หนังที่มีขนาด 16 มิลลิเมตร หรือ 16 ม.ม. ส่วนขนาด 35 ม.ม. จะใช้กับรายการบันเทิงและสารคดีที่ผลิตจากต่างประเทศ การที่สรรพศิริได้เรียนรู้การถ่ายภาพมาก่อน จึงได้เอื้อประโยชน์ต่อการทำงานข่าวโทรทัศน์ อย่างไรก็ตามขั้นตอนของการถ่ายภาพยนตร์ยังไม่จบ เมื่อมาถึงสถานี เจ้าหน้าที่ก็จะต้องล้างฟิล์ม ซึ่งอุปกรณ์ล้างฟิล์มที่ทันสมัยอย่างรวดเร็ว ยังไม่ได้มีใช้ในสถานีโทรทัศน์แห่งแรกของไทย แต่อุปกรณ์ที่มี เกิดขึ้นจากการดัดแปลงประดิษฐ์ของพนักงานฝ่ายข่าว ดังนั้นการเสนอข่าวสดในวันนั้น จึงเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความรวดเร็วและทักษะในการทำงานตลอดจนการทำงานเป็นทีม

ในรายการข่าวในคืนนั้น ยังมีข่าวต่างประเทศ ซึ่งใช้ข่าวอ่านที่แปลมาจากข่าวโทรเลขต่างประเทศเป็นพื้น มีภาพประกอบข่าวบ้าง โดยใช้ภาพนิ่ง หนึ่งข่าวนานๆจะมีบ้างเมื่อได้รับข่าวหนังโรงบ้าง ซึ่งหมายถึงหนังข่าวที่จะฉายในโรงภาพยนตร์ ก่อนการฉายภาพยนตร์แต่ละเรื่อง นอกจากนี้ก็มีหนังข่าวสำนักข่าวสารอเมริกัน ซึ่งในยุคนั้นนอกจากวิดีโอเทปจะยังไม่เกิดขึ้นแล้ว ดาวเทียมก็ยังไม่เกิด จึงไม่มีข่าวผ่านดาวเทียม (สรรพศิริ วิรัชศิริ, 2537: 94)

การทำข่าวโทรทัศน์โดยการถ่ายภาพยนตร์ประกอบก็ยังคงเป็นสิ่งที่ยังคงคงไปทำหน้าที่ช่างภาพถ่ายหนังข่าวด้วยตนเอง แม้ว่าจะเป็นหัวหน้าผู้ฝ่ายข่าวโทรทัศน์ สถานีโทรทัศน์ ช่อง 4 บางขุนพรหมของบริษัทไทย โทรทัศน์ จำกัด ซึ่งในการทำงานแข่งกับเวลานั้น สรรพศิริได้ใช้ความสามารถและทักษะที่ตนเองมีอยู่ ช่วยให้การเสนอข่าวผ่านไป

การเสนอข่าวโทรทัศน์ในระยะแรกนั้น จะเริ่มด้วยข่าวในพระราชสำนักข่าวก่อน และต่อด้วยข่าวราชการ ส่วนข่าวต่างประเทศนั้นเป็นข่าวที่เกิดมาแล้วมาแล้วหลายวัน “ในหลวงต้องมาก่อน ผู้ใหญ่ระบุมาอย่างนี้ ต่างประเทศข่าวไม่สด แรกๆ เป็นข่าวราชการเยอะ” (สมชาย มาลาเจริญ, สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2540)

สรรพสิริกกล่าวถึงการทำข่าวโทรทัศน์ในครั้งนั้นว่า “ไม่ได้นำรูปแบบการนำเสนอจากสหรัฐอเมริกา แม้ว่าตนจะเคยไปทำงานในสหรัฐอเมริกาก็ตาม “ตอนที่เกิดข่าวทีวีครั้งแรก บ้านเมืองไม่เหมือนกับในอเมริกา แต่ข่าวก็เหมือนกัน ไทยหรืออเมริกา ความรู้สึกปฏิกิริยาของคนก็เป็นเหมือนกัน อยู่ที่รูปแบบเป็นอย่างไร ตอนอยู่วีไอเอ ก็ดูข่าวทีวีบ้าง ผมทำข่าววิทยุกระจายเสียง การสื่ออยากทำให้ภาพประกอบดูแล้วเข้าใจได้ดีขึ้น” (สรรพสิริวิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2540)

การบุกเบิกงานข่าวโทรทัศน์โดยเน้นข่าวเหตุการณ์

ความได้เปรียบของสื่อโทรทัศน์คือความรวดเร็วในการเสนอข่าวและให้ความรู้สึกของผู้ชมข่าวเหมือนอยู่ในเหตุการณ์จริงเพราะได้รับรู้ทั้งเรื่องราวและได้เห็นภาพเคลื่อนไหว แม้ในระยะแรกจะเป็นภาพข่าวดำก็ตาม สรรพสิริ ได้เริ่มบุกเบิกข่าวทั่วไป โดยเฉพาะข่าวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสดๆ “ผมยังจำได้, เมื่อเราเริ่มงานเสนอข่าวของ ท.ท.ท. ด้วยนักข่าวเพียงคนเดียว วันหนึ่งข่าวมีเยอะเหมือนน้ำในทะเลทรายซาฮารา กำลังขี้มนองหาเมฆจะยกอยู่บนเกลี้ยงชั้นสามของ ท.ท.ท.ก็พอดิ-โครม รถกุดังเต็กบรทุกขนมเต็มพลิกคว่ากลางราชดำเนินเพราะไปปะทะเข้ากับแท็กซี่ หวานข่าวหนึ่งในค่านั้น “แท็กซี่ปะทะรถบรทุกเล็กกลางสี่แยก ท.ท.ท.ขนมในรถบรทุกกระจายเคลื่อนราชดำเนิน เด็กร วึ่งเก็บกินกันกรูเกรียวร้องว่า รถชนกันคราวนี้ร่อยจริง!” (สรรพสิริ วิรัชศิริ, เอกสารแผ่นพับเปิดสำนักงานโฆษณาสรรพสิริ, 49)

ในปีเดียวกันของการเริ่มต้นงานข่าวโทรทัศน์ สรรพสิริไปถ่ายภาพข่าวไฟไหม้ใหญ่ในตัวเมืองพิษณุโลก โดยเดินทางโดยเครื่องบินของบริษัทเดินอากาศไทย โดยก่อนออกเดินทางเกิดอุบัติเหตุกับพินปลอมที่สวมใส่อยู่ ยังไม่ทันที่จะไปหาหมอฟัน เมื่อถ่ายหนังเสร็จก็ไม่มีเวลาเพราะเป็นเวลาออกอากาศพอดิ “เมื่อเขียนบทไม่ทัน คนที่ถ่ายข่าวมาก็ต้องโดดลงไปพากย์เองสดๆ ผมสับเปลี่ยนหน้าที่ขอให้โฆษกสมชายไปทำหน้าที่ผู้กำกับรายการแล้ว ให้ผมลงไปนั่งอ่านข่าวแทน ก็ทำท่าว่าจะไปได้สวยตอนเริ่มอ่าน แต่อ่านๆ ตอนท้ายๆ ข่าวไฟไหม้ใหญ่เมืองสองแคว คงจะตื่นเดินเล่นลื่นมากไปนิดหรือ ใจไม่รู้ อยู่ๆ รู้สึกมีอะไรหลุดในปาก เขาลื่นดูๆ ดายละวา พินปลอมสองซี่ข้างหน้าที่จิ้มใส่ไว้ชั่วคราวนั่นเอง พยายามเอาลื่นดูๆ ให้เข้าที่ไม่สำเร็จ

มีหน้ายังทำท่าว่าจะหลุดเข้าคอ ถ้าขึ้นข้อต่อไป เห็นท่าไม่ได้การ กลัวจะตกเป็นข่าวคนข่าวทีวี ที่พื้นปลอมติดคอตายรายแรกของโลก ผมเอาถิ่นคุณพื้นปลอมแล้วกล้อมแกล้มพูดได้แค่สองคำว่า “จบข่าว” พร้อมกับโค้งอย่างงามเพื่ออำพราง (สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 99)

การเริ่มต้นการทำงานข่าวโทรทัศน์ ซึ่งไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน โดยสรรพสิริ ได้วางแผนว่า ให้ข่าวราชการเป็นหลัก โดยเฉพาะข่าวที่คนสนใจ โดยมีบรรณาธิการ 2-3 คน ทำหน้าที่ดูแลข่าว รวมทั้งในการเรียงลำดับข่าว ให้ผู้ประกาศ “ จะเริ่มจากข่าวในพระราชสำนัก และข่าวทั่วไป ส่วนข่าวกีฬาในระยะแรกยังไม่มี นอกจากนี้ยังมีข่าวด่วน ซึ่งอ่านไปโดยไม่มีภาพ” (สมชาย มาลาเจริญ, สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2540)

การทุ่มเททำงานข่าวโทรทัศน์ของสรรพสิริ

ในการทำงานของสรรพสิรินั้น ได้ให้ความทุ่มเท ไม่ว่าจะเปลี่ยนงานที่รับผิดชอบไปอยู่ใน ตำแหน่งที่สูงขึ้น สรรพสิริก็ยังทำงานในลักษณะการปฏิบัติงานด้วยตนเองด้วยใจรัก และทำ แม้กระทั่งเลขเวลาทำงานปกติ ที่คนทั่วไปจะกลับไปใช้ชีวิตส่วนตัวหรือพักผ่อนหย่อนใจ “ พอสร้างตึก “ไทยทีวีช่อง 4” ที่แจ้งค้ำชาติแล้ว เสร็จทำพิธีเปิดส่งโทรทัศน์ได้ใน วันที่ 24 มิถุนายน 2498 ผมก็ย้ายที่กินนอนจากสี่แยกคอกวัว ไปอยู่ที่บางขุนพรหม จะไปนั่งที่ ท.ท.ท.ก็เฉพาะไปทำข่าววิทยุประจำวันเท่านั้น สมัยนี้คนข่าวหรือ โดยเฉพาะหัวหน้าฝ่ายข่าว เขาทำงานกันยัง ใจผมไม่รู้ รู้แต่ว่าตัวผมเองนั้น ตอนเป็นหัวหน้าฝ่ายข่าวที่ไทยทีวี ช่อง 4 ดูเหมือน จะกลับบ้านแค่วันปีใหม่ กับวัน ไปขอยืมเงินพี่สาวใช้ ซึ่งยังปฏิบัติอยู่เป็นนิสิต เมื่อมีความจำเป็น ต้องซื้อรถคันใหม่ ดึกคืนก่อนคืน เมื่อใครๆ เขากลับบ้านกันหมดแล้ว หัวหน้าฝ่ายฯ ยังนั่งฝ่าจะมานั่งตัดหนังสือสารคดีเตรียมไว้ใช้ในวันรุ่งขึ้น ผมสนุกของผมยังงั้น” (สรรพสิริ วิรยศิริ, 2541: 10)

ในเรื่องของการทำงานของสรรพสิรินั้น สมชาย มาลาเจริญ เห็นว่า สรรพสิริเป็นคนที่ ทำงานด้วยความจริงจัง “รู้ลึกว่า เป็นคนมีอารมณ์ร้อน อยากทำอะไรให้เร็ว แก่ทำงานเร็ว คิดว่า ว่ากตาวไม่มี อยากให้เสร็จเร็วๆ เป็นคนอยู่ในเกณฑ์รอบคอบ”(สมชาย มาลาเจริญ, สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2540) นอกจากนี้จะทำงานด้วยความจริงจังแล้ว สรรพสิริยังอุทิศตัวให้กับงานข่าว อย่างมาก “ที่สรรพสิริโทรฯมาบอกข่าว แกก็ไปแล้ว ไปกับคนขับรถ ถ้าไม่รถหลง ก็รถส่วนตัว ส่วนมากไม่ค่อยเบียดเบียน”(สมชาย มาลาเจริญ, สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2540)

การทำงานข่าวของสรรพสิริ ยังมีผลเอื้ออำนวยต่อบริษัทไทยโทรทัศน์ นายประสงค์ หงส์นันท์ อดีตรองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์และกรรมการผู้จัดการ

บริษัท ไทยโทรทัศน์ เห็นว่า การที่สรรพสิริลงไปปฏิบัติงานข่าวด้วยตนเอง ทำให้เกิดผลดีต่อการบริหารงานในฝ่ายข่าว “คุณสรรพสิริเป็นคนทำงานด้วยความเข้มแข็งรวดเร็ว มีความคิดเห็นก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา เป็นผู้บังคับบัญชาที่ลูกน้องไม่สามารถจะหลบหนีงานไปได้ เพราะคุณสรรพสิริฯ ลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเอง แม้กระทั่งไปทำงานข่าว เช่น ข่าวน้ำท่วม ไฟไหม้ เกิดอุบัติเหตุบนทางหลวง ฯลฯ คุณสรรพสิริฯ จะต้อง ไปควบคุมและลงมือทำงานด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นเวลาไหนก็ตาม ถึงแม้จะเหน็ดเหนื่อยเพียงใดก็ไม่คำนึงถึงขอให้ได้ผลงาน ก็เป็นที่พอใจแล้ว การปฏิบัติงานเช่นนี้ ทำให้ผู้อยู่ได้บังคับบัญชาเห็นความสามารถและพอใจในเมื่อมีหัวหน้าทำงานกันอย่างสุดฝีมือ”

(ประสงค์ หงสนันท์, เอกสารแผ่นพับในการเปิดสำนักงานโฆษณาสรรพสิริ, 7-8)

ผู้ชมข่าวโทรทัศน์ในระยะแรก

อย่างไรก็ตามในการออกอากาศของโทรทัศน์ระยะแรกนั้น ยังไม่เป็นที่แพร่หลายนัก เนื่องจากเครื่องรับโทรทัศน์มีราคาแพง ซึ่งในระยะต้นๆ ได้มีความพยายามในการให้ข้าราชการและประชาชนสามารถผ่อนส่งได้ “เครื่องรับโทรทัศน์ 1 เครื่อง มีมูลค่าเฉลี่ยเกินกว่ารายได้เฉลี่ยของประชากรไทยในขณะนั้นประมาณ 4-6 เท่าทีเดียว ขุนวิจิตรมาตรา หรือกาญจนาภักดิ์ นักประพันธ์เพลง บทละคร บทภาพยนตร์ ชื่อดัง ถึงกับตั้งสมญาให้โทรทัศน์สมัยนั้นว่า เป็น “สาวน้อยร้อยชั่ง” เพราะมีราคาถึง 8,000 บาท เทียบได้กับเงินร้อยชั่งสมัยโบราณ ซึ่งมีมูลค่ามหาศาล สามารถใช้ซื้อบ้าน ซื้อมอเตอร์หรือแต่งสาวคนหนึ่งได้อย่างหรูหราทีเดียว จึงไม่น่าประหลาดใจเลย ที่มีครัวเรือนจำนวนไม่มากนัก จะสามารถซื้อเชิญเธอผู้นั้นมาประดับห้องนั่งเล่นภายในบ้านได้” (สินิทซ์ สิทธีรักษ์, 2533: 133)

ด้วยความแพงของเครื่องรับโทรทัศน์ ดังนั้นผู้ชมส่วนใหญ่จึงเป็นผู้มีฐานะดีและอยู่ในเมือง “เครื่องรับก็จะกระจุกตัวอยู่ในเมือง ซึ่งเป็นบริเวณที่คนมีรายได้แบบรับเงินสดอย่างพอค้ำ ข้าราชการกระจุกตัวกันอยู่ ดังนั้นจึงเป็นที่แน่นอนเหลือเกินว่า ประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือชาวไร่ชาวนาย่อมเป็นกลุ่มสุดท้าย ที่จะได้รับสื่อ ประเภทไฟฟ้า (Electronic media) อย่างโทรทัศน์ ด้วยมูลค่าเครื่องรับโทรทัศน์ 1 เครื่อง มีราคาสูงกว่ารายได้ของชาวนาทั้งปีทีเดียว” (สินิทซ์ สิทธีรักษ์, 2533: 134)

นอกจากข้อจำกัดที่ทำให้มีผู้ชมน้อยเพราะเครื่องรับมีราคาแพงแล้ว รัศมีการออกอากาศของสถานีโทรทัศน์ในระยะแรกยังไม่ไกลนักและไม่ครอบคลุมภาคอื่นๆ ส่วนใหญ่จะรับชมได้ในภาคกลางเท่านั้น “ในเดือนตุลาคม พ.ศ.2498 ฝ่ายช่างของบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด

รายงานการสำรวจผลการรับชมในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งมีผลการรับเป็นที่น่าสนใจ คือ อยุธา ฉะเชิงเทรา นครปฐม ชลบุรี สมุทรสาคร บ้างไปัง สุพรรณบุรี ฤพบุรี สมุทรปราการ นนทบุรี เพชรบุรี และหัวหิน รวม 12 จังหวัด นอกเหนือจากกรุงเทพฯ ในปี พ.ศ.2499 พื้นที่การรับขยายตัวออกไปอีกเล็กน้อย กล่าวคือ ทางเหนือสุด ถึงจังหวัดสิงห์บุรี ภาคตะวันออกครอบคลุมบางส่วนของจังหวัดนครราชสีมา บางส่วนของจังหวัดจันทบุรี และปราจีนบุรี บางส่วนของจังหวัดกาญจนบุรีทางตะวันตก ทางใต้สุดถึงอำเภอหัวหิน”(สินีทธิ์ สิทธิรักษ์, 2533: 135)

สรรพสิทธิ์กับการทำละครโทรทัศน์

นอกจากการทำงานข่าวโทรทัศน์อันเป็นหน้าที่หลักแล้ว สรรพสิทธิ์ยังได้ทำละครทางโทรทัศน์ ซึ่งนำมาจากละครวิทยุที่สรรพสิทธิ์เคยทำไว้ “พ่อค้าไทยรุ่นแรกๆ ที่มาเป็นสปอนเซอร์ก็มีบริษัทวิทยาคม ข่ายพิมพ์ดีด ซึ่งเคยอุทธรณ์รายการ “ต้องไปร” ที่คุณสรรพสิทธิ์ วิวศิริจัดเป็นละครวิทยุ ท.ท.ฮิตมาก เป็นสปอนเซอร์ประจำอยู่ พอคุณสรรพสิทธิ์ลองเอา “ต้องไปร” มาจัดเป็นละครทีวี. บริษัทนั้นก็ตามมาเป็นสปอนเซอร์อีก คุณสรรพสิทธิ์เปิดรายการ ใ้มาก คือแกทำเป็นนักล่าสัตว์ นั่งพิมพ์ดีดยี่ห้อนั้นอยู่หน้าเตนท์พักแรม พอกล้องจับภาพด้านข้างของแกพิมพ์ดีดไปสองสามแบ็กแล้ว กล้องก็คอยล์เข้าไปจับยี่ห้อและเห็นตัวพิมพ์ดีดว่า “ต้องไปร” แล้วแกเตะ โคนใส่ไม้ค้ำตามลีลาที่เคยเปิดเรื่องในวิทยุว่า “ต้อง..ไป..ร..อี..” “ต้องไปร” จัดทางทีวี.สองสามครั้งก็เลิก เพราะห้องส่งทีวี.นั้น จะทำให้บรรยากาศป่าดงพงไพรได้ยาก”(อาจินต์ ปัญจพรรค์, 2532: 158)

การเริ่มต้นอุดมการณ์ในการทำงานข่าวโทรทัศน์

สรรพสิทธิ์ไม่เพียงแต่จะริเริ่มทำงานข่าวโทรทัศน์ในด้านของการผลิต แต่ยังได้วางรากฐานของจรรยาบรรณในความเป็นวิชาชีพของสื่อมวลชนโทรทัศน์ “ความมี “ดาทิพย์” จึงเป็นวิวัฒนาการอันยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ในยุคปัจจุบันอย่างแน่นอน เป็นวิวัฒนาการซึ่งเราท่านมีหน้าที่ ต้องอนุรักษ์และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม มิใช่เฉพาะเพื่อใครคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มเดียว” (สรรพสิทธิ์ วิวศิริ, 2537: 100)

นอกจากการทำงานของฝ่ายข่าวด้วยความเข้มแข็งและทุ่มเทแล้ว สรรพสิทธิ์ ถือว่างานข่าวเป็นเกียรติและศักดิ์ศรีขององค์กรสื่อมวลชน ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานข่าวก็จะต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างมีระเบียบแบบแผน สะอาด เปี่ยมพงศ์สอาด อดีตนักแสดงบริษัท ไทยโทรทัศน์ ได้ให้ความเห็นว่า ฝ่ายข่าวเป็นตัวชูโรงของสถานีโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหม “ในสมัยเริ่มแรก

ของทีวีเมืองไทย ฝ่ายข่าวจะค่อนข้างเป็นพระเอก เพราะมีรถข่าวที่ติดป้ายแห่แห่นไปรอบๆ เมือง คอยทำข่าวมาเสนอผู้ชมที่บ้าน เครื่องแบบที่ใช้กันในตอนนั้นก็คือ เสื้อนอก พวกช่างภาพ และพวกไปทำข่าวนอกสถานที่ยุคแรกๆ จึงได้ สามารถเรียกรื่องและดึงดูดสายตาผู้คนทั่วไปๆ ได้มากที่สุด”(สอาด เปี่ยมพงศ์สานต์ , 2535: 133-134)

สรรพสิริยอมรับว่า ในการทำหน้าที่สื่อมวลชนที่ดิฉันมีหลักเกณฑ์อย่างไร แต่ประสบการณ์และความรับผิดชอบที่พอกพูนขึ้นก็ทำให้เกิดจิตสำนึก “ ตอนที่มะงุมมะงาหราเข้ารับหน้าที่เตรียมการให้มี “ ตาทิพย์ ” ขึ้นในเมืองไทย จนถึงเริ่มงานทีวีเป็นกิจจะลักษณะแล้วนั้น อันที่จริงผมยังไม่ค่อยรู้เสียด้วย ซ้ำคำว่า “ สื่อสารมวลชน ” นั้น มีความหมายแค่ไหนเอาอะไรเป็นมาตรวัดความถูกต้องสมควร แต่เมื่อทำไปทำไปและเพิ่มความสำนึกในหน้าที่ความมีเกียรติที่ได้เป็นผู้ให้ความมี “ ตาทิพย์ ” แก่ประชาชนยิ่งขึ้น การทำงานด้วยความซื่อตรงต่ออุดมการณ์ จึงช้จะเป็นการหักหาญน้ำใจผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้มีโอกาศชี้คั้นตายรั้ปลายเป็นแก่คนในบ้านเมืองนี้ เพิ่มทวียิ่งขึ้น(สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 100)

ข่าวโทรทัศน์สมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม

ก่อนหน้าที่วิทยุโทรทัศน์จะถือกำเนิดนั้น ผู้มีอำนาจในยุคนั้นก็ได้ใช้สื่อมวลชนที่เป็นของรัฐบาลในทางการเมืองอยู่แล้ว และวัตถุประสงค์การมีโทรทัศน์ก็อาจจะไม่ใช่ “ เพื่อส่งเสริมการศึกษา ” แต่เพียงประการเดียวตามที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม มีหนังสือไปถึง พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ “ แม้ประธานาธิบดีเดอ โกลล์ ผู้นำฝรั่งเศสเคยกล่าวไว้ว่า “ พวกเขามีหนังสือพิมพ์ แต่ข้าพเจ้ามีโทรทัศน์ ” จากสภาวการณ์ทางการเมืองในขณะนั้นที่ผู้นำรัฐบาลมีความขัดแย้ง กับกลุ่มพลังต่างๆ อย่างรุนแรง โดยเฉพาะกลุ่มหนังสือพิมพ์ คงจะมีความเป็นไปได้ไม่น้อยทีเดียว ที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม อาจจะมีแนวคิดในทำนองใกล้เคียงกันคือ “ ให้พวกเรามีหนังสือพิมพ์ ไปเถิด แต่ข้าพเจ้ากำลังจะมีโทรทัศน์ ” (สินิทธิ์ สิทธิรักษ์, 2532: 31-32)

ในระยะเริ่มต้นของการมีโทรทัศน์ภายใต้ความต้องการของจอมพล ป.พิบูลสงคราม จะด้วยวัตถุประสงค์ใดก็ตาม ในที่สุดโทรทัศน์ก็ได้กลายเป็นเครื่องมือ ในการสร้างสัญลักษณ์ของผู้นำและภาพพจน์ของรัฐบาล “ ในปี พ.ศ.2498 นั้น “ ข่าวนายกมีความสำคัญมากกว่าข่าวในหลวง “ นอกจากนี้แล้วยังไม่มีข่าวฝ่ายค้าน ดังนั้น ข่าวนายกรัฐมนตรีจึงเป็นศูนย์กลางเนื้อหาที่นำเสนอ ดังที่ ธนะ นาคพันธ์ ข้าราชการร่วมสมัยถ่ายทอดจากความทรงจำว่า ข่าวในหลวงนานๆ จะมีสักครั้งหนึ่ง ในพระราชพิธีต่างๆ ส่วนใหญ่จอมพล ป.เป็นพระเอกของข่าว

ทางสถานีต้องส่งผู้สื่อข่าวไปประจำที่ทำเนียบ ประจำตัวนายกฯ ส่วนในกรณีฉุกเฉินทางทำเนียบจะโทรศัพท์มาตาม ถ้าช่างภาพไปไม่ทันก็จะรองจนกว่าช่างภาพไปถึงจะประกอบพิธี” (สินิทธ์ สิทธิรักษ์, 2532: 136-137)

นอกจากการใช้ข่าวโทรทัศน์เป็นเครื่องมือในลักษณะดังกล่าวแล้ว ในการเสนอข่าวอื่นๆ ก็ยังถูกควบคุมและตรวจสอบโดยรัฐบาล “ข่าวอื่นๆ ที่เสนอได้แก่ ข่าวราชการของหน่วยงานกระทรวงทบวงกรมต่างๆ ข่าวอุบัติเหตุ เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม ฯลฯ ซึ่งก่อนการนำออกอากาศของจริงก็ต้องผ่านการตรวจพิจารณา(censor) จากประธานกรรมการบริษัทฯ อธิบดี หรือรองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์”(สินิทธ์ สิทธิรักษ์, 2532: 137)

แม้ว่าจะมีการควบคุมกั้นกรองข่าวโทรทัศน์ก่อนออกอากาศแล้วก็ตาม แต่ในบางครั้งข่าวที่ออกไปก็ยังไม่เป็นที่พอใจของรัฐบาล ถึงกับสั่งให้มีการแก้ไข “ในคราวประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ.2499 มีรัฐมนตรีบางท่านเสนอข้อสังเกตว่า การส่งวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงของบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัดในการเสนอข่าวบางเรื่องใช้ถ้อยคำหรือข้อความที่นำความเสื่อมเสียมาสู่หน่วยราชการ แม้กิจการนี้จะเป็นบริษัทจำกัด แต่ก็เป็นบริษัทของรัฐบาลโดยตรง ซึ่งไม่ควรจะกระทำเช่นนั้น นอกจากนี้ ผู้ที่ไปปฏิบัติหน้าที่ส่วนมากก็เป็นข้าราชการ และได้ปฏิบัติงานโดยได้รับอนุมัติจากทางราชการ จึงควรที่จะช่วยกันดูแลรักษาเกียรติและชื่อเสียงของหน่วยราชการด้วยกัน อย่าให้ผู้รับฟังข่าวเกิดความเข้าใจผิดในทางเสียหายแก่ทางราชการ คณะรัฐมนตรีจึงลงมติมอบให้กรมประชาสัมพันธ์รับมาควบคุมแก้ไขให้เป็นที่เรียบร้อยต่อไป” (สินิทธ์ สิทธิรักษ์, 2532: 137)

ในการทำงานข่าวโทรทัศน์ในระยะเริ่มแรก จึงขาดความเป็นอิสระและบางครั้ง ก็ไม่สามารถออกข่าวแม้กระทั่งข่าวที่อยู่ในความสนใจของประชาชน ประสงค์ หงสนันท์ รองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งดำรงตำแหน่งกรรมการผู้จัดการบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัดด้วย ได้กล่าวถึงการเสนอข่าวว่า “โดยมากท่านเคร่งเครียดในเรื่องข่าว ถ้าเราออกผิดพลาดไปนิดหนึ่งไปคำไหนอะไรนิดหนึ่ง ไม่ได้ ถูกเล่นงานทันที อย่างเครื่องบินไทย บ.ค.ท. บินในประเทศไปตกที่แม่สอดสมัยนั้น ข่าวเราออกมาปั๊บ เดี่ยวท่านก็มาเล่นงานหาว่าคำหาหนิส่วนราชการบกพร่องทำเครื่องบินตก คนตื่นเดินตกใจหาว่ารัฐบาลบกพร่อง ท่านเอาอย่างนี้ ท่านเล่นงานอย่างนี้ไม่ให้ออกข่าว หรือข่าวฝนตก ถนนน้ำท่วมมาก คุณสรรพสิทธิ ขนกลู้องตากฝนไปทำข่าวมาออก ก็โดนเล่นงานหาว่า คำหาหนิรัฐบาล รัฐบาลบกพร่อง คำหาหนิรัฐบาลไม่ได้ ไม่ได้เลย ต้องระวัง” (สินิทธ์ สิทธิรักษ์, 2532: 137)

ในระยะปี 2500 นับจากการมีโทรทัศน์ไม่ถึง 2 ปี การใช้โทรทัศน์เป็นเครื่องมือทางการเมืองก็ทวีความชัดเจนมากขึ้น “ผู้ที่เป็ใหญ่หรืออยากเป็นใหญ่ในบ้านเมืองเริ่มรู้ได้ว่า ไข่ “คาทิพย์” นี้มันจะมีประโยชน์อะไรให้กับการรักษาอำนาจหรือว่า แสวงหาอำนาจของเราได้บ้าง ใครเป็นก้างขวางคอ ก็ควรจะดึงทิ้งเสียให้พ้นทาง” (สรรพสิริ วิริยศิริ, 2537: 100)

ความขัดแย้งในทางการเมืองระหว่างผู้มีอำนาจในระยะนั้นเริ่มชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะเมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งขณะนั้นได้เลื่อนตำแหน่งในกองทัพบกและทางการเมืองอย่างรวดเร็ว โดยได้รับการสนับสนุนจากนายทหารหนุ่มในกองทัพ ทำให้เกิดการขัดแย้งภายในคณะรัฐประหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่าง จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กับ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ผู้เปรียบเสมือนมือขวาของจอมพล ป.พิบูลสงคราม

“ในที่สุด จอมพล ป.พยายามที่จะอยู่ตรงกลางระหว่างสองกลุ่มนี้ แต่เมื่อจอมพล ป.ได้จัดตั้งพรรคเสรีมนังคศิลาขึ้น และเตรียมการเลือกตั้งทั่วไปที่จะมีขึ้นในตอนต้นปี พ.ศ.2500 ทำให้จอมพล ป.และพวกหันเหไปใกล้ชิดกับฝ่ายของพล.ต.อ.เผ่า มากขึ้น เมื่อ พล.ต.อ.เผ่า เป็นเลขาธิการพรรค และเป็นผู้อำนวยการหาเสียงเลือกตั้งของพรรค การขัดแย้งระหว่างจอมพลสฤษดิ์ กับ พล.ต.อ.เผ่า นี้ เป็นผลให้ทั้งสองพยายามหาพวกแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพื่ออำนาจทางการเมือง และเสริมสร้างกำลังของตนให้เข้มแข็งเพื่อใช้เป็นฐานอำนาจ” (สุจิต บุญบงการ, 2526: 386)

ในขณะที่ผู้มีอำนาจได้ใช้สื่อโทรทัศน์ ช่อง 4 บางขุนพรหม เป็นเครื่องมือทางการเมือง “ครั้นถึงฤดูหาเสียง ส.ส.ปี 2500 ซึ่งจอมพล ป. นำลูกทีม 10 กว่าคนลงสมัคร ในกรุงเทพฯ ท่านจึงไม่ให้พรรคไหนหาเสียงทางทีวี ช่อง 4 ของท่าน ท่านหาเสียงในทีวีของท่านพรรคเดียว เอกครูเพทาย อดาศยกุล เข้าดำรง “โตแล้วเรียนถึก” (วัดสุทัศน์กวดวิชาสอบเทียบ) เป็นโฆษกหาเสียงในจอทีวีทุกวันเวลาเย็น เขาตั้งแต่ 17.30 ถึง 18.00น.”(อาจินต์ ปิณทุพพรงค์, 2532: 54-55)

สรรพสิริกลับใช้สื่อโทรทัศน์ ที่ตนเป็นผู้รับผิดชอบในฐานะหัวหน้าฝ่ายข่าวเพื่อตรวจสอบความถูกต้องชอบธรรมแทนประชาชน โดยเฉพาะในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ ในปี 2500 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่หนึ่ง ตามรัฐธรรมนูญ และตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2499 ฉบับใหม่ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ส่งสมาชิกฝ่ายตนในนามพรรคเสรีมนังคศิลา ลงแข่งขัน การเลือกตั้งครั้งนี้ถูกหนังสือพิมพ์โจมตีอย่างรุนแรงว่า ไม่บริสุทธิ์

“พรรคเสรีมนังคศิลาของจอมพล ป.พิบูลสงครามที่เป็นหัวหน้ารัฐบาลอยู่ ต้องทำทุกอย่างที่จะให้ได้ชัยชนะ เพื่อได้บริหารบ้านเมืองต่อไปก็ถูกแล้ว แต่ผมเห็นว่า ทุกอย่างที่ทำนั้น ควรจะเป็นไปตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย ที่ควรต้องให้ประชาชนร่วมรู้เห็นเป็นพยาน ดังนั้นฝ่ายข่าวของไทยทีวี ช่อง 4 จะต้องใช้ความมี “คาทิพย์” สอดส่องความเป็นไปในระหว่าง การเลือกตั้ง เอามาเสนอให้คนทั่วไปได้รู้ด้วยอย่างละเอียดที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยตรงไปตรงตามหน้าที่ของสื่อสารมวลชน ตอนปิดหีบบัตรเลือกตั้งที่อำเภอหนึ่งของกรุงเทพฯ ที่ขึ้นชื่อสื่อข่าวว่ามี พลร่มไฟไฟชุกชุม ดากล้องของผมหรือผมเองก็จำไม่ได้ค้นใช้ “คาทิพย์” ยี่ห้อ “โบแล็กซ์” ส่องไปเห็นว่าทั้งๆที่มีจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงไม่มากมาย แต่หีบบัตรนั้นจึงแออัด ด้วยบัตรมากมายโขงขนาดนั้น จึงถ่ายเอาภาพเหตุการณ์ไว้อย่างละเอียดลออ “ไอ้ปู่” ล้างหนังม้วนนั้น เสร็จที่บางขุนพรหม เอามาวางไว้ที่โต๊ะตัดต่อ หนอยพอมจะลงมือตัด ฮ้าว อันตรธานไปไหน ไม่มีใครรู้เสียแล้ว ได้ข่าวภายหลังว่า ท่านผู้ใหญ่ไม่พอใจมากที่ทีวีแทนที่จะช่วยฝ่ายรัฐบาล ค้นไป คอยจับผิดเสียนี้ มันน่าหนัก” (สรรพศิริ วิริยะศิริ, 2537: 101-102)

แม้ว่าการเลือกตั้งจะผ่านไปได้โดยพรรคเสรีมนังคศิลาได้รับเลือกตั้ง 86 ที่นั่งจากจำนวน สมาชิกสภาผู้แทนทั้งหมด 160 คน จอมพล ป.พิบูลสงคราม จึงได้จัดตั้งรัฐบาลขึ้นเป็น นายกรัฐมนตรี สมัยที่ 8 เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2500 และได้นำคณะรัฐมนตรีแถลงนโยบาย โดย ได้รับความไว้วางใจ เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2500 ต่อมาหนังสือพิมพ์ได้เสนอบทความโจมตี การเลือกตั้งที่ผ่านมามีว่าเป็นการเลือกตั้ง “สกปรกที่สุดในโลก”(ไพบูลย์ กาญจนพิบูลย์, 2540: 47) ซึ่งทำให้เกิดการเดินขบวนประท้วงคัดค้านของนิสิตนักศึกษา

จอมพลสฤษดิ์ ซึ่งขณะนั้นดำรงยศเป็นพลเอก ซึ่งร่วมอยู่ในรัฐบาลได้ลาออกจาก คณะรัฐบาล เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2500 และนำคณะทหารเข้ายึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลที่มี จอมพล ป.พิบูลสงคราม “เมื่อมีการประท้วงการเลือกตั้ง ในปี พ.ศ.2500 จอมพลสฤษดิ์ ได้ฉวยโอกาสนี้สร้างความเป็นวีระบุรุษ ในหมู่นิสิตนักศึกษาและประชาชนที่ชุมนุมประท้วง รัฐบาลของ จอมพล ป. จนกระทั่งคนสามารถทำรัฐประหารสำเร็จ... โดยรับการสนับสนุนโดยทั่วไปจากประชาชนในเขตกรุงเทพฯ” (สุจิต บุญบงการ, 2526: 387)

จอมพล ป.พิบูลสงคราม และพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ผู้มีบทบาทสำคัญในการให้ กำเนิดโทรทัศน์ไทย ต้องลี้ภัยไปอยู่ต่างประเทศ หลังจากการรัฐประหารแล้ว จอมพลสฤษดิ์ ยัง ไม่ได้จัดการปกครองแบบใช้อำนาจเด็ดขาด แต่ได้มีการจัดตั้งรัฐบาลพลเรือนชั่วคราวขึ้น โดยมี นายพจน์ สารสินเป็นนายกรัฐมนตรี

ข่าวโทรทัศน์สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

แม้ว่า จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จะไม่ได้ขึ้นเป็นผู้นำรัฐบาลด้วยตนเอง แต่อย่างไรก็ตาม จอมพลสฤษดิ์ยังคงมองเห็นความสำคัญของสื่อโทรทัศน์ “ถึงจอมพลสฤษดิ์ จะยังรีรอไม่เข้า ถือบ้างเทียนบ้านเมืองเอง แต่ก็ยังเห็นความสำคัญของสื่อสารมวลชน จึงได้มอบหมายให้ มือขวาคู่ใจ (พลเอกสุรจิต จารุเสถียร - ผู้แต่ง) เข้าคุมงานกรมประชาสัมพันธ์ และเป็น ประธานบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด ด้วย พวกเราที่ทำงานตรงมาตรง ไปถอนหายใจเอือกใหญ่ เมื่อรู้ว่านายใหม่ไม่ใช่ใครอื่น ก็คือคือนายเก่าที่กรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งถูกพายุการเมืองพัดหลุดจาก ตำแหน่งไป ด้วยอาลัยอาวรณ์ของพวกเราที่ชื่อ “พลเอกสุรจิต จารุเสถียร” นั่นเอง ผมดีใจยิ่งกว่าใคร หมายถึงมันปั่นมือ ที่นี้เห็นทีจะได้ทำงานกันให้ มันเขาละ” (สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 104)

พลเอกสุรจิตซึ่งเป็นอดีตรองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ที่มีสรรพสิริเป็นหัวหน้าแผนกสื่อข่าว ที่สรรพสิริยอมรับว่า “ไฟแรง” ในการทำงาน แต่เมื่อมาอยู่ในบริษัทไทยโทรทัศน์ บรรยากาศการทำงานกลับไม่เป็นไปตามที่สรรพสิริคิด “จะเรียกว่าผมเป็นคู่บารมีของท่านก็ยิ่งได้ แต่โหง เมื่อท่านมาเป็นใหญ่คอนการเมืองกำลังแหลกคม ผมถึงกลายเป็นส่วนเกินสำหรับท่านไปได้ ผมก็ไม่รู้” (สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 104)

หลังการรัฐประหารมีผลให้สภาผู้แทนราษฎรต้องพ้นหน้าที่ และมีการแต่งตั้ง สมาชิก ประเภทที่สอง ขึ้นทำหน้าที่นิติบัญญัติชั่วคราว สื่อสารมวลชนในขณะนั้น ต่างก็แข่งขันกันทำข่าว ว่าใครบ้างจะเข้าไปนั่งในสภา โดยพยายามที่จะเสนอข่าวให้เร็วที่สุด เป็นอีกครั้งหนึ่งที่ สรรพสิริ ได้พยายามทำหน้าที่สื่อมวลชนด้วยความรับผิดชอบ แต่ก็ยังเป็นอีกครั้งเช่นกันที่สร้างความไม่พอใจ ให้กับผู้มีอำนาจ “ผมถือว่าตัวเองก็เป็นสื่อสารมวลชนที่ต้องแข่งให้สื่อให้เร็วกว่า ถ้าทำได้และผมก็ทำได้ หนังสือพิมพ์เริ่มคาดคะเนว่า คนนั้นคนนี้ใครบ้าง จะได้เข้านั่งในสภา แต่ทีวีช่อง 4 หารายชื่อที่ครบถ้วนมาเสนอได้ตั้งหลายชั่วโมง ก่อนหน้าที่จะมีการประกาศเป็นทางการ เขาว่าที่ผมทำไปนั้น ท่าน “ผู้ใหญ่” ไม่พอใจมาก ซึ่งผมไม่เข้าใจว่า ทำไม่ถึงเป็นเช่นนั้น ในเมื่อ สื่อสารมวลชนหนังสือพิมพ์ เขาทำได้ โหงสื่อสารมวลชนโทรทัศน์จะทำไมได้เมื่อเราทำเพื่อมวลชน ไม่ได้ทำเพื่อคนที่เป็เจ้าของชักหนอย ทีวีไม่ควรมีหน้าที่เป็นเพียงกระบอกเสียงหรือราชกิจจานุเบกษา ผมว่าจ้ะ” (สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 105)

ความขัดแย้งระหว่างผู้มีอำนาจกับการทำหน้าที่สื่อมวลชนดำเนินต่อไป แม้กระทั่ง การชั่งน้ำหนักในการเสนอข่าว ซึ่งก็เป็นปมอีกส่วนหนึ่งที่สร้างความไม่พอใจในการเสนอข่าวของ สรรพสิริ “ไม่ช้าไม่นานผมก็มีอันเป็นจวนเจียนอีกจนได้ เพราะไ้ความเถรตรงไม่เข้าทำ

คือว่าท่านอธิบดีที่เป็นเจ้านายกับบุคคลสำคัญ ในเรื่องของบ้านเมืองสมัยนั้น ที่ยังคงความสำคัญอยู่ถึงสมัยนี้คือ “ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช” เกิดมิดคิดความขึ้นโรงขึ้นศาล คนละคดีจะครบไม่เกี่ยวข้องกัน แต่ที่มาเกี่ยวข้องกันได้ก็ในข้อที่ว่า ข่าวกเกี่ยวกับหม่อมคึกฤทธิ์นั้น เป็นเรื่องที่ต้องสารมวชนหนังสือพิมพ์ให้ความสนใจมาก เพราะเป็นเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกับฝรั่งในปัญหาบ้านเมือง ผมจึงให้ทีวีออกข่าวก่อนข้างยาวหน่อย ส่วนข่าวที่เกี่ยวกับท่านอธิบดีนั้น เป็นเรื่องที่ท่านฟ้องหนังสือพิมพ์ซึ่งผมเห็น โดยบริสุทธิใจว่า ถ้าไม่พูดถึงเสียเลยจะยิ่งดี ผมจึงเสนอข่าวเพียงย่อๆ แต่ท่านผู้ใหญ่กลับเข้าใจผิดคิดว่า ผมให้ความสำคัญกับหม่อมคึกฤทธิ์ยิ่งกว่าให้ท่าน ผมจึงน่าจะฟังเสียตั้งแต่ตอนนั้นแล้ว (สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 103)

การปลดสรรพสิริออกจากตำแหน่ง

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้น เมื่อมีผู้นำเข้ามาใหม่คือ โทรทัศน์ยังคงความสำคัญในการเป็นเครื่องมือในการบริหารและการปกครอง และสรรพสิริ ก็หลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องในการรับใช้นโยบายของผู้มีอำนาจทางการเมืองในขณะนั้น ในต้นเดือนธันวาคม พ.ศ.2500 สรรพสิริต้องไปถ่ายทำการปราศรัยของจอมพลสฤษดิ์ “วันนั้นมีความตึงเครียดเรื่องอะไรผมก็จำไม่ได้เสียแล้ว จำได้แต่ว่ากำลังนั่งทำงานอยู่ที่ห้องฝ่ายข่าวฯ ไทยทีวี ช่อง 4 ก็มีโทรศัพท์ดังขึ้น เป็นคำสั่งมาตามสาย “ให้หัวหน้าฝ่ายไปเอง เอาเครื่องมือไปถ่ายหนังสือ ไปกับท่านอธิบดีไปแหลมแท่น” ...การถ่ายหนังสือจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กล่าวปราศรัยโดยใช้เทปบันทึกเสียงไปพร้อมกันในตอนบ่ายวันนั้น ใช้เวลาไม่กี่นาทีเสร็จ แต่ตอนที่เอาออกมาดูข่าวทีวี ซึ่งมีอยู่ช่องเดียวในประเทศไทยในคืนนั้น มันไม่ง่ายเหมือนตอนถ่าย นานเป็นชั่วโมงที่ผมปล้ำอยู่กับคนเดียวกับฟิล์มหนังยาวแคร์รี่ฟุตที่ถ่ายมา เพื่อว่าทำยังไง จะให้มันดกร่องปล่องขึ้นได้กับเสียงที่บันทึกไว้ต่างหากบนเทป ตามปรกติการ “ซินโครไนซ์” หนังสือกันๆ แค่อสองนาทีไม่น่าจะมีปัญหา ถ้าไม่เป็นเพราะกระแสไฟฟ้าที่ไม่ได้มาตรฐานของแหลมแท่นจะทำให้สติการทำงานของ “โกดัก สเปเชียล” กับของเครื่องเล่นเทปเพี้ยนผิดกัน ไปสม่าเสมอ ผมใช้วิธีหันภาพตรงนั้นออกเสียสองสามเฟรม เดิมเทปเปล่าแทรกเข้าไปตรงนั้นสองสามเซ็นต์ ฉายหนังพร้อมเปิดเทปเสียงซินโครไนซ์เกือบจะใกล้เคียง”(สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 107-108)

ด้วยความทุ่มเทและเอาใจใส่ในการทำงานจากการถ่ายทำการกล่าวปราศรัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งน่าจะเป็นเรื่องที่ดี แต่ปรากฏว่าผลกลับตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิง สรรพสิริถูกปลดจากตำแหน่งเพราะการทำงานด้วยความทุ่มเทนี้ “นำเฉลิมโทรมาบอกว่าท่านอธิบดีเรียกคุณสรรพสิริให้ไปที่บ้านเดี๋ยวนี้ ท่านกำลังเลี้ยงแสดงความยินดีที่เราทำข่าวสำคัญวันนี้สำเร็จเรียบร้อย ผมจะไปได้อย่างไร ข่าวสำคัญที่ท่านว่ามันยังไม่เสร็จ คุณสมชายไปแทนผมก็แล้วกัน

ผมไม่ได้ถูกคิดแม้แต่เนี่ย เมื่อนั่งดู “ข่าวสำคัญ” นั้นออกอากาศด้วยความภาคภูมิใจว่า ผมได้ประกาศิตความตายให้แก่ชีวิตคนข่าวทีวีของตัวเองไปแล้ว ปลายทางตายเพราะปากแท้ๆ” (สรรพสิริ วิจารณ์, 2537: 108)

สรรพสิริถูกปลดจากตำแหน่งหลังเหตุการณ์ในวันนั้นในเวลาต่อมา

“ใกล้เที่ยงคืนของวันที่ 4 ธันวาคม 2500 ผมยังนั่งตัดต่อหนัง เตรียมสำหรับใช้ในวันหยุด อยู่ในห้องฝ่ายข่าวสถานีโทรทัศน์แห่งแรกของเมืองไทย ที่บางขุนพรหม “พรุ่งนี้ต้องไปกราบอวยพรวันเกิดแม่แต่เช้า” ผมกำลังคิด ขณะที่กริ่งโทรศัพท์ดังขึ้นกลางความเงียบจนสะดุ้ง เสียงของคุณประสงค์ หงสนันท์ รองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ กรรมการผู้จัดการบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด ผู้มีพระคุณเพราะเป็นผู้คนผมเข้ามาอยู่ในวงการทีวี ก็ดังขึ้นอย่างเรื่อยๆ เนินนามตามปรกติของท่าน แต่เสียงนั้น มันเจาะปริ๊อบเข้าถึงหัวใจของผม “ท่านอธิบดีสั่งให้ผมบอกว่า ได้สั่งปลดคุณออกจากทีวีแล้วตั้งแต่บัดนี้ ให้ไปทำงานที่กรมประชาสัมพันธ์อย่างเดียว” ผมวางหูโทรศัพท์อย่างงงงัน มันเหมือนกับคนที่ถูกถูกปืนเข้าที่หัวใจ แต่ยังไม่ตายยังไม่รู้สึกเจ็บ วางมือจากเครื่องตัดต่อหนัง ผมขยับรถจากบางขุนพรหมไปทางไหนไม่รู้ตัว ฆ่าตัวอีกทีก็นั่งอยู่ในห้องฝ่ายข่าวเล็กๆ ของวิทยุ ท.ท.ท.ที่สี่แยกคอกวัว”(สรรพสิริ วิจารณ์, 2537: 110)

สรรพสิริถูกปลดจากงานโทรทัศน์โดยไม่ได้รับการชี้แจงและให้โอกาสชี้แจงข้อกล่าวหา “ผมพ้นจากตำแหน่ง หัวหน้าฝ่าย 3 ฝ่ายในบริษัทไทยโทรทัศน์จำกัดแล้ว โดยไม่มีการให้เหตุผล ไม่มีการให้โอกาสอุทธรณ์ฎีกา ชีวิตผมในท.ท.ท.อาจจะสั้น แต่ก็เป็ชีวิตที่คั้นคั้น สนุกสนาน ภาคภูมิใจกระไรเช่่นนี้” (สรรพสิริ วิจารณ์, เอกสารแผ่นพับเนื่องในโอกาสเปิดสำนักงานโฆษณา สรรพสิริ, 49)

การถูกปลดออกจากตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายข่าว ของบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด แม้จะยังคงเหลือตำแหน่งในงานราชการที่กรมประชาสัมพันธ์ แต่สรรพสิริก็รู้สึกเสียใจอย่างมากจากกรณีนี้ “เซซัง ไปซื้อแม่โขงมาได้ขวด เทพรวดกรอกใส่ปากหวังยับยั้งความปวดร้าว อึกๆ แล้วอึกๆ เถ่า จนเมาเรียบร้อยก็ยังไม่ทุเลาปวด ชกเข้าที่ฝ่าห้องชานอ้อยอัดจนทะลุแล้วทะลุเถ้า ก็ยังไม่ได้ผล ต้องระบายความเจ็บปวดรวดร้าวแก่ใครสักคนหนึ่ง ผมใช้นิ้วตันระริกหมุน โทรศัพท์ทงน ได้ยินเสียงที่ปลายนาย จำได้ว่า เป็นเสียงของคุณหญิงภริยาท่านอธิบดีที่ผมเคยได้รับความเมตตาด้วยวาจา อยู่เสมอ จึงละล้าละถักกรอกเสียงลงไป “โธ่ ท่านอธิบดีไม่น่าจะทำกับผมยังงี้ ผมมันคนทำงาน ผมก้มหน้าก้มตาทำงานอย่างเดียวใครๆก็รู้ ท่านอธิบดีก็ไว้ใจ ทำไมท่านมาทำกับผมอย่างนี้ ท่านปลดผมออกจากทีวี แล้วจะให้ไปทำอะไร งานนี้มันชีวิตจิตใจของผมท่านก็รู้ ผมทำงาน

แทบตาย ทำไมท่านไม่เห็นใจบ้าง” ...ผมก็ได้ยินเสียงคุณหญิงประชิดประชันมาตามสายอย่างชัดเจน “โถ น่าสงสาร” ตามมาด้วยเสียงกระแทกหุโครม ผมหายเมาแทบจะทันที”
(สรรพสิริ วิวรศิริ, 2537: 110)

ด้วยความเสียใจที่กลายเป็นความแค้นใจ สรรพสิริเกือบจะทำในสิ่งที่รุนแรง แต่โชคคิที่ได้รับคำแนะนำที่ดีจากมาลัย ชูพินิจ ผู้ที่สรรพสิริเคารพนับถือ “ รุ่งขึ้นผมทำแผลที่มือเรียบร้อยผมบึงไปหาครูมาลัยเพื่อปรึกษา “ฆ่ามันเสียดีไหมครับครู” คำตอบที่ได้จากครูมาลัย ชูพินิจ คือ “คนโง่ๆ เท่านั้นที่จะนั่งคร่ำครวญเสียตายเมื่อทำเหตุนั้นในแก้วหก ในเมื่อในขวดยังเหลือเหล้าอีกตั้งเยอะรินเมื่อไหร่ก็ได้คิมเมื่อนั้น สรรพ เวลางของคุณยังเหลืออีกเยอะ” ผมนั่งกินเหล้ากับครูมาลัย เลิกคิดเรื่องแค้นด้วยการฆ่าฟัน”(สรรพสิริ วิวรศิริ, 2537: 110)

หลังจากนั้นได้ไม่นาน สรรพสิริก็ได้ลาออกจากราชการ เพราะพลเอกสุรจิต จารุเสถียร อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ และประธานบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัดตั้งย้ายไปทำงานที่ไม่น่าพึงพอใจ “ตอนนั้นคะคุณไม่มีงานอะไรทำอยู่แล้วที่กรมประชาสัมพันธ์ พอท่านประธานฯในฐานะอธิบดีตั้งความใจให้ย้ายผมไปเป็นคนดูแลโรงรถ ผมก็เขียนใบลาบรรทัดเดียว “ข้าพเจ้าขอลาออกจากราชการ” มันก็แค่นั้น” (สรรพสิริ วิวรศิริ, 2537: 111)

แม้ว่าการถูกปลดออกจากตำแหน่งในบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัดยังไม่มีข้อขัดแย้งถึง สาเหตุ แต่สรรพสิริก็เชื่อว่า น่าจะเกิดจากความไม่พอใจของรัฐบาล “ผมอยากเรียนว่า ผมก็เคยรับราชการเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นกรมประชาสัมพันธ์ และโฆษณาการ และผมก็ถูกปลดออกจากกรมประชาสัมพันธ์ เพราะเรื่องในการที่รัฐบาลที่เปลี่ยนไปในช่วง 2500 มีการเลือกตั้งที่สกปรกอย่างบริสุทธ์ที่สุด ขอบอย่างเดียวคืออุดมการณ์ พอทำข่าวเสร็จ ทุกคนที่ทำข่าวก็ถูกหมายหัว แต่ว่าโชคคิในช่วงนั้นก็เกิดการปฏิวัติโดยจอมพลสฤษดิ์ รัฐบาลสมัยนั้นไม่พอใจเราอย่างยิ่ง พอได้ออกไปก่อน”(สรรพสิริ วิวรศิริ, เอกสารประกอบการสัมมนา ข่าวโทรทัศน์ที่มีคุณค่าถูกใจประชาชนไทย, 31)

ศ.อาสนจินดา ศิลปินแห่งชาติซึ่งคุ้นเคยกับสรรพสิริ ตั้งแต่สรรพสิริเริ่มทำงานในบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด แม้ว่าจะไม่ได้ทำงานด้วยกันก็ตาม ได้ตั้งข้อสังเกตว่า สรรพสิริถูกปลดออก เพราะการทำงานโดยไม่สนใจในเรื่องอื่น “วันหนึ่ง เขากำลังนั่งทำงาน(นอกเวลาโดยไม่คำนึงถึงโอเวอร์ไทม์)นัยว่า ดัดหนังข่าวที่ไปถ่ายเรื่องราวหรือน้ำท่วมมาจากต่างจังหวัด...

ท่านรัฐมนตรีถามลูกน้องว่า ทำไมไอ้หมอนั่นมันไม่มางานวันเกิดของฉัน..ลูกน้องคนสนิทก็จะตอบว่า ไอ้หมอนั่นมันเห็นว่างานที่มันทำดีกว่าท่าน...ก็เท่านั้นเอง...รัฐมนตรีคนนั้นก็โทรศัพท์ด่วนประกาศิตถึงเขา “เมื่อลือเห็นว่างานวันเกิดอ้าวไม่สำคัญ...ไม่มา...ลือก็ลาออกไปเฉยนี้” (ศ.อาสนจินดา, 2518: 4)

จิตรา วิรัชศิริภรรยาของสรรพสิริกกล่าวว่า “ไม่ได้มีวิ้วแววจะต้องออก เรื่องนี้ไม่รู้ตัวจนกระทั่งเฉยนี้ก็ยังไม่ทราบความผิด”(จิตรา วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2542)

เส้นทางชีวิตของสรรพสิริ แม้ว่าจะออกไปนอกวิถีทางของข่าว แต่ในใจของสรรพสิริยังคงคิดที่จะกลับมาทำงานในวิถีทางเดิม โดยถือว่า มันอยู่ในเส้นเลือดที่หล่อเลี้ยงความเป็นสรรพสิริ “ในกันบึ้งของหัวใจ ผมไม่ต้องการเป็นอะไร นอกจากเป็นคนข่าวทีวี ผมจะต้องเป็นคนข่าวทีวีอีกครึ่งให้ได้” (สรรพสิริ วิรัชศิริ, 2537: 114)

หลังจากโทรทัศน์ไทยได้ถือกำเนิดขึ้นจากสถานีโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหม ของบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด ในปี พ.ศ.2498 ในปี พ.ศ.2501 สองปีครึ่งจากโทรทัศน์ช่องแรก ก็มีสถานีโทรทัศน์ที่สอง คือ ช่อง 7 ของกองทัพบก ซึ่งเป็นสื่อโทรทัศน์ที่ใช้เป็นเครื่องมือในทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และพอถึงปลายปี 2510 ก็ได้เปลี่ยนเป็นช่อง 5 ในขณะที่ได้เกิดสถานีโทรทัศน์สี่ช่องแรกใช้ชื่อว่า ช่อง 7 อยู่ในเครือของกองทัพบกเช่นกัน

หลังจากที่สรรพสิริลาออกจากราชการกรมประชาสัมพันธ์ ก็ได้ใช้เงินบำเหน็จไปซื้อกล้องถ่ายภาพยนตร์สีหือ โบเล็กซ์ เพื่อรับจ้างถ่ายหนังโฆษณาทางโทรทัศน์

การทำงานสื่อมวลชนนอกเส้นทางข่าวโทรทัศน์

ภายหลังจากสรรพสิริได้ลาออกจากกรมประชาสัมพันธ์แล้ว สรรพสิริก็ได้ใช้ความสามารถและประสบการณ์ของตนเอง ในการทำงานสื่อมวลชนด้านอื่น ซึ่งสรรพสิริได้บุกเบิกขึ้นใหม่และประสบความสำเร็จ เช่น งานผลิตสารคดีโทรทัศน์ งานโฆษณาทางโทรทัศน์ ทั้งที่เป็นการบินถ่ายภาพในกล้องถ่ายภาพยนตร์ และการนำเทคนิคแอนิเมชันมาผสมผสาน แต่เมื่อสรรพสิริได้เข้าไปบริหารงานกิจการโทรทัศน์วงจรมืด ของท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นงานที่ต้องใช้ทักษะทางการบริหารและด้านธุรกิจกลับไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากสรรพสิริไม่ได้มีประสบการณ์และการเรียนรู้ในด้านนี้มาก่อน

ธุรกิจโฆษณาทางโทรทัศน์ (พ.ศ.2500-พ.ศ.2510,พ.ศ.2515-พ.ศ.2518)

สรรพศิริได้เริ่มชีวิตใหม่กับงานที่เป็นนายของตนเอง และนอกจากจะเป็นการบุกเบิกงานอาชีพใหม่ให้แก่ตนแล้ว ก็เป็นการบุกเบิกธุรกิจใหม่ให้กับสังคมไทยในยุคนั้น หลังจากขอลาออกจากการรับราชการในกรมประชาสัมพันธ์ ในปี พ.ศ.2501 สรรพศิริก็ได้หันมาจับงานที่เคยทำและเริ่มต้นทำเป็นคนแรก นั่นก็คือการทำธุรกิจโฆษณาทางโทรทัศน์ โดยได้รับคำแนะนำจากเพื่อนรุ่นน้อง หม่อมราชวงศ์ถนัดศรี สวัสดิวัตน์ “ก็มีฝีมือเรื่องถ่ายหนังทำมา ไม่ยื่นคำร้องขอรับบำเหน็จจากกรมประชาสัมพันธ์ เอามาซื้อกล้องถ่ายหนังหากินได้สบายๆ จะบอกให้” (สรรพศิริ วิรัชศิริ, 2537: 111) สรรพศิริได้ใช้เงินบำเหน็จจากราชการซื้อกล้องถ่ายภาพยนตร์ “ไบเล็กซ์” 1 กล้อง เพื่อรับจ้างถ่ายภาพยนตร์ออกทางโทรทัศน์ และเหลือเงินอีกเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ที่จะโผบินออกจากกรมประชาสัมพันธ์เพื่อมาทำงานส่วนตัว โดยได้ร่วมงานกับบุคคลหลายคนรวมทั้งม.ร.ว.ถนัดศรี สวัสดิวัตน์

ก่อนที่สรรพศิริจะเปิดสำนักงานโฆษณาของตนเองนั้น สรรพศิริเป็นบุคคลแรกที่เริ่มถ่ายภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์ รวมทั้งเป็นผู้คิดเค้าโครงเรื่องเขียนบทในการถ่ายโฆษณาด้วย นับตั้งแต่มีการเปิดสถานีโทรทัศน์แห่งแรกในประเทศไทย “คอนทำงานอยู่ช่อง 4 ผมเคยทำงานเกี่ยวกับการโฆษณาสินค้าอยู่บ้างในฐานะที่เป็นหัวหน้าฝ่ายช่างภาพและแสง ก็ต้องช่วยเขา จัดกล้องจัดไฟทำนองนั้น อย่างเช่น ในวันเปิดสถานีวันที่ 24 มิถุนายน 2498 มีโฆษณาสินค้าอยู่อย่างเดียวคือ สบู่หอมลักซ์ ใช้วิธีเอาสตรีสาวของ ลิเวอร์บราเธอร์ มาขึ้นถือก้อนสบู่เจอจายูหน้า กล้องถ่ายในห้องส่ง จะโฆษณาอีกทีก็เอามาขึ้นถ่ายกันใหม่ทุกครั้งไป เมื่อคุณศศิธร หิรัญบุรณะ ยกตู้เย็น เคลวินเตอร์ มาเสนอโฆษณาทางทีวีโดยเจาะจงให้ เย็นจิตต์ ถัมมาพันธ์ เป็นคารา ผมจึงเสนอว่า ต้องใช้ตั้งหลายครั้ง ทำไมไม่ถ่ายเป็นหนังเอาไว้เสียเลย เมื่อคุณศศิธรเห็นด้วยการถ่ายทำก็เริ่มขึ้นในห้องส่งทีวีช่อง 4 นั้นเอง ผมคิดสตอรี่โฆษณาให้มันหวือหวา โดยให้แม่บ้านเย็นจิตต์นั่งกรุ่นคิดว่า จะใช้ตู้เย็นยี่ห้อ ไหนดี ทันใดก็ปรากฏมีนางฟ้าเอาไม้กายสิทธิ์ชี้ไปที่ตู้เย็นเคลวินเตอร์ วางปุ๊บอยู่ตรงหน้ายังกะเนรมิต ถ่ายทำเข้าจริงๆ มันไม่ถ่ายอย่างบทที่เขียน ผมถ่ายเย็นจิตต์ลงนั่งคิดเอาไว้แล้วก็บอกให้อยู่นิ่งๆ อย่างระดุกกระดิก พอผมหยุดกล้องถ่ายหนึ่งจนสั่งให้ นางฟ้า ขึ้นเข้าที่เรียบร้อยแล้ว จึงให้กระดุกกระดิกได้ขณะเดินกล้องถ่ายต่อ ฉากนี้ไม่ลำบาก มายากเอาฉากต่อไปที่ต้องให้เย็นจิตต์กับนางฟ้านั่งและขึ้นนิ่งๆ ไม่กระดุกกระเดี้ย ตอนที่จัดแจงยกตู้เย็นเคลวินเตอร์เข้าไปตั้ง ตู้เย็นมันเดินเข้าไปเองไม่ได้เหมือนนางฟ้าหรือว่าเย็นจิตต์ ต้องห้ามกันเข้าไปอีกแยะอีกยัน เป็นนานกว่าจะเข้าที่เรียบร้อย แล้วผมก็ส่งเดินกล้องเพื่อให้นางฟ้าหายวับไปแล้ว ให้เย็นจิตต์ผลุนผลันลุกขึ้นอย่างตลกคิใจตามฉากต่อไปในบทที่ผมเขียน คุณ

เป็นจิตต์ ลูกขึ้นซี่ ผมร้องเดือนเมื่อเห็นเป็นจิตต์ไม่กระดุกกระคิกหรือกระดิกกระเดี้ย เหน็บกินคำ ลูกไม่ขึ้น คือคำตอบของคาราเป็นจิตต์ สัมภาษณ์” (สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 111-112)

นพพร นุณยฤทธิ์ บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ชาวกรุงและนักเขียนที่มีชื่อเสียง บันทึกไว้ว่า สรรพสิริ เป็นผู้ถ่ายทำภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์เรื่องแรกในประเทศไทย และเป็นผู้ให้กำเนิด บริการทำภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์โดยเฉพาะ เป็นแห่งแรกในเมืองไทย (นพพร นุณยฤทธิ์, เอกสารแผ่นพับเปิดสำนักงานโฆษณาสรรพสิริ, 34)

สรรพสิริได้เปิดสำนักงานโฆษณาของตนเองขึ้นภายหลังจากการลาออกจากราชการ เมื่อเมษายน พ.ศ.2501 โดยใช้ชื่อว่า “สรรพสิริ” แม้ว่าจะเริ่มเปิดในปี 2501 แต่สรรพสิริกลับถือเอา วันที่ถูกปลดจากตำแหน่งหัวหน้าแผนกโทรภาพ เป็นวันเริ่มต้นของสำนักงานโฆษณา สรรพสิริ “อันที่จริงก็เห็นจะต้องถือเอา 4 ธันวาคม 2500 เป็นวันกำเนิดของสำนักงานโฆษณา สรรพสิริ เพราะเป็นวันที่ชะตาชีวิตลิขิตให้ผมต้องกระเด็นจากไทยที.วี. โดยไม่รู้เนื้อรู้ตัว” (สรรพสิริ วิรยศิริ, เอกสารแผ่นพับเปิดสำนักงานโฆษณาสรรพสิริ, 53)

เมื่อเริ่มต้นสำนักงานโฆษณาของตนเองเป็นครั้งแรกนั้น สรรพสิริอาศัยห้องพักเจ้าหน้าที่ ในตึกเล็กของบริษัทไทยโทรทัศน์นั่นเองเป็นสำนักงานชั่วคราว ซึ่งเดิมเคยเป็นห้องพักของตนเอง ในฐานะหัวหน้าฝ่ายข่าวของบริษัทฯ ในระหว่างนั้นสรรพสิริ ได้รับจ้างถ่ายภาพยนตร์และสร้าง ภาพยนตร์การ์ตูนเรื่องแรกที่ผลิตในเมืองไทยให้บริษัท บริบูรณ์โอสดี ขยายหม่องบริบูรณ์บาล์ม โดยเป็นผู้แต่งถ้อยคำในการโฆษณาและใช้เสียงของตนเอง “ทำหนังโฆษณา เรียกหาสรรพสิริวิริ เป็นวลีที่คนดูโทรทัศน์ยุคเมื่อสามสิบกว่าปีก่อนต้องจำใจฟังทุกคำกั้น เพราะเป็นการโฆษณา ของผู้ผลิตหนังโฆษณาทางทีวีที่เรียกได้ว่า มีอยู่เจ้าเดียวแต่ตัวเจ้าของวลีและเจ้าของเสียงโฆษณา หนูหล่อพ่อเค้าพาไปดูหมิ่นที่นาตาหมอลอ หนูหล่อแสนชนเอาไม้แห่หมิ่น หมิ่นโมโหกระโชกใส่ หนูหล่อตกใจหงายท้องตึง ร้องให้เข้าบอก ว่า กั้นพังกั้นพังก” (สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 113)

การทำภาพยนตร์การ์ตูนโฆษณาเรื่องแรก สำเร็จได้ด้วยฝีมือการเขียนการ์ตูนของ นายปยุต เงากระจ่าง ซึ่งได้เขียนการ์ตูน “หนูหล่อ” เป็นตัวแสดงสำคัญ ต่อมาสรรพสิริยังได้ทำ ภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์เป็นการ์ตูน ร่วมแสดงกับคนเรื่องแรกของไทย เรื่อง “นมตราหมี” และภาพยนตร์แอนิเมชันสั้นเรื่อง “นมตราลาวกับครอบครัวมนุษย์ท้องถิ่น” ไปประกวด ได้รางวัลชนะเลิศของภาพยนตร์โฆษณาที่ประเทศสิงคโปร์

อย่างไรก็ตามในระยะแรกนั้น การโฆษณาทางโทรทัศน์ยังน้อยกว่าในโรงภาพยนตร์ “ระหว่างปี 2500-2501 ทำโฆษณาทีวีทั้งสิ้น โฆษณามีไม่กี่เรื่อง ส่วนใหญ่ห้างร้านจะโฆษณาทาง โรงหนังมากกว่าทางทีวี เพราะขณะนั้นยังมีเครื่องรับโทรทัศน์น้อย ความนิยมยังไม่มาก ผู้ผลิตสื่อโฆษณาจะนำหนังโฆษณาจากเมืองนอกมาใช้ ส่วนใหญ่เป็นเบ๊ิง น้ำหอม สบู่” (สรรพสิริ วิริยศิริ, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2540) นอกจากนี้จะภาพยนตร์โฆษณาสั้นแล้ว สรรพสิริยังได้ริเริ่มทำโฆษณาเหมือนภาพยนตร์สารคดี ยาว 5 นาที โดยเป็นโฆษณาขายหินอ่อน

นอกจากนี้สรรพสิริ ยังได้ทำภาพยนตร์โฆษณาที่คนไทยรู้จักกันดี เป็นการดูแบบฝรั่ง ของวอลท์ ดิสนีย์ คือโฆษณาเบ๊ิงควินนา เรื่องสโนว์ไวท์กับกระงิวพิเศษ โดยเป็นคนเขียนบทเอง สรรพสิริกล่าวถึงการทำโฆษณาทางโทรทัศน์เป็นการดูว่าเป็นเพราะประสบปัญหาในการหา ผู้มาแสดงภาพยนตร์โฆษณา นอกจากนี้ การทำเป็นการดูยังลัดขีดจำกัดในการนำเสนอ ในเรื่องภาพ รวมทั้งการเขียนบทหรือแก้ในลักษณะมีคำสัมผัสสั้น ก็ช่วยให้คนดูจำได้ง่าย ซึ่งทักษะในการเขียนนั้นก็ได้มาจากการอ่านหนังสือ แม้ว่าจะแต่งโคลงกลอนไม่ได้ก็ตาม แต่เป็นคนชอบคิดคำพูด

การเริ่มต้นของสำนักงานโฆษณาสรรพสิริในเมืองไทยขณะนั้น แม้ไม่มีรายงานระบุว่า จะเป็นสำนักงานโฆษณาแห่งแรกของประเทศไทยหรือไม่ แต่ก็อาจจะเป็นไปได้ หม่อมราชวงศ์ถนัดศรี สวัสดิวัตน์ ได้ระบุถึงเรื่องนี้ไว้ว่า “เมื่อเจ็ดปีมาแล้ว หนังสือพิมพ์จะเริ่ม บทบาทใน จอโทรทัศน์อย่างประปราย สำนักงานที่ทำหนังโฆษณาในสมัยนั้น อาจกล่าวได้ว่า มีอยู่แห่งเดียวเท่านั้น คือ สำนักงานโฆษณา สรรพสิริ”(ม.ร.ว.ถนัดศรี สวัสดิวัตน์, เอกสารแผ่นพับในการเปิดสำนักงานโฆษณาสรรพสิริ, 21)

สรรพสิริ เริ่มต้นงานโฆษณาในระยะแรกด้วยความมุ่งมั่นไม่แพ้งานข่าว “สรรพสิริ วิริยศิริ ได้ใช้ความพยายามมุ่งมั่นตั้งตัวในอาชีพใหม่ด้วยการรับทำหนัง (ภาพยนตร์) และโฆษณา การดำเนินงานในขั้นแรกคุณสรรพสิริ วิริยศิริ ได้ทุ่มเทตนเองให้กับงานชิ้นใหม่นี้เป็น อย่างมาก ทำงานวันละ 15 ชั่วโมงเป็นอย่างน้อย”(พลโทกฤษ บุญฉกกันต์, เอกสารแผ่นพับเปิด สำนักงานโฆษณาสรรพสิริ, 3)

จากสำนักงานชั่วคราวในระยะเริ่มต้นของการยึดอาชีพอิสระ อาศัยอยู่ได้ไม่นานก็ต้องย้าย ออก “ผมอาศัยอยู่ได้ไม่นานก็ต้องระหกระเหินต่อไป ด้วยเหตุผลสองประการ ประการที่หนึ่ง เพราะห้องนั้นมีที่เหลื่อให้ผมอาศัยใช้เป็นโรงถ่ายหนังจำเป็นได้เท่าแมวดิ้นยังไม่ตายสนิท

และอีกประการหนึ่งมักมีโทรศัพท์ลึกลับขู่เชิญค่าทอนเป็นประจำ เขา โต้แล้วยังหน้าด้านอยู่ ไม่มีที่จะชุกหัวที่โหนแล้วรียังใจ” (สรรพสิริ วิจารณ์, เอกสารแผ่นพับเปิดสำนักงานโฆษณาสรรพสิริ, 53)

สรรพสิริได้ย้ายสำนักงานชั่วคราวไปอยู่ที่ห้องแถวเล็กๆ ไม้ชั้นเดียว ซึ่งเป็นของมารดาของสมชาย มาลาเจริญ เพื่อนร่วมงาน ที่ย่านนางเลิ้ง อยู่ได้ระยะหนึ่งก็ไปเช่าห้องเล็กๆ อยู่ในโรงละครศรีอยุธยาเดิม ซึ่งตอนนั้นเป็น โรงถ่ายสุริยะ เป็นเวลา 1 ปี ก็ได้ย้ายไปเช่าตึกของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์บริเวณสี่กั๊กพระยาศรี อยู่เป็นเวลานานถึง 5 ปี ซึ่งในขณะนั้น สรรพสิริได้ร่วมทุนกับเพื่อนหลายคนจัดตั้งเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัดขึ้น โดยใช้ชื่อว่า “สรรพสิริ” เหมือนกัน โดยทำธุรกิจให้บริการห้องบันทึกเสียง ลงเทปและแผ่นเสียงด้วยเครื่องมือที่ทันสมัย และเปิดขายแลกเปลี่ยนเครื่องรับโทรทัศน์และวิทยุ พร้อมทั้งร่วมทุนกับเพื่อนเปิดร้านอาหารอีกด้วย

จนกระทั่งวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ.2508 ก็มีการขยับขยายสำนักงานโฆษณา สรรพสิริ และห้างหุ้นส่วนจำกัดสรรพสิริ มาอยู่ที่อาคารปากตรอกวัดราชาธิวาสรวม 5 คูหา ถนนสามเสน โดยแบ่งงานออกเป็นฝ่ายโฆษณา ฝ่ายบันทึกเสียง งานศิลป์ โดยมีตนเองเป็นช่างภาพและเขียนบท

การเติบโตก้าวหน้าของงาน โฆษณาเป็นผลจากความทุ่มเทและความสามารถโดยเฉพาะความคิดที่ไม่เหมือนใคร พลโทกฤษ บุญณกันต์ อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ และประธานกรรมการบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัดในขณะนั้น ได้กล่าวถึงสรรพสิริ “คุณสรรพสิริ วิจารณ์ เป็นผู้ที่มีความขยันขันแข็ง มีความพยายาม บึกบึน บากบั่น อดทน มีเหตุผล มีความคิดริเริ่มแปลกๆ และก้าวหน้า อยู่เสมอ กิจการจึงได้เจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว นับว่าเป็นบุคคลที่น่าเอาเยี่ยงอย่างในความวิริยะอุตสาหะ”(พลโทกฤษ บุญณกันต์, เอกสารแผ่นพับเปิดสำนักงานโฆษณาสรรพสิริ, 3) แนวความคิดที่สร้างสรรค์ด้วยตนเองเป็นจุดเด่นของสรรพสิริ สื่อมวลชนในระบอบนั้นต่างก็เห็นความสามารถในด้านนี้ “คุณสรรพสิริ วางปากกาไปเป็นโฆษกวิทยุและโทรทัศน์ แต่ด้วยฝีปากอันคมคาย ทำให้มีแฟนทั่วประเทศ เมื่อผลจากโฆษกไปเป็นนักจัดทำโฆษณาก็สามารถแหวกแนวเหนือผู้อื่น” (เฉลิม วุฒิโฆสิต, เอกสารแผ่นพับเปิดสำนักงานโฆษณา, 23) “ร่วมสี่สิบปี ที่ตกทุกข์ได้กันมาทั้งในงานหนังสือพิมพ์วิทยุและโฆษณา ข้าพเจ้าพูดได้แต่เพียงสั้นๆว่า คุณสรรพสิริ เป็นคนเอาจริงเอาจัง และเอาเด่นในงานของอย่าง “บ้านเลือด” ชนิดหัวชนฝาไม่เหมือนใคร ใครก็ไม่เหมือนเขา” (นิตย นราธร, เอกสารแผ่นพับเปิดสำนักงานสรรพสิริ, 25)

การผลิตงานโฆษณาของสรรพสิริ ซึ่งเน้นหนักในการออกอากาศทางโทรทัศน์ประมาณร้อยละ 90 และวิทยุกระจายเสียงประมาณร้อยละ 10 สรรพสิริยังคงทำเป็นระยะๆ ระหว่างที่ไม่ได้

ทำงานข่าวโทรทัศน์ เช่นระหว่างปี พ.ศ. 2515 - พ.ศ.2518 ซึ่งเป็นช่วงหลังจากสรรพสิทธิลาออกจากสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 และก่อนเป็นผู้จัดการบริษัท ไทยโทรทัศน์ ในปี 2518 รวมภาพยนตร์โฆษณาประมาณ 1,000 เรื่อง

สรรพสิทธิกับการผลิตสารคดีทางโทรทัศน์

แม้ว่าจะมีสถานีโทรทัศน์ถึง 3 ช่องในปี 2510 ในขณะที่บ้านเมืองในระบอบนั้น ได้เกิดการต่อสู้ระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ แต่สรรพสิทธิเห็นว่า การนำเสนอยังคงเน้นไปทางด้านการบันเทิงและธุรกิจมากกว่า ส่วนการรายงานข่าวในระบอบนั้นสรรพสิทธิเองเห็นว่า ยังไม่ได้รายงานสถานการณ์ในขณะนั้นเท่าที่ควร โดยเฉพาะในพระราชกรณียกิจที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จไปเยี่ยมทหารและประชาชนในพื้นที่การสู้รบ “ตอนที่ผู้ก่อการร้ายกำเริบเลิบบ้านใหญ่ในปี 2510 นั้นเอง ถึงขนาดที่ในหลวงทรงห่วงใยที่เจ้าหน้าที่และราษฎรบาดเจ็บล้มตายเป็นอันมาก จึงเสด็จพระราชดำเนินด้วยเฮลิคอปเตอร์ฝ่าอันตรายไปบินวนเวียนทอดพระเนตรเหตุการณ์เหนือจุดที่กำลังมีการปะทะ ณ สมรภูมิ “ช่องโพร” ของอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2510 ทำให้ขวัญกำลังใจของเจ้าหน้าที่และราษฎรดีขึ้นเป็นอันมาก แต่โหงวทิวิไม่มีเสนอข่าวนี้กันเลยสักช่อง ผมบอกตัวเองว่า ถ้าผมเป็นคนข่าวทีวีที่มีสังกัด ทีวีที่ผมสังกัดจะต้องมีข่าวนี้ในวันนั้น และผมจะต้องค้นหุรงไปให้ถึง “ช่องโพร” ให้จงได้ ไม่ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้น” (สรรพสิทธิ วิวศิริ, 2537: 116)

จากการที่สรรพสิทธิได้รับจ้างถ่ายภาพยนตร์สารคดีสำหรับออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ให้กับสำนักข่าวสารอเมริกา(U.S.I.S.) โดยใช้ชื่อว่า “เมืองไทยก้าวหน้า” ออกอากาศทางโทรทัศน์ สถานีโทรทัศน์ช่อง 4 จนกระทั่งเป็นช่อง 9 และสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ซึ่งเป็นสารคดีชุดหนึ่งที่ออกอากาศนานติดต่อกันหลายปีคือ ตั้งแต่ปี 2499 ถึง 2524 โดยเฉพาะในช่วงตั้งแต่ปี 2503 เป็นต้นมาผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ได้ใช้กำลังและอาวุธจนสถานการณ์รุนแรงขึ้น สรรพสิทธิก็ได้ทำรายการนี้โดยชี้ให้เห็นพิษภัยของคอมมิวนิสต์ และรุกร้าให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกในความรักชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ การที่ได้ผลิตสารคดีชุดนี้ ก็ทำให้สรรพสิทธิได้เป็นที่ปรึกษาในการผลิตสารคดีให้แก่กองอำนวยการป้องกันและปราบปรามการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ (กอ.ปค.) ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาการก่อการร้ายคอมมิวนิสต์

สรรพสิทธิได้ใช้ความพยายามในการที่จะขอไปทำข่าวในสมรภูมิการรบ “ผมจึงขอเข้าพบ “พลเอกประภาส จารุเสถียร” รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและผู้บัญชาการทหารบกทันที เพื่อขออนุญาตเข้าไปถ่ายภาพยนตร์เพื่อใช้ในรายการทีวีชื่อ “เมืองไทยก้าวหน้า” ของผม ถ้าเป็น

เวลาก่อนหน้านั้น ผมคงไม่ได้รับอนุญาต เพราะว่ารัฐบาลก็ยังสองจิตสองใจไม่แน่ว่า จะเปิดเผยข่าว การกำเริบเสิบสานของ ผกค.ดีหรือไม่ หรือควรจะทำในรูปแบบใด จึงจะเหมาะแต่บังเอิญ หลังจากที่เสด็จทอดพระเนตรเหตุการณ์ด้วยพระองค์เองแล้ว เมื่อพลเอกประภาสกราบบังคมทูล ขอพระราชดำริ ที่จะเปิดเผยข่าว เพราะเกรงว่า ประชาชนจะตื่นตระหนกตกใจ ในหลวงได้รับสั่งว่า "เปิดเผยเถอะ ประชาชนเขาจะได้ทราบว่า เวลานี้ภัยคอมมิวนิสต์ไม่ได้เกิดขึ้นจากคนไทย บางคนภายในประเทศเท่านั้น แต่ได้มีคอมมิวนิสต์จากนอกประเทศยกกำลังเข้ามาบูรณาการแล้ว ประชาชนจะได้ไม่มองเหิน แต่สภาพความสนุกสนานในเมืองหลวงเท่านั้น" (สรรพสิทธิ วิรัชศิริ, 2537: 116)

หลังจากสรรพสิทธิได้รับอนุญาตจากพลเอกประภาส จารุเสถียร ผู้บัญชาการทหารบกแล้ว ก็ ได้ขออนุญาตต่อจากกองอำนวยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์(กอ.ปค.) ซึ่งมี พลโทสายหยุด เกิดผลเป็นผู้อำนวยการศูนย์ประสานงาน ซึ่งก็ได้รับอนุญาต ซึ่งทำให้สรรพสิทธิ ได้ทำข่าวสงครามสามกึ่งที่อยากทำมาตั้งแต่เริ่มงานในกรมโฆษณาการ ซึ่งการออกไปทำงานในพื้นที่ การสู้รบนั้น หลายครั้งเป็นการเสี่ยงภัย เช่นเหตุการณ์ในปลายปี 2510 ที่คอยไปงทอ อำเภอรุ่งช้าง จังหวัดน่าน ใกล้ชายแดนประเทศลาว "ผมกับน้องชายมันพวกเดียวกัน ไม่เคย หวั่นเกรงอะไร ในการทำงานตามหน้าที่ แต่มันก็ต้องมีการข้อมใจกันหน่อย หันไปหันมาเห็นถึง ที่สัปเหร่อแบกลงมาอะเข้าท่า ในล้งมีขวดหน้าตาพออาศัยคล้าย "แม่โจง" สัปเหร่อธิบาย "แม่ปิงครับ ผมเอามาล้างมือเวลาเก็บศพแล้ว" แล้วก็ต่ออย่างรู้ใจว่า "เชิญสักขวดสองขวดได้ เหลือเพื่อครับ" ...ในระดับสูงจากพื้นดินร่วมสองเมตร พวกเราโคดตามทหารสามสี่คนลงสู่พื้นดิน ฮ.บินผลจากไปอย่างรวดเร็ว ขณะที่ทหารปรี่เข้าใช้มีดและขวานตัดพินต้นไม้ขนาดย่อมๆ ที่ ระเกะระกะทั่วไปให้สั้นลง ทันใดนั้นก็กลิ่นเหม็นอย่างร้ายกาจที่สุด ที่เคยได้ในชีวิตก็ลอยคลุ้งเข้ามา ปะทะจมูก ขณะที่ผมกับสมบุญเดินกคล้องถ่ายหนังอย่างไม่กลัวหมดฟิล์ม ...ทหารร้องสั่งพวกเรา "ระวังกับระเบิดนะพี่ ถ้ามีเสียงปืนให้หมอบลง ทันทีนะครับ" แต่ความตื่นเต้นที่เห็นในวีวเวอร์ "โบแบกซ์" ทำให้เราลืมหูลืมตาตาย กดซ์คเตอร์ไม่ยอมหยุด นอกจากตอนไขลานและเปลี่ยนฟิล์ม ที่ใช้คำว่าสัปเหร่อ โภยศพใส่ถุงก็เพราะยากที่จะมีชิ้นส่วนของร่างกายมนุษย์ยึดติดกันอยู่ได้ในเวลา ร่วมเดือน ผูกเชือกคล้องที่ไหล่ แขนหลุดออกไป ตัวยังไม่พลิก ตัวพลิกแต่หัว ไม่พลิกตามกลับหลุด กลิ้งหลุนๆ ลงไปตามไหล่เขาให้เราต้องวิ่งหากว่าจะพบและบันทึกภาพไว้บนฟิล์ม" (สรรพสิทธิ วิรัชศิริ, 2537: 121-122)

ไม่เพียงแต่จะถ่ายทอดบรรยากาศและสถานการณ์การสู้รบ จากสมรภูมิหลายแห่งหลาย ครั้ง เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในแนวหลัง ได้รู้ แต่สรรพสิทธิยังได้สังเกตเห็นถึงความจำเป็น ในการช่วยเหลือแก่ บรรดาผู้ที่ทำหน้าที่อยู่ในแนวหน้า "พลตรีสุพงษ์ เฉชาดิวงศ์ ณ อุทยาน ร่องแม่ทัพภาคที่ 3

ผู้อำนวยการปราบปรามด้านนี้ บอกกับเราที่ค่ายเม็งรายมหาราชว่า “ถ้ามี ส.ทหารของผมหลายคน คงไม่ตาย” ในวันที่ในหลวงเสด็จทอดพระเนตรเหตุการณ์ถึงที่รบ ก็พอดีทหารคนหนึ่งถูกยิงได้ แดก โอกาสรอดตายมีทางเดียว ถ้ามี ส.ไปรับ แต่ ส.ก็ไม่มี เมื่อทรงทราบจึงรับสั่งให้ ส.พระที่นั่ง รีบไปช่วยเหลือทันที ทหารผู้นี้รอดตายได้เพราะพระมหากรุณาธิคุณโดยแท้” (สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 119-120)

สรรพสิริได้ริเริ่มที่จะให้มีการบริจาคช่วยเหลือแก่บรรดาทหารตำรวจและผู้ที่ไปทำการรบ ในแนวหน้า “พอถึงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2511 ผมก็จัดงานวันเกิดครบรอบเป็นงานใหญ่ที่สโมสร นักเรียนเก่าเทพศิรินทร์ ไม่รับของขวัญนอกจากของที่ส่งไปบำรุงน้ำใจตำรวจทหาร และเจ้าหน้าที่ ในแนวหน้า และเงินอีกสองแสนกว่าที่ได้จากน้ำใจเพื่อนฝูงเพื่อให้ พลเอกกฤษณ์ สีวะรา นายกษมาคมเทพศิรินทร์นำไปมอบให้พลเอกประภาส จารุเสถียร เพื่อสมทบทุนซื้อ “เฮลิคอปเตอร์” ไว้ใช้ในราชการป้องกันประเทศชาติ” (สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 122)

ทำโทรทัศน์วงจรปิดในสนามบิน

ในปี 2511 สรรพสิริก็มีโอกาสได้ทำข่าวออกอากาศทางโทรทัศน์อีกครั้ง แม้จะเป็น โทรทัศน์วงจรปิดในสนามบินก็ตาม “มีโอกาสมหาหน้าทีคนข่าวปลอมๆ ไปทำข่าวกับเขาได้มันๆ ที่ก็ไม่แหว แต่ผมก็ยังไม่สะใจ ก็คอยตุ่ตอเวลาว่าทำยังไงจะได้เป็นคนข่าวทีวีสังกัดอีกสักที นี่คงจะเป็นเรื่องของ “อืดดา” อย่างที่ว่ากันว่า ทำให้คนหลงผิดคิดว่าตัวเองเก่งกาจเสียเต็มประดา ถ้า มีโอกาสได้พิสูจน์ฝีมืออีกซักหน ผู้คนจะต้องฮือฮาว่า ที่ไอนายคนนี้นั้นถูกไล่ออกหนนั้น เพราะดันไปเหยียบดาปลาผู้หลักผู้ใหญ่เข้าแท้ๆ ไม่ไปเพราะไร้ฝีมือไม่มีน้ำยาซักหน่อย... ตัณหาอยากเป็นคนข่าวชะอย่าง ผมโคดเข้าจับเหยื่อทันที วงจรเปิดวงจรปิดขังใจไม่สำคัญ ข้อสำคัญต้อง ให้ได้สำแดงฝีมือคนข่าวทีวีล้างอายเป็นใช้ได้”(สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 123-124)

สรรพสิริได้เซ็นสัญญาับกรมการบินพลเรือน กระทรวงคมนาคมที่ทำอากาศยาน กรุงเทพฯ เพื่อรับดำเนินงาน “แอร์พอร์ต ทวี” โดยได้ตั้งตัวเองเป็นประธานกรรมการ บริษัท ทวี รุรกิจ จำกัด เป็นผู้บริหารทวีเอกชน และทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการด้วย โดยออกอากาศ ไปตามสายภายในอาคารของท่าอากาศยานกรุงเทพฯ ส่วนรายการเป็นภาษาอังกฤษล้วนๆ แน่แน่นอนว่า “แอร์พอร์ต ทวี” เน้นเนื้อหารายการข่าวเป็นส่วนใหญ่และตามด้วยรายการสารคดี ซึ่งเป็นสิ่งที่สรรพสิริมีความถนัด “ตามสัญญาที่มะจุมมะงาหราตีพิมพ์หาหาเซ็นไว้กับ กรมการบินพลเรือนนั้น ผมมีสิทธิโฆษณาสินค้าและบริการแทรกได้ ในระหว่างที่ทำการส่ง

ตามสายตั้งแต่ก่อนสว่าง ไปยันตีหนึ่งของวันใหม่ น่าจะมีสิทธิตื่นเป็นอาเสี่ยกะเขาได้ ถ้าไม่เป็นเพราะโรค “ข่าวขึ้นสมอง” นอกจากให้มีการเสนอข่าวเป็นภาษาอังกฤษทุกชั่วโมงเป็นอย่างน้อย แบบที่เอาอย่างมาจากทีวีฝรั่งที่เสนอข่าว “เอเวอร์ริเอเวอร์ ออนดิ เอเวอร์” แล้ว “แอร์พอร์ต ทิว” ยังมีรายการสารคดีเชิงภาษาอังกฤษที่ผลิตเองเป็นหนังสือสไลด์ชุดบ้าง แกรมวันดิคินดิยังมี การยกขบวนไปทำสารคดีถึงต่างประเทศยังกะที่ทีวีสถานีใหญ่ๆ เขาทำกันสมัยนี้เสียอีก” (สรรพสิริ วิจารณ์, 2537: 125)

การที่สรรพสิริได้พยายามจะให้ “แอร์พอร์ต ทิว” เป็นสถานีข่าวและสารคดีให้สาระกับ ผู้ชมที่สนามบินเป็นส่วนใหญ่ นั่น สรรพสิริให้เหตุผลว่าเป็นเพราะส่วนตัวและส่วนรวม “โทรทัศน์วงจรปิดตามสนามบินนั้นใครๆ ก็รู้ว่ามีเอาไว้แค่สำหรับประกาศให้รู้ว่า เรือบินลำไหน จะออก ลำไหนจะเข้า ลำไหนจะเสียเวลามากน้อยแค่ไหนอะไรเทือกนั้น แต่ “แอร์พอร์ตทิว” ที่มีการเสนอข่าวเสนอสารคดียังกะเป็นทีวีมี “ช่อง” นั้น ผมมีความต้องการหลายอย่าง อย่างแรกก็อย่างที่รู้ๆ กันอยู่ คือต้องการพิสูจน์ว่าที่ถูกไล่ออกจากทีวีมี “ช่อง” ที่สร้างมากับมือ นั้น หาใช่เป็นเพราะความไร้น้ำยาหรือว่าฝีมือ อย่างที่สอง ผมเห็นว่าท่าอากาศยานเป็นเหมือนปากประตูบ้าน ที่พอคนโผล่เข้ามาทีมน่าจะอวดเสียหน่อยว่า บ้านนี้มีอะไรดีมีอะไรน่ายกย่อง มีอะไรน่าลงมาเยี่ยมชม ซึ่งอาศัยใช้สารคดีเป็นเครื่องมือ อย่างที่ผมทำหนังสือสารคดีพุดภาษาฝรั่งเรื่อง “ซันเดย์ มาร์เก็ต” บ้าง เรื่องของวัดวาอารามศิลปะที่สวยงาม วัฒนธรรมที่สูงส่งของชาติไทยเอาไว้ให้เป็น “เฟิร์สคลาส อิมเพรสชั่น” ของฝรั่งอย่างนี้ เป็นต้น” (สรรพสิริ วิจารณ์, 2537: 127-128)

วิเริ่มข่าวสถานการณ์การรบในสมรภูมिवียดนาม (พ.ศ.2511)

สรรพสิริได้ริเริ่มให้มีการรายงานข่าวสถานการณ์สงครามเวียดนาม ซึ่งมีทหารไทยไปร่วมรบจำนวนมาก ในขณะที่สถานีโทรทัศน์ยังไม่มีจายงานข่าวเรื่องนี้เลย “ในไม่ช้าก็ทำหนังสือถึง “กองกำลังทหารไทยในเวียดนาม” ที่มี “พลโทฉลาด หิรัญศิริ” เป็นผู้บัญชาการเพื่อขอส่งช่างภาพและผู้สื่อข่าวจากสถานีโทรทัศน์ “แอร์พอร์ต ทิว” ไปทำข่าวการรบในเวียดนามได้ ขณะที่กำลังมี “เด็ค ออฟเฟนซีฟ” ของพวกเวียดกงเป็นข่าวใหญ่ดังไปทั่วโลก แต่ไม่ยักกะมีทีวีช่องไหนในไทยแลนค์ส่งคนไปทำข่าวทหารไทยมีใครบาดเจ็บล้มตาย มีความเป็นอยู่ประการใด ได้ทำหน้าที่ยกกันอธิราชศัตรู ก่อนที่จะฮึกเหิมเข้าประชิดถึงดินแดนไทยอย่างไบบ้าง” (สรรพสิริ วิจารณ์, 2537: 124)

นอกจากนี้ในอีกเหตุผลหนึ่งของการเสนอข่าวการรบในเวียดนามได้นั้น ก็เพื่อให้ชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้าออกและผ่านท่าอากาศยานกรุงเทพฯ ได้รับทราบถึงการมีส่วนร่วม

ของทหารไทยในสงครามเวียดนาม “ส่วนที่ผมเข้าก็เข้าการ ไปเอาข่าวที่นั่นนั้น กระทั่งที่เวียดนาม มาเสนอทาง “แอร์พอร์ต ทิว” ก็เพราะต้องการจะบอกให้ฝรั่งมั่งคั่งที่มาเมืองไทยได้รู้ไว้เป็นการทวงบุญคุณ โดยเฉพาะสำหรับฝรั่งเองก็ว่า คนไทยนี่ละวะที่ยอมเป็นด่านหน้ารักษาเกียรติภูมิไว้ให้ถือ ตั้งแต่หนังก่อน ตอนถูกเล่นงานที่เกาหลิ แล้วมาหนนี้อ้อก็กำลังไปช่วยลือลั่นกับเวียดกงอยู่ในเวียดนาม ทั้งๆ ที่ทุระไม่ใช่ซักหน่อย” (สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 128)

ด้วยใจรักในงานข่าว สรรพสิริได้เดินทางไปทำข่าวสถานการณ์สงครามในเวียดนามด้วยตนเอง พร้อมกับผู้ช่วยหนึ่งคน โดยไปปักหลักรายงานข่าวจากค่าย “แบร์แคท” ซึ่งเป็นค่ายฐานที่มั่นของทหารไทยในเวียดนามได้ ภายใต้การบังคับบัญชาของพลโทฉลาด หิรัญศิริ โดยสรรพสิริได้ลงมือถ่ายทำข่าวด้วยตนเอง แม้ว่าจะเป็นการเสี่ยงภัยอยู่บ้าง เช่น การถ่ายทำข่าวหลังเครื่องบินสหรัฐทิ้งระเบิดทำลายอุโมงค์ของเวียดกง “ผมก็นั่งอยู่ในเฮลิคอปเตอร์ลำจิวสองที่นั่งโล่งแจ้ง ไม่มีอะไรปกปิดแม้แต่เนื้อมือ เป็นความสะดวกในการที่ผมจะจับภาพได้ถนัดถนี่ด้วย “โบแอล็กซ์” นักบินคนที่นั่งเคียงข้างผมกลางสายลมแสลงแดด ขณะนั้นคือ พันตรีเจนศักดิ์ เชนกระบวนหัด ก่อนที่จะโฉบลงไปให้ผมถ่ายภาพใกล้ๆ ผู้พันเจนศักดิ์อะไรถูกหนึ่งใส่มาในมือผมสั่งให้กำไว้ก่อน ผมก็มลงดูแล้วใจหายวาบเมื่อเห็น “เอ็ม.26” ที่ดึงสลักออกเรียบร้อยแล้ว “ก่อนจะถ่าย เขวี้ยงลงไปก่อนเลยพี่ ช่มขวัญเมื่อไว้ก่อน”(สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 126)

การเสนอข่าวการสู้รบในเวียดนามใต้ของทหารไทยทางแอร์พอร์ตทิว ในที่สุดก็ต้องสะดุดหยุดชะงักลง “หลังจากที่กลับจากเวียดนามหนหนึ่งผมก็เอาหนังสือที่ถ่ายมาไปออกที่ “แอร์พอร์ต ทิว” วันหนึ่งก็ถูกเจ้าหน้าที่กรมการบินพลเรือนเรียกไปพบแล้วก็บอกว่า “แห่มม คนหนึ่งเค้ามาต่อว่า ว่ามาลงเรือบินที่ดอนเมือง พอดีได้ดูทีวี โกลสเซอร์กิตของยูกันดาลายให้ดู การรบในเวียดนาม แห่มเคียนดูแล้ว น้ำตาไหลพรากเลยอะ เพราะเห็นลูกชายของเคียนกำลังนอนตามแหงแก๊ ไม่น่าจะเอามาประจานกันเลยนะอะ” แล้วท่านเจ้าหน้าที่ทอ. ก็ขอร้องว่าทีหลังอย่าทีหลังอย่าทำได้ไหม ผมฟังแล้วก็ป็นงง เพราะผมไปถ่ายการปฏิบัติงานของกองกำลังทหารไทยในเวียดนามแท้ๆ โหงจะดันไปเสนอข่าวทหาร ไร่กันกำลังนอนตายแหงแก๊อยู่ยังงั้นได้ ก็ไม่เป็นไร เมื่อไม่ให้ออกข่าวการรบในเวียดนามเพราะกลัวจะถูกต่อว่าต่อขาน ผมก็เลิกไม่ทำข่าวหรือสารคดีทำนองนี้ออกที่ทีวีวงจรมืดดอนเมือง แต่ก็ยังแอบอิงอ้างชื่อในฐานะคนข่าวบ้าง ผู้อำนวยการบ้าง ของสถานีโทรทัศน์ “แอร์พอร์ต ทิว” ไปทำข่าวที่โน่นที่นี้อยู่เป็นนิจสิน ไม่เห็นมีใครว่าอะไร เพราะส่วนใหญ่ที่ไปทำข่าวทำสารคดีไว้ ผมก็มีทางออกอีกทางในรายการโทรทัศน์ “เมืองไทยก้าวหน้า” ที่ผมเป็นคนจัดเสนอทางทีวีช่อง 4 จนกลายเป็นช่อง 9 ” (สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 128)

ในระหว่างที่ แอร์พอร์ต ทวี ยังคงให้บริการให้ผู้ชมที่ทำอากาศยานกรุงเทพฯอยู่นั้น และรายการ “เมืองไทยก้าวหน้า” ยังคงเป็นช่องทางให้สรรพสิริได้มีโอกาสทำงานข่าวและสารคดี สรรพสิริเองก็ยังคงทำข่าวสถานการณ์สู้รบในพื้นที่ต่างๆ นำมาเสนอ ซึ่งรวมถึงการสู้รบระหว่างกำลังทหารตำรวจกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งเริ่มจะพบบ่อยหลังจากมีสถานีโทรทัศน์ 3 ช่อง “หม้อยโชนเฮลิคอปเตอร์ที่มีผู้หมวดกระดุกเหล็กวินิจ รัญเสวะ กลับมานั่งหลังคันบังคับอีกครั้งหนึ่งขึ้นไปถ่ายหนังบนฐานบ้านข้าเถาได้ ตั้งแต่เสียงปืนยังกึกก้อง ด้วยความภูมิใจ เพราะคิดว่าได้เป็น “คนแรก” อีกตามเคย แต่ที่ไหนได้ ตอนที่ช่างภาพ “แอร์พอร์ต ทวี” โดคลงจาก ฮ.ก็เห็นช่างภาพจาก “ททบ.5” ชื่อ “เฉลิมชัย กุลกาญจน์” ขึ้นขึ้นมผลอย่างนำหมั้นใส่ขี้อยู่แล้ว” (สรรพสิริ วิวรศิริ, 2537: 130)

การปิดตัวเองของแอร์พอร์ต ทวี(พ.ศ.2512)

หลังจากที่แอร์พอร์ต ทวี ดำเนินการมาได้ประมาณ 1 ปีเศษ ก็ต้องยุติการดำเนินเพราะประสบปัญหาการขาดทุน เนื่องจากลงทุนสูง “การดำเนินงาน “แอร์พอร์ต ทวี” ในรูปของธุรกิจจึงไม่เป็นท่า เพราะต้องลงทุนมากโข ตั้งแต่ทำห้องส่งเล็กๆ ที่ท่าอากาศยานกรุงเทพฯ คอนเมือง เขาสาว ๆ จบจุฬาฯบ้าง ธรรมศาสตร์บ้าง ไปนั่งอ่านข่าวเป็นภาษาอังกฤษถ่ายภาพส่งออกไป ไม่ได้ส่งออกอากาศ แต่ส่งตามสายไปออกตามจอเครื่องรับขนาดใหญ่ที่แขวนห้อยอยู่ทั่วไปในท่าอากาศยาน ค่าเครื่องแต่งตัวแบบไทยอย่างเด็กรอรับ ไม่ต้องพูดถึงเงินเดือนคุณสาว ๆ และหนุ่ม ๆ ทำหน้าที่บรรณาธิการข่าวประจำวัน ซึ่งอัตราไม่น้อยหน้าเพื่อนพ้องที่โผล่ตามสถานีทีวีจริงๆ เลย บางคนต่อมาภายหลังไปตั้งเป็นคาราจอแจงานกระทั่งบัดนี้ก็ยังมี นอกนั้นก็ยังมีเงินเดือนเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการแถมค่า ไอ.ที.อีกบานตะไทสำหรับช่างและผู้ควบคุมสถานีที่ต้องอาศัยไหววาทหารอากาศมาช่วยเข้าเวรตลอดเวลาที่ส่งออกอากาศหรืออันที่จริงส่งตามสาย ไปออกที่หน้าจอภายในอาคารเดียวกันนั่นเอง...ค่าโฆษณาที่ได้เดือนละไม่กี่พันพอเจอค่าใช้จ่ายเดือนละเป็นแสนๆ เข้าทุนผู้ซึ่งดำเนินกิจการอยู่ได้ตั้งปีกว่าก็นับว่าเก่งแล้ว”(สรรพสิริ วิวรศิริ, 2537: 124-125)

ก่อนที่จะหมดเงินลงทุนสรรพสิริ ก็ได้เข้าไปบุกเบิกงานข่าวโทรทัศน์ในสถานีโทรทัศน์ช่องใหม่ “ผมบริหารงานงาน “แอร์พอร์ต ทวี” ที่คอนเมืองจนทะล่อทะล่งจนอยู่จนไปใกล้จะหมดสายป่านที่หิบบีบเงินเพื่อนฝูงมาดลึงถ่นสนองค้ำหาต้องเป็นคนข่าวทีวีให้ได้ ก็พอดีเจอ “คุณดี” หรือ “มบุญสิริ ชัดติยะอารีย์” คนที่มีนิสัยชอบบริโภคนำเอาไว้ให้คนอื่นได้เบิบสะควากๆ ก็ที่ “บริษัท กรุงเทพโทรทัศน์และวิทยุฯ” ยังเอามั่งเล็กมากางในมั่งใหญ่ให้มี “ช่องเจ็ดสี ทีวีเพื่อคุณ” ขึ้นในมั่งใหญ่ “ททบ.” ได้ แล้วทำไมมบุญสิริจะเอามั่งเล็กมากางอีก

สักหลัง ไม่ได้ในมุ้งใหญ่ “ไทยทีวี” คุณตะเคิด คุณตะไม่ได้คิดเปล่า ๆ ยังช่วยปลูกปล้ำด้วยให้มี “บริษัท บางกอกเอ็นเทอร์เทนเมนต์ จำกัด” ขึ้นมาให้กำเนิดโทรทัศน์สถานีที่สี่แต่มีเลขประจำตัว 3 ผมก็ปลูกปล้ำจนมีตั้งกัศอีกหนจนได้ในฐานะหัวหน้าคนข่าวของ “ช่อง 3” ปีดวงจรที่คอนเมืองไปนั่งเปิดดวงจรใหม่ อยู่ที่ชั้นบนของ “เซ็นทรัลสโตน” โน่นเปล่า ไม่ใช่ทีวีห้างสรรพสินค้า เพียงแต่ว่าคอนกลางปี 2512 นั้น สถานีที่หนองแขมยังสร้างไม่เสร็จ ออฟฟิศที่ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ก็ยังไม่เสร็จ กรรมการผู้จัดการใหญ่ “นายห้างวิชัย มาลินนท์” กับกรรมการผู้จัดการรอง “นิรันดร์ วิจิตรานนท์” ต้องไปนั่งวางแผนงานทีวีนื่องใหม่อยู่กับคุณตะที่ออฟฟิศชั่วคราว ผมก็คิดสอยห้อยตามไปนั่งวางแผนสร้างระบบงานข่าวทีวี “ที่เกรียงไกร ไม่มีใครเทียมทันในพุทธจักร” ล้างอาขยที่สังสมมาสิบกว่าปีให้จงได้” (สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 141-142)

เป็นเวลาเกือบหนึ่งปีของการเตรียมการทั้งการเปิดสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ได้ร่วมไม้ขายคาของ บริษัท บางกอก เอ็นเทอร์เทนเมนต์ จำกัด และการเตรียมการเสนอข่าวโทรทัศน์ของสรรพสิริ โดยได้รับผิดชอบในหน้าที่ หัวหน้าฝ่ายข่าวของสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ได้กลับมาเป็นผู้บริหารงานข่าวโทรทัศน์อีกครั้งหนึ่ง โดยสรรพสิริได้เพิ่มความเข้มข้นในการทำงาน

การทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายข่าวโทรทัศน์ของสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 นั้น เนื่องจากเป็นสถานีใหม่ สรรพสิริได้เข้าไปจัดหาผู้เข้ามาทำงานด้วยตนเอง ชรรมนบุญ แสงรังษี อดีตช่างภาพของทีวีช่อง 3 และเคยเป็นช่างภาพของกรมประชาสัมพันธ์ กล่าวว่า สรรพสิริจะเลือกบุคคลที่มีประสบการณ์แล้วเป็นส่วนใหญ่ “แกชวนผมมาสมัคร ด้องการคนมีประสบการณ์ เอาช่างภาพจากหน่วยราชการต่างๆ มาหลายคน เยอะ ช่างภาพ 10 กว่าคน ผู้สื่อข่าวมีทั้งประสบการณ์และรับเข้ามาใหม่เป็นผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์” (ชรรมนบุญ แสงรังษี, สัมภาษณ์, 22 กรกฎาคม 2541)

การบุกเบิกงานข่าวโทรทัศน์ช่อง 3(พ.ศ.2512-พ.ศ.2514)

ในวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ.2513 ข่าวโทรทัศน์ภายใต้การดูแลของสรรพสิริ ก็คีนออกสู่จออีกครั้ง เกือบ 13 ปีที่หายไปจากหน้าจอทีวี ด้วยการทำข่าวที่แตกต่างจากสถานีโทรทัศน์ช่องอื่นอีก 3 ช่อง “ในขณะที่ช่องอื่นๆ เขามีรายการข่าวกันวันละหนสองหน ทีมข่าวช่อง 3 ประกาศก้อง “ต้องมีข่าวทุกชั่วโมง ชั่วโมงละหน” ถึงจะสะใจ เล่นไม่เลิกจนกว่านายทุนจะเจ๊งไปเองว่าจันเถอะ” (สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 142)

การกลับมาทำข่าวโทรทัศน์เต็มรูปแบบอีกครั้งของสรรพสิริ ก็เริ่มขึ้นอย่างทุ่มเทและได้ทีมงานที่เป็นคนหนุ่มสาว เพื่อป้อนข่าวที่มีความดีในการนำเสนอ

“คนข่าวทีวีทั้งช่างภาพและนักข่าวไม่มีใครบ่น ทั้งๆ ที่ต้องตื่นแต่ตีห้ามาดูกระดานข่าวที่ต้องทำประจำวัน ที่อาคารห้าหน้าฝ่ายข่าวแอบมาจอก๊กๆ ไว้ตั้งแต่ตีสี่ก่อน หรือต้องนั่งขีตาทำงานอยู่ตึกคั่นคอนคั่น เพื่อเตรียมข่าวให้พออนภาคข่าวที่มีกว่าครึ่งโหลในแต่ละวัน เพราะส่วนแต่เป็นคนข่าวหนุ่มๆ สาวๆ ไฟแรง ด้วยกันทั้งนั้น แต่คนที่ร้องแหย่กว่าเพื่อน ไม่ใช่ใครอื่น “สมบุญ วัชรศิริ” (น้องชายต่างมารดา - ผู้แต่ง) ที่ร่วมลุยกันมาตั้งแต่ “ช่อง 4” นั่นเอง” ผมไม่ได้เอาสมบุญเข้าร่วมงานช่อง 3 เพราะความเป็นพี่เป็นน้อง แต่เพราะต้องการผลงานด้านข่าวที่เขาฝากชื่อถือกันมาแล้วตั้งแต่คดี “เบ๊ตี้แซ่” จนถึง “คอบไปงทอ” ดังนั้นสมบุญจึงถูกค้นถูกค้นเต็มๆ “สมอ่อนกว่าพี่ตั้งสองปี พี่มาทำงานก่อนตีห้า สมต้องมาก่อนตีสี่มันถึงจะถูก” (สรรพสิริ วัชรศิริ, 2537: 142)

สรรพสิริยอมรับว่า การเกี่ยวพันให้น้องชายต่างมารดาทำงาน ทำให้สมบุญ วัชรศิริ ต้องล้มป่วยและเสียชีวิต “สังขารคนเราไม่เหมือนกัน โรคพยาธิที่อยู่ในร่างกายแต่ละคนก็ไม่เหมือนกัน ผมเสียใจอยู่จนบัดนี้ ที่เกี่ยวขีญจนหัวหน้าข่าวในประเทศ “สมบุญ วัชรศิริ” ต้องจากไปไม่มีวันกลับเพราะตราคราวงเกินกว่าสังขารที่ร่วงโรยมาช้านานจะทนทานได้ แต่ผมก็ตั้งใจที่สมบุญตายอย่างสมศักดิ์ศรี ในขณะที่ยังเป็น “คนข่าวคนหนึ่ง” (สรรพสิริ วัชรศิริ, 2537: 143)

อย่างไรก็ตามการทำงานอย่างขมุกขมนของสรรพสิริก็มีผลดีต่อการทำงานของพนักงานในฝ่ายข่าว “แกอ่านหนังสือพิมพ์ ฟังข่าววิทยุติดตามข่าวทุกเรื่อง เข่าจะมาตั้งแต่เข้ามิด ตีห้าหกโมงเช้า นิ่งดูแล้วแอสไซน์ หรือบางทีที่แกรู้ เหตุการณ์มันเกิดจังหวัด ไหน ถ้าตามไครไม่ได้ แกขับรถไปถ่ายทำเอง แล้วกลับในวันนั้นถ้าใกล้ๆ บางทีขับรถแกเอง ทำให้เด็กแอ็กทิฟ นายมาก่อนแล้วกลับทีหลัง อยู่จนตึกคั่น” (ธรรมบุญ แสงรังษี, สัมภาษณ์, 22 กรกฎาคม 2541)

การทำงานของสรรพสิริในฝ่ายข่าวของทีวีช่อง 3 นั้น สรรพสิริได้กระจายงานให้บรรณาธิการข่าวแต่ละสาย โดยแบ่งเป็นข่าวราชสำนัก ข่าวการเมือง อาชญากรรม สังคม และกีฬา อย่างไรก็ตามการเสนอข่าวการเมืองในระบอบนั้น ไม่สามารถทำได้เต็มที่เนื่องจากถูกรัฐบาลควบคุม “ข่าวการเมืองเน้นไม่ได้ยุคนั้น จอมพลถนอม เป็นนายกฯ ข่าวทำเนียบทำได้ธรรมดา คุณสรรพ แกเน้นสถานการณ์เหตุการณ์สำคัญ คอมมิวนิสต์ ไฟไหม้ รถไฟชนกัน... ข่าวยุคนั้นคอมมิวนิสต์เยอะ แกเล่นข่าวพวกนี้ตลอดเวลา แกส่งผมไปทำข่าวที่ภูหินร่องกล้า แกรู้จักคนเยอะ เป็นกว้างขวาง มีสังคม จะรู้จัก ทำให้ข่าวสะควกขึ้น มีแหล่งข่าวเยอะแยะ และแกเป็นคนกินเหล้าเฮฮา เสร็จงานแล้วเลี้ยง ถ้ายังไม่เสร็จแกไม่ให้กิน” (ธรรมบุญ แสงรังษี, สัมภาษณ์, 22 กรกฎาคม 2541)

แม้ว่าจะพัฒนาศักยภาพเรื่องของคน แต่ปัญหาก็อยู่ที่เครื่องมือในการทำข่าวด้วยเหมือนกัน และสรรพสิริอาจจะได้เห็นบทเรียนจาก “แอร์พอร์ด ทิว” ที่ลงทุนไปเป็นจำนวนมาก “คนที่ร้องแหย่อีกพวกคือ พวกหนุ่มๆ สาวๆ ที่อ่านข่าว เพราะผมอุดริใช้วิธีเสนอข่าวโดยไม่มี การโผล่หน้าให้เห็นบนจอ ไม่ใช่เพราะอิงฉานอ่านข่าวรุ่นใหม่ที่ยังไม่หำงาจะอย่างหัวหน้า หรอก แต่เป็นเพราะการตั้งกล้องถ่ายให้มีโอกาสโผล่หน้าทุกครั้งวันละตั้งหลายๆ รอบนะ มันเงิน ทั้งนั้นครับ แล้วก็อีกอย่าง ผมกำลังวางแผนอยากให้ข่าวทีวีแต่ละวันแต่ละภาคนี้ถูกอัดใส่กระป๋อง ไปจากเพชรบุรีตัดใหม่เลย ไม่ต้องเสียแรงคนและเงินให้ไปนั่งอ่านอยู่ที่หนองแขมโน่น แต่ติดขัด ตรงที่สมัยนั้น ในวงการข่าวยังไม่มีวิธีที่อัดใส่กล่องพกพาไปไหนๆ ได้ง่ายขายเหมือนอย่างสมัยนี้ ก็ตั้งอีกหลายปีต่อมาตอนที่มนุษย์อุดริเหาะ ไปเดินเล่นบนดวงจันทร์ได้แล้วนั่นแหละ จึงมี วิดีโอเทปแบบพกพาได้มาแพร่หลายในเมืองไทยและในวงการทีวี” (สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 143)

ค่าใช้จ่ายในงานข่าวโทรทัศน์นั้น ธรรมบุญ กล่าวว่า ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเงินเดือน “ค่าใช้จ่ายฝ่ายข่าวเยอะเพราะ โอทีตามกฎหมาย แรงงานเพิ่งใช้ เงินเดือน 2,500 บาท ผมได้โอที 6,000 บาท ตอนหลังแก้ไขระบบเหมาจ่าย” (ธรรมบุญ แสงรังษี, สัมภาษณ์, 22 กรกฎาคม 2541)

อย่างไรก็ตามการทำงานข่าวก็ยังคงเป็นงานที่ต้องลงทุนสูง โดยเฉพาะการไปทำข่าว ประเทศเพื่อนบ้านอย่างเช่นประเทศกัมพูชา ในยุคนายพลถนอมพล เป็นประธานาธิบดี หลังจากที่ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอฯ ได้สูญเสียบัลลังก์และต้องไปอาศัยอยู่ในกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส โดยคณะสื่อมวลชนจากหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์เพียงช่องเดียวคือช่อง 3 ซึ่งมีสรรพสิริ วิรยศิริ เดินทางไปทำข่าวด้วยตนเอง ภายใต้การนำของพลตำรวจตรีชนะ สมุทรวนิชย์ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ ไปสอดแนมสภาพบรรยากาศและความเป็น ไปในประเทศกัมพูชา

“บัญญัติ ทัศนียเวช” อาสาทันที ในนาม “บางกอกโพสต์” จำได้แน่ แต่ พ่อ“ศุภเกียรติ ธารณะกุล” จำไม่ได้ว่าอยู่หนังสือพิมพ์อะไรตอนนั้น ที่จำได้แน่ อีกคน “ศรี อินทรป็นติ” เพราะอยู่ในกรมกรวิวกเก่าเจ้าเก่าเจ้าเดียวกับผม ส่วนสื่อมวลชนจอแก้วมีดำเนิน ไปช่องเดียวคือช่อง 3 และเนื่องจากความเสี่ยงภัยประกอบกับ ไม่มีเงินจ่าย หัวหน้าฝ่ายจึงต้องดำเนิน ไปทำข่าวเอง.... ไทยทีวีสี ช่อง 3 จึงเป็นทีวีช่องเดียวในเมืองไทยที่เสนอข่าวและภาพความเป็น ไปในกรุงเทพมหานครผ่านสมรมภูมิที่ซานเมือง” (สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 143-144)

ประสบการณ์ที่ได้จากการทำข่าว และได้พบปะคุ้นเคยกับผู้มีตำแหน่งสูง ทั้งตำรวจและ ทหารได้ทำให้สรรพสิริ ได้มีโอกาสสะสม “ข้าวโมงบิน” ในการทำข่าวสถานการณ์สู้รบจากพื้นที่

อีกหลายครั้ง “ท่านที่กุฎจอกเกือกูลการทำข้าวของผมอยู่บ่อยๆ นั้นท่านเป็นผู้บัญชาการตำรวจนคร “พลตำรวจตรีจรัส มังคลารัตน์” ...อย่างคอนั้นเกิดพวกโจรก่อการร้ายกำเริบเสิบสานใหญ่ ทางภาคได้ในปี 2513 ผมได้อาศัยบารมีท่านผู้บัญชาการจรัส มังคลารัตน์ อีกนั้นแหละได้เป็นคนข่าวดิวช่องเดียวและคนเดียวที่ไปทำข่าว “ยุทธการบูโด” ที่นราธิวาส”(สรรพศิริ วิริยะศิริ, 2537: 145,147)

การลาออกจากหัวหน้าฝ่ายข่าวสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 (พ.ศ.2514)

อย่างไรก็ตามแม้จะได้เป็น “คนข่าว” ในสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ในฐานะหัวหน้าข่าวแล้วก็ตาม แต่สรรพสิริกก็ไม่อาจจะดำรงสถานภาพต่อมวลชนได้อีกครั้ง “ผมเป็นคนข่าวดิวช่อง 3 อยู่ได้แค่สองปี รวมทั้งหนึ่งปีที่เตรียมงานอยู่ที่ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล ก็อี้อัดใจต้องอำลากลับไปช่วยลูกเต้าเขาทำมาหากิน ทางถ่ายหนังโฆษณาหนังสารคดีอย่างเก่า อยู่ที่ปากตรอกวัดราชาฯ ตอนปลายๆปี 2514” (สรรพสิริก วิริยะศิริ, 2537: 151) สรรพสิริกกล่าวว่า การลาออกของตน มาจากความไม่พอใจของผู้บริหาร “ต่อมาก็มีอิทธิพลทางการค้าขึ้นในช่อง 3 ซึ่งผมก็ไม่อาจปรับตัวได้ ผมเป็นนักข่าวคนหนึ่งพร้อมจะทำหน้าที่ของตัวเองอย่างเต็มที่ แต่ผู้บริหารไม่พอใจ ทำให้ผมต้องออกมา”(สรรพสิริก วิริยะศิริ, เอกสารประกอบการสัมมนา ข่าวโทรทัศน์ที่มีคุณค่าถูกใจประชาชนไทย, 31)

ธรรมเนียมกล่าวถึงการลาออกของสรรพสิริกว่า “คุณสรรพเป็นคนที่ได้รับผิดชอบ ถ้าผู้บริหารจะตำหนิลูกน้องแกไม่ได้ ไม่ยอมให้ใครตำหนิลูกน้อง แกจะตัวเอง แต่ให้ผู้บริหารตำแก เพราะแกรับผิดชอบ คนที่ทำงานไม่ชอบแก แกเป็นคนทำงานลักษณะ ถ้าผู้บริหารไม่พอใจพูดกับแกได้เลย ไม่ต้องอ้อมค้อม ถ้าไม่พอใจ แกออกได้ทันที ไม่มาทุ้อชื้ออยู่ แกออกเพราะขัดแย้งกับ ผ.อ.เจตนา ติริสิงห์ ผ.อ.ช่อง 3 มีพนักงานเรียกร้องให้คุณสรรพกลับมา แต่แกไม่มา พวกเราบางคนลงชื่อ ถ้าคุณสรรพออกเราก็จะออกตาม คุณสรรพห้าม แกออกคนเดียว หลังจากแกออก พวกนักข่าวบางคนออก หลังจากแกออกข่าวก็ธรรมดา คุณฉวย พิชัยศรัทธาเป็นแทน เลิกข่าวทุกช่วง เหลือเพียงสองช่วง เป็นการตัดทอนรายจ่าย”(ธรรมบุญ แสงรังษี, สัมภาษณ์, 22 กรกฎาคม 2541)

สรรพสิริก ได้ทำให้คนดูนิยมข่าวของช่อง 3 ทั้งที่เป็นน้องใหม่ของสถานีโทรทัศน์ที่มีอยู่ในขณะนั้น “เมื่อตอนคุณสรรพเป็นหัวหน้า ผู้ชมติดข่าวช่อง 3 ข่าวด่วนเร็ว มีข่าวเจาะ ข่าวเชิงสารคดี บางครั้งแกทำสตูปีเอง คนดูติด” (ธรรมบุญ แสงรังษี, สัมภาษณ์, 22 กรกฎาคม 2541)

นับจากปี 2514 ถึง 2517 สรรพสิริที่ได้ว่างเว้นจากการทำงานข่าว สรรพสิริก็ได้หันกลับไปทำงานส่วนตัวในด้านการผลิตภาพยนตร์โฆษณาและสารคดีให้กับหน่วยงานต่างๆ ซึ่งนอกจากจะสร้างรายได้แล้ว ยังทำให้สรรพสิริยังได้ทำงานในแขนงหนึ่งของสื่อสารมวลชน จนกระทั่งในปี 2518 สรรพสิริจึงได้หวนกลับมาทำงานสื่อสารมวลชนด้านข่าวอีกครั้ง และได้เป็นผู้บริหารสูงสุด ขององค์กรสื่อสารมวลชนรัฐวิสาหกิจที่ชื่อว่า บริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด

สถานการณ์ของบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด ก่อนที่สรรพสิริจะรับตำแหน่ง (พ.ศ.2518)

ในปี พ.ศ.2518 ซึ่งเป็นปีที่ 20 ของการมีบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจสื่อสารมวลชน ที่มีพนักงานรวมประมาณ 500 คน ไม่ใช่องค์กรเดียวที่ผูกขาดการมีสถานีวิทยุโทรทัศน์ โดยในขณะนั้นมีสถานีโทรทัศน์คู่แข่งคือ สถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ช่อง 5 และช่อง 7 ในขณะนั้นหนังสือพิมพ์หลายฉบับต่างก็ให้สมญานามบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด ว่า “แดนสนธยา” “สมัย จำนง รังสิกุล นาย...เป็นหัวหน้าจัดรายการ พยายามกีดกันบุคคลภายนอก ผู้ที่จะจัดรายการหรือรับงานทีวี. จะต้องเป็นคนที่ไม่มาจากที่นี่โดยเฉพาะ สัญญาหลักฐานต่างๆ คนภายนอกไม่มีโอกาสรู้ ผู้ถูกกีดกันส่วนใหญ่เป็นบุคคลวงในทั้งหมด ตั้งแต่นั้นมาจึงได้ชื่อแดนสนธยา ของเมืองไทย” (ปราโมทย์ ฤษุนทร, 2519: 8)

ลักษณะการไม่ให้บุคคลภายนอกเข้าไปเกี่ยวข้องกับบริษัท ไทยโทรทัศน์ นั้น เริ่มมาตั้งแต่ยุคแรกของการก่อตั้งแล้ว โดยเฉพาะในเรื่องของรายการบันเทิง “สถานีโทรทัศน์ทีวีช่อง 4 บางขุนพรหม จึงมีสภาพเป็นอาณาจักรทางวัฒนธรรมบันเทิงแบบใหม่ที่ค่อนข้างมีลักษณะปิด ไม่เปิดกว้างสำหรับคนภายนอกหรือศิลปินทั่วไป สถานีสร้างบุคลากรในการแสดงทุกประเภทขึ้นมาเอง โดยคัดเลือกจากเจ้าหน้าที่ของบริษัทหรือข้าราชการกรมประชาสัมพันธ์ที่มบุคคลิกลักษณะเหมาะสมในหน้าที่การแสดงและส่งเสริมสนับสนุนให้มีความชำนาญเฉพาะอย่าง” (สินิทธิ์ สิทธิรักษ์, 2533: 102)

ส่วนชัยยะ วรพันธุ์ อดีตพนักงานในตำแหน่งช่างภาพฝ่ายข่าวโทรทัศน์ ของบริษัทฯ เห็นว่า คำว่า “แดนสนธยา” เป็นเพราะบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด ไม่มีใครเข้าไปเปลี่ยนแปลงได้ เพราะผู้บริหารมาจากกรมประชาสัมพันธ์ “เป็นความคิดคนรุ่นก่อนที่ทำงานผู้บริหารมาจากกรมประชาสัมพันธ์ทั้งนั้น คนที่ไม่ใช่คนกรมก็ไม่ได้เป็นผู้บริหาร ถ้าคุณจะทำระบบเพิ่มเวลาข่าว ไม่มีใครมาคิดเรื่องระบบการจัดการ เคยพอใจ เปลี่ยนอะไรจะต้องบอกผู้บริหารมาจากข้าราชการ ถ้าเปลี่ยนแปลงอะไรทำอะไร อาจจะกระทบตัวเอง คนที่จะเข้ามาทำรายการจริงๆ เข้ายาก ไม่รู้

จะติดต่อกับใคร คนรับผิดชอบจะรู้ขั้นตอน คนข้างนอกจะมาทำอะไรลำบาก จัดรายการซื้อเวลา ติดต่อกับไหน ไม่มีการเปิด ส่งวันละ 6 ชั่วโมง คนข้างในทำอะไรหมด การคิดค่าโฆษณาไม่ได้คิดตาม หลักการบริหาร ราคาค่าโฆษณาไม่ได้ปรับขึ้น”(ชัยยะ วรพันธุ์, สัมภาษณ์, 28 ตุลาคม 2541)

สภาพของบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัดในขณะนั้น นอกจากจะเป็น “แดนสนธยา”ของ บรรดานักหนังสือพิมพ์แล้ว ยังมีปัญหาภายในอีกหลายด้าน สมชาย ฤกษ์ดี นักหนังสือพิมพ์ คนหนึ่ง ซึ่งเคยเป็นพนักงานในฝ่ายข่าวในประเทศของบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด “เกือบ 6 ปี เต็มที่ข้าพเจ้าได้ “ไทยที.วี.”เป็น “หม้อข้าว” ประทังชีวิต... ในช่วงที่ข้าพเจ้าก้าวเข้าไป “รัฐวิสาหกิจ” แห่งนี้กำลังถูกคลื่นลมมรสุมรุมล้อม...ทุกปีไม่เคยมีโบนัส! ข้าพเจ้ารู้ดีถึงจุด เสื่อมที่เกิด... “ถ้าจะดี..มีหรือไม่พียง”ถูกผู้ขายอย่างข้าพเจ้าทำไม่ได้... “กินบนเรือน ชีรดหลังคา” (สมชาย ฤกษ์ดี, 2518: 5) ชัยยะ วรพันธุ์ อดีตช่างภาพของบริษัท ไทยโทรทัศน์ ซึ่งเข้ามาทำงาน ในบริษัทในปี 2513 กล่าวว่า “ก่อนที่คุณสรรพจะมาอยู่ บริษัท ไทยโทรทัศน์ไม่มีการปิดบัญชีราย รับรายจ่าย ปลายปีไม่รู้กำไรขาดทุน พนักงานไม่มีโบนัส”(ชัยยะ วรพันธุ์, สัมภาษณ์, 28 ตุลาคม 2541)

นอกจากนี้ปัญหาที่สำคัญคือเรื่องของการบริหารพนักงาน “พนักงานมากมายเกิน ความจำเป็น....คนงานส่วนใหญ่มีแต่ชื่ออาชีพแท้จริงคืองานอื่น... บางรายมาสำนักงานจริงแต่มา พิมพ์บทหนัง ไม่เข้ามาทำงาน...พนักงานออกไปพากย์หนัง ทั้งโรง ชั้นสอง ชั้นหนึ่งพลัดกัน เช่นชื่อปลอม...รายการต่างๆเบียดบังเวลาไว้ คนที่เป็นพรรคพวกเท่านั้น จึงจะได้จัดรายการ ปล่อยให้ผู้จัดรายการคิดหนี้สินนับเป็นแสนๆ ปีทั้งปีไม่มีการทวง..(ปราโมทย์ ชาญสนุทร, 2519: 8)

ในแง่การเสนอข่าวของบริษัท ซึ่งมี 2 ช่องทาง คือสถานีวิทยุ ท.ท.ท.และสถานีโทรทัศน์ ช่อง 9 บางลำภู โดยสภาพที่เป็นองค์กรที่ควบคุมบริหารโดยข้าราชการกรมประชาสัมพันธ์ ทำให้ การเสนอข่าวค่อนข้างเป็นแบบ “ราชการ” ชัยยะ วรพันธุ์ กล่าวว่า ส่วนใหญ่การทำข่าวจะทำตาม หมายกำหนดการในแต่ละวัน “การเสนอข่าวมันธรรมดา มันไม่มีอะไรหวือหวา ทำข่าวตามหมาย กำหนดการ ข่าวแปลกๆอะไร ไม่ค่อยมี ทำอะไรจะยุ่งยาก ต้องฟังผู้ใหญ่บริษัทอธิบดีหรือ รองอธิบดี ข้าราชการเค้าจะไม่ได้หวือหวามาก การเสนอลำดับข่าวเป็นภาคบังคับ ข่าวในวัง จะเป็นลำดับต้น นายกฯทหารรองลงมา หลังข่าวทำเนียบถึงจะเป็นข่าวอื่นๆ” (ชัยยะ วรพันธุ์, สัมภาษณ์, 28 ตุลาคม 2541)

สถานภาพของบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัดในระยะก่อนที่สรรพศิริจะเข้าไปบริหารนั้น โดยภาพรวมกำลังอยู่ในลักษณะคนไข้อาการหนักที่ต้องการแพทย์มือดีเข้าไปผ่าตัด

“ในยุคแรกของกิจการ โทรทัศน์ในประเทศไทยนั้น บริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัดสามารถดำเนินงานไปได้ อย่างดีสร้างผลงานและผลกำไรได้เป็นกอบเป็นกำ แต่หลังจากการเปลี่ยนผู้บริหารงานชุดแรก กิจการของบริษัทก็ทรุดลงเรื่อยๆ จนไม่สามารถเลี้ยงตัวได้” (เกริกเกียรติ พันธุ์พิพัฒน์และปนัดดา ธนสถิตย์, 2526: 147)

ประกอบกับเงื่อนไขของกฎหมายรัฐวิสาหกิจฉบับใหม่ ได้ห้ามข้าราชการประจำ ดำรงตำแหน่งในรัฐวิสาหกิจ ตั้งแต่ปี 2518 อาจจะเป็นจังหวะเวลาที่ต้องการบุคคลที่มีคุณสมบัติ เหมาะสม ที่จะเข้ามาปิดกวาดรัฐวิสาหกิจแห่งนี้ เพื่อไม่ให้ตกต่ำลงไปมากกว่านี้

สรรพสิทธิ์กับบริษัทไทยโทรทัศน์(พ.ศ.2518-พ.ศ.2519)

การกลับเข้าสู่บริษัทไทย โทรทัศน์ จำกัด องค์การรัฐวิสาหกิจถือสารมวชนของสรรพสิทธิ์ เกิดขึ้น เมื่อรัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติรัฐวิสาหกิจ พ.ศ.2518 กำหนดให้ข้าราชการประจำ ต้องพ้นจากตำแหน่งในรัฐวิสาหกิจทุกแห่ง มีผลบังคับใช้ในต้นปี 2518 ทำให้ข้าราชการ กรมประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะในตำแหน่งบริหารสูงสุดคือผู้จัดการบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด ซึ่งโดยระเบียบแล้ว จะมาจากรองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ต้องสละตำแหน่ง ทั้งนี้โดยขณะนั้น กรมประชาสัมพันธ์เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ร้อยละ 60 โดยมีกองทัพเรือ กองทัพบก กองทัพอากาศ และกรมตำรวจถือหุ้นละ ร้อยละ 10 “สืบเนื่องมาแต่กฎหมายรัฐวิสาหกิจกำหนดให้ข้าราชการ ต้องพ้นจากตำแหน่งในรัฐวิสาหกิจทุกแห่ง เป็นเหตุให้ผู้อำนวยการคนเดิมคือ รัศมีศักดิ์ วัฒนพานิช ต้องพ้นตำแหน่งไปและในขณะที่เดียวกันตำแหน่งกรรมการผู้จัดการที่ กำจัด ก็พานิช เป็นอยู่ปัจจุบัน ทางไทยทีวีช่อง 9 ก็จะหมดสิ้นภายในวันที่ 26 กุมภาพันธ์นี้ด้วย เป็นเหตุให้ผู้ที่ปรารถนาเข้ามา ไทยทีวีช่อง 9 วิ่งเดินกันขนานใหญ่สำหรับเข้าไปบงการครอบคลุมอำนาจดังกล่าว” (พิชัย วาสนาส่งวางแผนกลับมาคุมช่อง9. รายวัน, 2518: 4)

นอกจากตำแหน่งผู้จัดการบริษัทฯแล้ว ตำแหน่งอื่นๆ ในระดับบริหารรองลงคือ ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 และผู้อำนวยการสถานีวิทยุ ท.ท.ท. ก็ต้องหาบุคคล มาดำรงตำแหน่งข้าราชการประจำที่ต้องกลับเข้ากรมด้วย

ในช่วงปลายเดือนมกราคมและเดือนกุมภาพันธ์ของปี 2518 ในยุครัฐบาล หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมชเป็นนายกรัฐมนตรี ข่าวการเลือกเฟ้นบุคคลที่จะมาเป็นผู้บริหาร บริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด ต่างก็เป็นที่สนใจของสื่อมวลชน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์รายวันที่มี

การติดตามข่าว และต่างก็เถียงว่า ใครจะเข้าคุมบังเหียนองค์กรสื่อแห่งนี้ ซึ่งมีการวิพากษ์วิจารณ์ว่า บุคคลที่อยู่ในข่ายประกอบด้วย สรรพสิริ วิริยศิริ พิชัย วาสนาส่งและอาคม มกรานนท์ ซึ่งทั้งสามคนเป็นอดีตพนักงานของบริษัทฯ โดยบางฉบับเชียร์ให้นายอาคม มาดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานีวิทยุ ท.ท.ท. “ยังไม่มียี่แ้วผู้บริหารคนใหม่ไทยทีวีช่อง 9 แต่ข่าวว่า สรรพสิริ วิริยศิริ จะเป็นผู้เหมาะสมที่สุด วิทยุ ท.ท.ท. นั้นเขาเชียร์ อาคม มกรานนท์ นั่งเก้าอี้ ผอ.แต่รายหลังถ้าตกลงต้องลาออกจากกรมประชาสัมพันธ์”

(สรรพสิริเผยเข้าบริหารไทยทีวี. เดลินิวส์, 2518: 8)

ในขณะที่ยังไม่ได้มีการแต่งตั้งผู้จัดการบริษัท ไทยโทรทัศน์ แต่สรรพสิริก็มีความมุ่งมั่นในการจะเข้าไปแก้ปัญหาดังกล่าว รวมทั้งทำให้บริษัทฯ ทำหน้าที่สื่อมวลชนเพื่อส่วนรวม “สรรพสิริ วิริยศิริ ผู้ได้รับการ “เก็ง”ว่า จะมาดำรงตำแหน่งผู้จัดการบริษัท ไทยโทรทัศน์ คนใหม่ เผยแก่ “เดลินิวส์” ว่าหากได้รับการทาบทามอย่างเป็นทางการแล้ว ตนมีข้อเสนอเงื่อนไขหลายประการในการปรับปรุง รื้อระบบงานเก่าที่เป็นแพดเรื่อร้งร้ายยิ่งกว่ามะเร็งอยู่ในขณะนี้ ให้หมด มีการปรับปรุงเงินเดือน โดยจัดวิธีการหาเงินมาทางอื่น นอกจากนี้จะต้องให้กิจการเป็นสื่อมวลชนที่ทำเพื่อส่วนรวมและประเทศชาติ ไม่ใช่เพื่อตัวบุคคล หากทางคณะกรรมการบริษัทฯ ตกตงหลักการต่างๆ แล้ว ตนก็มีความยินดีที่จะเข้าไปบริหารงาน”

(สรรพสิริเผยเข้าบริหารไทยทีวี. เดลินิวส์, 2518: 8)

การคัดเลือกผู้ที่จะมาบริหารบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด ได้สรุปผลเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2518 เมื่อคณะกรรมการบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด ได้ประชุม ณ ที่ทำการของบริษัท ซึ่งขณะนั้นอยู่บางลำภู เขตพระนคร โดยที่ประชุมมีพลตรีประกอบ จารุมณี อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ เป็นประธาน และการพิจารณาเรื่องนี้เป็นการประชุมลับ “ที่ประชุมได้ให้เลขาฯจดบันทึกการประชุมออกจากห้องเหลือแต่คณะกรรมการได้ประชุมถึงจนถึงเวลา 17.50 น. จึงเสร็จการประชุม ซึ่งที่ประชุมได้แต่งตั้งให้ ประสงค์ ละออปกมิณ แห่งไทยทีวี. 3 ช่อง 3 ซึ่งเป็นม้ามีด ไม่มีใครคาดมาก่อน เป็น ผ.อ.คนใหม่ของช่อง 9 แทน รัชศักดิ์ วัฒนพานิช ซึ่งหันตำแหน่งตามพรบ.รัฐวิสาหกิจ ปี 2518 สรรพสิริ วิริยศิริเป็นกรรมการผู้จัดการสืบแทนกำจัด กิพานิช ซึ่งจะต้องกลับประจำกรมประชาสัมพันธ์และอาคม มกรานนท์ เป็นผู้อำนวยการสถานีวิทยุ ท.ท.ท.” (สรรพสิริจะทำทีวีแดนสนธยาให้เป็นแดนอรุโณทัย. ไทยรัฐ, 2518: 3)

สรรพสิริได้ก้าวขึ้นสู่จุดสูงสุดของชีวิตในการทำงานสื่อสารมวลชน ในตำแหน่งผู้บริหารสูงสุดองค์กรสื่อสารมวลชนของรัฐในรูปรัฐวิสาหกิจที่ชื่อว่า บริษัท ไทย โทรทัศน์ จำกัด ซึ่งเป็นหน่วยงานที่สรรพสิริได้เคยร่วมบุกเบิกไว้ นับตั้งแต่ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2498

อย่างไม่คาดฝันในคืนปี 2518 หลังจากที่ออกจากองค์กรนี้ไป 18 ปี “ผมก็ได้รับโทรศัพท์จาก พลตรีประกอบ จารุมณี อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ แต่ในฐานะประธานกรรมการ บริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด บอกเชิญให้ผมไปพบหน่อยที่ทีวีช่อง 9 บางลำพู ซึ่งผมรู้แล้วว่า เรื่องอะไรเพราะ “นคร วีระประวัตติ” โทร.มาบอกจาก “เคลิโนวส์” ว่า “เขาจะเชิญให้ไปเป็น กรรมการผู้จัดการบริษัท ไทยโทรทัศน์ เพราะกฎหมายใหม่ไม่ให้ข้าราชการทำงาน รัฐวิสาหกิจ”(สรรพศิริ วิรัชศิริ, 2537: 152)

อย่างไรก็ตามสรรพศิริยอมรับว่า การเข้ารับตำแหน่งผู้จัดการบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด เกิดขึ้นโดยที่ตนไม่เคยรู้จักกับพลตรีประกอบ จารุมณี อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ในขณะนั้น และก็ไม่ได้ทราบว่า ใครเป็นผู้ไปเสนอ

หลังจากได้รับทราบผลการแต่งตั้งของคณะกรรมการบริษัทฯ สรรพศิริได้ให้สัมภาษณ์ ผู้สื่อข่าว ยังคงยืนยันว่า จะทำงานเพื่อส่วนรวมมากกว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่ง “การเข้ารับตำแหน่งนี้ จะต้องมิเจื้อนใจ ซึ่งจะต้องเรียนกับอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ก่อนว่า ถ้าเข้าไปรับตำแหน่งแล้วต้องทำงานเพื่อผลประโยชน์ของคนใดคนหนึ่ง จะไม่รับตำแหน่งนี้ เพราะทำงานไม่ได้ผลไม่ควรทำ แต่ ถ้าช่อง 9 ทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเพื่อประชาชน และประเทศชาติในฐานะสื่อสารมวลชน ประเภทหนึ่งแล้ว ยินดีทำเต็มที่”(สรรพศิริจะทำทีวีแดนสนธยาให้เป็นแดนอรุโณทัย, ไทยรัฐ, 2518: 3)

การกลับมารับตำแหน่งงานอีกครั้งในบริษัท ไทยโทรทัศน์ นั้นสรรพศิริเห็นว่า จะเป็นโอกาสในการได้แสดงความสามารถในการทำงาน ในระยะที่ตนเองกำลังเริ่มเข้าสู่วัย 56 ปี “เป็นโอกาสสุดท้ายที่จะล้างอายให้ตัวเอง” ผมบอกกับตัวเองเมื่อไปนั่งอยู่ตรงหน้าประธาน กรรมการบริษัท ไทยโทรทัศน์ฯ และอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์พร้อมกับ “ประสงค์ ละออปักภิญญ” ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ทีวีสี ช่อง 9 และ “อาคม มกรานนท์” ซึ่งจะเป็น ผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียง ท.ท.ท.” ดังนั้นผมจึงขอบคุณและรับการแต่งตั้งทันทีโดยมี ข้อขอรับรองประการเดียว “เมื่อสิบแปดปีก่อนผมถูกปลดออก ดังนั้นเพื่อเป็นเกียรติและศักดิ์ศรี ขอกรุณาทำหนังสือเชิญผมสักฉบับ”(สรรพศิริ วิรัชศิริ, 2537: 153)

การเข้าบริหารงานในตำแหน่งผู้จัดการบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด (พ.ศ.2518)

ในการเข้าพบพลตรีประกอบจามณี อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ในฐานะประธานกรรมการบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด ในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2518 เพื่อรับตำแหน่งผู้จัดการบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด นั้น สรรพศิริได้เน้นอีกครั้งว่า จะบริหารงานบริษัทฯเพื่อประชาชนและประเทศไทย รวมทั้งจะปรับปรุงด้านข่าวด้วย โดยสรรพศิริได้ให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวในการหารือกับประธานบริษัทฯว่า จะล้างภาพองค์กรที่ได้ชื่อว่า “แดนสนธยา” ให้หมดไป “ได้เจรจาถึงหลักการและนโยบายต่างๆ ที่จะทำเพื่อให้ไทยทีวี พ้นจากคำว่า แดนสนธยา มาสู่อู่ไรท์หทัย ซึ่งท่านประธานเห็นชอบด้วย หลักการที่วางไว้คือให้ ทีวีช่อง 9 และ ท.ท.ท. ทำทุกอย่างเพื่อประชาชนและประเทศไทย ให้ได้ผลประโยชน์อย่างแท้จริง นอกจากให้ข่าวสารความรู้แล้ว ยังต้องให้ความคิดเพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประกอบคุณพินิจด้วย การปรับปรุงข่าวเพราะถือว่าเป็นศักดิ์ศรี ข่าวต้องให้ความรู้แก่ประชาชน มิใช่แถลงข่าว และจะเพิ่มการออกภาคข่าวให้มากขึ้น อาจจะออกหลายช่วง ในแต่ละช่วงจะเสนอข่าวให้น้อยลง ส่วนด้านรายการก็จะปรับปรุงเช่นกัน ซึ่งได้มอบหมายให้ประสงค์ ละออปิกมณี ผอ.ไปวางแผนโครงการ ดำเนินงาน โดยด่วน คาดว่าอย่างช้าอาทิตย์หน้าทราบแน่ สำหรับตัวประสงค์ ละออปิกมณี นั้นจะต้องลาออกจากทีวีช่อง 3 (ประสงค์ ละออปิกมณี ทำหน้าที่รองหัวหน้าฝ่ายรายการ สถานีโทรทัศน์ช่อง 3-ผู้แต่ง) ในด้านเจ้าหน้าที่พนักงานไทยโทรทัศน์นั้น ก.ก.ผู้จัดการอ้างว่าจะไม่มีการรุดคนงานออก หรือจ้างใหม่เพราะงานทีวี.ต้องใช้คนมากและทราบว่ บางคนมีความสามารถแค่ไปอยู่ในหน่วยงานที่ไม่ถูกต้องเลย ทำให้มีเวลาว่างมาก อาจตั้งหน่วยงานใหม่ โดยจะไม่จ้างคนเพิ่ม แต่จะดึงพนักงานจากที่ล้นงานมาประจำ เมื่อคนยังบริหาร อยู่จะไม่ทำให้พนักงานทุกคนเดือดร้อน... สำหรับด้านเจ้าหน้าที่ไทยทีวีนั้น วางใจรับรองจะไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ใคร ถ้าทำไม่ถูกต้องหรือทำผิด ก็จะไม่ไว้หน้าเช่นกัน ก.ก.ผู้จัดการไทยโทรทัศน์ คนล่าสุดกล่าว” (สรรพศิริจะทำทีวีแดนสนธยาให้เป็นแดนอู่ไรท์หทัย. ไทยรัฐ, 2518: 2)

ในการประชุมพนักงานของบริษัทฯ นอกจากในเรื่องการบริหารงาน แบบการกระจายอำนาจแล้ว สรรพศิริยังเน้นความเป็นอิสระในการเสนอข่าว “สรรพศิริ วิรัชศิริ ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งมีใจความว่า ก้าวเข้าไปในบริษัทไทยโทรทัศน์ ครั้งนี้จะไม่ก้าวเข้าไปขึ้นนั่งบนการด้วยการคุมอำนาจไว้กับตัวแต่อย่างใด แต่จะกระจายอำนาจออกไปให้แก่หัวหน้าฝ่ายแต่ละฝ่ายที่รับหน้าที่ไป โดยไม่ต้องรออำนาจสั่งการจากตนแต่อย่างใด ทั้งนี้เพื่อให้งานของบริษัทที่เป็นงานด้านธุรกิจดำเนินการไปได้อย่างคล่องฉับไวและทันเหตุการณ์ที่สุด สำหรับด้านข่าวที่จะบริการต่อประชาชนนั้นก็ยืนยันว่า จะไม่ตามกันด้วยการคอยรับบัญชาจากเบื้องบนแต่อย่างใดเหมือนกัน

งานใดที่เกิดขึ้น อันเป็นประโยชน์ต่อมวลชน ไทยทีวี่จะตามไปเจาะข่าวนั้นมาเสนอให้ทันการและตรงกับความเป็นจริง” (สรรพสิทธิเวชเข้าบริหารไทยทีวี่. บางลำพู. เคลินิวส์, 2518: 8)

การบุกเบิกและพัฒนางานข่าวโทรทัศน์ (พ.ศ.2518-พ.ศ.2519)

ในนโยบายหลักของสรรพสิทธิ ได้ให้ความสำคัญกับงานด้านข่าวโทรทัศน์และข่าววิทยุ โดยที่ถือว่า “ข่าวคือเกียรติและศักดิ์ศรี” ดังนั้นในการเริ่มงานบริหารบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด ซึ่งมีต่อมวลชน 2 ประเภทที่ต้องรับผิดชอบ คือสถานีโทรทัศน์ ช่อง 9 และ สถานีวิทยุกระจายเสียง ท.ท.ท.สรรพสิทธิก็ได้มอบนโยบายแก่นักงานผู้ปฏิบัติงาน โดยเน้นงานข่าวเป็นเรื่องสำคัญ “ผมก็นัดหมายขอพบกับเจ้าหน้าที่พนักงานทุกคนใน “ไทยทีวี่” และ “ท.ท.ท.” เพื่อยืนยันว่า “สถานีโทรทัศน์และวิทยุนี้เป็นรัฐวิสาหกิจเพื่อให้ข่าวสารความรู้ความบันเทิงแก่ปวงชนตามลำดับความสำคัญ มิใช่กลับกัน และข่าวคือเกียรติและศักดิ์ศรีของเรา”(สรรพสิทธิ วิรัชศิริ, 2537: 153)

สรรพสิทธิเริ่มเข้าไปปรับปรุงการทำงานในด้านข่าวและรายการ แต่ก็พบว่า หลายรายการมีผลประโยชน์โยงโย จึงเริ่มปรับปรุงในด้านข่าวก่อน “ผมเข้าไปทำตอนแรกผมรู้อยู่แล้วว่า ผมทำอะไรไม่ได้ ผมก็หันไปเปลี่ยนแปลงข่าว ซึ่งผมมีความรู้ย่อมชำนาญอยู่ ผมถนัดกว่าอย่างอื่น แล้วมันเป็นทางเดียวที่ผมจะทำได้ โดยไม่ต้องเสี่ยงภัยมากนัก เรื่องรายการผมยังไม่กล้าแตะเค้า ผมก็ปรับปรุงข่าว”(สรรพสิทธิ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2540)

หลังจากเข้ามาบริหารงานบริษัทไทยโทรทัศน์ของสรรพสิทธิ ได้ไม่ถึงเดือน ก็ได้มีปรับปรุงงานและพัฒนาทางด้านข่าวให้ดีขึ้น สร้างความสนใจให้กับผู้ชมได้มากขึ้น “มาดใหม่ไทย ที.วี.มีอะไรดีตั้งขึ้นเยอะ โดยเฉพาะด้านข่าวในประเทศ พูดได้คำเดียวว่า “กินขาด” โทรทัศน์ทุกช่อง ความใหม่ที่ปรากฏชัดคือ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงด้านข่าว ส่วนรายการอื่นๆ ยังไม่มีอะไรจะต้องพูดถึงกันเป็นพิเศษ รายงานข่าวยุคหลังของ ไทย ที.วี.ช่อง 9 สัมผัสประชาชนมากขึ้น มีความฉับไว ก้าวทันเหตุการณ์ ทิศทางข่าวกว้างขวางขึ้น มีบรรยากาศของประชาธิปไตยคลุกเคล้าอยู่พอสมควร ผมหมายถึงว่า ข่าวจากไทยที.วี.ยุคนี้มีได้เสนอ แต่ข่าวจากรัฐบาลหรือสัมภาษณ์เฉพาะผู้เกี่ยวข้อง ในวงการรัฐบาลเท่านั้น แต่กระจายความเห็นของส.ส.ฝ่ายค้าน ประชาชนคนเดินถนนมากขึ้น ดังเช่นวันที่รัฐบาลประกาศนโยบายจะให้ชาวบ้านนั่งรถเมล์ฟรี นักข่าวก็ออกตระเวนถามความรู้สึกจากคนรถเมล์และคนนั่ง รวมทั้งคนหลายอาชีพในทันทีทันใด เป็นการสัมภาษณ์กันสดๆ ในแบบถึงลูกถึงคน บางคนสวดนรกๆ เข้าให้ก็มี นอกจากนี้ยังได้เปิดข่าวออกไปสู่ชนบทเข้าใจว่าจะเป็นความคิดของ คุณสรรพสิทธิ วิรัชศิริ ผู้จัดการคนใหม่ซึ่งมี “เลือนนักข่าว” อยู่เต็มตัว จะมีภาพข่าวอะไรที่น่าดูมากไปกว่า ข่าวที่เจาะเข้าไปถึงชีวิตชาวบ้านและปัญหารอบด้าน ที่เกิดขึ้น

อย่างถึงแก่น ผมนึกชื่นชมข่าวไทย ที.วี.อยู่ในใจนานแล้วนับตั้งแต่เปลี่ยนทิศทางเสนอข่าวใหม่ ทันทีที่รัฐบาลตั้งเลขาธิการแทนเทม โกว์ ฎีก์ข่าวการทำเหมืองแร่ที่พังงาก็ปรากฏสู่จอทีวีทันที และทันทีที่มีข่าวชาวเขมรกลายเป็นฝั่งแดง ภาพข่าวการอพยพและสภาพชายแดนไทย และเขมรก็ปรากฏขึ้นอย่างมีชีวิตชีวา โดยเฉพาะข่าวจะ “กินขาด” ช่องอื่นเท่านั้น แม้ฝีมือกล้อง ผมกล้ารับรองได้ว่าไม่มีช่องอื่นทาบ ดูแล้วเหมือนข่าวต่างประเทศที่ฉายตามทีวีทั่วโลก ล่าสุด เมื่อคืนวันวานนี้เอง เมื่อทราบข่าวทหารปราบผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ที่ทุ่งช้าง เลือดนักข่าวของคุณสรรพศิริก็เดือดพล่าน อครนทนต์ไม่ไหว คราวนี้ออกสำแดงฝีมือเองพร้อมด้วย ชัยยะ วรพันธ์ ภาพข่าวที่ปรากฏว่า ในจอทีวีส่วนมาก จึงเป็นภาพเหตุการณ์สดๆ ถึงถูกถึงคน ดูมันทันใจ ภาพที่ปรากฏมันเป็นเรื่องราวของมนุษย์ เรื่องของชีวิตที่เกี่ยวข้องถึงกันหมด มันเป็นหน้าที่ที่ “สื่อมวลชน” จะต้องสะท้อนออกมาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้”(เพชร พนมทวน, 2518: 8)

สรรพศิริได้ให้คำขวัญของการรายงานข่าวบริษัทไทยโทรทัศน์ ซึ่งก่อนหน้านั้นยังไม่มีใครใช้คำขวัญของการเสนอข่าว แต่สรรพศิริได้ใช้เป็นคำโฆษณาเพื่อสะท้อนภาพของการทำงาน ในฐานะสื่อมวลชนที่ต้องเสนอข่าวสดและทันเหตุการณ์ โดยข่าววิทยุใช้คำว่า “ข่าวล่ามาทันที” และข่าวโทรทัศน์ใช้คำว่า “ข่าวล่ามาเร็ว” ทั้งนี้โดยได้พัฒนางานในการรายงานข่าววิทยุ ด้วยการนำระบบวิทยุสื่อสารเคลื่อนที่แบบมือถือ(walky talky) ถ่ายทอดสดผ่านระบบกระจายเสียง ทำให้สามารถรายงานข่าวสดออกอากาศทางสถานีวิทยุของ ท.ท.ท.จากสถานที่เกิดเหตุได้ทันที ส่วนด้านข่าวโทรทัศน์ ก็ได้ริเริ่มให้รถที่ออกไปทำข่าว ติดเครื่องหมายให้เห็นชัดเจนว่า เป็นรถข่าวของช่อง 9 เพื่อสื่อให้ประชาชนเห็นว่า ไม่ว่าจะเกิดเหตุการณ์ที่เป็นข่าวที่ไหน ได้มีสื่อมวลชนรู้เห็นและจะเป็นประจักษ์พยานในการรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสู่สาธารณชน “ผมเป็นคนแรกที่ตั้งให้รถข่าว มีหนังสือตัวโตๆว่า ข่าว ซึ่งหมายถึง I am here. ฝรั่งเศสถือ ถ้ามีสื่อมวลชนจับตาอยู่ คนนั้นอาจจะเหนียมไม่กล้าจะทำอะไรไม่ได้”(สรรพศิริ วิรอยศิริ, สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2540)

อย่างไรก็ตามแม้สรรพศิริจะได้พยายามปรับปรุงการเสนอข่าว เนื่องจากความเป็นองค์กรที่อิงกับระบบราชการ โดยเฉพาะความเกี่ยวข้องกับกรมประชาสัมพันธ์ ก็ทำให้ยังคงรูปแบบของการลำดับข่าวไว้เหมือนเดิม “คุณสรรพศิริเข้ามายังไม่เปลี่ยน ได้รูปข่าวเปลี่ยนแปลงให้คนสนใจไว้บ้าง มีพาดหัว เข้ามานิดหน่อย เหมือนชวนคนดู ส่วนอื่นๆ มันเป็นเรื่องระเบียบของกรมประชาสัมพันธ์ ระยนั้นการแข่งขัน ไม่คู่เคียดเพราะตัวคนกุมมาจากที่เดียวกัน ช่อง 9 ช่อง 3 มาจากกรมประชาสัมพันธ์ ข่าวช่อง 5 ช่อง 7 มาจากกองทัพ”(ชัยยะ วรพันธ์, สัมภาษณ์, 28 ตุลาคม 2541)

แต่ถึงกระนั้นการปรับปรุงเนื้อหา การจับประเด็น การเสนอข่าวอย่างหลากหลาย และการเสนอข่าวที่คนสนใจ(human interest) รวมทั้งให้ความสำคัญในการเสนอข่าวรวดเร็วและทันเหตุการณ์ ทำให้ข่าวโทรทัศน์ช่อง 9 บางขุนพรหม เป็นที่สนใจมากขึ้น “แกเข้ามาข่าวดีขึ้น คนเชื่อถือ สปอนเซอร์เยอะขึ้น แกทุ่มเทกับข่าวเยอะ แกทำมาก จะให้มันดี มีเหตุการณ์อะไรจะรีบส่งคนไปทำข่าว”(ชัยยะ วรพันธ์, สัมภาษณ์, 28 ตุลาคม 2541)

นอกจากนี้สรรพศิริยังได้ปรับปรุงผู้ประกาศข่าว โดยเริ่มรับผู้หญิงมาอ่านข่าวต่างประเทศเป็นอันดับแรก จากเดิมที่มีแต่ผู้ชาย โดยให้อ่านคู่กับผู้ประกาศชายที่อ่านข่าวในประเทศ ส่วนใหญ่มาจากกรมประชาสัมพันธ์ เช่น ธาดา เต็มบุญเกียรติ, ประพจน์ ศาครบุตร, ทะเบียน จารุจินดา อากม มกรานนท์และสมจินต์ ธรรมทัต โดยผู้ประกาศหญิงที่รับเข้ามาใหม่ประกอบด้วย ฉวีวรรณ เจริญสุข, ดวงใจ มหารักขกะ เป็นต้น

ทั้งนี้สรรพศิริ มีวิธีการของตนเองในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ประกาศหญิง ดวงใจ มหารักขกะ กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า “ บ่ายวันหนึ่งแกส่งสคริปต์ให้ไปห้องส่ง ให้ไปอ่าน เข้าห้องส่งเราก็นั่งอ่านๆปากเปล่า ไม่ได้ซ้อมมาก่อน แล้วแกก็บอกว่า คืนนี้มาอ่านหน่อยนะ งงมาก ไม่ได้แต่งตัวอะไรเลย คำเชื่อใจเรา ก็ได้ถามเค้าหลังจากนั้นอีกหลายปี เค้าบอกว่า เค้าเชื่อมั่นอยู่แล้ว แต่ที่เค้าต้องการคือ ให้เราภูมิใจตัวเราเองว่า ขนาดเค้าเป็นผู้จัดการเค้ายังเชื่อมั่น ทำให้เราภูมิใจเราเอง เค้าดูมาแล้ว มันค่อนข้างจริง เค้าคัดเลือกมาแล้ว แต่เราไม่รู้ตัว ให้รุ่นที่เป็นคนสอนตอนนั้นแกทำให้เรารู้สึกว่า เห็นบีบใช้ได้เลย ต้องการให้เราภูมิใจ ให้เกียรติดูซิเห็นบีบใช้ได้เลย” (ดวงใจ มหารักขกะ, สัมภาษณ์, 28 ตุลาคม 2541)

ส่วนการฝึกผู้สื่อข่าวที่รับเข้ามาใหม่นั้น สรรพศิริได้มอบหมายให้ผู้สื่อข่าวรุ่นพี่เป็นคนฝึก

การทำหน้าที่ผู้สื่อข่าวในขณะที่เป็นผู้จัดการบริษัท ไทยโทรทัศน์ (พ.ศ.2518-พ.ศ.2519)

แม้ว่าจะเข้าคุมบังเหียนสูงสุดขององค์กรสื่อสารมวลชนที่มีทั้งวิทยุและโทรทัศน์ แต่สรรพศิริ ก็ยังรักที่จะลงไปทำงานข่าวด้วยตนเองเหมือนเมื่อครั้ง 18 ปีก่อนที่ทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายข่าวของบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด โดยชอบที่จะออกไปทำข่าวในสมรภูมิการรบระหว่างรัฐบาลกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ สรรพศิริกล่าวว่า ทำไปเพราะสถานการณ์นั้นเสี่ยงภัยมาก “ผมเป็นผู้บริหารสูงสุดของสถาบันสื่อสารมวลชนคนเดียวที่ควักกล่องถ่ายหนังบุกไปทำข่าวในหลายๆ ครั้งด้วยตนเอง ก็จะทำให้ผมทำยังไง ในเมื่อผมไม่มีปัญญาหาเงินมาตอบแทนความเสี่ยง ชีวิตของคนข่าวและช่างภาพ ได้มากกว่าเงินเดือนเพียงไม่ถึงสามพันบาท ผมใช้เขาไปตาย

ไม่ได้ แต่ผมตายแทนเขาได้”(สรรพสิริ วิรยศิริ ผมเป็นคนข่าวกคนหนึ่ง ก็แต่นั้น หน้า 153-154) ส่วนชัยยะ วรพันธ์ ช่างภาพที่ร่วมงานกับสรรพสิริมากที่สุดคนหนึ่ง เห็นว่า สรรพสิริลงไปทำข่าวเองเพราะใจรักงานข่าว “แกไปได้แจะไปเอง แกทุ่มเทชีวิตจิตใจให้กับข่าว รู้แล้วแจะไปทันที” (ชัยยะ วรพันธ์, สัมภาษณ์, 28 ตุลาคม 2541)

นอกเหนือจากนี้สรรพสิริยังเห็นว่า การที่ตนเองได้เข้าไปทำข่าวเองยังทำให้มีโอกาสในการได้ข่าวที่ลึกและได้ข่าวพิเศษสูงกว่าผู้สื่อข่าวคนอื่น โดยเฉพาะข่าวสถานการณ์การก่อร้ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งสรรพสิริได้ติดตามทำข่าวมากกว่า 10 ปี “ซึ่งกว่านั้นความสัมพันธ์โยงโยกสัดซิด ที่มีอยู่ตลอดมา กับบรรดาเจ้าหน้าที่และส่วนงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้ความสะดวกรับไวได้ข่าวเหนือกว่าเป็นของง่ายสำหรับผม”(สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 154)

ในช่วงระยะที่สรรพสิริ เข้าไปทำข่าวสถานการณ์ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในสมรภูมิต่างๆ ช่างภาพคู่ใจที่สรรพสิริมักจะเลือกไปทำงานด้วยคือ ชัยยะ วรพันธ์ การทำงานเป็นทีมระหว่างผู้สื่อข่าวกับช่างภาพ ถือเป็นหัวใจของการทำงานข่าวโทรทัศน์ “ที่เลือกผมเพราะไปกันบ่อย ทำอะไรพอรู้ใจ ใช้กล้องหนัง ขาดังยังไม่มิใช่ ถ้าของเขอะแจะช่วยถือ เค้าถือว่า เค้าเป็นผู้สื่อข่าวไม่ได้ถือว่าเป็นผู้จัดการ ถ้าทำงานอย่างนี้เราทำเต็มที่ แกก็ทำงานเหมือนพวกเรากคนหนึ่งไม่ได้ถือด้ว”(ชัยยะ วรพันธ์, สัมภาษณ์, 28 ตุลาคม 2541) ชัยยะ วรพันธ์ กล่าวว่า การที่คนระดับผู้จัดการลงมาทำข่าวเอง ทำให้ตนเองเกิดความไม่กลัวในการเข้าไปถ่ายภาพในสถานที่เสี่ยงภัย “เราเป็นแค่ช่างภาพ ตัวเค้าเป็นผู้จัดการเค้ายังกล้า แล้วเราทำไมจะไม่กล้า เค้ากล้าเสี่ยง เราก็กกล้าเสี่ยง”(ชัยยะ วรพันธ์, สัมภาษณ์, 28 ตุลาคม 2541)

การทำงานข่าวโทรทัศน์ แม้ว่าจะมีเป็นการทำงานร่วมกันเพียงผู้สื่อข่าวและช่างภาพ แต่การทำงานที่แข่งกับเวลา และขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปดังนั้นการประสานงานและความสามารถ จึงเป็นสิ่งสำคัญ ชัยยะเล่าถึงการทำงานกับสรรพสิริว่า จะหารือกันก่อนที่จะถ่ายภาพข่าว “พูดถึงเรื่องการทำงานร่วมกัน ตามที่หาข่าวมาได้แจะมาเล่าให้ฟัง ถ้าเค้าพูดมาให้เรา เราก็จะถ่ายอย่างที่ได้เค้าเล่าให้ฟัง ว่ามันมีเหตุการณ์อย่างนี้ๆ ทำงานด้วยกันไม่ยาก เราเป็นคนทำงานเร็ว เค้าไม่ต้องห่วงไม่ต้องพะวง พูดกันเสร็จ ก็จะรู้ว่า ต้องทำอะไรกันบ้าง เค้าชอบคนเร็ว ทำงานเร็ว ไม่ต้องพูดกันมากรู้งาน”(ชัยยะ วรพันธ์, สัมภาษณ์, 28 ตุลาคม 2541)

นอกจากนี้ในการทำงานข่าวยังต้องมีความคล่องตัวสูง สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างฉับพลัน ชัยยะ กล่าวถึงการทำข่าวสถานการณ์สู้รบที่เขาถือ “ตอนแรกไปเขาคือ กะว่าจะไปดูทหารบาดเจ็บพวกนี้อะ โรนิตหน้อย แต่พอไปเห็นรู้สึกมันจะรุนแรงมาก คุณสรรพมาปรึกษาว่า

จะลองเข้าไปถึงที่ปะทะเลย จะไปไหนจะปรึกษากันก่อนเพราะมันเป็นที่อันตราย ถ้าไปโดนอะไร มาตาย ทางทหารถึงได้เบรค พอปรึกษาเสร็จ จะต้องหาทางช่วยตัวเองเพราะทหารไม่อำนวยความสะดวก ถ้าไม่อยากให้เราเข้าไปเพราะไม่อยากให้เกิดอันตรายเพราะนายคงสั่งไว้ ขึ้นฮ.ลำโหนดรวมกัน เครื่องไม่ยอมออก ก็ต้องแยกลำ ขึ้นลำโหนดก็ได้ก็ขึ้น เข้าไปพื้นที่กำลังปะทะกัน ชักประเดี้ยวเครื่องแกก็ลงตาม ถ้ายิ่งนั่นใจก็กลัว ปืนก็ดัง เจ้าเป็นผู้ใหญ่มาก เจ้าก็ไม่กลัว กลัวไม่กลัว แต่ระวังตัวกันมาก คุณสรรพไม่แสดงท่าทีว่ากลัว เข้าไปคุยกับทหาร ให้กำลังใจ แยกข่าวเหมือนผู้สื่อข่าว”(ชัยยะ วรพันธ์, สัมภาษณ์, 28 ตุลาคม 2541)

ข่าวหลายข่าวที่ทีวีช่อง 9 ได้มาแต่เพียงช่องเดียวเป็นเพราะการทำข่าวของสรรพสิริ เช่น สถานการณ์ก่อนการร้ายที่บ้านห้วยโก๋น ข่าวสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเสด็จทรงเยี่ยม ฐานทหารในแนวหน้าที่ทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ข่าวการสัมภาษณ์นายทหารลาวฝ่ายขวา “นายพลวังเปา”ที่ประเทศลาว

นอกจากในการเข้าถึงแหล่งข่าวและความสามารถในการเข้าไปทำข่าวในสถานการณ์ต่างๆ แล้ว จุดเด่นของการทำงานให้หน้าที่ผู้สื่อข่าวของสรรพสิริ ยังอยู่ที่การจับประเด็น “แกเข้าใจอะไรหลายอย่าง พุดคุยวิธีการหาข่าว วิธีการเขียนข่าว แกเข้าใจพุด จุดเด่นแกมีอะไรหลายอย่าง ประเด็นข่าวที่แกทำแกเข้าใจหยิบประเด็น พอแกเห็นอะไรพริบ แกเล่าได้เป็นฉากในความคิด แกมาพุดได้ วิธีการเขียนแกเก่ง”(ชัยยะ วรพันธ์, สัมภาษณ์, 28 ตุลาคม 2541)

การบริหารงานในตำแหน่งผู้จัดการบริษัท ไทยโทรทัศน์ (พ.ศ.2518-พ.ศ.2519)

ในส่วนของการบริหารงานนั้นสรรพสิริได้เปรียบบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด ซึ่งตนได้เคยเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้ร่วมกับดอกเสนาเข้มก่อสร้างบ้านหลังนี้ เมื่อเข้ามาเป็นผู้จัดการบริษัทฯ ก็หวังจะเห็นบ้านหลังนี้ มีความสวยงาม แต่เมื่อเข้าไปตรวจสอบจริงแล้ว ความหวังนั้นอาจจะกลางเดือน เนื่องจากบริษัท ประสบปัญหาการ โกงกินมาก ในหลายเรื่อง เช่น กรณีที่บริษัท ได้รับสัมปทาน เปิดบริการขายเครื่องรับ โทรทัศน์ โดยเป็นผู้จำหน่ายแต่เพียงผู้เดียวในประเทศ “ให้ผมไปล้างส้วม เช่น เครื่องรับขายไปไหน เครื่องรับขายเงินอยู่ที่ไหน ต้องตั้งกรรมการสอบสวนหมักหมม 20 ปี ไม่พอใจแต่ยินดีทำเพราะถือว่ารักและสร้างขึ้นมาเอง”(สรรพสิริ วิรยศิริ, สัมภาษณ์, 14 กรกฎาคม 2540)

นอกจากนี้ยังมีปัญหาเครื่องรับ โทรทัศน์ที่บริษัทฯ แจกให้กับบุคคลบางคนซึ่งต้องติดตามว่า ไปอยู่ที่ใครบ้าง เงินรายได้สูญหายไปบางส่วน นอกจากปัญหาการโกงกินที่พบตั้งแต่เริ่มเข้าไป

รับงานแล้ว ยังประสบกับปัญหาค่าใช้จ่ายสูง โดยเฉพาะปัญหาการจ่ายค่าล่วงเวลาของพนักงาน “ปัญหาโอทีที่ค่าใช้จ่ายสูงมากในททท. โอทีให้เฉพาะกลางคืนเขียนข่าวก็โอ.เค. ทำงานเป็นกะได้หรือไม่ ต้องเอ็กซ์ตรี่า ทุกคนกิน โอที ทุกวัน กลางวันไม่ได้ทำ รายได้จากการโฆษณา อุดหนุนจากทีวี ช่อง 3 เดือนละล้านหรือใจ พิจารณาและลดค่าใช้จ่าย 3 ล้านขึ้นไป ไปไม่รอดแน่” (สรรพศิริ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 14 กรกฎาคม 2540) ในแง่รายได้นั้น บริษัทนอกจากจะได้รับเงินอุดหนุนจากสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ซึ่งเป็นไปตามสัมปทาน แล้วยังมีรายได้จากการโฆษณาทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 และสถานีวิทยุ ท.ท.ท. สรรพศิริ ได้เป้าหมายในการทำงานในระยะแรกไว้ 3 ประการคือ การพัฒนางาน ลดค่าใช้จ่ายและแก้ปัญหาการทุจริตด้วย

ในช่วงปีคือปี 2518 สรรพศิริต้องหมดเวลาส่วนใหญ่ไปในงานที่ไม่ใช่เชิงสร้างสรรค์ และเป็นปัญหาที่รบกวนให้คนมาชำระล้าง รวมทั้งลดค่าใช้จ่ายในด้านต่างๆ การเข้ามาทำงานอีกครั้งในบริษัทไทย โทรทัศน์ แตกต่างจากการเข้ามาทำงานครั้งแรก “ผมเข้าไปทำงานช่อง 4 ตั้งแต่เริ่มต้น ผมสบายใจมาก เป็นเหมือนเรียกว่า Clean sheet of paper เอากระดาษเปล่ามา ผมจะเขียนอะไรลงไปก็ได้ แต่ไอ้เนี่ยมันกระดาษคนเขียน ชะเปรอะแล้ว ผมไม่รู้จะเขียนลงไปตรงไหนแล้ว” (สรรพศิริ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2540) เนื่องจากการเข้าไปตรวจสอบการทุจริตก็ทำให้กระทบกับเป้าหมายในการพัฒนางาน “ไอ้การที่จะพัฒนาช่องนี้พร้อมๆกัน มันยาก คนทำงานส่วนใหญ่เนี่ยจะต้องเข้ามาเป็นกรรมการ หัวหน้าฝ่ายต่างๆต้องเป็นกรรมการตลอดเวลาของปีแรก เกือบไม่มีเวลาทำงาน ในปี 18 หมายความว่าเข้าไปข้างขี้อย่างเดียว ก็ตายแล้วละ ซึ่ง ผมก็ทำอย่างเต็มความสามารถที่ผมจะทำได้” (สรรพศิริ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2540)

ในการแก้ปัญหาพนักงานไปทำงานในหน่วยงานอื่น ที่ไม่ใช่บริษัท ไทยโทรทัศน์นั้น ในต้นเดือนกุมภาพันธ์ 2519 สรรพศิริก็ได้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนนายอาคม มกรานนท์ ผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียงท.ท.ท. ในการที่ไปทำหน้าที่โฆษกรายการนาทิตองและรายการประจูดวง ของสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 ที ซึ่งนายอาคมได้ทำหน้าที่นี้เป็นเวลาหลายปี ก่อนจะเข้ามาเป็นผู้บริหารของสถานีวิทยุท.ท.ท.และไม่ยอมเมื่อเป็นผู้บริหารของบริษัท ไทยโทรทัศน์แล้ว ก็ยังไม่ยอมเลิกทำหน้าที่ดังกล่าว นอกจากนี้สรรพศิริยังได้ให้สอบสวนการกระทำต่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ จนกระทั่งสรรพศิริได้สั่งพักงาน และนายอาคม มกรานนท์ ที่หนังสือพิมพ์ให้สมญานามว่า “โฆษกแห่งชาติ” ได้เข้าร้องเรียนนายกรัฐมนตรีเกรงว่าคนไม่ได้รับความเป็นธรรมในการสอบสวน พร้อมกันนั้นนายอาคมได้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า ตนเองถูกกลั่นแกล้ง

“เมื่ออุกรุมเร้าถ้ามถึงความขัดแย้งระหว่างกันว่ามีอะไรหรือไม่ นายอาคม กล่าวว่า มันเป็นเรื่องของการเมือง และการบริหาร แต่ก็ไม่อยากจะทำอะไรให้มากไปกว่านี้ อยากรู้ก็ตาม ขณะนี้ก็ไม่ได้ไปทำงานที่ ททท.แล้ว แต่ไปทำงานตามที่รับไว้เป็นส่วนตัวอย่างเดียวหลายแห่ง”

(บ้านเมือง, 2519: 3) ปัญหาของนายอาคมนี้ ทำให้สรรพสิริต้องรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียงททท.อีกตำแหน่ง โดยเป็นคำสั่งของนายรักศักดิ์ วัฒนพานิช อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ในฐานะประธานคณะกรรมการบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด

แม้ว่าการปรับปรุงรายการข่าวจะดำเนินไปได้ด้วยดี รวมทั้งการแก้ปัญหาต่างๆ ในบริษัทๆ ก็มุ่งที่จะทำให้บริษัทลดปัญหาต่างๆ ลง แต่เมื่อสรรพสิริก็ได้หันกลับมามองในส่วนของการรายการอีกครั้งแต่ก็พบว่า มีปัญหา “พอแคะเรื่องรายการ ชักจะมีปัญหาแล้วละ”

(สรรพสิริ วิรยศิริ, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2540) มีอุปสรรคหลายประการในการปรับปรุงงาน “ผมไม่มีความรู้ความสามารถเก่งกาจอะไร ผมไม่มีวาสนานอกจากว่าเขาหาใครไม่ได้ก็หันมาไล่ให้ผม ผมไม่มีบาร์มี ไม่มีเส้นสาย ไม่เคยอิงใครนอกจากของตัวเอง ผมแคะอะไรไม่ได้ แคะใครก็ไม่ได้ ขอบอะไรก็ไม่ได้”(สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 157)

ซึ่งสรรพสิริก็ได้สังเกตเห็นว่า ตนเองควรจะหากิจกรรมบางอย่างที่จะช่วยเป็นเกราะป้องกันตัว กิจกรรมที่ว่านี้ ก็คือการตั้งคณะไทยช่วยไทย

สรรพสิริได้ริเริ่มให้สื่อโทรทัศน์ทำหน้าที่ตัวกลาง ในการประสานความช่วยเหลือในการบรรเทาสาธารณภัยต่างๆ โดยได้ตั้ง “คณะไทยช่วยไทย” และจัดรายการ ไทยช่วยไทย ทุกค่ำวันอาทิตย์ ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 เพื่อรวบรวมการบริจาคทั้งเงิน และเครื่องอุปโภคและบริโภค ซึ่งก็ได้รับบริจาคเงินในรายการถึงครั้งละ 1 ล้านบาท “ผมก็ตั้งคณะไทยช่วยไทยขึ้นมา มีหลักการว่า จะต้องเตรียมพร้อมเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบเคราะห์กรรมจากอุทกภัย ภัยธรรมชาติ จากวาตภัย จากไฟไหม้ น้ำท่วม และผู้ประสบเคราะห์กรรมจากการกระทำของมนุษย์ เช่น จากการกระทำของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ผมก็รวบรวมสมัครพรรคพวกของผมออกไปเยี่ยมเยียนทหารชายแดน ไปทำอะไรรต่ออะไร และจัดรายการ ไทยช่วยไทย”(สรรพสิริ วิรยศิริ, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2540)

ดังที่กล่าวแล้วว่า คณะไทยช่วยไทย นอกจากจะเป็นเกราะกำบังให้สรรพสิริ ในการแสวงหาความร่วมมือในหมู่คณะ การสร้างสรรคงานในลักษณะการให้สงเคราะห์แก่ผู้ประสบภัยแล้ว สรรพสิริยังถือว่า เป็นหน้าที่ของสื่อมวลชนด้วย “ผมเอาของเดินทางไปเยี่ยม อันนี้เพื่อเป็นเกราะกำบังและเพื่อชื่อเสียงของช่อง 9 ว่าเป็นสื่อมวลชนที่แท้จริง สื่อสารมวลชนต้องมี

ความเอื้ออาทรห่วงใย ต้องทำอะไรที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนประเทศชาติด้วย ไม่ใช่เพียงแค่จะหาตั้งค้อย่างเดียว นี่ตามหลักนโยบายของผม ซึ่งผมยืนยันว่า เป็นสิ่งที่ถูก ผมก็ใช้เวลาไปเป็นอันมากทีเดียวในการทำคณะไทยช่วยไทย”(สรรพสิริ วิริยศิริ, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2540)

รายการไทยช่วยไทยได้อาศัยความร่วมมือจากนักแสดงของบริษัทไทยโทรทัศน์ รวมทั้งนักประพันธ์และนักดนตรี เช่น สง่า อารัมภีร์ จนเป็นคณะที่รวบรวมความช่วยเหลือได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งก็อาจจะเป็นต้นแบบของการจัดรายการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในระยะหลัง โครงการที่เด่นโครงการหนึ่งคือการรวบรวมเงินปรับปรุงเฮลิคอปเตอร์ เพื่อใช้ในการพยาบาล ซึ่งเกิดจากความคิดของสรรพสิริ ที่ได้มาจากการตระเวนทำข่าวสงคราม โคนเดินทางด้วยเฮลิคอปเตอร์ “เมื่อปี 2491 ขณะที่ เป็นหัวหน้าแผนกสื่อข่าวกรมประชาสัมพันธ์ เข้าใจว่า ผมจะเป็นเอกชนพลเรือนคนแรกในเมืองไทยที่ได้ขี่ “เฮลิคอปเตอร์” ตอนที่บริษัทฝรั่งเศสเอามาสาธิตให้ชม ที่สนามเสือป่า ตั้งแต่นั้นผมก็เป็นโรค “เฮลิคอปเตอร์ขึ้นสมอง” (สรรพสิริ วิริยศิริ, 2537: 158) และจากประสบการณ์การทำข่าวที่พบว่า การใช้เฮลิคอปเตอร์ถ้าเลี้ยงผู้บาดเจ็บจากการสู้รบ จะสามารถช่วยชีวิตบรรดาผู้รับใช้ชาติได้เป็นจำนวนมากและทันก่อนที่ชีวิต ดังนั้นสรรพสิริได้ตั้งเป้าหมายในการระดมการบริจาค เพื่อจัดหาเฮลิคอปเตอร์เพื่อใช้ในการพยาบาล

ความขัดแย้งกับสื่อและการเมืองก่อนเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519

ในขณะที่สรรพสิริเข้าไปบริหารงานของบริษัทไทยโทรทัศน์ สถานการณ์ทางการเมืองในระบอบนั้นเริ่มมีการผันผวน หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีนำพรรคกิจสังคมซึ่งมีเพียง 18 ที่นั่งในสภาตั้งพรรคอื่นๆตั้งรัฐบาลผสม โดยมีเสียงสนับสนุนไม่มาก รัฐบาลประคับประคองตัวได้ไม่นาน ก็ต้องมีเหตุให้ยุบสภาเพื่อเลือกตั้งใหม่ ซึ่งการเสนอข่าวของวิฑูรย์ ท.ท.ท.และทีวีช่อง 9 ในวันที่มีการยุบสภานั้นเอง ก็มีผลให้สรรพสิริถูกตั้งคณะกรรมการสอบสวนในเรื่องการสัมภาษณ์ ส.ส.ฝ่ายค้านที่ถือว่า เป็นฝ่ายซ้าย “เมื่อสมัยนั้นยังอยู่ในยุคประชาธิปไตย “ปากว่าตาขยิบ” พอวิฑูรย์ท.ท.ท.และทีวีช่อง 9 ออกข่าวสัมภาษณ์ผู้ฝ่ายค้านอย่างเช่นอดีต ส.ส.“ใจแสง สุกใส” เข้าทำนองจะได้เรื่อง ท่านผู้รักษาการนายกฯยังกุมอำนาจบริหารสูงสุด โมโหโกรธา ไม่รู้ว่าถูกใคร ไปใส่ไฟยุเข้า สั่งการทันทีให้สำนักนายกรัฐมนตรีตั้งกรรมการสอบสวนผู้บริหารรัฐวิสาหกิจ “ไทยโทรทัศน์” โดยตั้งข้อหาสงสัยไอ้หมอนี่ที่จะเป็นคอมมิวนิสต์แน่ ไม่งั้นมันจะปล่อยให้เสนอข่าวความเดือดร้อนของชาวเรือสวน เป็นคู่เป็นแควไปได้ยังไง เมื่อตอนน้ำท่วมใหญ่ที่ไม่ใช่เป็นความผิดของรัฐบาลชกกะหนอย มีหน้าซ้ำตอนนี่ยังค้นสัมภาษณ์ ส.ส.ฝ่ายซ้ายให้คำรัฐบาลชะอีก” (สรรพสิริ วิริยศิริ, 2537: 162)

สรรพสิริถูกตั้งคณะกรรมการสอบสวน แต่ก็รอดตัวได้เพราะพลตรีประกอบ จารุมณี อดีตอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ประธานคณะกรรมการบริษัทไทยโทรทัศน์ ซึ่งขณะนั้น ดำรงตำแหน่งในสำนักนายกรัฐมนตรีและเป็นกรรมการสอบสวน ได้สรุปสำนวนว่า สรรพสิริไม่มี หน้าที่ว่าจะเป็นคอมมิวนิสต์ แต่เป็นเพียงคนประเภทเถรตรง ชัยยะ วรพันธ์ ช่างภาพที่ทำงานคู่กับ สรรพสิริบ่อยครั้ง เห็นว่า จุดอ่อนของสรรพสิริอยู่ที่การทำอะไรตรงไปตรงมา “เป็นคนตรงถือว่าเป็นจุดอ่อน บางอย่างบางสถานการณ์ไม่ดี ถือว่าเป็นจุดอ่อนเพราะไม่โอนอ่อน”(ชัยยะ วรพันธ์, สัมภาษณ์, 28 ตุลาคม 2541) สรรพสิริกล่าวถึงตนเองว่า “พยายามเป็นคนตรงไปตรงมา การที่ตนเองสนใจเล่นและสะสมนาฬิกาเพราะได้แง่คิดว่า ให้เป็นคนตรงต่อเวลา ตรงต่อตนเองและตรงต่อคนอื่น”(สรรพสิริ วิรยศิริ, สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2540)ข

การทำหน้าที่สื่อสารมวลชนของสรรพสิริยังประสบกับปัญหาการเมืองและถูกบางฝ่ายจับตามองมากขึ้น ในขณะที่สถานการณ์บ้านเมืองในขณะนั้น ในแนวหน้ายังคงมีภัยการก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ซึ่งทวีความรุนแรงขึ้น ส่วนสถานการณ์ทางการเมือง ก็มีการแตกแยกทางความคิด ฝ่ายที่เห็นไม่ตรงกันถูกแบ่งเป็นฝ่ายซ้ายและฝ่ายขวา องค์กรนักศึกษาประชาชนที่ผ่านเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ยังเคลื่อนไหว ในขณะที่ การประคับประคองความเป็นกลางของสื่อกระทำได้ยากยิ่ง สรรพสิริเองในฐานะผู้บริหารสื่อ ก็เช่นกัน “ฝ่ายขวาจัด นำโดย ด็อกเตอร์ดุสิต ศิริวรรณ ได้ขอทำรายการสนทนาประชาธิปไตย โดยมีผู้พูดคนสำคัญ เช่น นายสมิคร สุนทรเวช ผมก็ไม่รู้ว่าอะไรจัดก็จัด เราก็ให้มีรายการฯ พูดตรงๆเหอะ ขวาทกขอบ มันก็ทำให้เกิดความขัดแย้งกับฝ่ายซ้ายหรือฝ่ายกลาง มีรายการที่แสดงให้เห็นว่า ไม่เป็นกลาง” (สรรพสิริ วิรยศิริ, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2541)

สรรพสิริได้พิจารณาจากรายการที่เห็นว่าไม่เป็นกลางนี้ “กำลังที่มีการหาเสียงเลือกตั้ง สภาโตกลงใส่ป้ายชี้ให้คนอื่นกันอุดหนุนนั่นเอง ก็มีนักการเมืองฝ่าย “ขวาทกกระดิ่ง” ฉวยโอกาสใช้รายการ “สนทนาประชาธิปไตย” ของทีวีช่อง 9 เป็นเวทีหาความดีใส่ตัวฯ กันสนุกไป ผมในฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบ จึงบอกผู้อำนวยการทีวีที่ชื่อ “ประสงค์ ละออบนิมิต” ขอให้พักรายการ “สนทนาประชาธิปไตย” ไว้สักพักได้ไหม ไว้มาสนทนาเมื่อการเลือกตั้งผ่านไปแล้ว ผลจากการที่ทีวีช่อง 9 ขอร้องไว้ชั่วคราวที่จะเสนอรายการอันหมิ่นเหม่ทางการเมืองเช่นนั้น ก็คือ ผมได้รับของจดหมายใส่ภาพอวยวะเพศชายมาแถมให้อี้อีที่มีอยู่แล้วอีกงมหู” (สรรพสิริ วิรยศิริ, 2537: 162-163)

หนังสือพิมพ์บางฉบับได้โจมตีสรรพสิริในการสั่งยุติรายการสนทนาประชาธิปไตย และรายการกระชุนอกสภาโดยโยงเข้ากับการฝึกฝนลัทธิคอมมิวนิสต์ “รายการทั้งหมดที่กล่าวมานี้

นับวันต่อแสดงท่าทีที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองในลัทธิคอมมิวนิสต์ อย่างเต็มที่ขึ้นทุกวัน โดยมีบทความและการสัมภาษณ์สดๆ เพื่อชี้ให้ประชาชนคนไทยรักชาติ บ้านเกิดเมืองนอนของตน เพื่อคัดค้านการแพร่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์ ครั้นรายการสนทนาประชาธิปไตยและกระทู้นอกสภา ถูกสั่งห้ามจากฝ่ายบริหารของบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัดว่า ไม่เป็นกลางระหว่างคอมมิวนิสต์และประชาธิปไตย จนกระทั่งมีประชาชนบางกลุ่มไม่พอใจนำหรีดคำมาประท้วงที่หน้าสถานีไปแล้ว ฉะนั้นยังคงเหลืออีกรายการหนึ่งคือรายการคุยกันเรื่องข่าวของนายรำคาญที่ออกอากาศทางททบ.เท่านั้นที่ยังคงมีอยู่ และกำลังจะถูก “บีบ” ให้ยุบเลิกรายการนี้ไปอีก” (อาคมพบนายกฯเผยเบื้องหน้าเบื้องหลัง“แดง”เพราะมีการเมืองแทรก. บ้านเมือง, 2519: 3)

ในขณะนั้นสรรพศิริเริ่มรู้สึกตนเองว่า เริ่มเข้าสู่ภาวะคับขันและอึดอัดในการทำหน้าที่ผู้บริหารคือ “ทำหนังสือถึงคุณดุสิต ศิริวรรณบอกว่า ขอร้องรายการสนทนาประชาธิปไตยไว้สักพักก่อนได้ไหม ให้มันเสร็จการเลือกตั้งก่อนค่อยว่ากันใหม่ ก็โกรธผมมาก ผมได้รับบัตรสนเท่ห์ ผมได้รับอะไรต่ออะไร คำทอมากมาย...ผมก็รู้สึกเลยว่าอาการยังงี้ เราจะไปไม่ได้ นานแล้ว ผมรู้ตัวผมทุกขณะ”(สรรพศิริ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2540)

ในการวางตัวเป็นกลางของสรรพศิริทำได้ยากและเกิดกระแสไม่พอใจ “ตอนเช้ามีคนเอาหรีดมาวางที่หน้าช่อง 9 บางคำพูด บอกว่า คุณนี่เป็นคอมมิวนิสต์ ตอนบ่ายใกล้ๆกัน คนอีกกลุ่มเดินมาอีกทางวางหรีดหน้าช่อง 9 บอกผมเป็นฝ่ายทรราชย์ ผมเป็นขวาทกขอบ แทบทุกวันเลย...เรากลายเป็นหมาหัวเน่า คอมมิวนิสต์ก็ไม่ใช่ ทรราชย์ก็ไม่เชิง เพราะอะไรเพราะเราเป็นสื่อมวลชน ซึ่งยืนหลักอยู่ในอุดมการณ์ของเราว่า สื่อมวลชนต้องเป็นกลาง คนที่ส่องกระจกดู คนหนึ่งหน้าบูด เบี้ยวหาว่ากระจกหลอกก็ทุบกระจกแตก อีกคนมาส่องกระจกไ้บ้านเก่า เอ๊ะชั้นสวยจะตาย หาว่าชั้นไม่สวยก็ทุบกระจกแตก ทั้งสองคนทุบกระจกทั้งคู่เลย เวลานี้ทั้งฝ่ายซ้ายและฝ่ายขวามาเล่นงานกระจกบานนี้คือเรา เพราะยังงั้นเราต้องแตกออกเป็นเสี่ยงๆแน่ ผมรู้ตัวเลยว่า ชะตากรรมผมจะเป็นอย่างไร ได้พูดกับใครต่อใครแล้ว เราจะทำยังไง ก็ตัดสินใจว่า วิถีทางที่เราปฏิบัติก็คือว่า เป็นกลางอย่างเคร่งครัด”(สรรพศิริ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2540)

นอกจากแรงกระแทกจากฝ่ายอื่นแล้ว สรรพศิริยังถูกหนังสือพิมพ์วิพากษ์วิจารณ์ “หนังสือพิมพ์ดาวสยามของนาย “กระแช่” ประสาน มีเฟื่องศาสตร์ ลงบทความหลายวันคำผม ผมก็ไม่เข้าใจเลยว่า ผมไปทำอะไรเค้า วันหนึ่งไทยช่วยไทยบอกว่า เราไปเยี่ยมฐานทหาร เค้าก็บอกว่านายสรรพศิริ หัวหน้าไทยช่วยไทยไปเยี่ยมฐานทหารที่ไหน พอรุ่งขึ้นฐานนั้นถูกโจมตีทุกที พอผมประกาศบอกวันนี้ ยอดเงินไทยช่วยไทยมีอยู่ 30 กว่าล้านบาท เค้าประกาศบอกว่า รู้ไม่เวลานี้

นายสรรพสิริ เอาไอ้ยอดนี้ไปฝากที่ฮ่องกง 7 ล้านบาท พอผู้สื่อข่าวรามามาถามผม ผมก็บอกว่าไม่จริงมานะ แพร่พันธ์(บรรณาธิการบริหารหนังสือพิมพ์บ้านเมือง-ผู้แต่ง)ลงข่าวเลย เอาสื่อมวลชนของรัฐเป็นเครื่องมือ ต่อสู้เพื่อตัวเอง ผมสาบานได้เลยผมไม่เคยมีเงินฝากต่างประเทศแม้แต่บาทเดียวในชีวิต”(สรรพสิริ วิจารณ์, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2540)

ในช่วงก่อนเหตุการณ์จะปะทุจนถึงขั้นเกิดความรุนแรงนั้น การรายงานข่าวทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ที่สรรพสิริให้คำขวัญว่า “ข่าวล้ามาเร็ว” และรายงานข่าวทางสถานีวิทยุ ท.ท.ท.ที่สรรพสิริให้คำขวัญว่า “ข่าวล้ามาทันที” ยังคงรายงานเหตุการณ์อย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่จอมพลถนอม กิตติขจร อดีตนายกรัฐมนตรียุคเผด็จการ ได้เดินทางกลับประเทศไทยหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 โดยบวชเป็นเณร ซึ่งในการเดินทางกลับมากครั้งนี้เป็นที่สนใจของสื่อสารมวลชนอย่างมาก “กรณี 14 ตุลาคม 2516 ทำให้จอมพลสองท่านกลายเป็น “ทรราชย์”และต้องระเห็จไปอยู่ต่างประเทศจะกระทั่งปี 2519 ก็เริ่มมีข่าวว่าท่านทั้งสองจะกลับมาอยู่เมืองไทย ข่าวนี้สื่อมวลชนให้ความสนใจติดตามเสนอข่าวอย่างใกล้ชิด รวมทั้งวิทยุ ททท.และทีวีช่อง 9 ด้วยซึ่งผมได้กำรับกำซาให้มีการเสนอข่าวอย่างตรงไปตรงมา เฉพาะเนื้อหาที่ยืนยันในข้อเท็จจริง ไม่ให้มีลักษณะเป็นการโน้มน้ำหนัก ที่ไม่สมควรสำหรับการทำหน้าที่โดยบริสุทธิ์ใจของสื่อสารมวลชน” (สรรพสิริ วิจารณ์, 2531: 34)

สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างคนสองฝ่ายคือฝ่ายขวาและฝ่ายซ้ายรุนแรงขึ้น เมื่อองค์กรนักศึกษารวมตัวประท้วงกัน ในบริเวณมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางของการต่อต้านจอมพลทั้งสองมาแล้วในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ในการเสนอข่าวเหตุการณ์ครั้งนี้ สรรพสิริได้ระมัดระวังอย่างมาก ในการที่จะนำเสนอแต่เฉพาะในเรื่องของข้อมูล โดยที่จะไม่มีการเสนอความคิดเห็นใดๆทั้งสิ้นลงไปในเรื่องของข่าว “ไอ้ผมก็เสนอข่าวเลย วันนี้จอมพลถนอมเข้ามาแล้วนะ หนังสือพิมพ์ลงได้ เราก็งงได้ นักศึกษาไม่พอใจนะ นักศึกษาไปอยู่ในธรรมศาสตร์นะ ประท้วงคัดค้านอย่างนั้น จอมพลถนอมเข้ามาอย่างนั้นนะ ผมเสนอเข้ามา มันหน้าที่ของเราต้องบอกข่าว เราไม่เคยบอกว่า จอมพลถนอมควรอย่างยิ่งที่ต้องกลับมาเมืองไทย เพราะเป็นแผ่นดินของท่านอะไรๆ ผมไม่เคยพูดเลย จอมพลถนอมเข้ามาแล้วเกมส์ หน้าทีของเรานักศึกษาไม่เห็นด้วย นักศึกษาไปอยู่ในธรรมศาสตร์ เกมส์ เราไม่ได้บอก แหมนักศึกษาได้ทำสิ่งที่ถูกต้อง เป็นการคัดค้านทรราชย์ไม่ให้เข้ามา ไม่เคยออกความเห็นเลย” (สรรพสิริ วิจารณ์, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2540)

จากการเสนอข่าวครั้งนี้ ทำให้สรรพสิริถูกสื่อมวลชนที่พยายามเบี่ยงเบนประเด็น และเป็นปรปักษ์กับฝ่ายนักศึกษา โจมตีอย่างรุนแรง“ชมรมวิทยุเอเชียเสรี โดยพันเอกอุทาร์ สนิตวงศ์ฯ

เริ่มตีค่าผม วิทยูบางแห่งขุดเอาพ่อผมมาพูด บอกแหม พ่อผมตำแหน่งใหญ่โตเกือบรั้งเสนาบดี พ่อ
มัน เป็นคอมมิวนิสต์ได้ยังไงวะ ไอ้โฮ ผมหูชา อ่านหนังสือพิมพ์หน้าชาหมดเลย”
(สรรพสิริ วิรยศิริ, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2540)

ก่อนที่เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 จะเกิดขึ้นนั้น การปลุกปั่นของสื่อวิทยุและหนังสือพิมพ์
บางฉบับได้เกือบจะทำให้เกิดความรุนแรงถึงขั้นมีข่าวว่า จะมีการบุกไปเผาทำลายสถานีวิทยู
ท.ท.ท. ซึ่งขณะนั้นทำการออกอากาศจากอาคารราชดำริอาเขต ในฐานะที่สรรพสิริเป็น
ผู้บังคับบัญชาสูงของบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด ก็ได้พยายามจะสร้างความเชื่อมั่นต่อ
ผู้ได้บังคับบัญชาเพื่อไม่ให้เกิดความตื่นตระหนก ดวงใจ มหารักษ์กะ ผู้สื่อข่าวหญิงที่เริ่มเข้าไป
ทำงานในฝ่ายข่าวโทรทัศน์ของบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัดในระยะนั้นกล่าวถึงเรื่องนี้ว่า
“มีข่าวว่า คุณอุทาร์ จะนำลูกเสือชาวบ้านมาเผาสถานี แกก็ไม่ได้ดกอกตกใจอะไร แกบอกให้ขึ้นไป
หาคุณประสงค์(ประสงค์ ละออปักฉิม ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 -ผู้แต่ง)ไปบอก
คุณประสงค์ว่า ปีนอยู่ตรงข้างฝา แกบอกว่า สมบัติของเรา อย่าให้ใครมาทำลายได้ กล้ายจะบอกว่า
รักษาสมบัติ ปีนผาหน้าไม้เราก็มี คุณประสงค์ก็ไม่ตกใจ คุณสรรพ์แก็รู้สึกเฉยๆ ทำให้เราสงบลง
เค้าไม่แสดงอะไรให้เราารู้สึกตกใจ ตอนแรกเราตกใจมาก เค้าทำให้ हमองเค้าว่า เป็นผู้ใหญ่ที่สุขุม
ไม่กลัวอะไรเลย ทำให้เรารู้สึกมีความเชื่อมั่น ถ้าคนเป็นหัวหน้ากลัวแล้ว จะมีอะไรเป็นหลัก ทำให้
ผู้ได้บังคับบัญชามั่นคงมั่นใจ”(ดวงใจ มหารักษ์กะ, สัมภาษณ์, 28 ตุลาคม 2541)

ในวันที่ 5 ตุลาคม 2519 สรรพสิริได้ทำหน้าที่สื่อมวลชนด้วยตนเอง แม้จะเป็นถึง
ผู้บริหารสูงสุดแล้วก็ตาม แต่สรรพสิริได้ไปทำข่าวสังเกตการณ์ การสู้รบระหว่างฝ่ายรัฐบาล
และฝ่ายผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ที่บ้านโป่งกระสัง ยางชุม อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ด้วยตนเอง
ซึ่งฝ่ายทหารถูกผ.ก.ค.โจมตี โดยในตอนเย็นได้แวะรับประทานข้าวเย็นกับเพื่อนคือ
พลตำรวจโทอังกูร ทัดตานนท์ ผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้
รับรายงานทางวิทยุว่า ได้เกิดเหตุการณ์บานปลายหลังจากที่จอมพลถนอม กิตติขจร
อดีตนายกรัฐมนตรีที่ถูกประชาชนขับไล่จากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ
จอมพลประภาส จารุเสถียร ได้กลับมาเมืองไทย ทำให้เกิดการชุมนุมประท้วงในมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์

สรรพสิริรีบกลับมาจากอำเภอแม่สอด จังหวัดตากในคืนนั้นทันที และได้แวะที่
ศูนย์วิทยุราชดำริอาเขต ของสถานีวิทยู ท.ท.ท.ซึ่ง ได้ใช้เป็นี่ประสานงาน ของการทำ
ข่าวโทรทัศน์และข่าววิทยุของบริษัท ไทย โทรทัศน์ โดยได้รับฟังรายงานของนายวัณณะ ชีระเวช

ผู้สื่อข่าวของฝ่ายข่าวโทรทัศน์ ที่เพิ่งออกมาจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สรรพศิริได้ทำหน้าที่ของผู้บริหารสื่อสารมวลชนในขณะนั้น ด้วยความรับผิดชอบ “ฟังรายงานของ “วิณะ ธีระเวช” ที่เพิ่งออกมาจากธรรมศาสตร์แล้ว ผมก็ตัดสินใจทันทีว่า จะทำอะไรต่อไปทั้งๆ ที่รู้แน่นอนอยู่แล้วว่าอะไรจะเกิดขึ้นแก่ตนเอง” (สรรพศิริ วิรัชศิริ, 2537: 163)

ในระบอบนั้นข่าวของสถานีวิทยุ ท.ท.ท.ของบริษัท ไทยโทรทัศน์ ได้เริ่มรายงานเหตุการณ์ที่ทวีความคับขันทุกขณะ และทำให้สรรพศิริถูกสถานีวิทยุฝ่ายทหาร โจมตี “วิทยุเครือข่ายทหาร คำผมเป็นการใหญ่ว่า ททท.ออกข่าวให้ท้ายนักศึกษา ยุบอะไรทำนองนี้ ถึงแม้ช่วงที่ผมไม่อยู่ แต่มีคนอื่นทำเพราะเรื่องราวต่างๆ มันเริ่มมาหลายวันแล้ว แต่ถึงแม้ผมอยู่ผมก็ต้องรายงานข่าวอย่างนั้น จึงบอกคนทำงานว่า เขาจะถูกต้องแล้ว ขาวเป็นขาว ดำก็ต้องเป็นดำ แทนที่จะต่อว่าต่อขานก็ชมเชยไปว่าทำดีแล้ว” (สรรพศิริ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2540)

สรรพศิริกับเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519

สรรพศิริได้ตัดสินใจที่จะรายงานข่าวการนองเลือดในคืนวันที่ 5 ตุลาคม 2519 จากนั้นโดยใช้อำนาจของผู้จัดการบริษัทฯ ในเวลาใกล้จะสว่าง ก็ได้ส่งรถซึ่งมีวิทยุสื่อสารทำหน้าที่ตั้งการไปจอดยังบริเวณอนุสาวรีย์ทหารอาสา ใกล้กับสนามหลวงและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในฐานะผู้บริหารสรรพศิริ ได้ทำหน้าที่ผู้นำขององค์กรสื่อมวลชนอย่างเด็ดเดี่ยว “ผมสั่งให้ทีวีช่อง 9 เปิดเครื่องส่งตามหน้าที่ ที่ผมคนเดียวตั้งการได้ ด้วยความเชื่อมั่นว่า เป็นการทำตามหน้าที่ของสื่อสารมวลชนที่ถูกต้อง ถ้าผลจากการนี้จะช่วยชีวิตใครสักคนให้อยู่รอดได้ ผมก็พอใจแล้ว แม้ว่าจะต้องแลกด้วยชีวิตของตนเอง จากการตัดสินใจนี้ผมไม่ตายแต่ก็เสี่ยงไม่โต ตอนที่เกิดการยิงกันขึ้น และมีการใช้สื่อของฝ่ายหนึ่งถล่มทำลายอีกฝ่ายหนึ่ง ชุตมนวุ่นวายไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นอะไรอยู่นั้น ผมแน่ใจว่า ถ้ามีสื่อมวลชนที่เป็นกลางวางตัวเป็น “สุทธิพิศ” และ “ดาพิศ” ของประชาชนส่วนใหญ่ ไปเอาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาเสนอให้สาธารณชนได้รับรู้ เพื่อประกอบการใช้วิจารณญาณ ที่ถูกต้องน่าจะผ่อนเพลาบรรเทาความรุนแรงของเหตุการณ์ และเป็นผลดีแก่ชาติบ้านเมือง” (สรรพศิริ วิรัชศิริ, 2537: 164)

การทำข่าวในช่วงเวลาไม่กี่ชั่วโมงนั้นมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง แต่สรรพศิริก็ได้พยายามรักษาความเป็นกลางในการเสนอข่าวทางโทรทัศน์ “เช้าผมบินไปที่โป่งกระสังขามบินไปด้วยตนเอง เขาช่างภาพไปด้วยไปถ่ายทำเหตุการณ์ที่ผู้ก่อการร้าย โจมตีฐานตำรวจทหาร

เมื่อตอนกลางคืน ก่อนหน้านั้นถ่ายศพทหารนอนคว่ำหน้าเลือดไหลลงดินอยู่ กลับมาถึงกรุงเทพฯ ตอนเย็น นักศึกษาเดินขบวนปะทะกัน เลือดคนองถนนราชดำเนิน ผมก็ให้ช่างภาพถ่ายมา แล้วก็บอกว่า ในวันเดียวกันนี้ เลือดของทั้งสองฝ่ายได้หลั่งลงบนแผ่นดินไทย ทั้งสองฝ่ายคิดว่า องค์กรชาติบ้านเมืองเท่ากัน แต่มันไม่ถูกที่เราฆ่าล้างเลือดเพื่อขจัดความขัดแย้งกันนี้ มันไม่ถูกต้อง เข้าเป็นฝ่ายขวา ที่ไปถ่ายมาที่ตายเพื่อรักษาแผ่นดินไทย ตอนบ่ายกลับมาถ่ายฝ่ายซ้ายที่คิดว่า ตัวเองหลังเลือดรักษาแผ่นดินไทยเหมือนกัน ต่างคนต่างอ้างว่า ตัวเองถูก ใครเป็นผู้ชี้ขาดว่า ใครผิด ใครถูก คือสื่อมวลชนต้องเป็นกลาง ผมก็เสนอข่าว อย่างเป็นทางการ เสนอทั้งสองฝ่ายเลย อันนี้ก็ทำให้รู้สึก ว่า ผมหัวเดียวกระเทียมลีบ ไม่เป็นพวกใคร”

(สรรพรทิ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2540)

สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ของบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด ได้เริ่มการทำข่าววิกฤตการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ตั้งแต่เช้ามีด โดยสรรพรทิได้ใช้รถที่มีวิทยุสื่อสารซึ่งจอดอยู่ทางอนุสาวรีย์ทหารอาสา สั่งการ โดยได้ติดต่อสถานีอยู่เรื่อยๆ ให้รู้เหตุการณ์ความเป็นมาอย่างไร ส่วนการทำข่าวนั้น สรรพรทิได้ระดมช่างภาพและผู้สื่อข่าวเฉพาะผู้ชาย เข้าไปถ่ายทำข่าวเหตุการณ์สนามหลวงและในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นับสิบคน ดวงใจ มหารักขกะ ผู้สื่อข่าวหญิงในขณะนั้นกล่าวถึงเรื่องนี้ว่า “คุณสรรพ์ แก้วสุขุม แก้วให้ผู้ชายไปทำข่าว ผู้หญิงให้เฝ้าสถานีมีอะไรให้คอยฟังวิทยุสื่อสาร” (ดวงใจ มหารักขกะ, สัมภาษณ์, 28 ตุลาคม 2541)

ส่วนในการทำข่าวแม้ว่าจะมีนายวินิจ บุญวิวัฒน์ หัวหน้าฝ่ายข่าวของไทยทีวีช่อง 9 อยู่ในเหตุการณ์แต่สรรพรทิก็ได้ไปควบคุมการสั่งการด้วยตนเอง “วินิจ บุญวิวัฒน์เป็นหัวหน้าฝ่าย แต่ผมได้เข้าไปสอดแทรก เพราะว่าผมกลัวจะเกิดเหตุการณ์ ผมติดต่อหนังสือและอ่านด้วยตนเอง ไม่มีการเขียนบท เพราะเรารู้ว่าอะไรควรไม่ควร เรารู้ความมุ่งหมายเราทำเพื่ออะไร คนบางคนอาจเข้าข้างฝ่ายขวา คนบางคนอาจเข้าข้างฝ่ายนักศึกษา แต่ผมถือว่า ผมเป็นกลางเคร่งครัด ผมต้องทำเอง เพราะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ไม่มีใครผิดใครถูก แต่มันเป็นการนองเลือดที่ไม่สมควรจะมี” (สรรพรทิ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2540)

การเสนอข่าวเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ได้เริ่มแพร่ภาพตั้งแต่มืดกลางคืน ซึ่งถือเป็นการรายงานเหตุการณ์พิเศษ ซึ่งก็ประสบปัญหาการถ่ายทอดสัญญาณไปต่างจังหวัด “การแพร่ภาพของทีวี.ช่อง 9 ตอนกลางคืนวันที่ 6 ตุลาคม 2519 นั้นเป็นการเปิดสถานีส่งออกอากาศเป็นพิเศษจากเวลาปกติ จึงไม่มีการถ่ายทอด โดยสถานีถ่ายทอดของกรมประชาสัมพันธ์ไปทั่วประเทศ และสามารถรับดูได้เฉพาะในขอบเขตจำกัดของภาคกลางเท่านั้น ภาพที่ใช้ในการเสนอข่าวของทีวี.ช่อง 9 ในขณะนั้นยังใช้ภาพยนตร์ขนาด 16 มม.

และเป็นภาพยนตร์ขาว-ดำทั้งสิ้น การที่มีการกล่าวหาว่า ได้มีการนำภาพยนตร์ที่เสนอทางทีวี ช่อง 9 แล้วไปออกอากาศทางโทรทัศน์ในต่างประเทศเป็นภาพสีนั้น จึงยืนยันว่า “ไม่ได้ไปจากช่อง 9 อย่างแน่นอน” (สรรพศิริ วิรัชศิริ, 2531: 35)

วินิจ บุญวิวัฒน์ ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ได้กล่าวถึงการเสนอข่าวในวันนั้นว่า “คุณสรรพศิริ มีวิญญาณของนักข่าว มีอะไรเกิดขึ้นต้องเสนอข่าวให้ประชาชนรู้ ผิดถูกอยากให้ประชาชนตัดสินใจ แน่แน่นอนเรื่องบางเรื่อง ภาพบางภาพ อาจไม่เป็นที่พอใจของฝ่ายรัฐ” (วินิจ บุญวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 1 กรกฎาคม 2541)

นอกจากนี้ในการเสนอข่าวเหตุการณ์รุนแรงซึ่งมีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก ประชาชนและนักศึกษา หลายรายถูกทำทารุณกรรม จากอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นเรื่องยากลำบากในการเสนอข่าว โดยเฉพาะโทรทัศน์ซึ่งสามารถถ่ายทอดเหตุการณ์ได้อย่างชัดเจน สรรพศิริจึงได้ใช้วิจารณ์ด้วยตนเอง “ไ้การที่เราไปถ่ายภาพมานี้ ผมกลัวว่า เหตุการณ์มันรุนแรงมากเราเห็นกับตา ซึ่งเราจะเอาออกทั้งหมด ซึ่งจะไม่ดี อันนี้เราจะมาเซนเซอร์จะอย่างไร ผมก็ตัดสินใจว่า ผมควรจะเป็นผู้ติดต่อและบรรยายด้วยตนเอง ไม่เขียนบทคือ ข้าพเจ้ารับผิดชอบแต่ผู้เดียว” (สรรพศิริ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, ธันวาคม 2540)

วินิจ บุญวิวัฒน์ หัวหน้าฝ่ายข่าวของสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 บริษัทไทย โทรทัศน์ขณะนั้นกล่าวว่า “คุณสรรพศิริติดต่อบรรยายเอง อยากให้ประชาชนรับรู้เหตุการณ์ บรรยายไปตามภาพ ตอนนั้นไม่มีเวลาติดต่อ ออกไปเลย” (วินิจ บุญวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 1 กรกฎาคม 2541)

นอกจากความรับผิดชอบในฐานะผู้บริหารสื่อแล้ว ในแง่จรรยาบรรณในการถ่ายทอดเหตุการณ์รุนแรงนั้น ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่ง ที่สรรพศิริได้ถือเป็นหลักปฏิบัติ “วัตถุประสงค์ คุณจะทำอะไรนี่นะ เป็นสื่อมวลชน คุณต้องตั้งเป้าหมาย คุณทำเพื่ออะไร ทำในฐานะสื่อมวลชน ก็จริงอยู่ แต่ควรจะอยู่ในขอบเขตที่ไม่ทำให้เกิดความรุนแรง สื่อมวลชนต้องการให้เห็นว่า การที่ไอ้คนบ้ากามคนหนึ่งข่มขืนเด็กผู้หญิงจำได้มั๊ย ที่โรงเรียนฝั่งธนฯนะ แต่ไอ้การที่สื่อมวลชนจะไปถ่ายภาพ อีหนู ช้าช้าอยู่ข้างส้วม ไซ้มัย มันเกินเหตุไป ไซ้มัย หรือสมมุติว่า ไอ้ข่มขืนผู้หญิงเปิดอกเปิดนม มันก็ไม่ควร จะเอาออกมา เกินไป เช่นกัน ไอ้การเผาหนังยางก็ดี การผูกคอตลากไปยั้งี้ ผมว่ามันเกินไป แต่เราจะไปนั่งออกกระเบียบ ตอนนั้นได้ยังไงว่า เห็น ต้องตัดนี้” (สรรพศิริ วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2540)

วินิจ บุญวิวัฒน์ ซึ่งทำหน้าที่เป็นหัวหน้าฝ่ายข่าวของสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ในขณะนั้น ให้ความเห็นถึงการเสนอข่าวโดยความรับผิดชอบของสรรพสิริ ว่า “ในขณะนั้นเวลานั้น ได้ทำหน้าที่สมบูรณ์แบบในฐานะสื่อมวลชน โดยเฉพาะข่าว มีเหตุการณ์อะไรที่เกิดขึ้น เรานำภาพเรื่องราวมาเสนอโดยไม่ได้เติมแต่ง ให้เกิดน้ำหนัก แก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ผมเชื่อว่า ขณะนั้นเราได้ทำหน้าที่ให้ความสมดุลย์ ระหว่างฝ่ายนิสิตนักศึกษา กับฝ่ายรัฐบาล ฝ่ายนิสิตนักศึกษาแพ้ มุมมองฝ่ายรัฐบาลก็มองว่าเราช่วยนิสิตนักศึกษา ถ้าไม่ได้ออกข่าวเลย จะเกิดผลอะไร เราคงไม่ใช่สื่อมวลชนที่ดี ประชาชนคงไม่เห็นเหตุการณ์อะไร”(วินิจ บุญวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 1 กรกฎาคม 2541)

การเสนอข่าวในวันนั้นนอกเหนือจากหลักความเป็นกลาง ความรับผิดชอบแล้ว สรรพสิริ ยังได้ใช้ถ้อยคำของการเป็นสื่อมวลชน “ผมต้องการให้คนรู้ข้อเท็จจริง ผมคิดว่าถ้าเหตุการณ์อะไร ถ้าคนอยู่สนามหลวงเวลานั้นรู้ได้ คนที่อยู่ทีโคราชคนที่อยู่ทีอื่น หรือฝั่งธน ที่นอกเขต ก็มีสิทธิที่จะรู้เช่นเดียวกัน ผมคิดว่าอย่างนั้นนะ แต่การรู้ที่เราจะตัดต่อ เหมือนอิหนู โคนข่มขืน มันก็มากเกินไป มันก็ต้องตัดออกเสียบ้าง แต่เค้าต้องมีสิทธิรู้ว่า มีการข่มขืนขึ้นแล้ว เค้าจะได้ระวังลูกสาวของเค้า หลานเค้า ไม่ให้ถูกข่มขืนด้วย วิธีเดียวกัน แต่วิธีการที่ถูกข่มขืน วิธีการข่มขืนเด็ก เรายังต้องตัดออกไป เช่นเดียวกัน การถูกเชือกผูกคอ ลากออกไป การที่เผาถังยางก็ตัดออก เหมือนการตัดภาพตอนทำแผนอาชญากรรมนะ คนขึ้นคร่อมเด็ก แผนอาชญากรรมเด็กนอนอ้าซ่าอยู่ ผมว่ามันน่าเกลียด ทิวไม่ควรออก แต่นั่นไม่ได้หมายความว่า เราปกปิดความจริง เราหวังผลที่เราออกข่าวนะ เราหวังผลให้คนเกิดความรู้สึกว่า เออ มีกรณีข่มขืนเด็กแล้วนะระวังระวัง หลานของเรา เช่นเดียวกับข่าวเหตุการณ์ 6 ตุลา” (สรรพสิริ วิจารณ์ สัมภาษณ์ 23 ธันวาคม 2540)

สรรพสิริยังเห็นว่า การเสนอข่าวในเหตุการณ์ครั้งนั้น จะมีผลต่อประเทศชาติ และเชื่อว่า มีผลต่อเหตุการณ์ 6 ตุลา “ผมเชื่อว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ผมเดินไปเห็นผู้ใหญ่กำลังเขกหัวเด็กอยู่ ถ้าผมทำเป็นไม่รู้ไม่เห็น มโนธรรมผมรู้สึกตัวว่า ทำไมถูกต้อง เห็นหยกๆ ว่าผู้ใหญ่เขกหัวเด็กอยู่ เด็กคนนั้นอาจจะถ่มน้ำลายรดหน้าผู้ใหญ่ เด็กคนนั้น อาจจะเอาหมังกะตักยิงผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่เลยหันมาเขกหัว โอเค ไม่ว่าจะอะไร แต่พอหันดูอีกที ผู้ใหญ่เตะเด็กผลักเข้าให้เอ๊ะ ผมก็ต้องหันมาดู ถ้าผมไปพูดไม่ได้เพราะไอ้คนนั้นมันตัวใหญ่ ดีไม่ตีมันเตะผมด้วยนะ ผมหันไปบอกชาวบ้านที่อยู่ข้างๆ ดูผู้ใหญ่เออ ไอ้เด็ก ถ่มน้ำลายรดหน่อยเดียว ไอ้ผู้ใหญ่เตะเด็กลงไปถูกแอ๊กๆ แต่ยิ่งกว่านั้นผู้ใหญ่หันไปเอาไม้ค้อนมาตีหัวเด็ก หัวร้างข้างแตก อย่างเช่น กรณี 6 ตุลาอย่างนี้ ถ้าคุณ ไม่ได้ไปแหกปากบอกชาวบ้านเป็นประจักษ์พยานว่า มันเกินไปไว้อ คุณก็ไม่ควรเป็นสื่อมวลชน ที่ผมทำยังไม่ถึง 100 เปอร์เซ็นต์ ก็อาจจะเป็นไปได้ว่า ผมยังไม่มีส่วนอะไรที่จะทำให้ ผู้ใหญ่คนนั้นวางไม้” (สรรพสิริ วิจารณ์ สัมภาษณ์, 14 กรกฎาคม 2540)

อย่างไรก็ตามการเสนอข่าวเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 นั้น มีผลต่อการทำหน้าที่ สื่อสารมวลชน “การที่เราออก 2 ด้าน เราเลยต้องถูกโคดเคี้ยว ฝ่ายนักศึกษาหาว่า เราไป ล้วงความลับ ฝ่ายถูกเสื่อชาวบ้านก็หาว่า เราไปล้วงความลับ”(สรรพสิริ วิริยะศิริ, สัมภาษณ์, 14 กรกฎาคม 2540)

ในที่สุดเหตุการณ์ได้ยุติลงจากการยึดอำนาจรัฐบาลโดยคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน และสรรพสิริ พร้อมด้วยผู้ได้บังคับบัญชาอีก 4 คนก็ถูกปลดออกจากตำแหน่ง หลังจากมีประกาศ ทางวิทยุในค่ำวันที่ 6 ตุลาคม 2519 และได้มีคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรตามมาโดยได้มีคำสั่ง พลเรือเอกสัจด์ ชลชอยู่ หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ที่ 1/2519 ลงวันที่ 10 ตุลาคม 2519 เรื่อง ให้เจ้าหน้าที่พ้นจากหน้าที่และแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด เพื่อ ความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันในการบริหารงานของบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัดจึงให้

1. นายสรรพสิริ วิริยะศิริ พ้นจากตำแหน่งกรรมการผู้จัดการบริษัทไทยโทรทัศน์จำกัด และพ้นจากหน้าที่ทุกหน้าที่ในสถานีวิทยุ ททท.
2. นายประสงค์ ละออบปักนิม พ้นจากตำแหน่งผู้อำนวยการโทรทัศน์ช่อง 9
3. บุคคลต่อไปนี้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ทุกหน้าที่ทางโทรทัศน์ช่อง 9 และสถานีวิทยุ ททท. ได้แก่

- 3.1 นายราชัน สุตเช็น
- 3.2 นายวัฒนะ ชีรเวทย์
- 3.3 นายธานี แม้นญาติ

แล้วให้นายกำจัด กีพานิช รักษาการในตำแหน่งกรรมการผู้จัดการบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด ทั้งนี้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป (ร่างออกรัฐธรรมนูญตั้งสถาปปฏิรูป, ไทยรัฐ, 2519: 3)

บันปลายหลังยุติการบริหารสื่อ

หลังจากที่สรรพสิริถูกคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ที่มีพลเรือเอกสัจด์ ชลชอยู่ เป็นหัวหน้าปลดออกจากผู้จัดการบริษัทไทย โทรทัศน์ จำกัด หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 พร้อมกันนั้น ก็ถูกคำสั่งของคณะปฏิรูปฯ อยุ่ยึดทรัพย์สินทั้งของตนและของภรรยา รวมทั้งของบุตร ระหว่างการถูกสอบสวนว่า มีพฤติกรรมเป็นคอมมิวนิสต์และได้เบียดบังเงินบริจาคให้กับ คณะไทยช่วยไทยไปเป็นของตัวเอง ตามที่หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งและบุคคลบางคนกล่าวหา

นอกจากนั้นในปลายปี 2519 สรรพศิริยังประสบเคราะห์กรรมถูกศาล สั่งให้เป็นบุคคลล้มละลาย โดยที่ตนไม่ได้ก่อหนี้ขึ้น จากการที่ไปค้าประกันการชำระหนี้ให้กับผู้ได้บังคับบัญชา ตั้งแต่เมื่อครั้งเป็นหัวหน้าฝ่ายข่าวของช่อง 4 บางขุนพรหม ของบริษัทไทยโทรทัศน์ โดยถูกฟ้องก่อนเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เล็กน้อย

หลังจากนั้นสรรพศิริก็ได้เข้าร่วมกาสาวพักรักษาที่วัดจุฬามณี จังหวัดระยอง และได้ไปอาศัยที่ดินของหลานชายทำไร่ ที่ตำบลปะดง อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี เป็นเวลากว่า 6 ปี ระหว่างนั้นกลางปี 2521 การสอบสวนได้เสร็จสิ้น ปรากฏว่า เงินบริจาคของประชาชนในบัญชี “ไทยช่วยไทย” อยู่ครบและยอดเงินสูงกว่าหลักฐานที่มี เพราะได้ยึดเอาทรัพย์สินส่วนตัวที่เป็นเงินส่วนหนึ่งของสรรพศิริและครอบครัวเข้าไปด้วย กองบัญชาการทหารสูงสุดได้เรียกตัวให้สรรพศิริ โอนทรัพย์สินของคณะไทยช่วยไทยให้แก่ทางราชการ แต่ก็ทำไม่ได้เพราะผิดข้อตกลงในการเปิดบัญชีในธนาคารต่างๆ ที่จะต้องใช้ในการจัดหาเฮลิคอปเตอร์พยาบาลเท่านั้น

ในระบอบนี้สรรพศิริได้มีเวลาอยู่กับครอบครัวมากขึ้น ซึ่งในระหว่างที่ทำงานนั้น สรรพศิริจะให้ความสำคัญและทุ่มเทกับงานมาก ดังที่ภรรยากล่าวไว้ว่า “โดยมากชีวิตจะอยู่ที่ทำงานมากกว่า นอนที่ทำงาน” (จิรา วิรัชศิริ, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2542)

ในวันที่ 22 มิถุนายน 2521 สรรพศิริก็ได้ทำหน้าที่หัวหน้าคณะไทยช่วยไทยอีกครั้ง ในการมอบเงินที่รับจากการบริจาค 9 ล้าน 6 แสน 5 หมื่น บาท ให้กับพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดขณะนั้นที่สนามเสือป่า ในการดัดแปลงเฮลิคอปเตอร์ของทหาร 4 ลำ เป็นเฮลิคอปเตอร์พยาบาล สอดกับความตั้งใจที่คิดไว้ระหว่างเป็นผู้จัดการบริษัทไทยโทรทัศน์ สรรพศิริทำสวนทำไร่ได้ระยะหนึ่ง หลานเขยที่ให้เงินสนับสนุนก็ไม่สามารถช่วยเหลือได้ต่อไป ต้องกลับมาอาศัยอยู่กับบุตรที่กรุงเทพฯ

ระหว่างที่ชีวิตกำลังตกต่ำที่สุด สรรพศิริก็ได้รับเกียรติจากคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้เป็นวิทยากรในการบรรยายการสอนวิชาการด้านข่าวโทรทัศน์ ที่สรรพศิริได้ถือเป็นหัวใจของตนเอง “ได้รับโทรศัพท์จากคนที่ไม่เคยรู้จักแนะนำตัวเองว่า ชื่อ “จุมพล รอดคำดี” เป็นอาจารย์สอนหนังสืออยู่ที่คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผมอยากให้คุณไปช่วยสอนวิชาการด้านข่าวโทรทัศน์..ผมเลิกคิดฆ่าตัวตายมาตั้งแต่บัดนั้น..พบอาจารย์จุมพลในการสัมมนาว่าด้วยเรื่อง วิทยุและโทรทัศน์เกือบสิบปีต่อมา ผมถามอาจารย์จุมพลว่า เรื่องอะไรถึงได้นึกถึงผม อาจารย์จุมพลตอบสั้นๆ “ผมเสียคาราบ” (สรรพศิริ วิรัชศิริ, 2537: 169)

หลังจากนั้นสรรพสิริได้เป็นอาจารย์พิเศษด้านสื่อสารมวลชนในอีกหลายสถาบันการศึกษา และได้กลับมามาทำงานในบริษัทโฆษณาอีกครั้ง พร้อมกันนั้นก็ได้เริ่มงานเขียนเรื่องราวในประวัติศาสตร์ ในสิ่งที่สรรพสิริ เรียกว่า “เกียรติภูมิ” โดยเริ่มจากเรื่องราวของ พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าพิระพงศ์ภาณุเดช หรือพระองค์เจ้าพิระ ผู้ทรงมีคุณูปการแก่ชาติไทย ในด้านกีฬาแข่งรถและการบินทำให้ต่างประเทศรู้จักความสามารถของคนไทย โผน กิ่งเพชร นักมวยที่เป็นแชมป์โลกคนแรกของไทย เลื่อน พงษ์โสภณ ซึ่งประกาศว่าจะบินเดี่ยวข้ามมหาสมุทรแปซิฟิก ซึ่งล้วนเป็นบุคคลในประวัติศาสตร์ที่ไม่ค่อยมีผู้ใดเชิดชูคุณงามความดีในแง่ของการสร้างเกียรติภูมิของชาติ

นอกจากนี้สรรพสิริยังได้เขียนและค้นคว้าเรื่องราวของกิจการต่างๆ ที่เป็นความภาคภูมิใจของคนไทย เช่น การรถไฟในยุคแรกเริ่ม ภาพยนตร์ของไทย หรือเรื่องราวที่คนทั่วไป ยังไม่ได้ประจักษ์ เช่น พลับพลาที่ประทับรถไฟบางปะอิน ฯลฯ สรรพสิริได้ให้ความสนใจในเรื่องราวของรถไฟอย่างมาก จนได้ตั้งชมรม เรารักรถไฟ และได้เปิดหอเกียรติภูมิรถไฟและหอเกียรติภูมียานยนต์บริเวณสวนจตุจักร โดยได้รวบรวมหลักฐานและเครื่องมืออุปกรณ์รวมทั้งรถจักรรถไฟสมัยโบราณและยานยนต์โบราณ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาของประชาชน โดยทุกเช้าครู วันอาทิตย์สรรพสิริจะไปทำหน้าที่ให้ความรู้จากความทรงจำที่หอทั้งสองแห่ง ปัจจุบัน สรรพสิริ และจิตรรา วิรัชศิริ มีบุตร 3 คน คือ สิบสรรพ์ วิรัชศิริ , จุลศิริ วิรัชศิริ, และ สุครัก วิรัชศิริ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย